

LATVIJAS VĒSTURES AVOTI

LATVIJAS VĒSTURES INSTITUTA IZDOTI

III SĒJUMS

S. H.

LATVIJAS VĒSTURES AVOTI JEZUITU ORDENA ARCHIVOS

LATVIJAS VĒSTURES INSTITUTA APGĀDIENS

RĪGA, 1940

LES SOURCES DE L'HISTOIRE DE LETTONIE
ÉDITÉES PAR L'INSTITUT D'HISTOIRE DE LETTONIE

VOLUMEN III

FONTES HISTORIAE LATVIAE
SOCIETATIS JESU

PARS I

COLLEGIT
Dr. J. KLEIJNTJENS

ÉDITEUR L'INSTITUT D'HISTOIRE DE LETTONIE
RIGA, 1940

L A T V I J A S V Ē S T U R E S A V O T I
LATVIJAS VĒSTURES INSTITUTA IZDOTI

III SĒJUMS

LATVIJAS VĒSTURES AVOTI
JEZUITU ORDENA ARCHIVOS

I DALĀ

SAKĀRTOJIS
Dr. J. KLEIJNTJENSS

LATVIJAS VĒSTURES INSTITUTA APGĀDIENS
RĪGĀ, 1940

RĪGĀ, LATGALES IELĀ № 11

PROOEMIUM.

Antequam de „Litteris annuis“ et „Historia domorum Societatis Jesu“, quae publicaturi sumus, verba faciamus, quaedam praemittenda sunt de archivis Societatis Jesu¹ et quidem primo

de archivo centrali S. J.

Archiva in Societate triplicia existunt: 1) collegiorum et domorum, 2) singularium provinciarum et 3) archivum centrale totius ordinis Romae. Singulis annis et unoquoque tertio anno domus et provinciae Romam series variarum informationum et relationum mittebant, quae in tribus exemplaribus conscriptae erant: unum pro archivio domus vel collegii relinquebatur, alterum pro archivio provinciae, tertium demum pro archivio centrali destinabatur. Si varia documenta Jesuitarum per saecula in tot persecutionibus in genere conservata sunt, hoc adscriendum est praxi triplicis exemplaris. Haec praxis triplicis exemplaris adhibita erat non solum pro administratione interna Societatis, sed etiam quoad documenta relationum externarum, facta sunt videlicet triplicia exemplaria litterarum fundationis, donationis, testamentorum etc. Haec ultima series documentorum secundam partem archivi centralis constituit. Tertia pars archivi ex litteris officialibus, semiofficialibus et privatis crevit. Litterae, quae ex curia generali Societatis ad Sanctam Sedem, cardinales, episcopos totius mundi, gubernatores, magnates, civitates, provincias ordinis, eius domos, superiores, consultores superiorum et ad singulas personas dirigebantur, hae litterae in libris cum in pleno, tum in brevibus excerptis inscriptae erant. Etiam ad curiam generalem litterae ex universo mundo veniebant. Magnum commercium litterarum praesertim inter Jesuitas et eorum praepositum generalem existebat. Unusquisque Jesuitarum plenum ius scribendi immediate ad superiorem suum supremum semper habebat. Superiores provinciarum et domorum eorumque consultores (quatuor pro unaquaque provinciae et domo) litteras cum relationibus temporibus statutis mittebant. Propter numerum non parvum scribentium provinciarum et domorum (ante suppressionem Societatis Jesu existebant 39 provinciae, domus vero variae speciei 1538) haec pars archivi generalis notabiliter quotannis crescebat.

Suum locum in archivo centrali S. J. acta congregationum generalium habebant. Numerus earum usque ad annum 1773 est 19. Praeter congregations generales omni tertio anno congregations procuratorum convocabantur, ad quas invitabantur singuli ex singulis provinciis, qui rationem generali de statu provinciae dare debebant et decisive stabilire sitne necessarius conventus congregationis generalis necne. Congregations generales et procuratorum praecedebant semper congregations provinciarum. Acta earum in dupli exemplari conscripta

¹ Cf. St. Bednarski: Polonica w Archiwach Jezuickich (Warszawa 1935).

erant: unum relinquebatur in archivio provinciae, alterum vero Romam mittebatur.

Specialem partem documenta constructionum Jesuitarum constituebant, sicut collegiorum, ecclesiarum etc. Documenta illa in duplo exemplari exarata sunt, unum Romae relinquebatur, alterum vero confirmatum provincia ad constructionem actuandam accipiebat.

Apud archivum generale proprie dictum etiam multa alia, ut manuscripta s. Ignatii, fundatoris Societatis Jesu, aliorum sanctorum, excellentium Jesitarum etc. asservabantur, necnon bibliotheca generalis existebat, in qua praeter alia etiam opera Jesitarum totius Societatis collocabantur.

Ex his omnibus documentis magnum archivum centrale Societatis Romae formabatur. Propter suppressionem Societatis anno 1773 illud ut unitas existere cessabat. Magna pars eius omnino deleta est. Sic perierunt litterae saeculi XVIII et secundae partis saeculi XVII, non vero litterae ex prima parte saeculi XVII et saeculi XVI, quae fere omnes conservatae sunt.

Alia pars archivi antiqui per collectiones tum privatas, tum statuum totius fere Europae dissipata est.

Pars archivi generalis sic dictum archivum procuratoris generalis apud ecclesiam „Gesù“ Romae custoditur. Notabilis pars archivi antiqui Societatis salvata hodie in novo archivio generali Romae asservatur.

Minores partes documentorum in archivio Vaticano et Victoris Emmanuelis Romae, in bibliotheca nationali Parisiensi, in archivio status Bruxellis et alibi inveniuntur.

De „Fondo Gesuitico“.

Supra nominatum archivum procuratoris generalis gubernium Italicum possidebat. Post pacta Lateranensis inita totum hoc archivum, historicis sub nuncupatione: „Archivio di Stato, Fondo Gesuitico“ notum, gubernium Italiae simul cum aliis documentis ibi extantibus Societati restituit. Adiri potest in antiqua domo S. J. apud „Gesù“. Speciali attentione dignae sunt ibi collectiones documentorum ad archivum procuratoris generalis non pertinentes, ut „Censurae opinionum“, „Censurae librorum“ (fons ad doctrinas philosophicas, theologicas, ethicas Societatis cognoscendas). Collectio „Collegia“ historias collegiorum totius Societatis continet. Praeter alias collectiones collectio „Epistolae selectae“ notatu digna est.

Catalogi breves.

Unaquaeque provincia quotannis proprium catalogum personarum conficiebat. Initio catalogi cognomina praepositi provincialis eiusque secretarii scribebantur, postea collegia sequebantur. In elenco personarum collegii primo loco superiores nominabantur, postea alii Patres secundum ordinem alphabeticum: sacerdotes, post eos magistri non sacerdotes, dein iuventus religiosa studiis dedita et fratres coadiutores inscribebantur. Catalogi hi fontes magni valoris pro stabilienda chronologia vitarum et occupationum singulorum Jesitarum sunt atque inserunt ad historias collegiorum conscribendas, ad cognoscendos labores, typos scholarum etc.

Catalogi triennales.

Secundus fons singularis momenti pro biographiis Jesuitarum et historiis collegiorum, catalogi triennales sunt. Hi catalogi triplicis speciei sunt: catalogus primus, catalogus secundus et catalogus tertius.

Catalogus primus elenchum Jesitarum secundum singula collegia simul cum brevi biographia uniuscuiusque socii continebat. Post cognomen traditur natio, iudicium de sanitate, annus et dies tum nativitatis, tum ingressus in Societatem, studia facta ante et post ingressum, officia, occupationes post studia, species votorum religiosorum, gradus academici, ultimatum linguae enumerantur, quas unusquisque Jesuita callebat.

Catalogus secundus concisam characteriologiam psychologicomoralem uniuscuiusque Jesuitae continet. Catalogus secundus erat secretus, conscriptus a superioribus. Ipsa characteriologia debuit esse fructus consultationis provincialis vel rectoris et eorum consultorum. Theoretice considerando talis catalogus deberet esse fons praestantissimus pro biographiis Jesitarum scribendis, de facto autem res sic se non habet: soli catalogi antiquissimi ex saeculo XVI materiale optimum praebent, characteriologiae vero saeculi XVII et XVIII valde generales sunt.

Catalogus tertius informationes de statu oeconomico materiali domorum continet. Tradebatur in hoc catalogo summa generalis reddituum, sumptuum, debitorum. Adiiciebantur interdum nonnullae notitiae de ipso statu rerum possessarum. Catalogus hic est fons non parvi valoris ad cognoscendam historiam oeconomicam collegiorum et domorum Jesitarum.

Necrologia.

Post mortem uniuscuiusque Jesuitae in collegio, in quo mortuus est, eius necrologium in triplici exemplari scribebatur: unum relinquebatur in collegio, alterum pro archivo provinciali, tertium pro Roma destinabatur. Necrologia Romam secum procurator simul cum catalogis asportabat. Valor necrologiorum relativus est: interdum scribebantur haec documenta valde conscienter, interdum sat fugaciter et ad solas notitias generales limitata erant. Ideo utenda sunt prudenter et confirmatio pro illis ex aliis fontibus quaerenda est. Singularem valorem ad biographias Jesitarum inter populum Letticum laborantium manuscriptum Patris Poszakowski „De viris illustribus provinciae Lithuaniae S. J.“ habet. Documentum hoc in archivo provinciae Poloniae Minoris Cracoviae asservatur et paginis 1016 in 4° constat (Nr. 266). Necrologia collegii Duneburgensis ab anno 1758 eodem in archivo inveniuntur (817).

Informationes.

Informationes speciales de iis scribebantur, qui ordinandi aut ad ultima vota admittendi erant, necnon de candidatis pro regimine. Litterae huiusmodi in duplice exemplari exarabantur: unum pro archivo provinciali, alterum vero pro archivo Romano. Cumulatio harum litterarum debuisse esse valde copiosa, sed, proh dolor, praeter minuta fragmента totaliter periit.

Commercium litterarum.

Litterae singulorum Jesuitarum ad praepositum generalem fontem primi ordinis non solum pro biographiis Jesitarum, sed etiam pro omnimoda eorum activitate constituunt, et quidem sub dupli respectu. Litterae huiusmodi in genere familiares, raro secretae erant. Jesuitae ad generalem in confidentia scribunt simul plenam conscientiam responsabilitatis de veritate suarum relationum habentes. Ex veritate harum informationum non raro res graves cum in vita Societatis, tum in vita Ecclesiae suscipienda dependebant. De unoquoque Jesuita per seriem annorum varii superiores scribebant, de unoquoque superiore eius consultores et maiores superiores relationes suas Romam dabant. Ideo activitas personarum in Societate excellentium omni ex parte descripta est non solum ab amicis et benevolentibus, sed etiam a valde critice res considerantibus, interdum ex mente adversaria.

Nominandum est hic archivum „Possevina“. Invenitur in Archivo Soc. J. in tomis „Opera Nostrorum“ 313—339 et in archivio secreto Vaticano, fundo „Nunc. Poloniae“ in tomis 15^a, 15^b, 15^c, 17^a et „Nunc. Germaniae“ tom. 13.

Diaria, litterae annuae et historiae collegiorum et residentiarum.

Specialem seriem documentorum constituant diaria collegiorum. Maxima pars diariorum periit. Conservatum est Cracoviae in Archivo provinciae Poloniae S. J. diarium residentiae Illuxtensis ab anno 1711—1731.

Ad hanc seriem documentorum „Litterae annuae“ et „Historiae collegiorum et residentiarum“ annumerandae sunt. Cum hi duo fontes historici, in quantum de industria et labore Jesitarum in Latvia tractant, hic publicantur, necessarium nobis videtur de origine et valore historico illorum fontium fusius agendum esse.

Initia relationum annualium, quae sub nomine „Litterae annuae“ cognoscuntur, tempus illud respiciunt, quo sanctus Ignatius de Loyola, fundator Societatis Jesu, institutioni suaे ipse adhuc praefuit.

Anno iam 1546 die 29 mensis Aprilis praepositus generalis adhortatus est Jesuitas Colonienses ad mittendas quovis mense Romam litteras referentes de labore Patrum. Post biennium, videlicet anno 1548 die 28 mensis Februarii novum edidit praepositus generalis decretum sic dictas Litteras quadrimestres loco Litterarum menstruarum Urbem mittendas esse. Hae relationes in duplo ut exararentur, constitutum fuit, exemplar nempe unum lingua Latina, alterum vero idiomate vernaculo. Anno 1563 ordinatio supervenit 14 exemplaria pro 14 provinciis Societatis, pro unaquaque videlicet provincia exemplar suum in propria lingua vernacula exarari.

Quoad istas communicationes hanc formulam sequi oportebat²: „Qui sub uno Provinciali sunt, ex diversis Domibus vel Collegiis scribant quarti cuiusque mensis initii litteras, quae solum ea, quae ad aedificationem faciunt, contineant. Et alterum earum exemplum lingua vernacula illius Provinciae, alterum Latina scriptum sit. Et mittant utrumque duplex Provinciali, ut mittat alterum exemplum utraque lingua Generali cum aliis suis litteris, ubi referat, quod notatu dignum vel ad aedificationem fuerit, si particulares id omiserunt. Ex altero vero

² Institutum Societatis Jesu, Florentiae 1893, tomus II, pag. 117—118.

exemplo tot alia exscribi curet, ut ad certiores reddendos alios de sua Provincia satis sint. Si multum temporis consumeretur mittendis huiusmodi litteris Provinciali, Praepositi locales et Rectores possunt litteras suas Latina et vernacula lingua scriptas recta ad Generalem et earum exemplum Provinciali destinare. Poterit etiam Provincialis, cum ei visum fuerit, quibusdam ex localibus iniungere, ut certiores reddant alios eiusdem Provinciae, transmissis ad eos earumdem litterarum, quae ad Provinciale mittuntur, exempla. Ut tamen, quae in una Provincia geruntur, in alia sciantur, curabit Praepositus Generalis ex litteris, quae a Provinciis mittuntur, tot exempla exscribenda, quod satis sint, ut omnes alii Provinciales certiores reddantur; illorum vero quisque exscribi in suae Provinciae usum curabit."

Usque ad annum 1564 ubique Litterae quadrimestres usitatae fuerunt. Rectores et Praepositi locales ad illas conficiendas maximam debebant impendere curam, quo in labore Patres calamo celeres et subtili genu narrationis pollentes ad adiuvandum accersiti fuerunt. Sic paulatim cum tempore venit in praxi Litterarum quadrimestrium conscriptionem aliquo certo Patri concredere, qui Pater imprimis intellectum criticum necnon dotes bonae descriptionis possidere debebat. Antequam Litterae expedirentur, subiectae fuerunt iudicio rectoris, qui illas consiliariis suis praelegit adnotationesque eorum exquisivit.

Forma conscriptionis Litterarum quadrimestrium principio sequenti ordinata fuit: „Jubetur unusquisque singulis diebus annotare et omnia, quae sibi evenerint, quae ad aedificationem attineant spiritualem. Elegantur vero duo ad finem quatuor mensium, qui omnia colligant. His autem Superiores adiungant, quae amplius noverint, quae quidem etiam ipsi eadem ratione et diligentia annotabunt.“

Anno 1565 in Congregatione generali secunda Societatis propositum fuit: „An Litterae quadrimestres, quae iuxta constitutiones scribi ac mitti deberent in semestres, an potius in annuas essent convertendae? Et placuit Congregationi: Ut in annuas convertentur.“

Sic Litterae ad aedificationem spiritualem confratrum et ad excitandum ardorem apostolicum Societatis Jesu a singulis rectoribus et praepositis localibus semel in anno ex officio scribendae erant et illarum tot facienda exempla, quot nationes a praeposito generali designabantur. Post introductionem congregationum procuratorum Litterae annuae includebantur in numero documentorum omni anno Romam mitterendorum.

Quoad modum, quo Litterae annuae conficienda furent, tomus III supra nominati Instituti Societatis Jesu haec habet³:

„Superiores Domorum atque Rectores current ea observari, quae in dies in eorum Domibus et Collegiis, quae per Nostros Dominus operari dignatur quaque ad Nostrorum consolationem ac proximorum aedificationem pertinent, ex quibus seligant optima quaque atque in ordinem redacta sub finem cuiuscunq; anni ad suum Provincialemittant. Hinc ad rem designetur aliquis in quolibet Collegio seu Domo matus ac diligens rerum notabilium instigator, qui et ipse in dies, quae occurunt, scripto excipiat et tertio quoque mense singulos commonefaciat ac praecipue praefectos ecclesiae, scholarum, rerum spiritualium, congregationum et alios huiusmodi, ut cogitent et, si quid dignum Annuis

³ Cap. 26—31, pag. 43—44.

illo trimestri observarint, ad Rectorem primo quoque tempore deferant manu sua subscriptum.

Provinciales ex omnibus Superiorum localium atque Rectorum suae Provinciae et eorum, qui in missionibus versantur, epistolis (reiectis vel additis iis, quae videbuntur) singulis annis mense Januario rerum gestarum capita Latine collata, ex quibus deinde unae Litterae Annales Romae conficiantur, manu ipsorum subscripta Romam ad Generalem destinent. Cavendum autem ante omnia diligentur, ut, quae ad confessionis sacramentum spectant, nulla ratione in his capitibus attingantur omittanturque similiter, quae alia quavis ratione secretum postulant et ex quorum narratione iure offendi quisquam possit. Omnium porro, quae vel a Superioribus locorum ad Provinciale vel a Provinciali Romam mittuntur, exempla horum quidem in Provincia, illorum vero in singulis domiciliis servanda sunt, donec Annuae integrae in lucem prodiert.

In ea compendiaria narratione hic ordo servabitur. Recensebunt initio numerum Nostrorum in universum, tum etiam singulis Domibus, Collegiis et missionibus nominatis, quot sint in iis sacerdotes, praecettori, scholastici et coadiutores temporales, seorsim de singulis ac distincte. Itemque quot admissi sint eo anno in Societatem, quotque e vita decesserint. Mortuorum autem non solum nomen, cognomen, patriam, aetatem, statum et munera in Societate obita praescribi oportebit, verum etiam virtutes, si quas habuerint eximias, commemorari. Imprimis vero, si quid ab eis profectum est laude praecipua dignum, quod singularis alicuius facti narratione confirmari possit neque dende necesse erit ad singula collegia aut loca redire, nisi aliquid in iis contingit peculiari narratione dignum.

Agunt primo de profecto Nostrorum in Domino et explicabunt, si quid in eo genere ad aedificationem facere possit. Deinde de ministeriis Societatis erga proximos, ut de concionibus, lectionibus sacris, doctrina christiana et Exercitiis Spiritualibus, visitatione carcerum et hospitalium, reconciliatione dissidentium, de poenitentium frequentia et de aliis Nostri Instituti piis operibus, ita tamen, ut ea tantum commemorantur, quae sunt alicuius momenti, non levia quaecunque et minuta vel quae licet alicuius sint momenti, communia tamen sunt et quotidiana, ut quae perpetuo fieri solent, quae ideo, cum ordinaria sunt, satis erit, nisi insigne aliquid habeant, breviter perstringere. Item de scholis discipulorum numero et profectu, praesertim in universitatibus et Collegiis maioribus, de bona item Societatis existimatione, de contradictionibus autem et persecutionibus, si quae fuerint, ea tantum attingant, quae aedificationi fore videbuntur. Dicent etiam de piorum erga Nostros charitate et eleemosynis paulo insignioribus. Non ponantur aliena aut nobis valde leviter annexa, sed vere nostra. Nostra enim non sunt, quaecunque nostri amici devoti fundatoresve gesserint. Quod si haec etiam ad nostra pertinere indicentur, indicanda est causa et annexio, ut referri in Annas possint. Si quando autem, quod perraro accidet, aliquid erit tam grande tamque illustre, ut a Nobis licet remotum per Nos tamen ab obliuione vindicari conveniat, tum adhibenda praemonitio erit, ne inconsulto factum videatur.

Haec omnia exponent quam plenissime fieri poterit (semper tamen vitata nimia prolixitate) adhibitis omnibus circumstantiis, etiam nominibus eorum, qui eas res gesserunt, ut, si opus fuerit, aliquando conscribi

possit historia. Qua etiam de causa, cum aliquid occurret memoria, quod tamen propter aliquam causam non expediat omnibus vulgari, id scribant separatim integre et perfecte. In illa autem communi narratione vel omnino reticebunt vel ea tantum excerptent, quae aedificationi esse possunt. Et, quae ad externos pertinent, ita narrentur, ut in ea ipsa Domo aut civitate, ubi scribuntur, ac ubique publice legi citra cuiusquam offensionem possint. Vitentur denique exaggerationes rerum amplificationesque verborum, ut simplex et religiosa veritas in omnibus eluceat et pro miraculis non ponantur, quae miracula non sint, nec incerta quaeque diligenti adhibita inquisitione comperta non sint.

Cum Litterae annuae Romae confectae ad Provincias mittentur, legantur quamprimum in singulis Domibus et Collegiis. Et ut coadiutores nostri temporales ex Latinis etiam litteris fructum aliquem percipient, sit aliquis, qui illarum summam aut interpretationem aliquo modo explicet. Neque ultra duas hebdomadas retineri debent, ut ad reliqua loca citius deferantur. Postquam vero ubique perlectae fuerint, in praecipua Domo vel Collegio eiusdem Provinciae asserventur et simul consuantur.“

Perspicuum est his ordinationibus rectoribus et praepositis localibus domorum Societatis ingens munus scribendi impositum fuisse. Horum documentorum principalis et maxima aestimatio et gravitas in hoc constitit, quod Patres ipsi manu propria scripserunt, oculis propriis cernentes et aestimantes culturam, populum, res politicas etc. Maxime aestimanda ideoque sunt haec documenta historica pro studiis scientificis temporis praeteriti. Negari tamen non potest haec documenta etiam res continere, quae fiduciam nostram minus certam merentur⁴, etsi praecriptum fuit: „Praesertim evitandae sunt excedentes laudes⁵.“ Causa erat haec, quod etsi modus scribendi a superioribus definitus fuit, non semper a scriptoribus servabatur. Adeundo tamen mente critica et mensura pure scientifica haec documenta maximum prodest ad inspicendam et studendam historiam illius temporis.

Cum Annuae non curiosi animi, sed aedificationis causa scriptae sint, plena ex eis historia Societatis non est postulanda. Etsi in illis expolitio oratoria interdum simplicem rerum narrationem pepulit, fides historica his monumentis tamen denegari non potest. Nam in multis nullum vestigium amplificationis oratoriae invenies vel res ipsae talem amplificationem non ferunt, v. g. cum agitur de numero personarum in dominibus, de nominibus magistrorum et Patrum etc. Ceterum scriptores Annuarum generatim viri aetate et muneribus graves primum loquuntur de rebus, quibus saepissime ipsi interfuerunt aut ab aequalibus audierunt, ideoque valorem chronicarum habent, quia testibus factae sunt.

Quam magni momenti quamque aestimandum, etsi relativum aliquando tantum, fontem historicarum scientiarum Litterae annuae representant, testantur sequentes auctores:

Gény, Die Jahrbücher der Jesuiten in Schlettstadt und Rufach, I, p. XVI—XVII.

⁴ Cf. Advertenda quaedam circa Annales Provinciae Germaniae Superioris Soc. J. 1615—1650 (Ms 84), partim in „Sitzungsberichte der bayr. Akademie“ 1874, II, 190 sqq.

⁵ B. Duhr: Geschichte der Jesuiten in den Ländern deutscher Zunge, II, 2, 360. Copia in Cod. Bamberg. I, 28.

F. Krones, Der Jesuitenorden und seine Rolle im Geschichtsleben Ungarns (in Österreichisch-Ungarische Revue 1892, p. 193—224, 259—322).

K. Lohmeyer, Berichte über die Tätigkeit des Jesuitenkollegs zu Braunsberg in Ermland aus den Jahren 1584—1602 (in der Brieger Zeitschrift für Kirchengeschichte 1892, p. 360—381).

A. Veress, *Fontes rerum Transylvanicarum: Annuae litterae S. J.* Budapest 1921.

A. Poschmann, Das Jesuitencolleg in Rössel, Braunsberg 1932.

W. Franknói, *Vita Stephani Sancti*, Budapest 1887.

A. Kast, Mittelbadische Chronik für die Jahre 1622—1770, Baden 1936 et Die Jahresberichte des Ettlinger Jesuitenkollegs 1661—1769.

Audiamus pro studio Livonicae historiae bene meritum professorem R. Hausmann, qui in conventu Societatis doctorum Estonorum anno 1885 die 6 Novembris de momento et gravitate Litterarum annuarum S. J. pro historia Livonica referens asseruit⁶: „Es wird wünschenswert sein die betreffenden auf Livland bezüglichen Abschnitte im lateinischen Originaltexte wieder abzudrucken und so der Allgemeinheit zugänglich zu machen. Manche Kreise können dadurch belehrt, die Wissenschaft wird durch dieses Material gefördert werden ... Die Zeit und die Vorgänge, um welche es sich handelt besitzen eine hohe Bedeutung.“

Diu Litterae annuae in Archivo generali Soc. J. latuerunt, donec in Congregatione generali anni 1581 decreto statutum est, ut in lucem ederentur. Tunc e provinciis singulis Ordinis Romam missae Litterae annuae typis fuerunt impressae, postquam revisioni, emendationi et correctioni superiorum Societatis subiectae fuissent. Sic anno 1583 Romae volumen primum Litterarum annuarum a Patre Antonio Valtrino editum de anno scilicet 1581 sub titulo: „Annuae Litterae Societatis Jesu ad Patres et Fratres eiusdem Societatis.“ Usque ad annum 1607 edita sunt 16 volumina de annis 1581—1599. Tunc usque ad annum 1613 intercapedo imprimendi secuta est. Sed iam anno 1615 Congregatio generalis decrevit⁷: „Annas praeteritorum annorum Litteras per varias Provincias primo quoque tempore imprimendas distribui. Insequentium annorum Patri nostro commendandas, ut certum aliquem totius Societatis sumptibus, si aliter commodi non possit, alendum illi operi praeficire dignetur, ne diutius tanto spiritualium narrationum fructu universa Societas careat.“ Anno 1618 itaque in lucem prodierunt iterum ulteriora 14 volumina Litterarum de annis 1600—1614. De annis vero 1615—1649 solae relationes de missionibus Jesuitarum impressae sunt. Anno 1633 Congregatio provincialis Austriaca ad praepositum generalem questa est, quod Litterae annuae iam plus non imprimerentur. Pater Vitteleschi mandavit singulis provincialibus curare, ut relationes iterum renoventur, quod tantum anno 1658 fiebat. Hoc anno prodierunt Litterae de annis 1650 et 1651. Postea iam nullae historicae annuae typis impressae fuerunt.

Collectiones compleiae exemplorum typis impressorum hodie ad rarietates bibliothecarum pertinent, nonnullae tantum nunc inveniuntur v. g. Petropoli, Romae (in bibliotheca Vittorio Emmanuele), Monachiis, etc.

⁶ Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft zu Dorpat 1885, pag. 239—260.

⁷ N. 19. T. II, p. 322.

Quoad publicationem Litterarum annuarum Societatis Jesu laborem et vitam Patrum collegii Rigensis respectantium, quae in volumine secundo huius libri publicabuntur, annotandum imprimis quasdam publicatas, sed modo incompleto, a bibliothecario olim urbis Rigensis D. Georgio Berkholc ad illustranda sua studia mythologice-linguistica. Hunc secutus est archivarius urbis Dorpatensis D. Titus Christiani, pro studiis suis ecclesiastico-historicis. Anno 1925 Dr. phil. Ed. Kurtz sumpibus Fundi culturalis Latviensis edidit „Die Jahresberichte der Gesellschaft Jesu über ihre Wirksamkeit in Riga und Dorpat“, textum scil. Latinum et translationem Germanicam, descriptum ex impressis editionibus Monachii et Bruxellis, sed solummodo usque ad annum 1614.

Litterae annuae et alia documenta voluminis primi usque adhuc nullibi publicata sunt, exceptis residentiae Duneburgensis primis annis. Item residentiae Vendensis, cuius Litterae solius anni 1618 modo fragmentario impressae notae sunt⁸.

Praeter Litteras annuas, quae, ut diximus, tradebant statisticas operum residentiae sive collegii, numerum personarum, earumque classes, numerum discipulorum in scholis, numerum confessionum, conversionum, sacramentorum administrationem et distributionem, etiam *historia* domus uniuscuiuscunq; Romam mittenda erat. Saeculo XVII nuncupabantur „Res gestae“, postea „Historia domus“. Haec documenta particularia et maioris momenti facta de residentia sive collegio reassumebant. Anno 1586 die 30 Decembris praepositus generalis Aquaviva mandavit Romam mittere historiam uniuscuiusque collegii, fundationis, praediorum, item indicem inventarii, redditus pecuniae etc. Labente anno rector aut unus specialiter ad hunc finem destinatus Pater annotavit omnia alicuius momenti ad historiam domus attinentia facta. Hoc praelectum fuit consultoribus domus et una cum Litteris annuis provinciali missum, quo approbante et assentiente historia domus in libro „Historia Collegii“ intitulato inscripta fuit.

Visitator Societatis Provinciae Rhenaniae anno 1603 die Februarii declarationem publicavit, ut sciatur, quod in historia domus, quae differt a Litteris annuis, proferendum sit, nempe numerus personarum collegium inhabitantium, nomina defunctorum, labor in scholis, cura animalium, beneficia maecenatum Societatis et amicorum, aedificia nova, superiorum mutationes, concionatores, conversiones, persecuciones etc. Historia domus igitur profert omnia quoad spiritualia et temporalia Societatis, cum e contra finis Litterarum annuarum ad aedificationem membrorum Societatis est. Unum perficit et est complementum alterius.

⁸ Vilhelms Mannhardt, Latviešu-prūšu mítoloģija, Rīga, 1936, g., 454.—456. lp.

Hic annotandum quanti momenti Litterae annuae sunt ad cognoscendam mythologiam et superstitiones populi Lettoni. Audiamus W. Heine: „Es ist noch immer nicht mit genügendem Nachdruck darauf hingewiesen worden, daß gerade die Archive der Niederlassungen der Gesellschaft Jesu in Livland außerordentlich wichtige Materialien zur Kenntnis der Mythologie und Folkloristik des lettischen und estnischen Volkes borgen. Da die Patres mit dem Landvolke Livlands durch weit ausgedehnte Missionsreisen, durch Predigten in Privathäusern, durch Beichthören, etc. in die engste Berührung kamen, wird es zweifellos, daß in den Berichten der Patres, die sie aufzeichnen mußten, viel enthalten war, was auf die Überlieferungen und Mythen der Letten und Esten ein helles Licht warf. Durch eine weitausgedehnte, streng ge-regelte Missionstätigkeit erlangten die Jesuiten über manche Gebiete Livlands recht genaue Kenntnis, die den Mitgliedern des Ordens nicht vorenthalten, sondern in Jahresberichten zugänglich gemacht wurden.“ (W. Heine: Ein Beitrag zur Nordlivländischen Folkloristik aus dem Ende des 16. Jahrhundertes, in Baltischer Monatschrift 1913., pag. 98.)

Maior pars documentorum istorum hodie asservantur in Archivo generali S. J., Archivio di Stato (Roma): Fondo Gesuitico in Biblioteca Vittorio Emanuele (Roma), Staatsarchiv in München, Archives du Royaume Bruxelles, Latvijas valsts archivā un Pilsētas vēstures archivā Rīgā etc., etc. In nostra publicatione praeter manuscripta Romana etiam Bruxellensia, Vindobonensia, Cracoviensia et Rigensia adhibita sunt ad construendam materiam Annuarum et aliorum documentorum.

Summa summarum: Litterae annuae et Historiae residentiarum Societatis in Latvia, quae nunc publicantur, sunt fontes e quibus vera historia ex parte fluit. Cum in publicam lucem sequentis Litteras annus et Historias proferimus, eas *pro historia simpliciter* haberi nolumus, sed *pro fontibus historiae*, unde veritas ex parte manat. Revera documenta haec cum officiales sint, valorem fontium p̄ae se ferunt, quare et fide digna et de vita Jesuitarum talia continent, quae alibi quaerere frustatus esset labor et reprehensione dignus esset, qui simpliciter in conscribenda historia illas fontes omnino neglexisset.

Cum in hisce publicationibus non in animo habeamus historiam Societatis Jesu in Latvia scribendi, sed solummodo monumenta ad historiam componendam colligendi, putavimus omnia retinenda esse nihilque omittendum vel resecandum, tum quia usque adhuc fere nullae Litterae annuae neque Historiae Soc. J. in Latvia in lucem prodierunt, tum „quia alia aliis placent, quaeque huic inutilia, illi forte utilia videbuntur“.

In hoc primo volumine agitur 1. de Residentia Mittaviensi et Schönbergensi, 2. de Residentia Illuxtana 3. de Residentia et Collegio Dneburgensi.

Restat, ut gratias agam iis, qui quomodocunque ad opus perficiendum collaboraverunt. Inprimis domino Carolo Skapars (Rigae), qui me dirigente indices et chartam geographicam composuit, introductiones sermone Lettico versit et exempla sub prelo mecum attente perlegit et correxit.

Ultimo, sed non infimo loco, pro eo, quod fontes hi hoc tempore scientiis difficillimo edantur, grates maximae debentur liberalitati Instituti historici Latviensis (Latvijas vēstures institūts Rīgā), qui modo generoso omnem curam adhibuerit, ut prelo submitterentur. Ob tempora turbulenta quandoque impressio impedita fuit, sed nunc feliciter peracta et in lucem edita.

Faxit Deus has publicationes fontium ad melius cognoscendam historiam Letticam multum adiuvare!

Tu, benevole lector,
vale et fave.

Scribebam Rigae
mense Januarii 1940.
Dr. J. Kleijntjens.

I

RESIDENTIA MITTAVIENSIS ET
SCHÖNBERGENSIS

Jezuiti Jelgavā un Skaistkalnē.

Pēc Livonijas sadalīšanas 1561. gadā katoļiem Kurzemē piederēja 4 baznīcas, 9 kapellas un 3 skolas, bet arī tās hercogs Gothards Ketlers pēc kāda laika nodeva luterānu rīcībā un līdz pat hercoga nāvei 1587. gadā katoļiem nācās apmeklēt luterānu dievnamus. Apstākļi mainījās, kad pirmā Kurzemes hercoga meita Anna aiz politiskiem motiviem 1586. gadā apprečējās ar Lietuvas lielmaršalu Albrechtu Radzivilu, kurš no kalvinista bija pārvērties dedzīgā katoliķi. Arī hercogiene Anna pieņēma katoļu ticību un, lai nostiprinātu Kurzemē katolicismu, uz šejieni kā misionarus aicināja jezuitus.

1617. gadā Kurzemē ar likumu tika dota brīvība noturēt katoļu dievakalpojumus. 1630. gadā hercogs Frīdrīhs uzcēla katoļiem sv. Jura baznīcu Jelgavā, bet 1640. gadā tika uzcelta katoļu baznīca Kuldīgā. Abu šo draudžu prāvesti bieži vien lūdza izpalīdzēt pastoralā darbā jezuitus no Lietuvas, kas ieradās un palika Kurzemē tik ilgi, kamēr luterānu vajātiem tiem uz kādu laiku vajadzēja atgriezties Lietuvā. Bet drīz vien tie ieradās Kurzemē no jauna un dedzīgi nodevās misiju darbam¹.

1638. gadā Skaistkalnes muižas īpašnieks Jānis Karmel de Berks uzbūvēja sava īpašuma robežās katoļiem koka baznīciņu un deva uzturu garīdzniekiem. No 1660. gada šo Skaistkalnes baznīcu apkalpoja jezuiti, kas šeit pastāvīgi rezidēja gan tikai no 1666. gada, kad uz Vladislava Karmel de Berka lūgumu šeit tika nodibināta pastāvīga jezuitu mītne. 1667. gada 28. maijā Vladislavs Francisks de Berks Varšavas saimā apstiprināja jezuitu tiesības uz Skaistkalnes baznīcu un tās apkalpošanai piešķirtiem īpašumiem². Ar šo dāvājuma apstiprinājumu Varšavas saimā jezuiti ieguva nevien īpašumu, bet arī uzturēšanās un darbības tiesības secundum exigentiam iuris catholicam in ducatu Curlandiae competentis³.

1665. gadā hercogs Jēkabs lūdza Lietuvas jezuitus atsūtit uz Kurzemē divus jezuitu garīdzniekus misiju darbam Kurzemes kolonijā Gambijā. Lietuvas jezuiti, kam pašreiz trūka piemērotu personu, griezās pie Austrijas jezuitu provinciala. Pēdējais šim darbam nozīmēja pateru Ernestu Šturmnu, kurš jau 3 gadus vairākkārt bija veltīgi lūdzis atļauju doties par misionaru uz Indiju. 1670. gadā tas ieradās Kurzemē un hercoga sevišķi laipni sagaidīts ar viņa atļauju iesāka savu tautas misionara darbību Jelgavā. 1674. gadā tas aizbrauca atpakaļ uz Austriju, bet uz hercoga Jēkaba lūgumu 1679. gadā atgriezās atkal Kurzemē un darbojās šeit līdz savai nāvei 1710. gada 7. jūnijā⁴. Kopā ar viņu Kurzemē ieradās arī pateris Marcells Vidmans. Blakus pastoralam darbam abi jezuiti noorganizēja katoļu skolas un nodevās jaunatnes audzināšanai un mācīšanai. Jau 1672. gadā Jelgavā pastāvēja jezuitu rezidence, un tās pirmais superiors

¹ Cf. Załęski, Jezuici w Polsce, t. IV, cz. IV, lp. 1528.

² Dokumenta noraksts atrodas L. U. katoļu teoloģijas fakultates archivā.

³ Vol. leg. IV, lp. 475; Załęski, l. c.

⁴ Indagatio veritatis: Origo Missionis Mittaviensis. L. U. kat. teol. fak. arch.

bija paters Ernests Šturmss⁵. 1668. gadā tas devās uz Austriju, kur vāca ziedojumu celā līdzekļus savai Kurzemes misijai. Šai celojumā tas ieguva jaunu enerģisku misionaru Kurzemēi — pateru Nikolaju Roth'u.

1684. gada 7. martā kāds holandiešu tirgotājs Francisks van Dolre novēlēja pusi no savām bagātībām Jelgavas jezuitiem ar noteikumu, ka novēlējumu izmaksātu pēc viņa nāves⁶. 1688. gadā minētais ordeņa labvēlīs mainīja savu testamentu tādējādi, ka zem anonima vārda novēlēja minēto sumu, kas pēc P. E. Šurma ziņām⁷ sastādījās no 291.726 polu florīniem, Skaistkalnes rezidencei, Rīgas misijām et per regionem Livoniam Curlanicam, piebilstot: „Labāk es novēlu šo sumu jezuitiem, nekā citam kādam ordenim, jo jezuiti jau kopš ilgiem gadiem strādā ar sekmēm un dedzību Dieva godam un dvēselu labumam⁸.“ Minētā suma ievesta rezidences vēsturē (Historia domus) 1710. gadā jau pēc dāvinātāja nāves, kā viņš to bija vēlējies, gribēdams palikt nepazīts. Jezuiti saņēma arī vairākus citus dāvinājumus un ziedojuimus.

1690. gadā luterāni griezās pie Polijas karala, lai tas slēgtu jezuitu skolas Jelgavā. Iemesls bija tas, ka šais skolās, kas bija ļoti augstu nostādītas audzināšanas un mācību ziņā, arī luterāni labprāt sūtija savus bērnus, bet bieži vien pēdējie pēc skolas beigšanas pārgāja katoļu ticībā. Tā vienā pašā 1690. gadā no šīm skolām konvertējās 11 audzēķi. Kāralis jau gribēja izpildīt Kurzemes luterānu lūgumu, bet tad tās aizstāvēja un panāca to atstāšanu Livonijas un Kurzemes bīskaps Nikolajs Poplavskis.

Jezuiti koncentrēja savu darbību nevien skolu vadīšanā, bet galvenā kārtā pastoralā darbā, reliģiskās dzīves pacelšanā. Viņi paši gāja tautā un uzmēklēja katoļus nevien Kurzemē, kur ar likumu bija garantēta katoļiem ticības brīvība, bet arī Rīgā un Vidzemē, kur 1691. gada likums stingri aizliedza tautai piedalities jezuitu dievkalojumos. Neievērodami šo netaisno likumu, jezuiti tomēr apkalpoja arī šeit katoļu garīgās vajadzības un palīdzēja tiem arī materialā ziņā. Spriežot pēc anālu datiem, jāsaka, ka reliģiski tikumiskā dzīve XVII g. s. beigās abu Kurzemes režīmeni apkārtnē, nerunājot nemaz par attālākiem novadiem, nestāvēja visai augstu. Taču tas jezuitus neatbaidīja. Tie dedzīgi nodevās savam darbam: „Ap centīgo darbinieku dažkārt ciemos un krustceļos stāvēja nospiestu laužu pulciņi, kurus kā maigus bārenus vajadzēja izveidot pēc Kristus sejas un līdzības.“ Deminutivās formas, ko rakstījusi anālu autora spalva, liecina par siltajām jezuitu attiecībām ar ticīgo tautu. Tie gāja visur, kur varēja pieiet šai maigajai, bet nospiestajai tautas dyēselei: skolās, cietumos, slimnīcās, un pilis tie necienīja vairāk kā latviešu zemnieku mājas. Un sekmes šai darbībai bija tās, ka nevien starp katoļiem uzplauka reliģiskā dzīve, bet katoļu ticību pieņēma arī daudzi luterāni, pareizticīgie, kalvinisti, apostati un neticīgie. Un konvertējās nevien vienkāršā tauta, bet arī muižnieki, pat kāds luterānu teologs un kāds medicinas doktors. Gada laikā konvertītu skaits caurmērā bija 20—80, bet ir gadi, kad tas sasniedza pat 353 (1693.).

⁵ Jezuitu mītnes sakarā ar to dažādiem mērķiem, pienākumiem, tiesībām un personu skaitu saucās misiju punkti, rezidences (vada superiori) un koleģijas (vada rektori).

⁶ Sk. viņa testamentu.

⁷ Indagatio veritatis.

⁸ Copia ultimae voluntatis Domini Fundatoris. L. U. kat. teol. fak. arch.

Katoļu skaits Kurzemē pieauga, un 1692. gadā tiem vajadzēja celt Skaistkalnē jaunu baznīcu. Jezuitu darbību atzina un vērtēja nevien katoļu muižnieki, kas atbalstīja tos materiali, novēlēdami tiem lielākas naudas sumas un dāvādami viņu baznīcām krāšņus un dārgus liturģiskos pierumerus, bet tāpat arī luterāni. Kurzemes hercogiene vairākus gadus pēc kārtas pateicībā un atzinībā par centīgo jezuitu darbību dāvāja tiem skaistus un mākslinieciski izstrādātus baznīcas kausus un citus priekšmetus. Visā jezuitu darbības laikā Kurzemes hercogu nams, cik var spriest pēc dokumentiem, bija jezuitu atbalstītājs un labvēlis.

Par 1699.—1704. gadiem mums nav nekādu ziņu. Šai laikā ir slēgtas Jelgavas jezuitu skolas. 1705. gadā tās atkal tika atvērtas, bet epidemiju dēļ, kas atnesa nāvi arī vairākiem skolotājiem un skolniekiem, atkal tika slēgtas.

Ziemeļu kara laikā Kurzemē postija kā krievu, tā zviedru karaspēks, laupot un nodedzinot kā pilis, tā zemnieku mājas un arī baznīcas. Vairākkārt jezuitiem izdevās novērst zemnieku un rezidenču īpašumu izlaupīšanu un nopostīšanu, sevišķi, ja augstākie virsnieki bija katoli vai pēdējiem simpatizēja. Tā 1705. gadā zviedru generalis Adams Lēvenhaupts aizliedza savam karaspēkam postīt jezuitu īpašumus un sv. Ignāciju no Lojolas svētku dienā tas ieradās arī pats rezidencē uz svētku mielastu. Nākošā gadā zviedru pēdās nāca krievu cars Pēteris Lielais, kurš rīkojās tāpat kā zviedru generalis. Tai pašā gadā Skaistkalnē ieradās krievu generalis Rozens, kurš jezuitu vadībā viņu rezidencē noturēja t. s. rekolekcijas, t. i. sv. Ignācija garīgos vingrinājumus un ar bagātīgu dāvanu atlīdzināja zaudējumus, ko bija izdarījis viņa karaspēks, nodedzinot jezuitu dzīvojamo ēku. Taču 1709. gadā atjaunotā rezidences ēka nodega otrreiz, pie kam liesmās galu dabūja divi jezuitu garīdznieki un gāja bojā arī visa bagātā rezidences biblioteka. Rezidences viesi tā tad bija Kurzemes hercogi, krievu un zviedru generali un poļu valstsvarī, pat tālās Portugales diploms Don Emanuels. Par godu šiem augstajiem viesiem jezuitu audzēknī dažkārt sarikoja akademijas un teatra uzvedumus. Skolas tādā kārtā kļuva slavenas, un tās apmeklēja audzēknī nevien no Kurzemes un Zemgales, bet arī no Lietuvas un Vidzemes. Taču skolnieku skaits XVIII g. s. jezuitu skolās nebija liels, vadīja tās 2—4 maģistri. Viens no maģistriem, saukts Auceps (Aucepius), laikam bija latvietis.

Skolu plašāku attīstību kavēja krievu karaspēks, 1710.—1721. gan drīz ikgadus, pat vairākas reizes gadā postīdams Jelgavas apkārtnē, aplaupīdams un nodedzinādams jezuitu muižas, galveno atbalstu skolu uzturēšanā. Šo pastāvīgo karaspēka postijumu dēļ jezuiti 1713. gadā savas skolas pārcēla uz Skaistkalni un šeit, tālāk no krievu karaspēka uzbrukumiem, skolas pamazām, bet sekmīgi attīstījās.

1710. gadā mēris atnesa nāvi 5 jezuitu garīdzniekiem, starp kuriem sērgai par upuri krita arī nopolniem bagātais superiors P. E. Šturms. Tie visi bija tuvākmilestības upuri, kas mira pašaizlīdzīgi kopjot slimos. Dzīvi palika tikai divi: P. Mede⁹ un P. Pecs, kuriem palīgā drīz ieradās divi citi jezuiti: P. Jānis Fooks kā superiors un P. Jānis Brands.

Mēra un bada laikā jezuiti neapmierinājās ar garīgiem pakalpojumiem vien, bet ar saviem līdzekļiem un ražu no savām muižām tie palīdzēja trūkumcietējiem zemniekiem. Tā 1709. gadā tie ikdienas izdalija

⁹ Dzimis 1690. g. 12. VII, miris 1739. g. 2. II, sarakstījis latviešu gramatiku, kas iespiesta Viļnā, un pārtulkojis evaņģelijus, kurus nepaspēja iespiest, jo mira.

ēdienu apm. 300 bāda cietējiem, kas tāpat noticis arī vēlāk. 1757. gadā tie uzcēla Jelgavā plašu nabagu māju. 1769. gadā izdalija lielu daudzumu sēklas labības un pārtikas u. t. t. Šie un līdzīgi fakti dod liecību par savstarpējām tuvām attiecībām starp vienkāršo latviešu tautu un viņas gārgiem ganiem jezuitiem.

Ja arī mēra laikā jezuitu skaits samazinājās, tad drīz vien tiem bija atkal pilni spēki. Paplašinājās arī viņu darbības lauks. 1710. gadā krievu ģeneralis Repnins nodeva jezuitu rīcībā telpas Rīgas pils tuvumā un aicināja tur noturēt katoļu dievkalpojumus. No šejienes tad jezuiti izveda pilnīgi atklāti savas misijas Rīgā un Vidzemē¹⁰. 1713. gadā ar kņaza Gōjicina starpniecību radās iespēja izvest misijas arī Pēterpilī, kur nākošos gados jezuiti atvēra pat savas skolas. No Pēterpils tie apkalpoja Ziemeļ-Vidzemi, Igauniju, Somiju un pat salas Baltijas jūrā. Šo Pēterpils misiju Skaistkalnes rezidence zaudēja 1719. gadā, tai pašā laikā intensīvi darbojoties Kurzemē¹¹.

Pēc hercoga Vilhelma nāves jezuitu pretinieki centās panākt viņu izraidišanu no Jelgavas, taču tas bija veltīgi, jo jezuitus atbalstīja hercogiene Anna un Kurzemes kanclers Evalds Sakens. Pēdējais panāca to, ka jezuitiem, bez šaubām, ar Jelgavas prāvesta Gennera (Gönnner) piekrišanu nodeva visu Jelgavas katoļu draudzes pārvaldišanu un apkalošanu. Uz hercogienes, kanclera un Lietuvas ministra Plātera lūgumu, jezuiti uzņēmās Kurzemes katoļu dievnamu remontēšanu, sevišķi tais vietās, kur nebija pastāvīga draudzes gana. Hercogiene bieži piedalījās jezuitu dievkalpojumos, bet krievu ģeneralji jezuitu rezidencē sarikota-jos reliģiskajos disputos.

Šāda āugstāko aprindu labvēlība pret jezuitiem un savstarpējās labās attiecības izsauca ienaidu un skaudību jezuitu pretiniekos, kas centās tādēl, kur vien iespējams, tiem kaitēt. 1711. gadā Bauskas iedzīvotāji aizliedz jezuitiem būvēt jaunu misijas namu. Tas pats notiek 1723. gadā Jelgavā. Pie galveniem jezuitu pretiniekiem skaitas krievu ģeneralis Bestuževs un daļa Kurzemes muižnieku. Taču šai opozicijai ir maza nozīme, jo jezuitus aizstāv pati hercogiene un Kurzemes hercogistes noteicējas aprindas. Bauskas iedzīvotājiem par jezuitiem nodarītām pārestībām jāmaksā soda nauda, un arī Jelgavā 1724. gada rudenī jezuiti var pabeigt iesāktos būvdarbus.

1719. gada uz bīskapa Šembeka un daudzu citu izcilu personu lūgumu Jelgavā atkal tika atvērtas jezuitu skolas, kas tagad atradās agrākajā rezidences ēkā. Šais skolās jezuiti sniedza nevien reliģisko audzināšanu, bet pasniedza arī vispārējās un klasiskās zināšanas. Vai 1719. gadā visas savas skolas jezuiti pārēla no Skaistkalnes uz Jelgavu, par to trūkst dokumentaru ziņu. Zinams tikai tas, ka 1725. gadā Skaistkalnē uz Lietuvas muižnieku lūgumu atvērta klasisko zinātnu skola. Par Skaistkalnes jezuitu skolām, kas bija plašākas nekā Jelgavā, Zalenskis sniedz sekojošas ziņas. P. Fooks 1712. gadā atvēra poetikas, bet nākošā gadā retorikas skolas. P. Kraucs 1717. gadā nodibināja un vadīja gramatikas skolu. P. Ruselē laikā uzcēla jaunu, plašu skolas ēku, kurā pastāvēja 3 katedras: poetikas, retorikas un matematikas.

Jelgavas un Skaistkalnes jezuiti-misionari savos misiju ceļojumos devās līdz pat Jūrkalnei (Pilsbergai). Noteiktās vietās tie sapulcināja

¹⁰ Par šo misiju likvidaciju cf. Historia domus anno 1755.

¹¹ Cf. Litterae Annuae 1713 et sqq.

katoļu tautu un veltija dažas dienas kristīgās mācības skaidrošanai un dievļūgšanai. Šādās sapulču vietās izveidojās jezuitu misiju punkti, kas piederēja pie viņu rezidencēm Skaistkalnē un Jelgavā: Lauksāte, Tukums, Klīvmuiža, Bauska, Jāniški, Līvbērze, Auce, Zante u. t. t. Jezuiti sevišķi raudzījās, lai katoļu ģimenes dzīve būtu nokārtota baznīcas garā un vispirmā kārtā, lai laulības būtu noslēgtas pie katoļu garīdznieka. Šis noteikums Kurzemē izsaуca asas nesaskaņas ar luterānu mācītājiem, jo visumā katoļi Kurzemē dzīvoja ļoti izkaisīti, kādēļ tiem bija samērā grūti nokļūt pie savas konfesijas garīdznieka, bet luterānu mācītāji gribēja, ka visi viņu draudžu robežās dzīvojošie kristīgie, neizņemot katoļus, laulātos viņu baznīcās. Jezuitu centieni šīnī jautājumā sadūrās ar Kurzemes luterānu centieniem, kas radīja asus konfliktus¹², un ienaids pret jezuitiem auga, kas sevišķi izpaudās nākošo gadu cīņas par hercoga troni Kurzemē.

Grāfa Morica piekritēji cerēja nokratīt Polijas virskundzību un reizē atbrīvoties no katoļu ietekmes un panākt jezuitu izraidišanu no Kurzemes. Vai grāfs Morics būtu piepildjis šīs cerības, grūti pateikt. Kad 1726. gada 26. jūnijā viņš tika izvēlēts par hercoga Ferdinanda pēcnācēju, tas pieņēma privataudience par jezuitu likteni norūpējušos jezuitu priekšnieku un izteicās, ka par jezuitiem tas vienmēr esot labi domājis un viņus augsti vērtējot. Taču kad viņu uzvarēja krievi, jezuiti bija apmierināti, kas liek domāt, ka viņu darbibai Kurzemē draudēja briesmas.

Šai laikā katoļiem un līdz ar to jezuitiem Kurzemē bija spēcīgi aizstāvji un labi palīgi. Starp tādiem minams barons Heinrichs Līvens. Viņa dzīslās ritēja senā Vidzemes kunga Kaupo asinis. Kaupo braukdams uz Romu bija iecelts par Sv. Romas keizarvalsts brūninielu zem vārda Līve, bet viņa pēcnācēji jau saucās Līveni¹³. Heinricha Līvena vecāki bija luterāni, bet viņš pats, atrazdamies Francijā, bija kļuvis dedzīgs katolis. Atgriezies Kurzemē, tas aizraidīja no savām muižām luterānu garīdzniekus un baznīcas nodeva katoļiem, kā arī rūpējās par garīdznieku uzturu. No viņa rīcības redzams, ka viņā vēl nebija izdzisusi mīlestība uz savu tautu. Redzēdams, ka Kurzemē maz garīdznieku, kas jau prata runāt latviešu valodā, viņš pats mācīja jezuitiem latviešu valodu. Lai palīdzētu jezuitiem viņu darbā, viņš pats arī skaidroja un mācīja kā pieaugušiem, tā bērniem kristīgās patiesības. Viņš arī sarakstījis vairākas reliģiska saturu grāmatas un, ievērojot viņa rūpes par latviešu katechizēšanu, pieņemams, ka viņš sarakstījis arī vienu otru grāmatu latviešu valodā, lai gan nekādu ziņu par to mums nav. Pavests Benedikts XIV par viņa no pelniem katoļu baznīcas labā apbalvoja viņu ar Zelta Pieša (Aurei Calcaris) ordeni, bet jezuiti piešķira tam tiesības iegūt atlaidas, kādas var iegūt jezuitu ordeņa locekļi. Mira šīs „Kurzemes pāvests“, kā to dēvēja luterāni, 1756. g.

Pēc krievu armijas atkāpšanās 1727. gadā iestājās gan mierīgāki apstākļi, bet ne uz ilgu laiku. 1733. gadā nomira Polijas karalis Augusts II un iesākās cīņas par Polijas troni. Krievu militārās aprindas atbalstīja Augusta III kandidaturu, un viņu karaspēks ieradās nevien Polijā, bet arī Kurzemē. Daļa no krievu virsniekiem bija tik neiecietīgi un brutalci pret jezuitiem, ka reizēm tos bez kāda iemesla piekāva līdz asinīm¹⁴. Arī zemniekiem neklājās labāk. Krievi rekvizēja tiem zirgus, labību un visu,

¹² Cf. Historia domus anno 1725.

¹³ Cf. Historia domus anno 1756.

¹⁴ Cf. Historia domus anno 1734.

kas nāca tiem rokās. Jezuitiem nācās dot uzturu gan karaspēka daļām, gan gūstekņiem, kā arī kopt ievainotos un slimos. Jo smagas prasības uzstādīja jezuitiem karaspēks 1745. un 1757. gadā. Gados, kad kontribuciju pasta bija mazāka, kara darbības dēļ tomēr nebija iespējams doties misiju ceļojumos, kādēļ vajadzēja apmierināties ar darbību uz vietas.

Bez misiju kapellām, kuru skaits noteikti nav zinams, jo ne katrā misiju punktā atradās kapella, XVIII g. s. otrā pusē Jelgavas un Skaistkalnes jezuiti apkalpoja 3 draudzes baznīcas: Jelgavā, Skaistkalnē un Lauksātē (celta 1766. g.), kā arī Jelgavas jezuitu rezidences baznīcu. Jezuitu apkalpotās baznīcas un kapellas bija izejas punkti jezuitu garīdznieku darbībai, kuru skaits svārstījās starp 10 un 15. Par jezuitu pasto ralo darbu liecību dod anālu dati. Mierīgos laikos grēku sūdzētāju un dievgaldnieku skaits gadā sasniedza 10 līdz 20 un vairāk tūkstošus. Nemierīgākos laikos, un kad jezuitu skaits samazinājās, vienmēr vēl konfitemtu un komunikantu skaits sniedzās vairākos tūkstošos. Tā 1745. g. — 6525, bet 1753. g., kad sērgas aizsauga aizsaulē 5 jezuitus, 9115. 1759. gadā Skaistkalne atdalījās no Jelgavas rezidences un pati kļuva par rezidenci. Šai gadā dati par pastoralās darbības panākumiem Jelgavā un Skaistkalnē raksturīgi augsti. Interesanti atzīmēt, ka jezuiti svētijuši laukus.

Nāids pret jezuitiem parādījās arī šai laikā. 1755. gadā Jelgavas pil sētas rāte noliedza jezuitiem pludināt pa Lielupi ēku celšanai vajadzīgos būvmaterialus. Un 1758. gadā Jelgavas iedzīvotāji sarīkoja rezidencei uzbrukumu un izlauza tai durvis, izsita logus u. t. t. par to, ka jezuiti savu ēku būvēm vajadzīgos dzelzs priekšmetus nepasūtīja pie Jelgavas amatniekiem, bet lika pagatavot savās pašu darbnīcās Lauksātē¹⁵. Reizēm arī jezuiti paši bija vainīgi pie konfliktiem. Tā 1758. g. kāds no ordena locekļiem lajiem sakāldojās ar kādu Jelgavas pilsoni un ilgi nevilcinādāmies lika to kādam no saviem saimes ļaudīm nogadāt uz rezidenci. Jelgavnieks, protams, sacēla troksni, sapulcējās liels bars pilsētnieku, kas atbrivoja savu pilsoni un visi devās uz jezuitu rezidenci. Konfliktu šorcīz nokārtoja tikai rezidences ministra Barča miermilība. Stāvoklis starp jelgavniekiem un jezuitiem bija saspilēts, un nomierināšanās iestājās vienīgi tad, kad par superioru tika ievēlēts P. Barčs.

Sākot no 1760. gada mums trūkst dokumentarisku ziņu par Skaistkalnes rezidenci. Anāles stāsta par 4—5 jezuitu darbību. Taču tā bija ļoti sekmīga, jo gada laikā ar sakramentiem apgādāti caurmērā 10—15.000 ticīgo.

Sakarā ar tik aktivu un sekmīgu jezuitu darbību, nav brīnums, ka mainoties hercogiem, Kurzemes muižnieku liela daļa prasīja jezuitu izraidīšanu, kā tas notika hercoga Birona trimdas laikā, kad hercoga troni gribēja mantot Augusta III dēls Kārlis. Taču arī toreiz tas neizdevās, jezuiti palika Kurzemē un turpināja savu darbību ar tādu pašu enerģiju tālāk. 1759. gada 5. nov. hercogam Kārlim nācās parakstīt deklarāciju, ka viņš nepielaidīs jezuitu skaita un īpašumu pavairošanu Kurzemē. Šai gadā abās jezuitu rezidencēs bija pavisam 16 pateri, 3 maģistri un 4 brāļi. Hercogs Kārlis tomēr bija noskaņots par labu jezuitiem, jo tūdal pēc muižnieku sapulcē pieņemto dekretru parakstīšanas viņš devās uz katoļu draudzes baznīcu un piedalījās pateicības dievkalpojumā par sapulces laimīgo noslēgumu, par ko nekatoļi bija sevišķi saniknoti.

¹⁵ Cf. Historia domus anno 1735.

Vai hercogs Ernsts Birons, kurš 1763. gadā ar krievu karaspēka palīdzību bija ieņēmis Kurzemes troni, izpildija arī hercoga Kārļa priekšrakstus, par to mājas vēsture klusē. Taču līdz 1769. gadam, t. i. cik ilgi sniedzas dokumenti, jezuitu skaits nepalielinās, bet tieši otrādi, samazinas, jezuitu sekmes tomēr aug, ko liecina tas, ka 1767. gadā abās rezidenceš 12 pateri ar sakramentiem apkalpojuši 28.634 personas. Hercogs E. Birons jezuitiem bija labvēlīgs, ko liecina laipnā uzņemšana, kādu tas parādīja jezuitu ģeografiem, kuri 1767. gadā ieradās viņu Rundāles pilī, lai izmērītu pola augstumu. Birons bija arī nepieejams visāda veida apvainojumiem pret jezuitiem un pabalstīja tos materiali.

Daudz rūpiju un tiesas procesu jezuitiem sagādāja Polijas saimā pieņemtais likums, kas noteica, ka uz priekšu religiozie ordeni nedrīkst vairs iegūt savā īpašumā jaunas muižas un saimniecības, un vēl vairāk, ka jau agrāk iegūtie īpašumi jāatdod viņu agrākiem īpašniekiem. Uz šī likuma izdošanu Polijas saimmu spieda tukšā valsts kase un tas apstāklis, ka ordeņi nemaksāja nekādus nodokļus. Strīdi un procesi, kas sekoja minētajam likumam, izbeidzās tikai 1767. gadā ar polu magnātu un valsts-kanclera Čartoriska starpniecību. Tiesas procesus jezuiti veda tikai nepieciešamos gadijumos, kā, piemēram, kad Upītes stārrosts Kosciuško ar bruņota spēka palidzību bija tos padzinis no viņu īpašuma. Parasti tie pūlējās nesaskaņas nokārtot miera ceļā, ja arī tas viņiem nesa zinamus zaudējumus, jo vēlējās iegūt draugus, nevis ienaidniekus.

Savās muižās jezuiti saimniekoja līdzīgi sava laika muižniekiem. Bieži vien mēs lasam, ka tajās bija ierīkotas alus darītavas, dzirnavas, kaļķu un kieģeļu cepļi. 1736. gadā Lauksātē tika ierīkota plašu apmēru metaldarbnīca un kokvilnas krāsošanas un pārstrādāšanas darbnīca. Lai sagādātu vairāk līdzekļu, tie ierīkoja Jelgavā viesnīcu un savas brīvās ēkas izīrēja kā dzīvokļus. Savus ienākumus tie izlietoja galvenā kārtā trūkumcietēju atbalstīšanai: „Eleemosina larga subventum est.“

Cik dziļi dažas katoļu parašas un tradicijas bija iesakņojušās neviens pie katoļiem, bet arī pie cītticībniekiem, to liecina sekojošs raksturīgs gadijums. 1737. gadā Jelgavā gleznotājs Pēteris Plagmans publiski apvainoja Dievmātes godu, par ko paši luterāni cēla pret viņu sūdzību rātei. Naudas soda vietā Plagmans uzgleznoja Jelgavas katoļu baznīcai vienu lielu un divas mazākas Dievmātes gleznas.

Jezuitu darbibai Kurzemē formāli pienāca gads 1773. gadā, kad tika slēgts jezuitu ordenis. Par viņu likteni un darbību Kurzemē pēc tam stāsta atsevišķa nodaļa.

HISTORIA Residentiae Mittaviensis-Schönbergensis Societatis Jesu.

Arch. Soc. Jesu. Lith. 51.

Superiores residentiae Mittaviensis: P. Ernestus Sturm a 20 Maii 1692 usque ad mortem, a. 1710. P. Joannes Fook a. 1714. P. Georgius Kraut a. 1725. P. Petrus Lingk a. 1729. P. Laurentius Ejrich a. 1732. P. Georgius Brisich a. 1737. P. Godefridus Schmidt a. 1738. P. Franciscus Judtz a. 1738. P. Mathias Karwacki a. 1741. P. Joseph Plath a. 1743. P. Joannes Kuhn a. 1747. P. Antonius Loupia a. 1748. P. Adam Deboli a. 1753. P. Ludovicus Loupia a. 1758. P. Emanuel Rousselet a. 1767. P. Joannes Sielanka a. 1770. P. Joseph Schorn a. 1773. P. Ignatius Zaba a 13 Junii a. 1773 usque ad Septembrem huius anni.

Annus 1693¹.

Aemulo prope passu et vicissitudine quo prior¹, praesens transmeavit annus. Serenissima ducissa² iterum perbello poculo arte et pretio insigni reverendum patrem superiorem³ residentiae nostrae pro xenio co-honestavit. Ex pio legato Rigae defuncti clarissimi Domini Laurentii Kopman curatus speciosissimus sacerdotalis ornatus pretio 100 imperialis. Condecoravit sub fine huius anni residentiam adventu suo Reverendus Pater Ignatius Diertins⁴, visitator, cum RR. PP. Francisco Kućewicz et Ioanne Bielski⁵; adsalutati sunt a scholastica iuventute in fine caenae. Concionatores erant P. Winckler et P. Slazewicz. Et quoniam ob iustas [causas] scholae humaniores fuere ex voluntate Reverendi Patris Superioris intermissione, magister non erat. Pater Simon Marcellus Widman⁶ solus triviales seu parochiales informabat.

Annus 1694.

Laetabundum tandem paeana cecinit residentia haec, cum Lauxodiensia⁷ bona in districtu Upitensi sita Societati nostrae in possessionem cesserint data pecuniae notabili summa florenorum 120.000. Ex munificentia serenissimae ducissae pro xenio oblatum accepit R. P. superior argenteum poculum egregium.

Annus 1695.

Ad ornamentum ecclesiae accessit hoc anno apparatus totus, nempe casulae duae, dalmatae duae, antipendia 3 et pluviale 1, circiter 400

¹ Historia annorum praecedentium deest.

² Anna.

³ P. Ernest Sturm.

⁴ Ignatius Diertins, visitator Gedaniae anno 1690, provincialis Lithuaniae anno 1693—1694; cf. S. Za'ëski: *Jezuici w Polsce* (Krakow 1905) IV, 2 p. 548; 4 p. 1545.

⁵ Johannes Bielski, rector Collegii in Kroži 1700, in Grodno 1703, prov. Lithuaniae 1706, Za'ëski I. c. p. 1297.

⁶ Simon Marcellus Widman, Austriacus. Natus 14 Dec., 1642, ingressus in S. J. 7 Oct. 1659, mortuus Mittaviae 2 Junii 1710, sepultus Schönbergae cf. Za'ëski I. c. p. 15. 1531.

⁷ Lauxoda, Lauksoda, Lauksodie praedium residentiae. Missio Lauxodiensis (Lauksodiana) iam anno 1710 pertinebat ad residentiam Mittaviensem, sublata anno 1773.

imperialium in usum Societatis Jesu acquisitus, tum ex eleemosynis, tum ex privata industria.

Annus 1710⁸.

Sublatis circa finem anni scholastici praeteriti (ut ex annuis constat) sociis 6, ex quibus fuerunt sacerdotes 5, coadjutor temporalis unus, non nisi duo in vivis remanserunt missionarii, Schönbergensis videlicet et Lauxodiensis, quibus postea ex dispositione R. P. Provincialis duo accesserunt, ita, ut cum superiore hoc anno scholastico, residentia haec nonnisi 4 numeraverit sacerdotes. Habet haec residentia praedia duo, quae iure hypothecario possidet, quorum unum dictum Lauxodzie, situm est in limitibus Lituaniae, alterum dictum Kliwenhoff⁹ positum in Curlandia. Utrumque ob sublatos peste subditos prope omnes, redditum et proventuum minus ferax. Et quidem ex posteriori hoc anno in pecunia nihil percepit, in rebus vero praeter cerevisiam, pisces et ligna modicum quid. Prius praedium in pecunia et rebus plus suppeditat, non tamen priorum annorum proventus adaequat. Pensio annua parochialis 100 aureorum ex camera ducali non currit, nec victualia, ut anteecedentibus annis fiebat, extraduntur. Interim potest haec residentia commode alere socios 8, tum ex proventibus, tum ex aliis obventionibus. Secundum calculationem a pie defuncto P. Ernesto Sturm¹⁰ Superiore huius loci factam, pium legatum Dni fundatoris anonymi¹¹ ascendebat ad 291726 in tynphis seu florenis Polonicis. Ex his in bona Lauxodiensia, pecora et supellectilem dati 120880 floreni. In templum Schönbergense 96144 floreni. In aedificium Mittaviense 8460 fl. Summa expositorum 225464 floreni. Remanere deberent 66262 flor. Sed hi actu non repe- riuntur; nisi forte inter credita numerentur, quae demptis censibus ultra ducenta quinquaginta millia florenorum polonicorum excrescunt, sed maiori ex parte incerta. Scholae hoc anno ob defectum discentium et docentium vacarunt¹². Onera nulla haec residentia habet, praeterquam, quod ex mente fundatoris Rigam, et in adjacentem illi Livoniam aliquoties in annum excurrere iubeamur.

⁸ Anni 1696—1710 desunt.

⁹ Kliwenhoff, Clivenmuss.

¹⁰ P. Sturm, Austriacus, natus 24. Sept. 1633, ingressus in S. J. 14. Aug. 1659, Superior Mittaviae 1679—1710. Mortuus Mittaviae, sepultus Schönbergae. cf. Zaleski, l. c. p. 1531. Dux Jacobus a. 1665 rogavit 2 Jesuitas, quos uti missionarios voluit mittere in Gambiam (Africa). (Epist. 16. Maii 1665 Henrici Roth S. J. ad P. Sturm S. J.) P. Sturm a. 1670 venit Mittaviam et mansit ibi per 3 annos uti missionarius excurrens. Fuit valde bene exceptus a Duce Jacobo. Cum non potuit proficisci uti missionarius in Gambiam, 11 Junii 1674 reversus est in Austriam. Propter magnas et insolentias petitiones Ducis Jacobi a. 1679 denuo venit Mittaviam cum socio P. Marcello Widman. Sturm nominatus fuit superior Curlandicae — Livonicae missionis et residenciae. Una cum suo socio fundavit scholam. A. 1682 P. Sturm iterum voluit relinquare Mittaviam, sed Praepositus Generalis Jesuitarum Charles de Noyelles (1682, 25 Julii) praecepit ei manere Mittaviae. Eodem anno P. Sturm relinquit Mittaviam et venit Austriam ad colligendam pecuniam pro sua missione Mittaviae. Mittaviam regressus est cum P. Nicolao Roth, qui ab Assistente Germanico Patre Nicolao Avancino fuit nominatus eius cooperarius Mittaviae. P. Sturm accepit magnas eleemosynas ab imperatore Leopoldo et ceteris benefactoribus, inter quos eminebat notus Franciscus van Dolre ex Hollandia et Franciscus du Fresnay.

¹¹ Franciscus van Dolre ex Amersfoort in Hollandia, insignis benefactor Jesuitarum in Curlandia. Habitabat Mittaviae, mortuus est 19 Dec. 1695. Vide Appendicem. Cf.: „Navorscher“ Rotterdam. 1937 p. 195 sqq.

¹² Propter grassantem pestem.

Annus 1711.

Annus hic ut fatalis celsissimo Principi Friderico Wilhelmo, cuius fata pulsatae integro anno cecinere campanae ferreis nostrae ecclesiae etiamnum adstrepentibus, sic favorabilem se ostendit nostrae residentiae personis: scilicet Rndo. Patri Fok¹³ Superiori, Patri Joanni Brandt concionatori Germanico et Lithuano, Patri Salamoni Pezzen, procuratori Lauxodiensi, agente missionarium Schönbergae Patre Henrico Medem¹⁴; eo quod favorem suum perillustris Dominus Evaldus a Saken¹⁵ cancellarius ducatus Curlandiae effectu ipso praestandum spoponderit. Hunc praefatum perillustrem dominum ad requisitionem totius collegii superemorum principis consiliariorum factam, licuit R. patri superiori informare sequentibus: videlicet nostros patres ad ecclesiam Mittaviensem parochialem tamquam cooperatores parochi, modo vero Societatis nostrae novitii Rndi. Patris Aloysii Siberg¹⁶, iam 40 annorum spatio et ultra singulari celsissimorum principum pro tempore gubernantium benevolentia ac munificentia suffultos inturbatos resedisse, cuius munificentiae monumentum caeteris tacitis singulare esse domum nostram, ex mandato clementissimo celsissimi principis Ferdinandi exstructam, a nostris hucusque incultam neque sese dubitare, quin benevolentiam ac munificentiam celsissimus continuare dignabitur, cum beneficia a principe concessa, regula iuris doceat esse perpetua, sicut vice versa obligatissimi manere tenemur. His suaviter dictis grateque auditis porrectae sunt literae Rndi. parochi, in quibus omnis administratio circa parochiam ecclesiamque tam in spiritualibus, quam temporalibus cum transfusione omnis iurisdictionis, insuper iuris ad annum ex aerario celsissimi principis pafocco debitum percipiendum salarium R. patri superiori commendabat, quibus clara voce ab ipso perillustri cancellario perlectis, captaque ex his occasione dictum est ab anno 1700 usque ad 1703 nihil ex camera ducali de provisione datum; ab anno 1703 usque ad 1707 inclusive aliquid quidem in virtualibus, sed non adaequans pretium 100 aureorum, ex territorio Dublinensi esse pensum. His omnibus pacate auditis coepit perillustris cancellarius animum suum testari et affectum seque ut obligaretur coronare fontem, ex quo quidquid eruditio calleret, hausit, sic nunquam nostris partibus defuturum in promovenda causa nostra coram celsissimo principe. Nec defuit ipsius celsissimi principis in parochias Curlandiae contestatio, qui in literis suis ad illustrissimum loci ordinarium parochiam Mittaviensem, Goldingensem eorumque locorum ecclesias sibi commendatas, exaravit, atque se curarum, etiam inter temporis, prae operariorum penuria angustias, ecclesiastis collabentes restaurandas.

¹³ P. Joannes Fook, natus 5 Julii 1665, mortuus 5 Aug. 1717. Obtinuit, adiuvante cancellario Saken, a ducissa Anna licentiam aedificandi residentiam cum schola in Schönberg. Cf. Zaleski l. c. p. 1532.

¹⁴ Henricus Medem ex Curlandia, nat. 21 April. 1671, Soc. ingr. 12 Jul. 1690, composuit grammaticam lettonicam, impressam Vilnae. Versionem lettonicam fecit Evangeliorum. Mortuus Illuxtæ 2 Febr. 1739.

¹⁵ Ewaldus a Saken, cancellarius Curoniae, olim discipulus Jesuitarum ab eis conversus: zelosus Catholicus. Adiuvabat Jesuitas simul cum ducissa Anna contra imperium Moscovitarum et Protestantium. Zaleski. l. c. p. 1532.

¹⁶ P. Aloysius Georgius de Wischling Siberg, fundator Residentiae Illuxtanae, officialis et praepositus Mitaviae per fere 40 annos. Societatem ingressus, cum iam 74 annos habebat, mortuus Illuxtæ 21 Febr. 1714. Frater eius Fredericus natus 20 Mart. 1642, ingr. in S. J. mense Julio 1694, mortuus Illuxtæ 12 Oct. 1708. Cf. Appendicem.

Iterum quas per publica et occulta serpens venenosa contagio occluserat fores, reseravit faventibus superis ad Palladis Gymnasium Februarius, felixque exordium studia sumpsere, neque minus faustus finis incepturn una cum studentium verticibus coronasset opus, nisi orientales copiae sub Illustrissimo Principe Gallyczyn¹⁷ tam transeuntes, quam subsistentes in urbe Mittaviensi frequentioribus terroribus obici fuissent. Nec nobis indulxit oriens, quin imo tristi nos afflixit meridie, dum alias illibata parochia, modo invasione militum contaminata horribili scabie, qua inficiebantur equi, quos adduxerant ad nos; nec citius hi furere, nosque turbare desiere, priusquam generoso et humili pectore sese interposuit Perillustris Mag: Dominus Plater¹⁸, protunc Lithuaniae residens, cuius petitionibus exauditis, secessere a nobis milites indulto Illustrissimi Principis Gallyczyn, sicque quos afflixit cruenta Parasceve, recreavit triumphalis dies consecratus gloriosissimae Resurrrectioni Servatoris nostri, cui famam et triumphum addidit musica illustris praefati Principis non sine invidia adversantium et a gremio Ecclesiae sejunctorum haereticorum. Sed quamvis musicalis fortiter repercussa resonabat echo, non credere tamen fas est ecclesiae intentasse ruinam, in quam non sine supplicantium superis vitae discrimine coepit vergere, adeo ut aedes parochianae templi vices subire coactae, dum a perillustri Domino Cancellario a Saken, aedilibusque celsissimi principis lustratoribus, fulcris subvenire ruinae non posse, forniceque novo ac tecto opus esse affirmatum. Ut ut devotio consueto de loco migrare coacta, nequaquam tamen excessit, imo ut accuratius a clero divina executioni mandarentur, ordo divini officii caeteraque sancte peragendi publico typo ad voluntatem illustrissimi loci Ordinarii sumptibus residentiae emigravit; pro reparanda fabrica per Perillust: Mag: Dominum Plater a nobis supplicatum, excursio facta Rigam, ubi integra octava Pentecostes in aedibus Domini Joannis Berens, acatholici licet, collaudantis tamen catholicum nostrum ritum, devotio peracta, atque infra octavam Nativitatis B. V. Mariae ex mandato illustrissimi loci Ordinarii Christophori Szembek¹⁹ secundum Romanae Ecclesiae consuetudinem in praeposituram Mittaviensem introductus a R. Patre Superiore, PP. nostris assistantibus Perillustris Rndus. Dominus Joachimus Gönner, canonicus Vendensis, cui etiam redditus catalogus rerum ecclesiasticarum conscriptus olim in visitatione a Perillustri Dno Wolowicz²⁰, sicque strenue in vinea Domini laboratum, dicente ad populum 2 Octobr. Perillust. ac Rndo. Domino Praeposito, ordinarium concionatorem germanicum agente Patre Krautt²¹,

¹⁷ Galicyn, dux Russorum. Aestate 1712 bis cum exercitu russico occupavit Mittaviam. Milites devastabant bona Jesuitarum. Cf. Zaleski l. c. p. 1533.

¹⁸ Constantinus Plater, starosta in Dunaburg, minister Poloniae apud ducissam Annam, fuit patronus Jesuitarum.

¹⁹ Christophorus Szembek a. 1714 episcopus Inflantiae; postea translatus ad sedem Warmiensem.

²⁰ Eustachius Wolowicz, episc. Viln. 1616—1630.

²¹ P. Georgius Krautt tempore pestis (a. 1710) laborabat in collegio Resselensi. A. 1714 factus superior Mittaviae. Decessit Reselii 12 Aug. a. 1725, aetatis 53, Societatis 23.

²² Pater Paulus Godeysco (Jodeyko) natus Samogitia 25. Junii a. 1646. Intravit in S. J. 5 Sept. 1671. Fuit missionarius et superior residentiae Dunaburgensis. Mortuus 24 Febr. a. 1717. (cf. vitae Patrum).

²³ P. Jacobus Giecewicz natus Samogitia 23 Julii a. 1673, in S. J. intravit 30. Julii 1691, mortuus in Dunaburg 25 Martii a. 1727.

lithuanicum Patre Jodeyko²², procuratorem Lauxodiensem Patre Kanczewski, Schoenbergensem missionarium Patre Giecevicz²³. Ita provisum vineae Domini, quae ut nullo inturbaretur incommodo, strenue in iudiciis regiis ab illustrissimo loci Ordinario praefato de Piltensi episcopatu vindicando, non sine magna consternatione Curlandiae nobilium et maiorum nostrorum observantiae emolumento. Scholae suum sumpsere cursum, qui revocato patre Luube professore interturbatus. Orientales frequentes residentiam invisiere in controversiis fidei; ipsa emortui Celsissimi Principis Friderici consors, dum sui defuncti principis lustraret bona, devotioni nostrarae scilicet sacrificio Missae assistere reverenter non est designata. Nec defuit tamen invida desidentium nequitia, qui ut suum occultarent facinus, insontibus illud appingere conati, supposito ad fores coemeterii infante; verum hunc sacro fonte tinctum, facta a magistratu in urbe inquisitione, ipsi invidi nutrire coacti, et pastor lutheranorum deprehensus in crimine, tulit onus degradationis. Et quod maius perfidi ut omnia nostra tollerent, urbi parcere recusarunt, dum aliquorum opera frequentia orta incendia, ita ut nocturnae vigiliae per plateas disponi debuerint, atque pro diligente hominum nefariorum investigatione commendatum est publice ex cathedris ecclesiasticis. Antequam cursum annum finio desiit inter mortales vivere Perill: Magnificus Dominus Marcus Antonius Perseville S. Caesareae Maiestatis ammunitionis prefectus, cuius emortuum corpus Riga ad nos delatum, inter plausum orientalium ad latus maioris altaris humatum: sic filo vitae rupto, rumputur svada mea.

Annus 1713.

Annus hic nutrit personas R. P. Superiorem, P. Georgium Krautt concionatorem germanicum, P. Paulum Jodeyko lithuanum, P. Kanczewski procuratorem et missionarium Lauxodiensem, P. Jacobum Giecevicz Schönbergensem missionarium, magistrum Theodorum Aucepium professorem classium. Eodem anno non parvas causavere orientales turbationes; qui incursiones binas in residentiam nostram Mittaviensem summa cum violentia fecere ad rapiendos equos, non solum domesticos sed et hospitum, primam quidem retorsit gratia domini capitanci, qui rogatus a nostrorum quodam, ageret hac in re patronum, submisit suum et violatores exesse iussit. Secundo fores effringere omnimode conati, recursum ad Generalem, sed incassum via et petitio. Sic recta petentibus annuere aures. Nec post haec optatae pacis revisere lares: contributio iterum exacta ratione contradotis, nepti serenissimi cari principis Curlandiae relictæ viduae ex hisce regionibus debitae, sed pro hac repetenda directi in Clivenmuzam. Literae etiam ib illustriss. loci Ordinario ad perillustr. dominum præpositum venere, in quibus primis R. patri superiori commendabatur ecclesiae restauratio, in aliis mentio facta propositi celsiss. principis de transferenda ecclesia in meliorem locum, qua ratione iterato consultus illustriss: an omnino esset insistendum huic proposito, responsumque est posse, sed salvo jure veteris ecclesiae Mittaviensis. Fatales et hi quibusdam fuere dies, quare uni pauperi viduae suppeditata nostrorum manibus elaborata tumba, alteri misero militi, etiam subministrata. Ex camera illustrissimi aliquid ex victualibus submissum. D. Schwerin pro nostro commodo quidem obtulit comitatus sui bona, sed

deficiente pecunia non valuimus contractum inire. M. D. Firx a tingendo infante sacro fonte catholicorum parentum filio impedivit, sed facta protestatione quod impediret liberum exercitium fidei, commonitus a secretario primae instantiae, desiit impudenter et imprudenter zelare pro fidei errore. Siquidem cessavere Mittaviae scholae, ne juventus suis privaretur commodis, Schönbergam cum professore magistro Aucepio translatae sunt. Annuere etiam Superi suppeditaruntque gratias faciendi amicabilem Vilnae in consultatione provinciae complanationem cum P. M. Domino Kosciuszko capitaneo Seelburgensi. Hoc etiam intervallo aliquomodo serenior emicuit affectus perillust. Dominorum nuper liberalissime oblatus pro reparatione ecclesiae Mittaviensis, utpote, cum templi reparatio millenis optata desideriis inchoata. Apparuerat etiam inter urbis maenia evomens sua haereseos venena coluber apostata presbyter natione Bavarus, sed investigatus a nostrae residentiae personis disparuit. A celsissimo principe multum actum de deponendo factore Clivenmuzensi, sed strenue repugnantibus nostris habitat immotus. Nec desitum tamen inter tot turbines commoditati in vinea Domini operariorum inservire in commodiorem illorum mansionem Bowsci, quae collabebatur, restaurata vetere domo, novaque copta, cuius perfectam erectionem nefanda civium inhibitio impedivit, Schönbergae novo erecto domicilio. Aperta etiam quae hactenus in Livoniam Sveticam clausa fuerat a Leone porta, ad dilatandam vineam Domini eiusque gloriam ampliandam, submissus novus operarius ad instantiam illustriss. loci Ordinarii Petersburgum, cui ne quidquam intentaret saeva partium istarum incolarum barbaries, additus pro comite viae ab Illustriss. Principe Gallyczyn quidam officialis ex exercitu S. Caesareae Maiestatis. Ita feliciter termino obtento strenuus in viis Domini missionarius coepit vineae culturam.

Annus 1714.

Felices annus hic sub novo regimine R. P. Georgii Krautt (qui inter medias Augusti ferias in Superiorum inauguratorus) residentiae huius personis Patri Joanni Brandt concionatori germanico et lithuanico, P. Jacobo Giecevicz missionario Schönbergensi, P. Joanni Stangenberg, professori scholarum, P. Stanislao Kanczewski procuratorii Lauxodiis et missionario cum socio suo C. Georgio Kaminski et aedituum cellarium Schönbergae agenti C. Francisco Swiezynski visus appromittere dies, restauratis statim ad residentiam Mittaviensem gradibus, sepibus horti reparatis, Schönbergae fabrili erecta officina, atque altera pro commoditate studiosorum domo, braxiatorio vetere cum adjuncto novo braxiatorio, restaurato, uti et Lauxodiis noyo horreo (quo erecto aliud vetus absumptum igne) undique sepibus cincta residentia Schönbergensi, atque pro more aliorum domiciliorum exstructa nova porta ad impedieidos quorumcunque hominum incursus. Nec suum defuit missioni Petersburgensi²⁴ incrementum non solum ex animarum zelo ac cura, sed et noviter inchoatis scholis ad instantiam Ruthenorum procerum, qui filios suos instruendos P. Dangeli Zierowski tradidere. Sed quid? ubi incrementum dedit Deus, invidus homo messem negare ausus quin imo ne fruc-

²⁴ Haec missio pertinebat ad provinciam Lithuaniae (1713—1720).

tus maturescerent, excitatae tempestates: Dum celsissimus Curoniae et Livoniae princeps ex bonis nobis hypotheca subjectis, immissis militibus nos exesse iussit, ad quam iniuriam tollendam regia iudicia adire, ab iisque contra ausum celsissimi principis et incolas Bowscenses, qui proxime elapso anno in ignominiam fidei Catholicae nos ab exstruenda domo nova in fundo iuribus Ecclesiasticis omnibus privilegiato, nobisque publica bulla a regia Poloniarum Maiestate in publicis commitiis appropriato impediverunt, coacti sumus.

Annus 1715.

Intentatae elapsi anni intervallo paulisper cessavere tempestates, imo faventiores favonii feliciorem promoverunt progressum, tot tantisque naufragiis turbatae naviculae. Porrectis a S. Regia Maiestate obtentis mandatis maiorem in Celsissimo Principe Ferdinando cognovimus clementiam, qui datis a se proventus ex bonis Clivenhoffensibus non solum pro hoc verum et subsecuturis annis ad nos reddendos mandavit. Novum etiam angelicum in P. Michael Engell²⁵ missionarium Petersburgensis nacta communitas catholica; atque residentia nostra ob numerosiorem iuvenum frequentiam secundum in magistro Walner professorem, caeteris omnibus manentibus eademque munia obeuntibus. Quia vero inclemenci principis ausu, haud pauci nobilium suis exuti possessionibus ad iniuriarum vindicem confugere Regiam Maiestatem, tandem haud interturbatis supplicationibus exorarunt commissionem, quae licet felix primis Decembribus sumpserit initium, absentibus nihilominus plurimis ad huiuscemodi munus exequendum assignatis, limitata usque ad Martiales ferias. Nec ipsum tamen sine autoritate inter heterodoxos nostris aucta, transiit exordium, dum ut quibusdam ante traditis regiis mandatis incussus non levis timor, ita patrono ducalis curiae factum non vile obsequium: qui ex mandato sui celsissimi audacter contra protestatus Commissionem, sub custodias acceptus nostrorum precibus libertati restitutus; quique ut hactenus nostris nunquam partibus defuisse animadversus, sic a modo se patronum nostrarum causarum perpetuum futurum prompto non minus quam grato animo promisit.

Annus 1716.

Ut fatalem residentiae nostrae sese anni praesentis cursus, quod haud sperata, praescita tamen ab ipso cui falcem intentarat dira libitina, C. Sviezynski profundae humilitatis virgineaeque verecundiae et singularis exempli fratrem nobis eripuerit, ita non minus austерum gravemque Curonicu et Semi-Gallico orbi exhibuit, dum orientales copiae gravissimas exigebant, extorquebantque contributiones. Pressit insolitum onus adeo satis iam attritos septentrionalibus iugis humeros, ut vel tanto ponderi sufferendo impares, aut invidia consumpti in nostros rusticellos coniecerint (et hoc nobile aulae Schönbergensis opus) qui utpote mere ecclesiae per fundationem missionis nostrae inscripti, atque publicis etiam regni gravaminibus exempti, ut tanto liberarentur onere, non parum

²⁵ P. Michael Engell natus 29. Sept. 1683, in S. J. intravit 19 Julii 1700.

curarum et sollicitudinum opus fuit; annuere tamen iteratis precibus turbatae aures atque exesse nostro fundo iussi milites, causa tantarum turbationum in alias nobis favere visum, coniecta, aulae toparcham. Ad Martiales ferias nuper limitata rediit commissio, cuius decreto expulsi antea, nunc suis possessionibus restituti nobiles; nobis his in iudiciis nihil attentantibus; quo facto soluta cum stato reassumptionis termino ad Calendas Decembr. Publica utut haec omnes pressit calamitas: pro augenda nihilominus Optimi et Supremi Numinis gloria, ecclesiae nostre associata est musica, erecta nova domo pro commoditate bursistarum et aliquorum convictorum. Celsissima defuncti Principis Friderici Wilhelmi relicta vidua contradotem suam repetitura has in Curonicas partes missa a serenissimo caro, ad cuius commodam mansionem non paucae ex principis bonis delectae sunt aulae. Sperasset fors quis meliorem cum caesare aut hac cum matre fortunam, verum quantis e adverso erudimur eventibus! Nihilominus pro meliore et stabiliore residentiae nostrae fundamento iaciendo a P. M. Dno Borch praedium Ozelmuzense a Schönbergensi aula per hypothecam avulsum redempto eiusmodi iure, nobis et dispositioni nostrae subiecimus. Tentata pariter atque biennio agitata lis in iudiciis Curlandiae ducalibus cum P. M. Domino Strutynski finita est, traditis nobis pro debita nobis summa quindecim rusticis, iure hypothecario. Habuit residentia nostra praeter easdem personas etiam C. Franciscum Laubor socium P. Procuratoris.

Annus 1717.

A tristibus suos hic annus orditur annales, faustis favorabilibusque residentiae emolumentis datus epilogum. Tristum argumentum dat effrenis militum licentia, quae sex mensium spatio plus frugum exegit, quam steriles aliquantum hoc anno agri tulere. Augent dolorem praediorum invasio, rationum et portionum repetitio, equorum direptio, colonorum depauperatio, nocturnae turbationes, et ut verbo dicam, dici non potest, quantam vim passa residentia. Non modicam addidit afflictionem furtum in domo Mittaviensi commissum, dum depositum cuiusdam periit, et certe validior, sensibiliorque haec fuisset plaga, si depositum illud sub assecuratione custodiae et restitutionis susceptum fuisset. Anno hoc exspiravit gratia Perillustri M. D. Kosciuszko concessa, scilicet solutionem tria pro centum, verum precibus iterum atque iterum repetitis fatigata residentia, eandem dicto perillustri M. D. gratiam adhuc ad tres annos concessit, hac tamen adiecta cautione, ut ius nostrum renovaret et emendaret. Appromisit quidem se id praestitum, adhuc tamen ad subscriptionem iuris adduci non potuit. Lauxodiis caeptum hoc anno aedificari sacellum pro maiore devotione tum domesticorum, tum proximae adiacentis nobilitatis. Schönbergensis etiam ecclesiae ornatus, auctus quinque calicibus novis, pixide una maiore, altera minore, advecta simul vetere argenteria ex domo professa Vilnensi. Mediis Junii currentis anni ad metropolim Curlandiae advenere ablegati a rep. Polona commissarii Illmus et Rndissimus D. Alexander Horain²⁶, episcopus Samo-

²⁶ Alexander Horain, episcopus Samogitiae a. 1715. Fuit praeses commissionis, quam rex Poloniae Augustus II misit ad quaerimonias nobilium diiudicandas et pacandas; Catholici obtinuerunt postea plenam libertatem ad cultum peragendum.

gitiae, Illustrissimus D. Stanislaus a Denhoff²⁷ S. R. I. comes, ensifer Regni, campidux M. D. L., Illustrissimus D. Jacobus Dunin, comes in Sterczyno, regens cancellariae regni, et Perillustris M. D. Joannes a Walen, vexillifer Grodnensis, quorum decisione, promovente causam nostram P. Joanne Stangenberg nomine Rndi P. superioris, pacificam praedii Clivenmusesensis obtinuimus possessionem. Eorundem illustrissimorum decreto libera a contributione evasit domus Bowscensis, liberumque religionis catholicae exercitium in eadem domo exerceri decretoria iussit sententia. Ausus vero civium Bowscensium, demonstrata illis iniqua sua lite, plexus est mulcta. Principalior tamen causa discernendorum scilicet privilegiorum utriusque partis, remissa ad prima iudicia relationum S. R. M.

Annus 1718.

Quem intimum hoc anno residentia nostra experta amicum, scilicet M. D. Vulmarum Ruttenberg, eundem successu temporis magnum sensit quietis religiosae turbatorem. Quare, quae ipse bona tenuit iure aren-datario, eadem suscepit residentia ad triennium, ad id onus adacta tum pacis pristinae, tum maioris mali evitandi causa ne forte uno avulso, peior succederet alter. Cum his bonis, nova residentiae accessere mala, dum praedia et villae per inassuetas ab orientalibus contributiones debilitata. Solatio tamen residentiae, inter malleum et incudem positae, fuit R. P. Superior, qui bona debilitata paterna cura et conatu, pristino restituit vigori.

Annus 1719.

Secundum hoc anno residentiae successum commendat Schönberga Mittaviam scholarum translatio, ex mandato A. R. P. N. Generalis facta praevia instantia Illmi. Rndissimi D. Christophori Szembek episcopi Livoniae, ac nobilium Curlandiae, praesertim Excellentissimi D. Joannis Keyserling cancellarii Curlandiae. Translationis huius non postremus promotor fuit Perillustris Rndus. D. Joachimus Gönner officialis Livoniae (ut germanicum vult idioma) vere vir sui nominis utpote qui in defectu aedificiorum pro erudienda iuventute medium suae domus partem, item integrum aliam eadem pro capella nostra, non sine propriae commoditatis privatione cessit. Succedit favor serenissimae ducissae Curlandiae, quae tum dignis tanta Maiestate donis, tum concessione proprii palatii pro exhibendis dialogis residentiam est prosecuta. Favoris tessera est, quod sequitur dum scilicet illustrissimus palatinus Masoviae magnus Polonae Reip. in Moscoviam legatus, secundo post adventum suum die, non sine admiratione, an verius invidia multorum residentiam invit. Epilogus anni huius grandi residentiam affecit dolore dum strenuos in vinea Domini operarios, P. Danielem Zierowski et P. Michaelem Engel, ex mandato Caesareae Maiestatis Petersburgo exules, in sinum velut bona mater recipere debuit.

²⁷ Stanislaus Denhoff, campidux Lithuaniae. Praefuit a. 1704 confederationi Sandomirensi ad defendendam fidem, rempublicam et regem Poloniae Augustum II.

Annus 1720.

Exitus praeterlapsi anni, initium doloris dedit residentiae, eo, quod puer obsequiis nostris destinatus, experimentum suarum daturus virium lapidem in palatum proxime adiacens inieciisset idque eo die quo a serenissima carissa nobilitas Curlandiae convivio excipiebatur. Jactum lapidis proximo passu in mansionem perillustris Rndi. D. officialis irruptio militum secuta, quae ipsam etiam residentiam grandi turbationum involvit turbine: peiores post se procul dubio tractura vexationes, nisi singularis serenissimae carissae clementia sola pueri correctione contenta fuisset. Sedato hoc turbine, grandior succedit alter iniqua scilicet executio orientalium ac praediorum devastatio. Circa finem tamen anni rediit post nubila Phoebus, siquidem memoratae tantisper cessarunt executiones.

Annus 1721.

Pax hoc anno inter Moschum et Suecum stabilita pacem etiam Curlandiae dedit²⁸. Statim etenim orientales copiae exesse iussae, exiguo nonnisi satellitio ad tutelam serenissimae carissae relicto. Cum communis pacis bono, in pace etiam factus est locus residentiae nostrae.

Annus 1722.

Annus supra millesimum septingentesimum vigesimus secundus secundissimam anni praeterlapsi continuat pacem. Ad pacem autem aeternam transiit P. Michaël Rakowski²⁹, cuius amplas virtutes compendium vitae exhibet. Ad pacem spectant sequentia. Excellentissimus D. Kosciuszko castellanus Curlandiae, ante duos circiter annos clam hinc abductus, tandem non sine solatio communitatis Romano-Catholicae iterum comparuit. R. P. Dziambriamo Soc. Jesu e Chinis Romam petens, nostram invisit residentiam, in qua vestitum chinensem deponens ex liberalitate Rndi. P. superioris vestes Societati consuetas induit, ac humanius habitus, optimeque provisus, coeptum iter prosecutus. Pacem etiam sonant tres novae campanae, cum campanili hoc anno restaurato.

Annus 1723.

Nova, amplior, et commodior residentia Societatis Jesu, in metropoli Curlandiae hoc anno aedicari copta est. Quamprimum fundamenta domus novae conspexere acatholici, novus ac ingens tumultus factus in populo. Magistratus civitatis, cum pastoribus et scholaribus haereticis convenerunt in unum, et consilia inierunt clandestina, quomodo novum aedificium impedirent. Sed quoniam vanus sine viribus fremitus, auxilium et suppetias emendicarunt a militari brachio. Patrocinium haereticorum suscepit schimasticus magnus Catholicae religionis inimicus, Generalis Bezduszow, qui Moschum tunc temporis subsistentem Mittaviae, sub sua

²⁸ Pax post bellum septentrionale inter Suecos et Russos (1700—1721), inita in Nystadt a. 1721.

²⁹ P. Michaël Rakowski, ex Samogitia. Natus 11. Aug. 1663. Intravit in S. J. 24. Aug. 1685. Mortuus Mittaviae 24. Maii 1722.

habuit potestate. Hic perlibenter omnem movisset lapidem, ut in fundamensis domus nostrae, nec lapis super lapidem maneret, nisi ducissa Curlandiae, pro nunc imperatrix Moschoviae, furorem omnem clementia sua repressisset. Statim enim postquam de dolosa machinatione huiusmodi inaudiit, inhibuit omnem petulantem ausum, quem milites exequi meditabantur, et ad superiorem domus ex aula misit, qui de benevolentia ducissae erga nos multa locutus, intimaret nobis, ut aedificia nostra absque omni metu ad perfectionem promoverentur. Sic cessere minae haereticorum, sed nondum cessavere, uno enim avulso, non deficit alter orthodoxae fidei hostis. Post sopitas civiles flamas, exarsit contra nostros nobilitas Curlandiae. Confluxerat haec ad consueta annua comitiola mense Junio Mittaviam; vix illa inchoabantur, et iam de ruina novae domus nostrae concluserunt malevoli. Profecto subito casu diruta fuisse domus, nisi praevaluissent primi de nobilitate faventes Societas nostrae, inter quos fuere supremi tres consiliarii ducatus Curlandiae. Isti tanquam, qui vices absentis ducis gerebant, fortiter restiterunt congregatae nobilitati. Et quamvis primo cedere furori prudenter eligebant, quando ab ipsis missus supremus secretarius cum inhibitione ulterioris laboris circa aedicandam residentiam, attamen postquam finitis comitiolis, abiverat ad propria nobilitas; denuo reassumptus labor, consummandae residentiae sub protectione supremorum consiliariorum ducatus Curlandiae; quorum consilio et favore aedicari coepit.

Annus 1724.

Hoc anno continuatus circa domum nostram labor, residentiam fecit suo in statu perfectam. Et licet sub tempus comitiorum, quae celebabantur Mittaviae a deputatis ex nobilibus Curlanicis, mense redeunte Junio missa sit manifestatio seu protestatio in scripto ad superiorem, cum inhibitione continuandae residentiae, nihilominus nostri confisi gratiis supremorum consiliariorum ducatus Curlandiae, reprobationem dederunt, et coeptam aedificationem consummarunt. Tandem mense Decembri residentia nova, post factam eius benedictionem feliciter et pacifice inhabitari coepit. Iam vero ad residentiam antiquam tanquam pro scholis destinatam, professores humanitatis et classium suos cum gaudio transtulerunt discipulos, ex domo parochiali, in qua a translatione nostrorum ex missione Schönbergensi ad residentiam Mittaviensem, nimurum annis 5 iuventus pauca, sed selecta docebatur pietatem et literas.

Annus 1725.

Vitium id acatholicorum esse solet, ut si iuste premantur in provincia catholica, in acatholica iniuste vexant catholicos. Huius rei exemplum habuimus hoc anno in Curlandia. Nam cum Thorunii in Polonia, scelerati iconoclastae, debitas sceleris sui poenas dedere, nova et gravior persecutio catholicorum coepit Mittaviae. Gravissima iam imminebat personis Societatis nostrae quam resolutus zelus, cuiusdam nostri missionarii excitare potuisset. Hic lutheranum accesserat fanum, sub tempus concionis, ut ipse relata sibi ad coram audiret an pastor lutheranus denuntiabit matrimonium celebrandum inter duos catholicos, iuri suo nullatenus subiectos. Praedicans praefatus ad praesentiam missionariorum nostri, primum in concione sua turbare, tandem reassumere animum, de-

nique, post concionem denuntiare id, quod audire venerat, insperatus auditor. Finita pseudo-devotione accedit missionarius noster praedicantem, adhuc circa altare subsistentem, et cum eo modeste expostulare incipit quo iure, quave autoritate assistere matrimonio audebit catholiconrum. Ad haec praedicans clamare insolenter, pugnare manu, evomere scommata. Post tanta verba, nonnisi verbera, expectavit bonus noster missionarius, praeoccupare ergo voluit percutientem lingua, cuius tergo inflixit ex primo motu et zelo, ut sibi videbatur sancto, verbera bina. Verberum horum strepitus, brevi auditus est in tota Curlandia et Sem-gallia, in quibus provinciis maxima pars lutheranorum habitat. Ubivis locorum fremitus ingens in plebe, in nobilitate tragicus hic actus, faceto sermone Intermedium nuncupatum est. Sic demum divina disponente Providentia factum est, ut plurimi ex nobilitate Curlandiae patrocinentur nostro missionario, tanquam nato de parentibus nobilibus Curlandis, cuius familia pervetusta est et celebris in ducatu Curlandiae. Ea propter hac de tragedia hunc in modum germanico loquebantur idiomate: Dominus P. N. percussit praedicantem, non ut Jesuita, sed ut nobilis Curlandus. Enimvero Curlandi nobiles pro suo conservando honore ad invicem potenter zelant, pastores autem suos exiguo, aut certe infimo afficiunt honore. Ita tumultus in populo brevi sedatus favore nobilitatis, quae maluit ut dishonoretur praedicans lutheranus, quam ut honor nobilis Curlandi vel in Jesuita minimum laederetur. Missioni Schonbergensi datus est professor classium a R. P. Provinciali, ut satisficeret postulatis et votis nobilium Lithuaniae. Praedio Lauxodiensi accessit gratia spiritualis, quando illius episcopus Samogitiae in ingressu ad cathedram suam largissimam concessit facultatem missionario nostro, administrandi in templo dicti praedii nostri, omnia parochialia. Residentia demum nostra RR. PP. capucinos hucusque in Moschovia missionarios, post mortem Augustissimi Imperatoris Russiae Petri I, e Russico expulsos imperio, suscepit hospites.

Annus 1726.

Prima anni huius medietas pacifice processit, tam religioni, quam regioni, donec inopinate pacis inimicus utrique bellum inferre nitebatur; circa initium enim Junii, comparuit hic Mittaviae, quidam D. Karp calvinista, commissarius magni ducis Lithuaniae, Catholicae religionis hostis infensissimus, qui illustr. supremis consiliariis et nobilitati Curlandiae persuasit, nunc aptum tempus esse, sibi providendi, ne post fata aetate grandaevi Celsissimi Ducis Ferdinandi eiusque improlis sub iugum cleri Romani et insolens Poloniae dominium venirent, ut sibi eventualiter in ducem eligerent; verum protestantiae religionis zelatorem Illm. Comitem de Saxonia Mauritium, Serenissimi Augusti Regis Poloniarum naturalem filium et per hoc se, sibi ac primaevis libertatibus provisuros, Regique Augusto rem gratiosissimam facturos, qui contrarias reipublicae acclamationes facile esset sopiturus. Hoc habito illico nobilitas Curlandica et Semgallica, pro electione eventuali novi ducis, pro 26 Junii convocata est. Interim dum nobilitas se congregat, citissimis passibus advenit 29 Varsavia, ab illmo ministerio reipublicae Polonae expeditus Perillustr. Dominus Nakwaski, capitaneus Ciechaviensis, adferens authenticum inhibitorum nomine regis et utroque regni sigillo munitum. Quo tamen non attento nobilitas, et duo supremi consiliarii, praecipitanter in primo

congressu, die 26 Junii elegerunt in futurum ducem Illm. Comitem Moritz, eique hic praesenti, instrumentum electionis postridie obtulerunt. Quae quidem electio sequentibus in Octobri comitiis generalibus regni Grodnae cassata, et per constitutionem regni irrita esse declarata est, nihilominus Curlandica nobilitas semel factae inhaesit electioni, fidens promissae sibi protectioni, a vicina monarchia Russiae; hoc turbido stante, dum omnes status Curlandiae, neo electum ducem, gratulacionibus venerarentur, etiam catholici spirituales ab ipso invitati sunt, petente ne sibi essent contrarii apud episcopos Poloniae, proinde die 3 Augusti perillustr. dominus officialis cum R. P. superiore residentiae, eundem neo electum adierunt, excusantes se, quod non citius potuerint, vel non ausi fuerint eum adire, praesertim cum scirent, Jesuitas apud eundem a quibusdam malevolis esse in primis denigratos. Ad haec princeps aiebat, e contra se optime sentire de nobis et Societate nostra, affabilique habito colloquio, omnem gratiam suam pollicitus est. Cui Poloniae an Moscoviae, post haec Curlandia parebit, sequens annus declarabit.

Annus 1727.

Hic annus sinistram Curlandiae sortem, in faventiores eidem felicitate commutavit. Licet enim Illmus. Comes Moritz nuper in eventuale electus ducem 20 Julii, ex Galliis navi venerit, cum aliquot tormentis Gedano avectis, fortificaturus se in quadam insula Ozmaiten dicta, prope mare, et Vindaviam dictionis Curlandiae, hoc tamen eius intentum, prosperum sortiri non poterat eventum, nam praeterquam quod ex factione primarii principis Moscovitici Menzykow³⁰, nunc de primo dignitatis gradu deturbati, et misere calamitatem adversae fortunae deplorantis, sub directione generalium Lessii et Wybykow, ex loco fortificationis, ipso mature profugo milites Moriciani pulsi, et plerique in captivitatem abducti sint, omni annonae et tormentis direptis (qui tamen captivi illmae commissioni restituti) ab eadem convocata Curonica nobilitate, omnia pseudoelectionis Moricianae instrumenta insistendo novellae constitutionis rigori in comitiis Grodnae, unanimi ordinum consensu ordinatae, utpote reipublicae perniciosissima cassata, et annullata sunt, in ipsis quoque supremos duos consiliarios, huiusmodi factionis magis reos, exemplariter animadversum: praeterquam enim quod pecuniaria poena multati sint, ab officio remotis, cautores in locum illorum suffici. Conati sunt quidem Moschi, his tam prospere futuris obsistere successibus, dum fixis circa Mittaviam ad fluvium castris generales Lessii et Wybykow, usque Janiscos, regiis commissariis obviam progressi, eosdem ab ingressu Mittaviensi arcere, et ab incepto commissionialis protestatis absterrere intenderent, nihilominus ubi metu heroicos DD. commissariorum animos minus feriri adverterent, sed vim vi repulsuros esse (uti aiebat Illmus. D. Campi-Dux Doenhoff) intelligerent, si contra mentem Caesareae Maiestatis (cuius literas pacis esse curatorias exhibuerunt) sese opponerent; proinde generales Moscovitici mitiora eligentes, castra prope Mittaviam fixa, Rigam versus moverunt, non sine Mori-

³⁰ Menzykow, princeps Russorum (1673—1729); post mortem Catharinae I thronum ascendit Petrus II, in eius loco de facto regnavit Menzykow, inimicus Mauriti.

cianorum consternatione, et sic pax niveis visa Curlandiam, invisere bis-
gis, cui caelica dedit incrementa tempus Jubilaei, stante hic commis-
sione more usitato feliciter continuati et absoluti, DD. Polonorum aequo
privatae cum Deo per sacras exomologeses ac publicae pacis regionis-
que commoda, procurantium zelum devotionem, huius orthodoxa com-
munitas, cum gaudio nostrum omnium aemulata, stupentibus vero heth-
erodoxis. Solennitatem Jubilaei et gaudia catholicorum auxit miranda
orbi Curonicō nostrorum sanctorum Aloysii et Stanislai Kostka³¹ intro-
ductio, praeviis pridie vesperis pontificaliter a celsissimo Varmensi prin-
cipe, praeside commissionis celebratis, 16 Novembribus peracta. Si un-
quam hac profecto auspicatissima die DD. commissariorum amor ac
zelus promovendae gloriae Dei, eiusque divisorum, e cordium arcanis
publicam prodiit in lucem: Celsissimus Princeps Varmiensis Christo-
phorus Joannes Andreas Szembek primas sibi vendicavit, non tantum
enim sacra Missae solemnia decantavit, verum insuper aram ad portam
residentiae nostrae, in honorem praefatorum sanctorum erexit, non
minus splendida materia, quam divinioribus elogiis exornatam. Eiusdem
favore omnes templi parietes, sat pretiosis patridati peristromatibus ad
ingressum divinorum hospitum, potius inquilinorum gestire videbantur.
Accedit praeterea ut ducissa Curlandiae, ut schismatica festivae inter-
esset devotioni, quam commendabat iuvenum sanctorum pietas, gem-
marum nitor, et valor in imaginibus, praesertim D. Stanislai relucescens,
suffragio et gratia illmae dominae campi-ducis Lithuaniae. His secundis-
sime actis, hic annus nulli secundus, et iam inde quod intra residentiam
domus familiae, caeterisque utilitatibus domesticis, pernecessaria eodem
substiterit erecta et consummata.

Annus 1728.

Historiam domus paucis hic annus auget pacificus. Basilica Schön-
bergensis, quae inter tempula Curlandiae principem locum obtinet, maio-
rem a sua restauratione decorum accepit. Mittaviae in horto domestico,
domus est extracta, recreationi quotidianaē peropportuna.

Annus 1729.

Accessit hoc anno Missioni Schönbergensi praedium nuncupatum
Degges, quod numeratis 700 imperial. albertinis emptum in Lithuania et
adjunctum aulae Rypeikensi. Auctio proventuum temporalium effecit,
ut et operarii spirituales in missione Schönbergensi augerentur. Mis-
sionarius nempe quartus superadditus tribus, laborantes in vinea Domini
socios indefesso zelo adiuvit, atque tantum adeo auxilium, suppetiasque
missionariis apostolicis in terris nostris, magna ex parte haeresi infectis
attulit, ut catholici degentes tum Rigae, Seelburgi, Bowsci, Jacobstadii,
tum in plurimis aliis oppidis et pagis semper ad vota habere potuerint
presbyterum, qui auxilium ac solatium expertentibus impertiret. Mittaviae
frequentia studiosorum in gymnasio nostro, praeter spem hoc anno auge-
batur, cum non tantum ex vicina Livonia et Lithuania, sed ex Curlandia
iuventus sat numerosa etiam acatholica, nostras exambiret scholas, ut

³¹ Canonisatio s. Aloysii Gonzagae S. J. et s. Stanislai Kostkae S. J. peracta fuit
a Papa Benedicto XIII 31. Decembri a. 1726.

in iisdem doceretur pietatem et literas. Hunc in annum incidit obitus supremi consiliarii ducatus Curlandiae Domini Kosciuszko qui, quia erat catholicus et catholicam religionem egregie defendit ac promovit quoad vixit supremus consiliarius provinciae acatholicae, historiae domus nostrae inseritur. Luxerunt virum aetate ac meritis plenum, post mortem eius catholici omnes, longe lateque per Curoniam et Semgalliam habitantes, quod protectorem suum amisere. Rarus enim Phoenis retro annis erat in provincia nostra supremus consiliarius catholicus, rario qui cum officio supremo huiusmodi coniunxit munus apostolicum in constabiliendis in fide Catholica populis. Demum musica tot annis interrupta in Mittaviensi ecclesia coepit reassumi, tum ad decorem domus Dei, tum ad devotionem ac solatium catholicorum.

Annus 1730.

Initium huius anni a festivis plausibus orditur Curlandia, dum serenissima Anna Ducissa Curlandiae et Semi-Galliae, Celsissimi Wilhelmi vidua, ut sanguine Rossiacis Imperatoribus, sic iure imperii proxima, a statibus Rossiae ad imperatorium solium est evocata. Quibus plausibus, ne videretur deesse nostra residentia, sua etiam addidit vota, in publica ad id impetrata audientia, non sine reciproco favente animo a neo-imperatrice admissa. Verum placuit particularibus Curlandiae gaudiis divinae Providentiae communes intermiscere orbi Christiano luctus; de erepto sibi universali Christi in terris vicario Benedicto XIII cuius fatis orphani inter haetherodoxos filii, lugubri Ecclesiae parentarunt ritu. Hos post luctus dedit solatium catholicis, magnifici Domini de Liwen in Gallis conversi electio in magnum capitaneum Seelburgensem iuxta novellam regiae commissionis legem; anni 1721 quae inter supraem Curlandici status subsellia sacrosancte catholicis locum demandavit. In hoc officio non solum optimum catholicum, sed etiam insignem zelotem sacrae Ecclesiae egit, tum editione librorum conformium menti Concilii Tridentini, tum etiam traditione fani ab antiquis lutherani in bonis suis haereditariis, ritibus Romanae Ecclesiae. Haec tamen inter solatia sua servis Christi non defuerunt cruces, occasionem harum dedit Jubileum ratione Augustanae Confessionis, ante bina saecula (quae hoc anno finiebantur) adinventum; die 25 Junii a sectariis celebratum. Sparscerat enim tunc haetherodoxus populus per urbem quasi Jesuitae archihaeresiarchae Lutheri iconem publico in drammate infamibus addidissent flammis, fidem invenit hic rumor apud cito credulos, ita ut passim per domos, gravis contra Jesuitas audiretur fremitus, et certe in peiora desiisset, ni principaliores qui huic dialogo aderant, mendacia prohibendo commenta favillam in cinere oppressissent. Auxit etiam afflictionem zelosis missionariis apostasia cuiusdam, tam ab instituto monastico, quam etiam a fide, iamiam enim sacrilegus claustrum desertor, Rigae neotherica profiteri meditabatur dogmata, quod ubi tantum innotuit omnis ad revocandum illum cura adhibita, nec in cassum impensus labor, nempe ad saniora reductus, Riga per nostros clam evectus, aliquamdiu inter religiosos residentiae nostrae ut hospes detenus sumptibus eiusdem residentiae proprio claustro unde aufugit restitutus. Hunc hospitem postquam domus religiosa expedivit ex gratissimo gavisa est, nempe Serenissimo Lusitaniae Principe Don Emmanuel ex Moscua reduce, contestatus est hic delicias sibi esse inter religiosos

Societatis extra religionem vere religiosissimus princeps. Non defuere et alii magnates, tum Lithuaniae, tum Poloniae, visitantes residentiam nostram ac partim in illorum, partim in praesentia supremorum consiliariorum, nobilitatisque Curlandicae, reassumpta sunt drammata, declamationes, aliaque exercitia scholastica, non sine plausu ac commendatione nostrarum scholarum. Haec dum utcunque ad vota fluunt, gravem in ducali praedio residentiae nostra hypotecato (Kliwenmuyza dicto) aula vetusta minabatur ruinam, cui nova substituta est. Accessit etiam hoc anno altero in praedio Lauxodzie dicto tanta agrorum sterilitas ut a quo alias residentia nostra panem habuerat, eiusmodi aulam ac subditos praedii iam a Novembri alere coacta.

Annus 1731.

Annus hic paulo prosperior prioribus; a consuetis haetherodoxorum infestationibus quiescere operarios Domini concessit, campumque zelo Societati consueto aperuit, dum de altero hoc anno apostata monacho ex claustro aufuga pervenit notitia. Errabat hic infelix per Livoniam Sueticam Rossiae scepbris tunc parentem, iamque turpem meditabatur metamorphosim, utpote qui legitimum regalis sacerdotii deferebat habitum ac characterem inani pseudo diaconi titulo et muneri parabatur inter acatholicos. Huic misero ne deessemus auxilio primum egimus laborem, nec studio inani, nam licet non sine notabili damno residentiae temporali ob bonum spirituale libenter tolerato, perdita ovicula vigili pastori illmo episcopo Samogitiae, restituta. Extendit se zelus religiosus etiam usque ad praedium ducale Klivenmuyza dictum, residentiae oppignoratum, ubi tum commoditati missionariorum tum etiam vicinorum catholicorum in aula erectum est sacellum. Residentia vero in mero luto erecta novis circumvallata fossis, quibus aqua deflueret, commodiorque accendentibus fieret aditus, qui ad templum catholicum caeteris hoc anno erat frequenter, pro consequendis indulgentiis tempore iubilei concessi a Clemente XII recenter electo.

Annus 1732.

Perterrit non modice strepitus iuris pacatam domum religiosam, cum enim residentia nostra nullum possideat praedium iure perpetuo, sed unum et alterum, iure hypotecario ad exsolutionem summae teneat, ea de causa praedia sua litibus subiacere passa, citata est itaque ad iudicium castrense Seelburgense propter illam dictam Aaronam in Semigalliae parte Curlandiae sitam, ut ius suum inibi exhiberet probaretque; quia vero ius residentiae Mittaviensis subobscurum et intricatum a iurisperitis iudicatum, ex eo vel maxime quod residentia Mittaviensis ante annos 22 approbante Roma iam tradidit possidendam dictam villam residentiae Illuxtanae Soc. Jesu, acceptis ab illa aliquod millibus tynionum. In dubio ergo iure viam complanationis arripiuimus, facile ad eam persuasus tunc contra nos actor Perillustris MD. Joséphat Zyberk³² fundator residentiae Illuxtanae, haereditarius dictae villaे dominus, dum

³² Josephat Zyberk, wojewoda Livoniae (1768—1777), fundator et protector residentiae Illuxtanae. Aedificavit suo sumptu pulcherrimam ecclesiam Illuxtae, quam etiam defendit contra tentamina haereticorum eam sibi arripiendi.

pro augenda fundatione praefatae Illuxtanae Residentiae illi villam Aaronam perpetuo iure cessit nostrae vero residentiae Mittaviensi exsolutionem reliquae summae quae oneravit adhuc praedictam villam, in suam personam suscepit. Interea non diu licuit iucunda pacis tranquillitate gaudere, dum uni plures successerunt lites. Vicini enim nostri nobiles Lauxodiensis praedii, qui hactenus videbantur amici, propter meum et tuum, adversarios se esse unitim profitebantur, quilibet eorum pro suis dilatandis limitibus, hinc ac inde partem pratorum ex fundo Lauxodiensi armata manu abripere conabatur, persuasi tamen a nostris ad mitiora ac intentata lite convenerunt utrinque delegati commissarii, qui cum fecissent revisionem limitum omne id quod de visu et auditu percepérunt, susceperunt ad deferendum suis principalioribus. Inter hos quia unus erat in Lithuania potens, utpote in ordine senatorio princeps, causa huius dislimitationis discutienda deducta est ad assessoriam, quae solet fieri Varsaviae in residentia regia. Quia tamen ante terminum designatae partium comparationis subsecuta sunt fata Serenissimi Poloniarum Regis Augusti II sub interregnum vacante assessoria regia prosecutio litis non tam sublata quam dilata mansit.

Annus 1733.

Dum lachrymis hunc annum prosequitur regnum Poloniae deplorans fata Serenissimi Augusti II Regis sui, non leviori etiam Curlandia indoluit condolio, percepto enim nuntio de universali huiusmodi regni luctu, sex integrarum spatio septimanarum campanis intonare requiem suae coloniae omnibus in fanis acatholicis preecepit. In ecclesia vero catholica Mittavensi p:m: animae in suffragium copiosa oblata sacrificia. Hos post luctus intermiscait aliquomodo solatium praesentia Principis de Libano Maronitae, qui redux a Maiestate Russiae, favorem erga Societatem magnum profitebatur. Solabantur etiam de pace sollicitam domum religiosam illustres legati a statibus Poloniae et M. D. L. ad solium Russiae missi. His etiam accessit solatium religiosae commoditati quod altioribus residentia de novo erectis sit adaucta sepibus in quod opus ligna favor supremorum consiliariorum ex silvis celsissimi ducis benigne indulxit ac concessit. Invisit imo invasit urbem insolito etiam more aqua ita ut nemini ad flumen pernecessarius aditus patebat. Unde ex ipsis plateis licet lutosae accipi debuerant undae. Aquae hae multae, populum multum practico praesignarunt eventu, quem subsequens annus describit.

Annus 1734.

Post antesignanas aquas, inundavit largo fluxu afflictio in urbem, dum orbatorum ex oculis fontes lachrymarum continuae mortes elicere. Nostram etiam residentiam inimica fata non absimili turbarunt clade, sublatis siquidem praeter duobus e nostris, e domestico famililio 4. Cæteros non levi attritos relinquerant morbo. Nec faventiore martem eodem anno experiri contigit, repleverat enim militia orientalis omnes cum area residentiae officinas, pedites insuper 20, qui ad singulas residentiae valvas excubarent, tota hyeme alendi additi. Religiosa non permittit annotare patientia, quantas hi exotici causarunt molestias hospites.

quanta fecerunt damna. Magis tamen afflixit malitia domesticorum famulorum, ex quibus unus consuendis primo vestibus inservivit, tandem militum servus factus dilacerata veterum dominorum fama odiosos eosdem exososque militiae reddidit; nec contentus sua pernicie duos alios e famulis, cuius ipse erat eiusdem persuasit esse farinae. Non diu tamen (sic disponente Deo) inultus remansit, brevi ob quaedam delicta abunde a militari castigatus licentia, ac ab obsequiis militiae reiectus. Auxit adhuc miseriam cuiusdam commandantis mandatum ut exquisitissimis nos divexaremur modis, satisfactum a minoribus officialibus plus quam exacte: unus enim illorum ipso noctis medio in adductum ad se superiorem domus post plurima scommata declaravit se cuilibet nostrorum bonum se designaturum Kozakum, ad cubiculum vero R. P. Superioris optimum: (ast ironice) ni vellent eius nutibus parere. Alter vero contumeliosis non contentis verbis ad verbera descendit, invadens enim cubiculum R. P. Superioris ipso ad parietem alliso totam residentiam inconditis replevit clamoribus, quos inaudientes duo patres illuc accurrunt, submissequre deprecantur quatenus a cepto desisteret tumultu, hinc in novas furias actus dimisso superiore sufficienter iam pugnis tractato, unum ex patribus deprecatoribus, cui iam immediate sanguinem e naso elicuerat, aliquoties baculo exceptit, huius manum sensit ad sanguinem etiam frater. Nec his contentus non sine condolentia acatholicorum tragicam continuavit scenam. Ex nunc enim R. P. Superiore nec socio admisso rapi iussit a militari custodia per plateas ad iudicium militare, ubi nulla inventa iustitia praeter superadditas contumelias reversus domum, cum pedissequa militia gregaria, a qua proprio expulsus cubiculo omne alimentum providere illis debuit, ac tandem post non paucos dies notabili peculio proprium redimere cubiculum coactus. Et dum ita temporum malignitate premitur residentia, praedia quoque non levis invisit afflictio. Iam enim ex labore manuum, quam ex camporum fructibus designatae rationes portionesque percipere non permisere, imo devenit, quod rusticis omni fruge parentibus, panem providere aulae coactae, ac equos coemere debuerant utpote ipsorum ad militares usus direptis. Tot tantorumque ipsi malorum oppressi cumulis, captivis tamen sacerdotibus religiosis ac saecularibus ac quam plurimis ex nobilitate plebeque Lithuaniae pro omni posse providimus.

Annus 1735.

Inter aestum bellorum invisit etiam depopulatrix flamma urbem. Ex nunc tamen investigatum unde ignis provenit scintilla, deprehensa incendiaria quaedam ancilla fidei catholicae, pro facinore sine mora viva ad rogum iudicali decreto condemnata; astitit illi ad fatalem usqueflammam quidam ex P. P. nostris, zelosam eius dispositionem catholicis ad aedificationem, haetherodoxis ad admirationem utrorumque ora profitebantur. Interea dum poenarum busta in foro iustitiae flagrant, inchoata non extinguitur in domo religiosa afflictio, dum quidam militum ductor cam in xenodochium infirmorum transformare intenderat. Ursit enim ut inibi Poloni captivi languentes susciperentur, praecipiens ut nostri in scripto darent cautionem de non secutura fuga eorum, sin secus ut se obligarent eos reducere, vel pro fugitivis satisfacere. Ob hanc periculosisimam adiectam obligationem (et vel maxime quia domus die ac nocte

omnibus pervia nec claudi permittebatur) a susceptione languentium modeste se excusavit modumque invenit ab hoc onere quidam Rossus officialis Societati favens liberandi captivos cum custodia in domo civitatis locavit, nobis ad eos alendos relinquens obligationem, quam in cunctanter residentia suscepit, per duos menses omnimodam sustentationem suppeditando. Recompensare videbatur Deus hanc erga proximos charitatem, dum agris insignem tribuit fertilitatem, qua vix non integra Curlandia destituta hoc anno. Nec in hac benedictione terminum posuit divina providentia, sed ut finem faceret miseriis primos angustiatores sustulit, et quidem unum magnum officiale e vivis, alterum (cuius canes venaticos alebamus) ex officio et exercitu exclusit. Tandem circa decursum huius anni ab omnibus onerosis hospitibus residentia liberata, optataeque restituta paci. Quam brevi turbavit calumniosa delatio cuiusdam ad aulam imperatoriam quasi conflagrationis ultra 40 domorum Jesuitae essent consci; ex eorum nutu flamma erupisset. Ast obturauit os calumniatoris comminationemque expulsionis nostrorum pastores calvini ac lutherani, qui mendacium patere vel ex eo detulerunt, quod P. P. Jesuitae praevenientes in sua residentia ignis periculum, actu caminos debiles ac rivosos ex fundamentis excocto latere erigebant, aliasque reparations cum notabili sumptu faciebant, ut quid ergo hic sumptus expenderetur si conflagrationem civitatis totius (ut insuper mendaces delatores asserebant) intenderent, hocque argumento tota calumnia salvantibus nos divina ex dispositione ipsis pastoribus haetherodoxis aversa est.

Annus 1736.

Nondum cessavit praeterlapsis annis bellorum inchoatus renovari turbo, dum iterum cum officinis omnibus media pars areae equis, curribus militarique custodia adimpta non sine incommodo et damno residentiae. Ast post aliquod mensium spatium translata vexatione cum exeuntibus hospitibus, divinam benigniter plectentem manum exosculari contigit. Nam agri quondam fertiles multum spem eluscere in herba dum multum stramen proferentes fructum conseminationi correspondenter negarunt. Haec sterilitas vel maxime obtigit praedio Lauxodiensi ubi infortunatores in dies augebantur successus; dum ultra triginta cum prolibus subditi e vivis hoc anno sublati ut plurimum callida febri consumpti. Quibus inibi morborum aestibus successit depopulatrix flamma medium pagi cum domibus supellectili ac non nullis rebus aulae exurens. Post hanc inclem tam fatorum contra praedium nostrum advolavit Prussica fama de funestissimis fatis cuiusdam officialis. Lithuanus hic natione catholice educatus ac tandem cum incremento aetatis crevit in malitia, primo variarum sectarum sectator, ultimo nullius fidei homo effectus, sicque perdita anima non tam miles quam praedo dedit animum rapinis, imo ipsis aedibus templorum sacellis per Lithuaniam nobilium non pepert, qui etiam nostram religiosam patientiam non sine gemitibus etiam acatholicorum probavit. Haec dum procul pulsa misericaudia exclusa pietate agit, innotuit ei in iniustos exactores et exorbitatores iudicaria inquisitio, conscientia hinc mente perterritus petiit dimissionem a signis Russiae militaribus, quam ubi obtinuit dives praeda cum consorte sua petiit ducatum Prussiae, sed mox secutus eum ulti a tergo Deus, qui eum mortuali allidens lecto ingentibus afflixit doloribus, ita ut

horrendo flebilique ululatu omnes inquilini piae horrore pulsi. His successit horribilis agonia adferens finem consonum illi effato: Vita qualis, mors est talis. Et quia simili licentiae vacabat alter eiusdem farinae praedo, primo malo iungere secundum nequiorem placuit. Egit hic militem Lithuanum, excrevitque in vice-colonelli dignitatem, simulque auxit scelera, ob quae turpiter e castris electus. Grassante tandem ignito marte Polonię et Lithuaniaṁ ipse umbram quaesivit sub alis aquilae orientalis. Sed ut abortivus aquilae pullus non absimilis noctuis vulturibusque in domos genere ac nobilitate primiorum, in inhabitatores civitatem in plebeiorum casas (et quod horrendius) in sacras Deo basilicas pro praeda involabat, imo pro focis et aris excubantes mystas captivabat. Tandem ubi legem divinam humanamque praetervolans per Lithuaniaṁ infausto pervolitabat nisu ipse captivatus arctaeque custodiae datus, cui post longam detentionem a iustissima hac in re Themide serenissima Imperatrice Russiae decretum mortis submissum. Hoc auditō resolvit se ad peiora prioribus, utpote volens fors vitam temporalement conservare Iudee pedissequus a fide apostata effectus, quod ut pertinacius efficaret, fortissime ab executore decreti, eius sectae lutheranae, pro dispositione sui expetiit diaconum ac ut nemo ex catholicis sacerdotibus eum accederet supplicavit, blasphemā effutiens verba. Qua desperata resolutione, ac strictioribus in dies custodiis clausa est ianua de subsidio animae perditae fortiter agentibus. Sicque obstinatus eductus comitantibus duobus pastoribus ad locum supplicii, sex globis traiectus tragico eventu inter pulverem pyrium miseram animam efflavit, corpus infame fani haetherodoxi cemeterium tumulavit, ut ipse voluit. Hanc executionem ubi fecit vindex iustitia, utinam nunquam locus daretur iniustitiae, quae alio ex capite vexavit residentiam nostram. Cum contra omnem iustitiam quidam catholicus citavit nos ad iure agendum ratione bonorum dictorum Ozelmuya sibi haereditariorum, sed iam ab avo suo residentiae in certa summa oppignoratorum, ursit hic restitutionem bonorum sine refusione summae, stabatque pro eo favor in iudice nobis minus addicto, a quo ad regium tribunal transire debueramus. Terruit adhuc non dispar turbatio, qua acatholici nobiles minabantur: bona scilicet ducalia dicta Klivenmuya pridem nobis oppignorata volentes aliqua promissa solutione eripere, et quidem aliqui in supremis subsellīis iudicialibus constituti hanc iniuriam intentabant, sine ullo tamen damnoso effectu, tam in prosperis quam etiam adversis hucusque nos protegente Deo O. M.

Annus 1737.

Etiam hoc anno oriens ex alto, nec dum orientales copias ex his oris dimittens, operariis vineae suae non parvam immisit annonae diminutionem, dum contributiones, rationes, portiones, sat largas Rossiaco exercitu suppeditari permisit. Anno hoc post sterilia fata Celsissimi Ducis Ferdinandi Ketleri³³, et extincta in illo, ultima ducalis familiae scin-

³³ A. 1710 moritur dux Curoniae Friedrich Wilhelm. Post eius mortem, usque ad suam elevationem ad thronum Rossiacum (a. 1730), regimen Curoniae de facto tenet eius uxor Anna Ivanovna. De iure regimen pertinebat ad ultimum e linea ducum Kettler — Ferdinandum, qui residebat Gedani. Potestatem obtinuit solum a. 1731, quando accepit investituram a rege Poloniae Augusto II. Mortuus a. 1737, 4 Maii, Gedani.

tilla, novum exortum est sydus Curoniae, dum Illustrissimum Excellensissimum Dominum Joannem Ernestum de Biron S. R. I. Comitem³⁴, Deus Optimus Maximus ducem omni acceptatione dignissimum huic Polonae dedit provinciae. Nostris etiam domesticis laribus duo neosuperiores, ceu duo illuxere soles, scilicet Pater Godefridus Schmitt, Superior residentiae huius, et Pater Joannes Fischer³⁵ Superior missionis Schönbergensis, in quorum primi manibus, tres e nostris competentes sibi emiserunt professiones. Iam vero supra hos veteranus, et in vinea Domini pridem optimie versatus professus Societatis exsuperior Schönbergensis P. Joannes Stanzenberg traditis successori fascibus, ipse se accingens divinae et superiorum dispositioni, neglectam instauravit Rigensem missionem extra limites Curoniae ubi pacifice, nemine (ut ante) repugnante inservit saluti proximorum. Claudit annum hunc solennis deprecatio, et pro mulcta decem albertinorum imperialium exolutio, pro duabus imaginibus, unius B. V. Mariae sine labo conceptae, iustae magnitudinis ad altare collateralē collocatae, alterius minoris S. S. Joachim et Annae supra Familiam Sacram depositae, a Domino Petro Plagman cive Mittaviensi hetherodoxo peracta, qui temulento et blasphemō ore, in quodam congressu honorem Bsmae Virginis dilacerans, a suis met inter alios sectariis delatus ad officium saeculare (ne rigidiores sumeret poenas) hac mulcta et solenni coram officino consistoriali depreciatione ipsis pro illo instantibus dissidentibus litem stitit. Cum quo ad calcem anni, calamus quoque D. O. Maximi et Beatissimae Virginis aucti honoris facta mentione subsistit.

Annus 1738.

Hic annus quietis fuit, quo requieverunt a laboribus suis Rndi P. P. Godefridus Schmitt et Joannes Fischer, hic Schönbergensis Missionis, ille Mittaviensis residentiae superiores, qui consummati in brevi sui superioratus intervallo expleverunt tempora multa, dum pleni non tam dierum, quam meritorum in sepulchro Patrum cum aliis duobus P. Martino Klawcki et magistro Martino Gieritz quieverunt. Verum non diu suo orbatam Superiore permisit esse residentiam provida superiorum dispositio, dum illi regendae neosuperiorem dedit P. Franciscum Judtz, virum plane ad regimen natum. In hunc ingens statim in principiis superioratus sui volvebatur curarum et turbationum moles, nam anno hoc, imminente termino pro Sancto Joanne Baptista, per multos annos iure hypothecario a nostris possessa villa Klivenhoff dicta, rediit ad dominum haereditarium principem Curlandiae, persoluta tamen nobis summa, cum omni contentatione, honore, et plenaria satisfactione. Hac summa, ne sterilis iaceret, emptum est praedium dictum Poniemunie³⁶ in Lithuania, nunc ruinosum, sed cum tempore fructuosum ex campis, sylvis, et censu rusticorum futurum. Ulterius procedente cura accessit residentiae nostrae et aliud praediolum in suburbio (pro honesta distractione nostrorum et re familiari compendianda) per modum arendae ad 6 annos a nostris possidendum. Tentatum de dominio in praefatum praediolum

³⁴ Ernestus Biron, dux Curoniae ab 24 Junii 1737 — 19 Nov. 1740 et ab m. Januario 1763 — 5 Nov. 1769. Secretarius et favoritus imperatricis Annae. Eius ope factus dux Curlandiae. Postea missus in exilium, potestatem recuperavit solum a. 1763.

³⁵ P. Joannes Fischer, antea fuit professor scholae in Königsberg.

³⁶ Poniemon, Poniemun.

acquirendo, sed iura Curlandica nostris minus favorabilia, id non per-
iniserunt. Hinc alio curae conversae ad aliud praedium in Lithuania si-
tum, pridem nobis hypothecatum dictum Lauxodzie (variis tricis a no-
bili catholico, sed haud pacifico vicino exagitatum et inquietatum) de
cuius acquirendo iure haereditario agi caeptum, finem huic imponet
sequens annus. Praetereo reparata in praediis aedificia, tam domi,
quam in suburbio restauratos hortos, unde major Deo Optimo Maximo
consurgat gloria.

Annus 1739.

Post bellorum conflictus iam plene in pace composito Polono orbe
etiam haec nostra Curonica provincia, publica gaudebat tranquillitate,
nec nostra residentia sinistros experta est successus. Siquidem accessit
illi villa, in Lithuania sita, Powierczow dicta, acquisito super illam hypo-
thecario iure transfusivo a magnifica Dna. Druwowa. Ratione iuris
haereditarii plenarii in praedium Lauxodz quoque obtinendi a Dno. hae-
reditario praedii eiusdem, factus est contractus intercisivus, sed non-
nisi in decursu anni subsequentis perfecte finiendus. Conturbavit non
nihil bene fundari caeptum statum residentiae intempestivus abitus P.
Francisci Judtz Superioris de hac residentia optime meriti, qui ob accu-
ratam plurium linguarum peritiam, et singularem in omnibus prudentiam,
a diversis magnac authoritatis Lithuaniae proceribus summopere expe-
titus, ad evitandam periculosam nostris eorundem offensam, concedi a
R. P. Provinciali debuit, et expediri ad aulam Celsissimae Principis de
Radzivilis Saepizynae. In cuius locum suffectus est P. Matthias Kar-
wacki, cuius in Decembri inchoati regiminis exordium, anno huic termi-
num imposuit.

Annus 1740.

Annus hic fatalis fuit magnis, siquidem intra illius spatium magna in
Europa e vivis decessere capita, nimirum supremum orbis Christiani
caput Clemens XII, Pontifex Maximus, Carolus VI Romanorum Impe-
rator Augustissimus, Serenissima Imperatrix Rossiaca, et Fridericus
Wilhelmus Rex Borussiae. Vix non pari, si non graviore casu ruit, ad
regentiam totius Russiae sorte an fato evectus dux Curlandiae Joannes
Ernestus Biron, qui post nonnullos regiminis sui dies acceptus est sub
arrestum. Verum hic magnorum casus et occasus publicam in Curonia
minime turbavit quietem. Nostra residentia nonnullis hoc anno coacta
est subiacere turbationibus, tum ob varias tricas cum vicinis bonorum
nostrorum, tum ob processus iuridicos, quos hucusque duxit cum Perill.
M. D. Strutynski, capitaneo Szakinowiensi, a quo pro S. Joanne Bap-
tista redemptum est praedium illius haereditarium Ozelmuyze³⁷ et aliud
Memelhoff dictum, hucusque a nobis iure hypothecario possessum. Pro
reddita vero summa acquisita sunt pari iure hypothecario bona sita
in districtu Upitensi, dicta Czerwone Pomusze, a Peril. M. D. Bucholtz
dapifero Upitensi. Non minorem turbationem passi sunt ab acatholicis
nobilibus sua munia exercentes per Curlandiam missionarii nostri, non
in paucis vexati ab illis, sed minuta est parumper haec vexatio, cum

³⁷ Ozelmyza, Ozelmuz, Ozoli.

nonnulli orthodoxae religionis hostes post decessum praefati Curlandiae ducis mitiores facti sunt. Anno hoc datum est residentiae ius haereditarium in bona Lauxodzie a praefato Perill. M. D. Strutynski. Inter domesticos etiam lares res crevit oeconomica, cum in horto aedicula lignea per murum subtus datum elevata sit et a putredine liberata; ex quo major Deo excrescat gloria.

Annus 1741.

Destituta suo duce Curonica provincia anno hoc regiae in vicariis Illmis Curoniae et Semigalliae regentibus parere caepit iurisdictioni, altissima fruens pace sub secundissimo regimine Serenissimi Augusti III Regis Poloniae nec non electoris Saxoniae. Hac in pace constituta et nostra residentia felicissimos beatosque ex omni parte duxisset dies, nisi ob sterilitatem agrorum suorum in Lithuania, non parvae coacta fuisset subiacere inopiae, ob quam etiam contractis debitibus subditis illius necessaria debuit provideri sustentatio. Non ita tamen fuit abbreviata manus Domini, ut servis suis non etiam quandoque per manus piorum maecenatum quaedam ad victum necessaria suppeditaret. Quatenus facilior pateret campus exercendi muneris sui P. missionario per Curlandiam, conducta est domus Tukumi pro commoda illius subsistentia. Anno hoc ita disponentibus superis, in superioratu residentiae Schönbergo-Mittaviensis R. Patri Matthiae Karwacki successit R. P. Josephus Plahtt, in cuius regiminis exordiis diu antea sui pastoris praeSENTIA destituta dioecesi Livonico-Curlandicae novum affulsit lumen, dum Illmus Excellinus ac Rvndmus Dominus Josephus de Kozielsk Puzyna hanc Curoniae ingressus metropolim visitata ecclesia, in caue pro pastorali zelo suo functus munere, etiam nostram invisit residentiam, cui pro anno futuro meliora tempora speranda ex divina Providentia. Non praetercundum ciblivioso calamo quod perpetua dignum memoria, solennis scilicet dedicatio templi nostri Schönbergensis anno hoc facta die 16 Augusti a praefato Illmo Domino Josepho de Kozielsk Puzyna episcopo Livoniae et Piltinensi in honorem B. V. Mariae Assumptae et sub titulo S. Michaelis Archangeli: in maiori altari inclusae reliquiae S. Benedicti martyris et aliorum plurimorum S. S. martyrum. Accessit ad decorum domus Dei altare B. V. Mariae, ex lapide cocto erectum, marmoreo colore adornatum quod pariter consecratum ab eodem Illmo sub titulo Annuntiationis B. V. Mariae, impositis eidem reliquiis S. Perpetuae et S. Benedicti martyrum. Nec externus templi huius neglectus est decor, siquidem duae sacristiae tegulis de novo tectae, anno vero elapso ad lateralia tecta calce obsignata. Ut commoditati hospitum externorum pro videretur, extra missionem nova domus ex ligno erecta et tegulis tecta est. Funestavit hunc annum intempestivus obitus P. Simonis Apfelbaum, emeriti in missione Schönbergensi missionarii, cui post apostolicos labores Rex Apostolorum Dominus requiem donet sempiternam.

Annus 1742.

Fervente belli aestu non tantum in dissitis vicini Rossiaci Imperii et Regni Svetici limitibus, verum fere in tota Europa, Polonae reipublicae feudalis Curonia hoc anno constanti gaudebat tranquillitate, unde et

nostra ab omnibus perturbationibus libera residentia divinam sensit sibi affulgere benedictionem, dum tantam ex praediis suis caepit percipere proventum, ut absque emptitio frumento victum haberet sufficientem. Optatum erat hoc anno, quatenus hypothecata nobis bona Czerwone Pomusze, valde improportionatum summae lucrum importantia ante decursum triennalis possessionis redimerentur ab haerede illorum Perillustri M. Domino Bucholtz dapifero Upitensi, super quo etiam in fundo praefatorum bonorum actum est cum eodem haerede, nec non in spem facilius vindicandae summae praetensiones ab utrinque complanatae, verum effectus non est subsecutus. Visitavit nos interim Altissimus, dum intra unum annum duo residentiae huius missionarii Lauxodienses e vivis cessere, scilicet P. Joannes Szatowski professus 4 votorum, et Pater Christophorus Druw nondum in gradu constitutus, primus in vere, alter in autumno ultimum vitae clausit diem. Quod missionem Schönbergensem attinet, haec litibus nonnullis subjacere coacta est ortis ratione limitum praedii Koreywiszki³⁸ in quo oeconomica industria stabula pro pecore extucta, in praediis vero Poniemonie et Rypeyki granaria, in ultimo insuper duae domus rusticanae et stabula pro pecore pariter aedificata sunt. Ast non ultimas meretur templum eiusdem missionis Schönbergensis, cuius turres nova lamina ferrea ex parte emendatae et tectae.

Annus 1743.

Anno hoc terminus fuit triennii, quo residentia iure hypothecario tenuerat bona dicta Czerwone Pomusze in districtu Upitensi situata, pro quibus summa 12.000 imperialium est restituta a Perillustri Mr. D. Bucholtz, dapifero districtus Upitensis, haerede praefatorum bonorum. Aliud quoque iam trahitur triennium, quo praedium dictum Poniemonie a residentia Mittaviensi anno 1738 iure haereditario emptum 6666 imperialibus possidet missio Schönbergensis, usumque fructum participat pro sola restauratione templi sibi ad interim cessum et concessum. Ut ut mitiora quam annis elapsis in residentiam fuere fata quod victimum et crescentiam in praediis attinet, non cessavit tamen immanis libitinæ furor, quae e vivis sustulit optatissimum omnibus, dignumque longiore vita virum in Societate emeritum R. P. Josephum Platt, in cuius locum post Regiomontanae missionis et Resseliensis collegii regimen meritis non impar successit R. P. Joannes Kuhn. Praeter sarta tecta in residentia conservata, in praedio quoque Lauxodiensi pro commoditate extuctum est ex ligno sat amplum granarium imbricibus tectum, in quo ne vacuum detur, optimis fructibus illud adimplere dignetur divina Providentia.

Annus 1744.

Ne diu sterilis iaceret anno elapso levata de bonis hypothecariis summa, provida cura oeconomica eidem tutius locandæ non defuit, siquidem hoc anno 6000 imperialium jure haereditario residentia emit bona dicta Wodoczy³⁹ in districtu Upitensi situata a Perillustri M. D. Michaele

³⁸ Koreywiszky in Samogitia, praedium residentiae Mittaviensis, postea Schönbergensis ad annum 1773.

³⁹ Residentia dua praedia habebat: Wodokt maly und Wodokt wielky.

Bitowt magistro equitum districtus Upitensis praeter honorarium, consuetum dari haeredi. Insuper a Ma. Dna. Antonia Staszkiewiczowa, subdapifera Upitensi praedium confine pariter Wodokty pro summa 3000 imperialium iure haereditario, et a Ma. Dna. Kniażewiczowa Pocil-latoride Samogitiae matre, et Ma. Dna. Joanna de Kniażewiciis Staszewska Pincerna Upitensi filia, utraque vidua praedium dictum Korey-wiszki emptum est, cuius tres partes iure hypothecario transfusivo, quarta pars iure haereditario est acquisita pro summa 833 imperialium praeter honoraria. Verum non adeo laeta huiusmodi possessionis fuerunt primordia, cum in decursu solaris anni ipsa aula in Wodoktis Bitowtowianis sat spatiosa et ampla conflagraverit cum plurima suppellectili; quod infortunium accidit et praedio Powirczowiensi, cuius taberna, horreum, et braxatorium diversis temporum intervallis pari consumpta sunt incendio, non sine levi utrobique residentiae damno. Nec praedium Lau-xodiense prorsus mansit intactum, dum eiusdem tempellum noctu a furibus spoliatum est, nimirum veste argentea B. V., pixide argentea intus deaurata cum Ss. hostiis, etc. cuius tamen sacrilegi furti authores nullatenus investigari poterant. Anno hoc exspiravit tempus sexennii, per quod residentia praediolum suburbanum cum prato iure arendae tenuit, illudque, ulteriorem eius retinentiam impedientibus male amicis, haeredissae cedere debuit. Templum Schönbergense de novo reparatum est, fornix Excellentissimi D. Generalis de Lacy⁴⁰ erectus, piscina effossa, hor-tus sepe circumdatus.

Annus 1745.

Quamvis sunt bellum minati oris in nostris hospites, pacem duntaxat domesticam non turbavere, quae ubi est, parvae res oeconomiae crescunt; sic faventibus Superis praedio Wodoktensi accrevit, domus pro familia de novo exstructa cum horreo novo aedificato, accrevit et aula, quae anno 1744 in cineres reducta, nunc cum molendino novo reaedificata; sed et ager domus propriae, non minus erat frugifer, in quo scilicet provida oeconomi cura, vestiaria restaurata crevit, tum in rebus lineis tum in culcitris, et alia suppellectili linea et lanea. De bonis Wodokten-sibus sunt iura in tribunali acticata.

Annus 1746.

Coronae anni huius liberalius benedixisse videntur Superi cum in maiori copia, quam anteactis temporibus, in praediis collectae sunt fruges, praesertim in praedio Lauxodzio; in quo etiam efficaciter laboratum est; imprimis circa aggerem firmandum, reddendumque potentem ad conti-nendas aquas pro necessitate molendini, tandem circa construendum granarium, partim ex materia granarii veteris diruti, partim ex nova, atque circa aedificandam commodam mansionem pro villico. Et quamvis lites variae iam residentiae ab aliis, iam a residentiae aliis (ad conservanda aut recuperanda sua bona) intentatae, poterant sistere felicem rerum

⁴⁰ Petrus Lacy natus a. 1678 Irlandiae. Servivit in exercitu austriaco, polonico et russico. Cum exercitu russico expugnavit 1 VI 1710 Rigam, postea factus gubernator generalis Livoniae (1730). Mortuus Rigae 19 IV 1751, humatus Schönbergae. Uti catholicus protegebat missionem Rigensem Iesuitarum. Post eius mortem (1751), uxor, Martha, adiuvabat missionarios Rigenses, praesertim P. Szostakowski.

cursum, ob metum minus fausti eventus, interim non stitere quin imo faustis addidere faustiora. Data est quidem citatio residentiae Mittaviensi ab Illustrissimo Domino Flemming, supremo thesaurario M. D. L. et capitaneo Szadoviensi, qua residentia vocabatur in ius, ad iudicium assessoriale M. D. L. verum nullam creavit molestiam, cum materiam litis ante elapsos iam aliquot annos, bene examinaverit et spectatis utriusque partis documentis, pro parte residentiae deciderit Perillustris M. D. Puzyna castellanides Mscislaviensis agens protunc commissarium, ad hoc expediendum negotium specialiter deputatum a Celsissimo Duce Czartoryscio, protunc possessore capitaneatus Szadioviensis, antecessore vero moderni possessoris illustrissimi thesaurarii. In maius bonum cessit residentiae Mittaviensi, citatio data a M. M. D. D. Czerniewscii, qua citatione trahebatur residentia ad strepitum iuris in iudicio castrensi Uptensi: quia vero in citatione obiiciebatur: Residentiam emisse bona Lauxodziae a non legitimo successore et domino, consequenter non habere ius in haec bona, nulliterque ea possidere; revisis documentis ad ener-vandam hanc obiectionem, non solum contrarium obiectioni constitit, patuitque, verum inventum est documentum, in quo continebatur antiqua taryfa seu numerus fumorum reperibilium in bonis Lauxodziae iu-ramento firmatus, numero praesentis temporis notabiliter minor, quare insistendo abhinc huic taryfae, a non contemnenda parte oneris, in per-solvendo censu fumali ad fiscum, olim indebite imposito et hucusque tol-erati, tandem hac occasione liberata sunt bona Lauxodziae. Parem suc-cessum habuit intentata a residentia lis M. D. Nicolao Kosciuszko. Ap-promiserat hic in amicabili complanatione facta anno 1729, 9 Julii cer-tam summam nobis reddere, et censem annum ab eadem summa per-solvere, verum elapso termino, ubi patuit, illam appromissionem vana fuisse verba, residentia citavit M. D. Kosciuszko ad supremum tribu-nal M. D. L. ubi quamvis anterioribus annis obtinuit decretum primum, secundum, tertium, evicitque ut licite et iuridice possit inequitare bona Liberiszki, et ea possidere, quosque non exolventur summa et census; non est tamen subsequuta occupatio a residentia dictorum bonorum, quo-ties enim id residentia iuridice tentavit, semper M. D. Kosciuszko restitit decreto, armata manu ab occupatione bonorum arcendo. Tandem hoc anno in supremo tribunali latum est decretum ultimum, quo residentiae data est potestas inequitandi seu occupandi bona Liberiszki, mota nobilitate captato tempore, totiesque repetere in equitationem, donec actu-alem horum bonorum inibit possessionem. In eodem supremo tribunali, iure decisum est pro residentia contra M. D. Eperiasz, iussusque M. D. Eperiasz persolvere residentiae imperiales cudos 150 ex bonis Ponie-muniae, tunc quando aliis quoque creditoribus exsolvet, praestito tamen prius a residentia iuramento de realitate debiti. In missione Schönbergensi desudatum est, circa praeparanda materialia, pro exstruenda olim mis-sione ex muro solido, interim erectum est aedificium ligneum tegulis tec-tum pro familia domestica. Ex liberalitate Illustrissimae et Excellentissimae domus Lacyanae, accessit horologium rotatum magnum, locatum-que in turri ecclesiae qualibet hora, imo singulis quadrantibus, hanc mu-nificentissimorum mecaenatum gratiam beneficentiamque sonitu suo de-clamabit.

Annus 1747.

Decretum ultimum anno elapso latum in supremo tribunali M. D. L. pro parte residentiae contra M. D. Nicolaum Kosciuszko S. R. M. capitaneum, tandem intra praesentem annum sortitum est suum effectum, cum bona Liboryszki a residentia Mittaviensi occupata sunt, ac in possessionem residentiae redacta. Exiguo tamen tempore residentia haec bona possedit, nam M. D. Kosciuszko Vilnae protunc existens (ubi praesens aderat etiam R. P. Superior residentiae Mittaviensis) quam primum rescivit bona sua Liboryszki a residentia Mittaviensi iam occupata esse, mox adiit R. P. Superior, et inita amicabili complanatione, iam per seipsum, iam per suos amicos id evicit, ut R. P. Superior condonata et aliqua parte summae (ad evitanda ulteriora litigia) acceptarit pecuniam et bona Liboryszki M. D. Kosciuszko restituerit. In praedio Lauxodziae erectum est novum granarium duarum contignationum, tegulis tectum ad conservanda grana, et variam domesticam supellectilem satis commodum. Intra ipsam residentiam Mittaviae area nimium lutosa, ideoque multum domesticis incommoda asseribus strata est. Hoc anno finivit triennium regiminis R. P. Joannes Kuhn tradiditque superioratum ex dispositione superiorum R. P. Loupia. Templo missionis Schönbergensis accessere nova scamnia, opere anulatoris et sculptoris elaborata, praeterea casulae duae coloris rubri, antependia tria, alba una, quinque paria candelabrorum stanneorum, et baldachinum sericum post funeralia Illustrissimi Excellentissimi Domini Georgii Lacii S. R. P. comitis generalis maioris in exercitu Rossiaco, ecclesiae huic applicatum. Ipsa quoque missio de novo septa, atque stabula pro pecoribus erectorum.

Annus 1748.

Insueta siccitas verno aestivoque tempore multa plurimis intulit damna, pluribus enim in locis fruges aut periere, aut ad manus patrum familias in ea tantum ex arvis post messem rediere mensura, in qua sunt satae, colonis et laborando circa arva oleum et operam perdentibus. Eadem siccitate praevalente, prata, proportionate ad annos elapsos, quoad siccitatem et pluviam temperatos vix decimam partem foeni protulere, quare notabilis faeni defectus, uti aliis, ita nostrae quoque Mittaviensi residentiae et missione Schönbergensi, non levem creavit molestiam. Consolati sunt tamen Superi residentiam et missionem, fertilitate frugum, in nostris enim praediis, arva vario semine sata, (non obstante siccitate) fere parem fertilibus annis reddidere fructum, excepto praedio Powinzow, in quo siligo versa est in herbam minus utilem. Siccitas quoque in causa est (ni forte in effectum ecclipsis solis factae ipso meridie diei 25 Julii, anni huius, omnia infausta et ipsa siccitas devolvenda, astrologorum insistendo sententiae) quod crebra incendia multas vastarunt urbes, depopulata sunt oppidanos, palatia magnatum, aulas nobilium, rusticanae que in pagis casas, in suis cineribus sepelierunt; consumptasque iam per partem, iam in toto substantia multorum, ditioribus notabiliter mobilia minuerunt bona, tenuioris vero fortunae nobiles, ac praesertim colonos ad extremam redegerunt paupertatem. Sensit damnum ab incendio sibi illatum etiam nostrum praedium Lauxodziae, ubi in ipsa aula braxatorium, commodum cum omnibus vasis ligneis, (salvis tamen vasis aeneis) iam vero in pagis, multae casae rusticanae cum aliis aedificiis incendio

absumptae sunt. Braxatorium tamen intra breve tempus erectum est novum, iam vero in pagis casae rusticanae maiori ex parte intra hunc annum aedificatae sunt. Tectum quoque ipsius aulae in qua nostri manent, datum est novum, ex stramine. Molendinum huius praedii (quoad concernentia usum molendini) ex integro instauratum est, ac fere de novo fundatum. Missio Schönbergensis curavit exstrui domum ad ecclesiam Ozelmusensem, pro commoditate patris missionarii Schönberga illuc venientis. In ipso vero oppido Schönbergensi aedificavit hypocastum novum ad domum, propinatoriam in fundo suo. Iam vero in praedio Poniemunio stabula pro pecoribus erectora sunt.

Annus 1749.

Licet exiguum Dei benedictionem hoc anno quoad siliginem et prata spectarunt praedia, attamen quoad aestivam consemminationem, supplente divina largitate unius defectum, repletis abundantiore frugum crescentia gaudebant campis. Quam munificam Dei benedictionem sortita est et residentia Mittaviensis, dum bibliotheca in melius reformata, selectis libris est aucta, post fata Perillustris Reverendissimi Domini Joachimi Gönner, officialis Curlandiae, parochi nostri Mittaviensis. Cum quo tam frugum quam librorum incremento non minori Dei beneficio accessit residentiae Mittaviensi, citra omnem strepitum iuris ab acatholicis intentati, domus Billeinsteiniana, hactenus iure hypothecario a nobis possessa, iure perpetuo a civitate acquisita, soluta praeensione iusta eidem civitati imperialium cisorum 230, cuius fundus novo sepimento ex asseribus est circumdatus. In Vodoctensis bonis novum aedificatum horreum iustae magnitudinis, et accomoda pro itinerantium commoditate taberna erecta est. Specialem etiam Dei Providentiam cum inseguente divina Nemesi sacrilegos fures experta est Lauxodiensis ecclesia, a iudeis secundo iam expilata et depradata, solo duntaxat S. S. Venerabili hac vice relicto, et corona in imagine maioris altaris Beatissimae Virginis. Latuit absque ullo suspicionis vestigio hoc sacrilegum furtum quadrante anni, donec fere miraculose Deus ipse revelavit. Dum enim filius coloni cuiusdam laqueos pro leporibus capiendis tetendisset in silva, et eosdem in crastinum visitasset, advertit in proximo loco a laqueis positis aliquid super terram splendescere, quod dum vellet elevare, spectavit infossam terrae a casula fimbriam ex fulvo metallo, dumque terram eruisset, inventit ingentem ollam frustis a casulis repletam. Significavit statim administratori Lauxodiensi filius coloni; qui adveniens recognovit res ecclesiasticas furto ablatas, advertitque in pruina ab eo loco vestigia pertingentia usque ad tabernam proximam iudaicam, accepta itaque olla cum rebus, charissimo fratri nostro procuratori dictorum bonorum significavit. Judaeus itaque tabernator de furto suspectus, captus et iudicio nobilium traditus, dum benevole induratus fateri noluit, in corporali per carnificem inquisitione complices aperuit; quorum duo aufugerunt, tres captivi et pariter catastis ad confessionem delicti adacti, fassi sunt etiam (quod hucusque ignotum fuit) prima vice expilatae ecclesiae se authores fuisse, res vero in auro, argento, stanno eliquatas vendidisse. Quod examen et confessionem subsecuta sententia, vi cuius duo iudei suspensi, duo transfugae in casu assecutionis eorum, combustis igne manibus vivi ad dissectionem in partes decretati, reliqui minores complices ad exolvendos ecclesiae damnificatae imperiales curos 300 condemnati.

Annus 1750.

Semper sub paterna feriente dextera, munifica Dei effulget beneficentia. Experimentum huius habet residentia nostra, licet enim hoc anno extensa correptionis virga, scilicet grassante lue pecorum in nos animadvertisit Dei Omnipotentia, attamen locupletiore supra solitum siliginis crescentia, in praediorum campis nos consolata est divina clementia. Specialiter vero divino favore exhilarata est residentia dum faveantibus Superis et superioribus R. P. Antonio Loupia post expletum feliciter superioratus triennium in fasces superioratus aequo religiosae disciplinae vigilantissimus ac oeconomiae gnarus suscepit R. P. Michael Lingnau.

Annus 1751.

Inter minus felicia tempora hic annus iure merito censeri potest, nam praeterquam quod residentia haec suo orbata sit capite immediate nominato R. P. Michaele Lingnau, qui vix inchoato regimine summo omnium dolore fatis cessit, alia insuper mala ceu decumani fluctus domui huic extremam minabantur ruinam. Praecessit agrorum sterilitas; quae tanta erat ut subditorum plurimi ex bonis residentiae integro anno sustentari debuerint, cum ingenti domus detimento. Successit lues pecorum; quae tam in bonis Lauxodziae quam Vodoctis vix aliquid reliqui fecerat. Molendinum praedio Vodoctensi summe necessarium vi aquarum disiectum. His stantibus infortuniis non cessatum a labore in bonis adeo desolatis; nam succidente in p. d. Superioris locum R. P. Adamo Deboli inchoatum est a domo Dei; templum Lauxodiense pridem aedificari caeptum feliciter absolutum est, tectum tegula stratum, devotionis introductio benedictione simplici per Rndum Dominum Lesveur officialem Semigalliae, praespositum Mittaviensem, festo Praesentationis Bsmae Virginis Mariae magno concursu nobilitatis vicinae et plebis peracta. In eodem praedio laterificina extracta, granarium et duea domus pro inquilinis aedificatae. In praedio Jawoysze⁴¹ braxatorium erectum. In praefatorum praediorum campis ductae sunt fossae 1300 orgyarum, ad avertendam alio vim aquarum fertilitati summe noxiham. Vodoctis granarium duarum contignacionum erectum una cum domo pro matrefamilias ac praedii familia, horreum ad triturandum frumentum aedicatum; braxatorium erigi caeptum et duobus lebetibus provisum. Officina in silvis densissimis ad aperiendos campos usui aptos per excisionem arborum, in cineres redigendarum pro parandis inde mercibus Potak dictis erecta, ducta insuper fossa in campis eiusdem praedii 500 orgyarum. Domus pro adventantibus subditis exstructae tres; piscina effossa, conservatorium pro lacticiniis erectum. Domi quoque reparatio non neglecta, nam supellex ac res linea notabiliter aucta.

Annus 1752.

Sterilitatem agrorum extremam anni praeteriti utcunque recompen-savit fertilitas huius anni; sed quod lues pecorum reliqui fecerat, hoc anno totaliter sustulit. Fabricam quod attinet, quae anno praeterito inchoata, hoc anno ex parte absoluta.

⁴¹ In Samogitia.

Annus 1753.

Ingenti strage hoc anno afflixit residentiam saeva Libitina, nam summo omnium etiam exterorum dolore e vivis sustulit RP. Adamum Deboli, superiorem huius residentiae. Eandem aeternitatis viam paulo post ingressi sunt P. Stanislaus Zachorski⁴² procurator Lauxodiensis, quem secuti sunt P. Christophorus Sztarhak missionarius Schönbergensis, P. Ertmannus Frydrych concionator Polonicus et P. Petrus Renki concionator Germanicus. Agmen clausit R. P. Traczowski Superior missionis Schönbergensis. Adeo afflictæ domui accessit et aliud malum nam in praediis praecipue Vodoctis omnes fere rustici successive variis detinebantur morbis, pluresque illorum mortui. In codem praedio maior pars collectae annonae in sustentationem rusticorum et solutionem conductorum artificum distracta, ut vix aliquid residentia de reliquo ex illa participaverit. Tot infortuniis concussa igitur et iam fere fatiscens residentia vires resumere caepit, succedente in p. d. locum R. P. Ludovico Loupia superiore. Inchoatum est a re oeconomica, quae pene iam collapsa in pristinum statum reducta est. In praedio Jawoysze ducta fossa 233 orgyarum. Vodoctis officina pro confiendis mercibus Potak dictis minori pretio continuata et perfectius absoluta est. Rem domesticam quod attinet, omnia notabiliter aucta; cellarium lapidibus stratum cum adiecto puteo. Pro nova residentia Schönbergae fundamenta iacta, ac medietas ex solido muro tectotenus perducta.

Annus 1754.

Benedixit D. T. O. M. coronaee anni huius, siquidem in dies accrescenti copiosae messi fructuum spiritualium fructus agrorum in praediis sua ubertate respondere; restaurata enim bona insigni oeconomiae administratione refloruerunt, magnosque faetus camporum genuerunt. Hoc anno pro arcendis stillicidiis residentiae et officinarum de toto restaurata sunt tecta, nec non fundamenta meliorata. Vetus residentia ante ruinae obnoxia, reparata, et habitationi commodior facta ac quatuor eius cellaria hactenus desolata similiter a fundamentis sunt restituta, cum emclumento proventus annui. In templo Lauxodiensi circum circa ad intra dati cancelli, organum parvum reparatum, et organarius ad idem festis diebus pulsandum et decantandum rosarium cum populo, procuratus. Ibidem campanile novum in caemeterio erectum, cui accessit campana iustae magnitudinis ab Excellentissimo Domino L. B. Behr, nobili Curlando (recenter per nostros a secta Lutheri converso) oblata. Apparatus ecclesiasticus auctus quinque planetis solemnibus et pretiosis duabus, dono datis a p. d. M. Dna. Marcianna Bialozorowa, reliquis pecunia ecclesiae a benefactoribus collecta, comparatis. Novum etiam penes ecclesiam erectum xenodochium. Domus ex opposito tabernae nova inquinilis aedificata. Molendum ruinam minitans, fundamentaliter reparatum, aggeres solide dati, fossae ductae et impetus aquarum detenti. In praedio Jawoysze domus pro oecono mo extructa cum gra-

⁴² P. Stanislaus Zachorski fuit primus professor et magister scholarum fundatarum apud residentiam Illuxtanam a. 1791. Załęski, l. c. p. 1605.

nario dupli separato. Accesserunt pariter praediis pecora et equi sumptu residentiae coemtti. Summa 550 imperialium a P. M. D. Puzyna capitaneo Upitensi vindicata et additis 50 imperialibus in manus tutores P. M. Dnae. Puzynimae capitaneae Viszinecensis locata. Altera item summa Davidiscensis 4000 tynfonum (quae vix non perierat) cum magna difficultate recuperata, brevi pariter in censem elocanda. Accessit praeterea hoc anno, residentiae nova missio Janiscensis⁴³, quam cum consensu illustrissimi loci Ordinarii fundavit perillustris R. D. Antonius Juszkiewicz canonicus Samogitia, parochus Janiscensis locatis ad tempus apud suum fratrem M. D. Paulum Juszkiewicz capitaneum Poieziersensem 1000 imperialibus a quibus census 70 imperialibus in se contentis hoc anno perceptus, cum obligatione, ut missionarius Societatis Jesu quovis anno excurrat certis temporibus ibique dominicis et festis diebus cathechiset lithuanice ad populum rudem, confessiones excipiat, ac subinde invitatus sermonem aut concionem dicat. Successum hunc residentiae sat prosperum multum perturbavit deterioratus status Schönbergensis missionis, in qua cessatum a continuanda fabrica, tum propter defectum proventuum, tum propter expensas in alia, praecipue in ius cum P. M. D. Puzyna capitaneo Upitensi, qui formata sibi prae-tensione ad haereditatem praedii Rypeyki, eripere illam missione atten-tavit. Binae amicabiles complanationes in cassum ivere cum sumptu non modico factarum condescensionum. Ab annis 30 plus minus securi possidebamus, sed per compromissum et decretum iudicum abiudicati sumus et exemptio praedii permissa, facta exolutione 5116 imperialium. Avulso hoc praedio nisi D. O. M. providerit aliud, pro sustentandis missionariis victus non sufficiet.

Annus 1755.

Ut caelum crebris imbrium emissionibus hoc anno rus infestans non nihil speratos oeconomiae fructus imminuit, sic prosperitatem ac quietem domus invidia malevolorum hominum excitatae interturbavere tempe-states. Quandoquidem, cuius rei periculum non habet ab anteactis retro annis residentia, ab excellentissimis supremis consiliariis defluitari impiedebantur ligna, cum pro foco tum pro extruendo aedificio in fundo residentiae in civitate sito. Exigebant nimirum per submissum auditorem suum a nobis solvendum telonium. Cui cum responsum fuisset nullis nos anteactis annis simile quid fecisse et exceptionis ab oneribus publicis gaudere privilegiis. Responsum ab excellentissimis consiliariis tulit residentia: Nullis eam gaudere privilegiis immunitatis, ac iure no-bilitatis, nedum quod habeatur pro caenobio aut claustro. Porrectus itaque illico ipsis est supplex a residentia libellus in quo libera petita fuit defluitatio, verum negativum obtinuit responsum. Quare via facti iussu R. P. Superioris ligna ex litore fluminis domum devecta sunt, nulla nobis illata violentia, at dissimulatum est. Magnam hanc pertur-bationem maior multo subsecuta, dum a multis annis pacate et feliciter progressum suum praeclaro cum animarum lucro faciens missio Rigensis, hoc anno eliminata, unde et ex mandato illustrissimi iustitiae collegii

⁴³ Janiszki in Lithuania.

P. Michael Szostakowski⁴⁴ missionarius propter nomen Jesu exesse iussus, et campus ibidem amplius manendi missionariis nostris paeclusus; causa emigrationis huius non alia erat, quam quod praedictus pater sit Jesuita. Synopsim causae laconice hic annexo. Instigante generali superintendente Rigensi, nomine Cimmermann, et in adiutorium vocante illustrissimum iustitiae collegium Petersburgense lutheranum, ad cuius mandatum P. missionarius Szostakowski a regentia Rigensi citatus 28 Junii ad varia, sed inutilia plane quaesita iudicialeiter respondit, data quidem gratiosa instructio a regentia dicto illustrissimo iustitiae collegio pro parte missionarii, nihilominus tamen ad mandatum aliud eiusdem collegii die 11 Julii P. missionarius iterato accersitus ad regentiam, audiit, quod iuxta pacta Suetica non permittatur devotio publica catholicis, nisi aestivo tantummodo tempore advenientibus navigiis Polonicis idque ad Dunam fluvium et clausis fenestrarum. Proinde ad mandatum supra memorati collegii a regentia obsigillatum est conclave, in quo devotio publica per 14 annos absolvebatur. Magna hinc exorta consternatio, planetus et ululatus catholicorum omni devotione destitutorum. At non destitit hic furor haereticus suspectam habens subiectam regentiam quamquam lutheranam, vocavit ad iteratum examen P. missionarium in curia magistratus subeundum 30 Julii anni eiusdem, cui ad futilles et inutiles quaestiones P. missionarius reposuit: Mei domini multum vestra quaesita miror, sed oro, dicite mihi potius rationem, ob quam obsigillastis conductum conclave? et devotionem nobis catholicis prohibetis? peccavine contra Maiestatem? vel contra magistratum? vel in aliquo alio deliqui? habete causam contra me coram superioribus meis, qui haud procul distant, quid autem peccavit sacellum vel communitas, ut devotione privetur? reposuerunt: domine Pater nos hac in parte non sumus in culpa, sed iuxta pacta Suetica prohibetur catholicis publica devotio, et non nisi tempore defluitationis conceditur; at P. missionarius se nullas habere partes cum Sueco, asserebat, proinde nescire ad quod dominium pertineat Riga? perhibuit praeterea notum sibi esse publicum mandatum Augustissimae Imperatricis Annae, quo tam lutheranis, quam calvinistis ac catholicis publicum exercitium fidei in toto imperio Rossiaco gratiosissime concessum est: verum magistratus in hoc mandato non comprehendi Livoniam et Rigam asserebat, cum haec provincia per speciale cabineti-rescriptum a supra dicto mandato excepta sit. Nullum se rei huius habere periculum, nec tale rescriptum unquam legisse reposuit P. missionarius, imo nequidem de illo quidquam audituisse: iam vero se non ignorare superius mandatum memoratum Sere-nissimae Imperatricis Annae non sine causa fuisse hic Rigae ex suggestu publicatum et valvis ecclesiarum affixum. Turbida hac rerum tem-pestate iussus est aliquoties P. missionarius a regentia ad suburbium

⁴⁴ P. Michaël Szostakowski, unus e missionaribus in Schönberg; 1739 fundavit missionem Rigensem pro urbe Riga et pagibus adiacentibus. Magnam aulam unius domus privati vertit in capellam et ibi celebrabat et habebat praedicationes. Capellam frequentabant mercatores, nobiles et milites catholici. Abscondita missio manebat in quiete usque ad a. 1753. Laborabant in ea P. Szostakowski ad a. 1741. P. Joannes Stangerberg pro germanis 1741—1747, P. Dominicus Zajezierski pro lettonis et polonis usque ad a. 1741, P. Jacobus Trynkiewicz 1741—1747, ab anno 1747—1753 solus P. Szostakowski. Post expulsionem Patris Szostakowski missio Jesuitarum Rigae fuit renova-ta solum a. 1803. — 1753 13 Julii Petersburgo P. Szostakowski accusatus fuit, quod Rigae „drey Weiber zu seiner Religion verführt hat“. Cf. MS. 630, p. 202—204 in bibliotheca civitatis Rigensis.

se conferre, et ibi incumbere devotioni, quo tamen in puncto ne immatura quidquam faceret P. missionarius consilium secutus est Excellentissimi Domini generalis locumtenentis Georgii de Browne⁴⁵, ne se ex loco et iurisdictione imperiali ad civitatensem transferat, ut sub hoc praetextu regentia totum negotium civitati magis catholicis infensae committere quaerat. Quod verum esse eventus monstravit. Interea ad mandata Excellentissimi D. Generalis de Browne et Excellentissimi D. generalis maioris et vice-gubernatoris Wojekow confecit P. missionarius supplicam ad Augustissimam Imperatricem totius Rossiae Elisabetham Petrownam et porrexit eandem illustrissimo gubernio Ruthenico. Advennerat interea 3 Augusti Vienna Austriae Illustrissimus comes Nicolaus Esterhasi legatus a Romano Caesare ad Imperatricem Rossiae, cum quo aliquoties P. missionarius contulit, eique statum Rigensium catholicorum laconice notatum in praesentia Excellentissimi D. generalis de Browne immanuavit, quod munus lubenti suscepit animo, promittendo se pro posse apud Maiestatem Rossiae peroraturum, quamquam promissionem nullus effectus secutus. Praeterea P. missionarius expedivit supplicatorias ad Aulam Viennensem, Dresnensem, ad illustrissimum Livoniae et Curoniae episcopum, ad illustrissimos legatos caesareum et Regio-Saxonicum commorantes ad aulam Rossiacam, aliosque, undique tunc spes quidem allusit, donec illusit. Serenius quid exortum videbatur, cum Moscovia de 4 Octobris, a. c. imperiale mandatum ex collegio extraneorum negotiorum cum subscriptione cancellarii comitis Michaylo Worontzoff ad Livoniae gubernamentum exiit, ad instantiam Polonorum inquirendo: ad cuiusnam mandatum oratorium aut domus privata catholicorum Rigensium cum apparatu ecclesiastico obsigillata sit? et ob quam causam? adjuncto mandato, ut cum omnibus circumstantiis ad id pertinentibus sine dilatione dictum collegium extraneorum negotiorum informet. Subsecuta ad id est relatio et informatio de 3 Novembbris, tam ex cancellaria generalis gubernamenti et regentiae Livonicae, quam ex cancellaria generalis gubernamenti Rutheno-Livonici sat longa, clara et distincta, idque pro parte catholicorum, at nulla ad dictas relationes et informationes utriusque cancellariae nec Moscovia, nec Petersburgo data est resolutio aut decisio. Proinde P. missionarius a die obsigillationis dicti cubiculi, id est ab 11 Julii anni 1753 sacra tum apud Illustrissimam feldmarschalcam comitissimam Dnam Martham de Lacii, tum privatim apud se absolvebat, confessiones excipiebat, infirmos disponebat, infantes baptizabat et caeteras functiones obibat. Venerabile autem Sacramentum sub tecto eiusdem domunculae, quam inhabitabat, in cista munda et clausa abscondebat ac servabat, donec anno 1754 die 15 Maii s. n. a generali gubernamento et regentia citatus, iussus est cedere ex civitate ac adire praenobilem D. de Feesak proconsulem, ut ei locus a magistratu designaretur in suburbio pro habenda devotione. A prae-nobili Feesak remissus ad praenibilem D. Widdau, qui Patri missionario demandavit ut locum sibi eligat, seque de electione informet. Conduxit itaque P. missionarius pro anno pretio 60 imperialium albertinorum horum alias nubilarium, et domunculam parvam pro habitatione in suburbio

⁴⁵ Georgius de Browne, natus a. 1698 ex veterima familia Irlandica, catholicus, dominus bonorum Smilten, Segewold, Gahlenhof et Paltmal, 1762—1792 gubernator generalis Livoniae. Undevicies duxit exercitum russicum contra polonus, suecos, pruethenos et turcas. Post vulnerationem in capite portabat super caput laminam argenteam. Cf. v. d. Borch: Histoire de la vie de George Browne, Riga, 1794.

Rutheno prope Dunam et civitatem, a Dna. Krumhusen vidua, ubi etiam resigillatum est conclave antiquum devotionis, et omnes res extraditae. Quare etiam 19. Maii reassumpta est devotio in suburbio, non parvo cum solatio communis catholicae, quod tamen haud diuturnum fuit. Siquidem 25 Decembris indicta est P. missionario emigratio ex hoc loco, et a curia iussus sibi alium deligere, quod et factum anno sequente 1755 die 2 Junii s. n. quo die P. missionarius ex horreo Krumhus ad horreum Domini Knauert devotionem transtulit; sed ob nimiam humiditatem loci et faetores vicinitatis coactus cum Dominis: Rosen, Schröder, et Mayer Jacobsohn, tutoribus Rosbachianis de commoditate in horto Rosbachiano, cum scitu et ratihabitatione magistratus in praesentia trium catholicorum testium contrahere et illuc se conferre; vix una post translationem hebdomada advenit Petersburgo David Rosbach et in absentia P. missionarii, omnes eius res, imagines, apparatus, antependia, crucifixos, mensas, cistas, libros, et reliqua in aream eiecit ianuasque clausit, prohibendo ulteriore introitum ad praefatam habitationem. Factum id praeclarum ne dicam abominabile facinus 10 Julii anno 1755. Egit quidem P. missionarius de hac prostitutione cum dominis locatoribus loci, cum Excellentissimo Domino generali et vice-gubernatore Wojekow, cum excellentissima regentia et gubernio nec non cum magistratu, quatenus definitivam hac in parte contra Rosbach darent sententiam; interim causa in iudiciis semper prolata, donec 27 Septembris citato ad curiam P. missionario paelectum est interdictum a iustitiae collegio latum: ne in ullo loco praeterquam aduentibus naviis Polonicis devotionem absolvat. Paulo post huic aliud successit decretum ex eodem iustitiae collegio de 30 Octobris 1755 Petersburgo datum, quo P. missionarius. qua Jesuita, iussus est Riga exesse et ne ulli imposterum Iesuitae aditus in Livoniam concedatur, severissime iniunctum est. Quare cum 10 Novembris ex generali gubernamento et regentia P. missionario in scripto allatus esset liber passus ad abeundum Mittaviam dicto vale excellentissimo D. generali et vice gubernatori Wojekow, Illustrissimae feldmarschalae de Lacii, aliisque primoribus et amicis, nec non communis catholicae, movit Riga post tertiam ibidem mansionem annorum in universum 11, Mittaviam 18 Novembris anno 1755, summe consternatam et afflictam relinquendo communitatam catholicam. Non inter levia etiam incommoda et detimenta recensendum est, quod missione Schönbergensi obtigit, tum propter non levibus expensis, continuatum ius cum P. M. D. Puzyne, tum propter non exolutam summam ab eodem in ea moneta et qualitate, qua debuerat solvi, nimirum imperialibus albertinis: unde de facto non leve tolerat damnum missio dicta, cum praefata summa pro praedio Rypeyki accepta in tynfonibus hucusque sterilis iaceat, nec bona aliqua munda et vicina missione potuerint emi, nec pecunia tuto locari. Sed et iustissimis praetensionibus nostris, quoad expensas factas in eadem bona, et rusticorum vindicationem nondum subsecuta satisfactio a P. M. D. Puzyne, verum tota causa ad iudicia tribunalis Magni Ducatus Lithuaniae devoluta. Sed et residentiae huic hoc anno non diu pace frui ac a strepitu iuris vacare licuit, quandoquidem ipsi intentatae sunt lites et datae citationes ad tribunal Mag. Duc. Lithuaniae tum a MM. DD. Czerniewsciis ratione bonorum Lauxodiensium, quae iure haereditario tenemus, tum a MM. DD. Koielewicz ratione quarumdam praetensionum iniistarum super attinentia bona Vodocis. Caeterum missio Janis-

censis continuata est et census residentiae a P. Rndissimo D. Juszkiewicz canonico a summa 1000 imperialium pro anno 1755 redditus.

Annus 1756.

Magnum fidei zelotem Sancta Ecclesia in Curlandia, magnum etiam Societas praesertim Curona hoc anno fatis sublatum amisit, fautorem in Illustrissimo ac Excellentissimo Wilhelmo Henrico de Liven, Consiliario intimo Augustissimae Caesareae Maiestatis Rossiae, equite S. Alexandri Newski, Domino haereditario Berzae, Sehmae, in Lamingen, Livenhoff etc. Illustrissimam Livonum nactus prosapiam, a quibus et Livonia utraque (ut auctorum est traditio) nomen sortita, quive caeteris potentiores, primi sanctum Evangelii semen spargente gentis huius apostolo, venerabili episcopo Meynardo in his terris fidem suscepereunt, quamquam lapsu temporis ab orthodoxa fide defecere. Lutheri Livoniam penetrante pestifero dogmate, unde Illustrissimus Wilhelmus quamquam lutheranis ortus genitoribus ab ipsis tamen facta sibi Gallias lustrandi potestate, etiamnum militari vacans disciplinae, Ecclesiae Dei orthodoxae in terris militanti pariter sacramentum militiae dixit, ea animi constantia ac zelo, ut insignes militiae honores et haereditaria in Curonia adeptus bona, primo omnium sibi subiectam et Lutheri ritibus contaminatam, Deo ritu catholico conciliare Ecclesiam curae fuerit. His tamen zelus eius non contentabatur, quin D. O. M. binas alias erigeret ecclesias suis in aulis, quas sacerdotibus catholicis propriis sustentandis sumptibus prouidit. Ipse vero quoadusque sacerdotibus potiretur munus apostoli obire, rudes fundamentis fidei erudire, ad concionem christianam doctrinam praelegere, devios a fide ad gremium S. Ecclesiae reducere, parvulos in necessitate baptizare, et alia statui laicali non incongrua munia pro lucro et bono animarum exequi non destitit. At vero ingravescente aetate duos e Societate nostra sacerdotes magno animarum solatio magistri instar in Curonica lingua instruere, eorumdemque unum missionarium ecclesiae suae ditionis, alterum proliis suae illustrissimae institutorem adhibere adlibuit. Unde tamquam benemeritus de S. Ecclesia a sanctissimo moderno feliciter regnante Benedicto XIV Summo Pontifice in equitem Aurei calcaris assumptus, et non minus de Societate nostra meritus ad merita eius admissus. Quam demum profuerit S. Ecclesiae in Curlandia, testatur non tantum universorum Catholicorum super fata eius luctus, sed et plausus haereticorum, qui, cum aës ferale intimare obitum eius rescivere, catholicorum Papam vixisse asseruerunt, omnibus vero provisus sacramentis 22 Januarii pie obdormivit in Domino, depositusque in aulae Berzensis ecclesia, cui quamquam ibidem a nostris parentatum et binae postea exequiae pro eodem absolutae sunt Mittaviae, nihilominus tamen ex singulari favore Illustrissimi loci ordinarii in omnibus ecclesiis huius dioecesis eidem parentatum est. Circa haec tempora advenit Mittaviam pro visitanda ecclesia Illustrissimus episcopus de Ostrow Ostrowski⁴⁶ et in absentia R. P. Superioris, in bonis commorantis, a patribus residentiae salutatus est, qui et die Purificationis B. V. M. sacro Missae sacrificio pontificaliter celebrato, ac impertito sacramento Confirmationis, post peractum intervallo aliquot dierum visitationem Goldingam movit, comitante eum R. P. Superiore ad tria milliaria,

⁴⁶ Antonius Casimirus Ostrowski episcopus in Wenden (Cesis) a 9. Aprilis a. 1753. Postea, a. 1760, fuit episcopus suffraganeus in Chelm.

qui ex praediis iam redierat. Accidit non longa dierum intercedente, mense nimirum sequente die 18 Martii et aliud fatum, dum P. M. Dna. Anna Louisa de Nagel, consors P. M. Domini liberi baronis Elmpt⁴⁷ colo-nelli exercitus Rossiaci Moschovia in Curlandiam adveniens, omnibus sacramentis munita a sacerdote Societatis Jesu in Domino obiit, cui pariter etiam a R. P. Superiore et aliis PP. funus comitantibus, Schönbergae parentatum habito quoque in hunc finem funebrali sermone in lingua Germanica, quaeque penes excellentissimum generalem de Bryll amicum condita in sepulchro a cornu Evangelii, appenso in pariete stem-mate cum epitaphio etc. Aliquot hoc anno quamquam irrito effectu insti-tutae sunt complanationes cum P. M. D. capitaneo Upitensi Puzyne ratione praetensionum exemptorum bonorum Rypeyki. Dedit pariter hic annus initium fabricae novae, dum die 21 Junii prima fundamenta pro domo sumptuosa et magna in loco civitatensi iure emptionis acquisito a residentia poni caepit. Ubi et pro memoria lapidi angulari supposita est plumbilamina cum inscriptione anni, mensis et diet, qua domus strui caepit. Caeterum in declivio anni huius, quae fertilitas aestatis grana horreis nostris praedialibus invexerat, haec copiae auxiliares Russiae transeuntes, iusto quamvis pretio persoluto, ad granaria sua devehit mandaverant, magna tamen ruricolarum nostrorum oppressione, qui non levi gravamine ad pontes extruendos et vecturas praestandas adige-bantur, copiis etiam rus multum depascentibus. Eodem demum anno festo divo Borgiae sacro C. Franciscus Sienkiewicz gradum coadiutorum temporalium fecit in ecclesia parochiali Mittaviensi in absentia R. P. Su-perioris coram R. P. Kuhn, Ministro domus.

Annus 1757.

Superum plane favore eo tempore, quo Bellona ferales orbis Euro-pae faedas accenderat, milesque orientalis nostras oras locustae copiosae instar occuparat, accidit, quod residentia nostra Illustriss. Dnum. Generalem de Broune⁴⁸ commandantem supremum post generalissimum exercitus (apud quem in palatio sacrificia Missae per totum, quo hic substituit, tempus a nostris peracta, propter morbum, quo laborabat, non patientem frigus) et aliquot colonellos catholicos exercitus Rossiaci nacta sit protectores; qui quidem cum singulari reverentia, unde gregarius miles pariter clerum aestimare didicit, saepe residentiam invisebant, sed et pari benevolentia ac gratia hospitalitati domus nostrae respondebant. Unius ex eorum numero nimirum Excellmi Dni. liberi baronis Gaugreben

⁴⁷ Familia van Elmpt exorta est in Geldria (Hollandia) et suum nomen assumpsit ab arce Elmpt prope Erkelenz. Postea residentia huius familiae translata erat in Burgau, in ducatu Jülich prope Düren (Westfalia). Nomen huius familiae invenitur prima vice in documento Hollandico anni 1233. Baro Joannes Martinus van Elmpt (1726. 13. IX—1802. 10. II), fuit generalis in exercitu russico.

⁴⁸ Residentia Mittaviae habuit divites et celebres protectores. Ad hos pertinebant: Joannes Andreas Broel Plater, starosta in Dunaburg, conversus a protestantismo, qui dono dedit campanile pro ecclesia Mittaviensi: castellanus Livoniae Vladislauus Berg de Carmel, ultimus e sua familia, benefactor missionis Schönbergensis; militares catholici in exercitu russico uti colonellus van Elmpt, colonellus Gaugreben. Hi ultimi, tem-pore occupationis Curlandiae ab exercitu russico, servabant residentiam et eius bona a raptu militum et veniebant ad residentiam ut amici. Ante omnes tamen uti benefactor excelluit Wilhelmus Henricus de Liven.

colonelli cataphractae cohortis proles trina ex coniuge lutherana nata, a sacerdote nostro in rudimentis fidei instructa iusto temporis intervallo ad frequentationem sacramentorum die S. P. Ignatio sacra primum admissa. Alterius nimirum Excellentissimi Dni. generalis Darewski filium iam maturum et modestum, Excellmo. eius parente requirente residentia non tam libenter, quam reverenter convictorem in lingua Germanica instituendum suscepit. His pene temporibus et alias residentiam invisit hospes, nimirum Illustrissimus et Excellentissimus Dominus Ximenes Marchio Florentinus literis commendatoriis ab Adm. R. P. nostro Aloysio Centuriono Praeposito Generali instructus, qui tamquam angelus pacis biduo apud nos commoratus, absoluta exomologesi et sumpta refectione Eucharistica, ulteriorem Petersburgum agressus est viam. Hoc anno, omissa per aliquod tempus propter vias non pervias, et milite obsitas, non exiguo animarum lucro ac solatio circa oras maritimas, et aliis in locis dissitis, iterum peracta missio. Verum ut ut durante hac hostilitate domus haec angustiabatur, tristior tamen ei accidit nuntius, unus, qui optimum patrem et universae Societatis Praepositum generalem Adm. R. P. Aloysium Centurionum fatis cessisse retulit, cui merito a filiis suis, praecedente pulsu campanarum per horam, adstipulante Rudmo. D. officiali canonico et praeposito huiate cum officio defunctorum et requiem decantatis, parentatum est; et alias, qui Serenissimam Poloniae Reginam Mariam Josepham Societatis nostrae in regno praesertim Poloniae singularem protectricem Dresnae vixisse asseruit, cui pariter iusta, pulsu campanarum per octiduum in officio defunctorum et trinis Missae Sacrificiis decantatis persoluta. Praeterea quamvis hoc anno dominus nova in fundo ante Billensteiniano aedificata, benedicta, et pro emolumento nostro Domino Bernardo Wayssouze catholico mercatori ad inhabitandum elocata; nihilominus a bonis Wodokty praedium, Koreywyszki dictum exemptum est, quod haereditario iure spectabat ad Dominum Andream Staszewski, sub R. P. Joanne Kuhn, protunc Superiore Residentiae per P. procuratorem iurum a Dna. Kniazewiczowa et filia eius emptum, refusa nimirum summa 800 imperialium, sed cum damno 400 tynfonum, quod patiebatur residentia; quandoquidem haec summa partim in auro, partim in tynfonibus Pruthenicis refusa, a residentia autem in imperialibus cisis data sit; P. vero procurator iurum in iure accepto haec exprimi non curavit. Caeterum professionem solemnem 4 votorum, coram R. P. Superiore emisit 8 Septembbris P. Iacobus Jacewicz⁴⁹.

Annus 1758.

Non secus ac nubilos saepe dies fulgura fulminaque sequuntur, timorem non raro magis quam damnum latura, sic hic annus post aliquantam a persecutionibus quietem residentiae huic et universis in Curlandia sociis, tempestatem attulit terrificam magis quam nocivam. Serenissimus regius Poloniae Princeps Carolus⁵⁰, ad (longo tempore) vacantem Curlandiae ducis aspirans dignitatem, plenipotentiarium huc Mittaviam ablegaverat, qui cum statibus Curlandiae de sui electione

⁴⁹ P. Jacobus Jacewicz institutor et educator filiorum Wilhelmi Henrici de Liven.

⁵⁰ Carolus, filius regis Poloniae Augusti III, a patre dux Curlandiae nominatus, rexit Curlandiam a. 1759—1763. Postea ab exercitu russico expulsus. In eius locum venit a. 1763 dux Ernestus Biron.

pacisceretur. Multa erat animorum diversitas, metuebant ducem Romanae Ecclesiae proselitem hetherodoxi status, omnemque movebant lapidem ut serenissimi principis eluderent electionem. Unde inter alias plane repugnantes et arduas conditiones serenissimo principi, si ad ducis dignitatem contenderet, illam posuerant, ut omnes nostrae Societatis personae ex tota Curlandia exesse iubeantur, nullusque religiosorum ordo in posterum toleraretur; confidebamus quidem plurimum divinae clementiae, quam variis supplicationibus propitiam nobis reddere conabamur, nec parum nobis animos addebat perspectus zelus et gratia serenissimi regii principis, qui per Mittaviam Petersburgum tendens, nostram residentiam adeo sua praesentia dignatus fuerat, ut etiam post paschalem in templo devotionem, in nostro refectorio cum primis Poloniae proceribus, benedicta esculenta sumeret. Interim auxit timorem indiscretus unius e domo nostra missionarii⁵¹ zelus, qui civitatis iudicem adeo laeserat, ut hic ad serenissimum Poloniae Regem daret contra nostros supplices literas, atque pro posse suo iam exasperatos exulceraret animos. Amoto interim patre atque re utcunque dexteritate P. Ministri composita, altera non minus periculosa exorta est procella. Erexit R. P. Superior domum in fundo civitatis, et per fabrum suum serrarium ea, quae ex ferramentis ad complementum domus pertinent, in praedio nostro Lauxodiensi fieri curaverat. Indignati civitatis artifices lucrum sibi ereptum, tumultu populari concitato, domum invadunt, fenestras, fornaces, portas etc. excutiunt, frangunt, comminuunt, ulterius progressuri, nisi iterum P. Ministri solers activitas (nam R. P. Superior idiomaticus Germanici ignarus parum ad rem conferre poterat) tantum per iudices repressisset ausum; et quidem tumultu posito, omnis a supremo capitaneo spondebatur satisfactio, dum post aliquot dies, praefectus familae frater, cum uno e civibus contendens, eum per famulos ex eadem domo vi rapi atque ut plagaretur ad residentiam pertrahi iubet. Excitati ab illo cive in platea clamores, populum concitarunt adeo, ut armata manu undique concurreretur, extremaque devastatio metuenda esset; re denuo per P. Ministrum composita, resedit quidem indomitus civium furor, verum, eo odium corda exulceraverat, ut e nostris vix quis in publicum prodire auderet, quin sarcasmos et probra popularia sustinere coegeretur. Abscessit interim die 21 Octobris R. P. Superior pro rectoratu Orsensi, in cuius absentia, donec designatus successor adveniret, gubernium residentiae R. P. Ministro Josepho Bartsch⁵² commissum est, hic pro sua activitate et suavitate, ita sibi animos civium devicit, ut ab utrinqe acta oblivioni tradita essent, dum designatus successor R. P. Emmanuel Rousselet⁵³ post superioratum Mscislaviensem, pro gubernanda hac domo advenit die 24 Decembris. Caeterum fertilis utcunque annus sufficientiam domui dedisset, si hiemalis via nimium inconstans, devehere fruges permisisset. Hoc anno septus est hortus domesticus, piscinulaque ad exsiccatum atrium domus est effossa. Professionem 4 votorum fecit d. 2da Februarii P. Josephus Strachowski.

⁵¹ P. Joseph Strachowski, concionator Germanus.

⁵² P. Joseph Bartsch, postea factus est superior residentiae Schönbergensis.

⁵³ P. Emanuel Rousselet iterum superior nominatur 24 Aprilis 1767. Fuit etiam superior residentiae Schönbergensis. Accepit a provinciali Adamo Chrzanowski pecuniam 1000 imperialiorum, quam olim Jesuita Petrus Drews (†1740) obtulit missione Curlandiae. Ex hac summa extruxit novam scholam et complevit inventarium sacristiae.

Annus 1759.

Resederat quidem exulceratus anno elapso civium furor, ast non item statuum Curlandiae clandestinum in Societatem nostram odium, quo ab eligendo duce, antequam homagium praestarent, ante omnia urgebant, ut nostri omnes ex Curlandia ablegarentur. Et quidem multa inter serenissimum principem et status, erat animorum hac in re dissensio. Non deerant ut ad exterminium in hac provincia sociorum pertingerent fictae calumniae, quibus impetebatur Societas, harum robur enervabat affectus serenissimi principis, cuius cor multum sibi devicerat R. P. Superior, nec interim ab eodem R. P. Superiore quid omittebatur, quo nobilium statuumque affectus conciliari posset. Atque eo statu res erant, dum contigit intempesta nocte, de die prima in secundam Martii a iudeacis (veneno pro priori sublatis generosis qui templum custodiebant canibus) spoliari templum missionis Schönbergensis, effractis validissimis in sacristiae fenestris cancellis, abstulerant quidquid de argentea supellectili (quae non pauca erat) reperiri poterat; nec ipsi ciborio sacrilegi pepercabant ex quo effracto pixidem cum sanctissima Eucharistia asportaverant. Praevenerat interim de hoc sacrilego furto rumor nuntium Schönberga ad R. P. Superiorum expeditum qui omni solertia iam in fures inquirebat, nec irrito, levi quidem sufficienti tamen indicio habitu, militum famulorumque domesticorum caterva, cingi curavit domum cuiusdam nobilis Mittaviae, in qua iuridica perquisitione facta argentum in stabulo inventum indicio sparsarum per fimetum consecratarum particularum, redditum quidem est, licet conftractum ac comminutum, fures tamen celatoresque liberi a iudicibus pronuntiati absque poena debita dimissi sunt. Instabat interea tempus praestandi a statibus neo-duci homagium, altercabantur congregati status liberum catholicae religionis exercitium circumscribere, omnesque nostros ex Curlandia exulare poscentes; mediantibus demum quibusdam qui aderant Poloniae proceribus (inter quos primarius pro religione catholica et nostra Societate stetit athleta Illustrissimus Dominus Plater⁵⁴ Palatinus Mscislaviensis) conclusa sunt pacta, hac (quod nostram Societatem concernit) modificatione, ut plures in posterum non inducerentur, aut fundatione nova stabilirentur Societatis personae, quae numerum actu degentium augerent. Excepto die 5 Novembris et subsequentibus diebus homagio, venit ad templum parochiale pro debita Deo persolvenda gratiarum actione dux serenissimus, quem R. P. superior e suggestu, solemini encomiastico sermone, Germanico idiomate salutavit, frendentibus non nihil hetherodoxis, qui ad hunc actum in suo templo se paraverant et serenissimi ducis praesentiam postulaverant. Hoc anno universalis circa domus tecta restauratio facta, area domus de novo strata, cellaria in veteri residentia collabentia, noviter erecta, atque in hortulo domestico (qui in uliginoso loco situs est) canales in longum et latum noviter effossi, asseribus tecti sunt.

Annus 1760.

Serenior post nubila redditus domui nostrae Phoebus quietem tantisper a persecutionibus dedit, non tamen ab adversitatibus, quibus electos suos probat Deus, aestas incenstans, pluviae et frigora intempestiva

⁵⁴ Constantinus Ludovicus Plater, Palatinus Mscislaviensis, protector et benefactor Iesuitarum Curlandiae.

faenicidia defalcata devastarunt, ob quae etiam messis retardata eo, ut supervenientibus frigoribus potior pars avenae et hordei in campis relicta perierit. Damnum hoc notabile domus lues pecorum adauxit, praecipue Lauxodiis, in quo praedio ita desaevit, ut vix ungula remanserit. Instabilem aestatem instabilior secuta hiems, non minori damno fuit, exundantes aquae a pluviis continuis, et solutis glacie fluminibus circa Nativitatem Domini quo tempore aliis annis rigidissima saevit hiems, omnem transvectionem frugum impossibilitarunt, glebamque in agris labefactarunt. His omnibus malis accessit inductio falsae monetae, quae Poloniā totam et omnes vicinas regiones, adeo affecit, ut commertium cum transmarinis regionibus, (sine quibus nec Polonia nec haec regio subsistit) pene abrumperetur. Cum enim antehac imperialis seu scutum ad summum 20 sextariis seu 10 iuliorum valorem non excederet, modo vix non in duplo solvi debet. Unde, cum proventus pecuniarii ex praediis, nonnisi in moneta pendantur, nec alia sit acquisibilis, quam haec nova falsificata, evenit, ut dum provisio, quae non alia, nisi antiqua argentea emi potest, dupli pretio solvenda veniat. Professionem 4 votorum fecit P. Ludovicus Jasinski 2da Februarii. Ch. autem Josephus Jarusalski fecit gradum coadiutorum temporalium d. 15 Augusti; qua eadem die debuisset facere professionem 4 votorum confessarius Serenissimi ducis P. Fridericus Idzel, cum vero hac eadem die Serenissimus dux publicae devotioni interesset et communicaret, differri debuit patris professio in Dominicam sequentem d. 17 Augusti.

Anni 1761—1763 desunt.

Annus 1764.

Hic annus omnibus retro annis infelior, ab initio quidem omnia fausta spondere videbatur, verum in exitu suo residentiae proventus et sufficientiam penitus subtraxit. Praeterea enim, quod nimia siccitas sementa exusserit ita, ut commissum sibi semen arva vix per medium reddiderint, lues pecorum per omnem viciniam ita grassata est, ut etiam subditis per omnes residentiae villas nec ungula sit relicta. Nec in aulae pecora pestis haec mitior fuit, praedio enim Prykpedz et Jawoyszcz vix unum alterumque reliquit pecus. Nihilominus Lauxodiis cum omnia iam desperata viderentur, atque ultra 50 pecora intra paucos dies lue absunta iacerent, relictis omnibus medicamentis P. procurator ad Deum piissimamque eius Matrem, cuius effigies in maiori altari ecclesiae Lauxodiensis colitur, conversus, exorcismis super reliqua iam languentia pecora factis, luem stitit ita, ut ab hoc momento nec unum amplius pecus interierit. Quo etiam medio Wodoktis, cum per omnes circum circa villas pestis grassaretur, aulae pecora integra servata sunt. Interim tamen cum elapso anno coeptum Lauxodiis aedificium absque gravi ruina imperfectum relinquì non posset, tectum cum octo sub eo commodis cubiculis ex Pruthenico muro posuit, ne fornices erecti per hiemem damnum aliquod paterentur. Penuriam his in expensis domus non parum auxerunt sumptus, quos R. P. Superior facere coactus est per excursionem Vilnam ad terminandam cum residentia Schönbergensi litem, quae tandem in Septembri in iudicio R. P. Provincialis et consultorum provinciae terminata itidem non parvo domus damno. Ultima tamen decisionis approbatio cum Roma nondum venerit, eius annotatio ad sequentis anni descriptionem transferri debet.

Fatalis hic annus vix non ultimam stragem residentiae intulit. Graviter accidebat subtractio divinae benedictionis in trituratione hiemali, quam enim favens vernum tempus messis spem dederat, aestiva adeo decoxit ariditas, ut praeter stramina horreis inferre haud quid esset, nec triturati grani, seminati quantitatatem excederet. Sed quia haec, quae multas regni provincias communis afflixit calamitas, erat a paterne castigantis Dei manu inficta, utcunque tolerabilis fuisse, si haec sola domum exagitasset; maiori adversitate Deus patientiam suorum probatam volebat.

Ab obitu Serenissimi Regis Poloniarum Augusti III in publicis regni comitiis haud ita antiqua illa quidem, sed quae pene in desuetudinem iam abierat resumpta est lex, ne Religiosorum in universo regno familiis bona terrestria coemere liceret; cautum praeterea, si quae adversantibus legibus empta possiderentur, refusa pecunia haeredibus restituerent. Non iniqua haec certe, paulo tamen gravior nobis praesertim lex accidit; hac enim freti plerique omnes residentiae possessiones aggredi coeperrunt. Possidebat residentia bona Wodokt maius a P. M. D. Bitowtt mareschallo districtus Upitensis sub superioratu p. m. R. P. Kuhn iure perpetuo 6000 scutorum empta, quo eodem tempore etiam adiacens praedium Wodokt minus et Murmule residentia coemerat 3000 scutorum a derelicta vidua M. D. Staszkiewiczowa. In qua emptione, aut emptorum inadvertentia aut vendentis fraude, error commissus fuerat, ut iure perpetuali bona haec residentia emeret, quae vendens vidua a p. m. defuncto marito solummodo ad vitae terminum commodata possidebat. Nec hoc fugere poterat p. m. M. Dni. Staszkiewicz haeredem eiusdem nominis regium cubicularium; unde hic (vir ex natura sua impetuosus et violentus) summo fervore iudicio contendere coepit: sibi deberi Wodokt minus et Murmule refusa summa 500 scutorum viduae debita. Grande sane imminebat et hanc attinentiam et capitalem summam 3000 scutorum perdendi, sed non minus et principale nempe Wodokt maius amittendi periculum. Vendiderat P. M. D. mareschallus residentiae hoc praedium in absentia fratris iunioris in exteris peregrinantis. Hic redux pro reverentia tutoris sui fratris senioris dissimulabat quidem, sed ut venditionis contractum subscriberet, nullatenus induci poterat, imo ius in partem successionis sibi debitam vendere et transfundere parabat. De hac M. D. colonelli Bitowtt contra residentiam dispositione edoctus M. D. Staszkiewicz, ut validius coeptam cum residentia item roboret, cum D. colonello de hac sua haereditatis parte coepit inire contractum, iam iam concludendus erat, dum adhuc in tempore de hac transactione certior factus R. P. Superior absque mora R. P. Provincialem de evidenti periculo informavit. Hic consultis Vilnae iurisperitis, urgentibus etiam ipsis RR. PP. consultoribus, illico absolutam misit plenipotentiam ad vendenda bona illa quocunque meliori modo, dummodo salva et tuta summa capitalis conservari possit. Hac munitus R. P. Superior adit P. M. D. mareschallum, quem post longas tergiversationes eo induxit, ut, cum alia evadendi non suppeterent media, redimere male secura bona consentiret, imo pro sua tum in personam, tum in Societatem amicitia sub lite pendentem causam cum M. D. Staszkiewicz in se susciperet, refusa summa 3000 scutorum. Siquidem vero ea sibi bona cum pecoribus et universa supellectili tradi cupiebat, insuper 1000 scuta pro

his, diversis terminis absque censu solvenda promisit. Salva porro capitulo summa 9000 scutorum, cum hanc illico pendere non valeret, non dubitavit quidem R. P. Superior huic domino obstricta fide super bona Dawidiszek, utrumque Wodokt et iuridicas Linkowienses, summam illam ad censem annue pendendum relinquere, sed de quantitate census aliqua difficultas orta est. Publica regni statuta 7 admittunt, nec plus tamen ille quam 6 a 100 solvere volebat, unde consilio R. P. Provincialis et RR. PP. consultorum eo res adducta est, ut vi obligatoriae syngraphae P. M. D. mareschallus 7 a 100 soluturum se sponderet, ne praeiudiciosa aliis summas elocantibus praescriptio fieret, dum interea privato reversali scripto R. P. Superior suo et successorum nomine se a P. M. D. mareschallo quoad viveret in amicae beneficentiae gratitudinem nonnisi 6 a 100 accepturum. His itaque iuridicis documentis coram testibus mutuo ab utrinque subscriptis, Poniewiezi publicis castri Upitensis codicillis illatis, et demum iuridice roboratis, haec quidem procella subsedit, sed non minus periculosae aliae suscitatae sunt, et quidem prima a sinagoga Vilnensi Grodnae in iudiciis regni ulteriorem censem a summis pendere detrectante, quem tamen minorem licet, quam superioribus annis; duo scilicet, cum ante tria a 100 quotannis persolveret, sententiis iudicum pendere coacta est. Altera prima maior excitata fuit a Dominis Szwownisciis, qui fictitiis titulis ius sibi successionis in bona illa deberi non minus pertinaciter quam violenter contendebant. Superum dono plane accidit, ut causae nostrae socium M. D. Bistram nobilem eiusdem (cum Lauxodiensibus) naturae possidentem bona nancisceremur. Hac tanta hominis (hetherodoxi licet) amicitia eo res devenit, ut (cum iniqui invasores alienique appetentes dolosa combinatione M. D. Bistram in partes suas pellicere, domumque nostram potenti socio causae privare contenderent) plus unius viri acatholici valuerit fides atque constantia, quam multorum catholicorum improbitas. Confidimus itaque fore, ut causa nostra tanti amici societate tum P. M. D. mareschalli auctoritate solidata favente Deo secundum aliquando sortiatur effectum.

Annus 1766.

Nihilo felicior, immo gravior hic retroactis annis ad ultimam penuriam domum adegit, cum ex negato hoc anno censu ex synagoga Vilnensi, qui in litis expensis absumptus est, tum ex abalienatione praedii Wodoktensis victualia consueta, et necdum pro hoc vertente anno censem de summa in eius venditione stipulatum tribuentis. Unde continuata sterilitate agrorum, auctis expensis in tuitione iuridica praedii Lauxodien sis etc. vix et ne vix quidem sustentationi (licet numero diminutarum personarum) domus sufficere potuit. Haec inter adversa maximus exagitabat residentiam metus ne adversarii praedium Lauxodianum ultimum residentiae subsidium summo nisu impetentes praevalerent: qua de causa R. P. Superior, ne in ullo deesset, ex consilio Illmi. Rndmi. Dni. Ioannis Lopacinski⁵⁵, episcopi Samogitiae, Societati nostrae faventissimi, literis ab eodem acceptis, ad Serenissimum Regem Varsaviam iter est agressus, imploraturus non solum pro Mittaviensi, sed et Schönenbergensi residentia contra iniuriosos aggressores regiam protectionem.

⁵⁵ Joannes Lopacinski episcopus Samogitia factus a. 1762, successor episcopi Tyszkiewicz, eius theologus ab a. 1765—1771 fuit Jesuita Antonius Wilde.

Sed cum nostri aequae ac externi nobis amicissimi Celsissimum Principem Czartoriscum M. D. L. cancellarium prius adeundum et suaderent et hortarentur, paruit eorum monitis, Wotczynumque ubi tum agebat ille, ex itinere deflexit, tantumque brevi apud optimum principem obtinuit, ut non modo humanissime polliceretur, daturum se videlicet operam, ne quis residentiae utriusque bona vi aut iniuria eripiat; sed etiamsi contra patrias leges ea nobis accessissent, atque iis qui nunc ea repeterent, adiudicarent non tamen se passurum unquam, eos haereditatem adituros prius, quam certam pecuniae summam emendis iis impensam, nobis repreaesentarent. Auctor praeterea Superiori fuit ne Varsaviam contenderet, tutas omnino tametsi regem minime accederet res suas fore permittens. Id cum Superior eo libentius acciperet; quod itineri permolesti incommodis levavi, simul impensis maioribus parcere poterat, Wotczyno recta domum repetiit. Inter spem igitur et metum de exitu litis circa Lauxodiani praedii possessionem in iudiciis terrestribus districtus Uptensis ad usque pendentis non est visum alia non levis momenti negotia templum Lauxodianum concernentia negligenda esse. Hoc templum antea coeptum aedicari, sub superioratu p. m. R. P. Adami Deboli Ao. 1752, absolutum est; quo eodem anno sollemnisi et publica devotio est introducta, assque Illmi. loci Ordinarii indulto aut approbatione, reclamantibus et indigne ferentibus clero universo, Illmo. Rndssmo. capitulo, immo et ipso Illmo. Rndsmo. Domino Tyszkiewicz⁵⁶, Samogitia episcopo, qui, nisi morte praeventus fuisset, iam hoc templum claudere decreverat. Unde ne vergentibus annis semi sopita aliquando recrudesceret querela, faventem supplex adit R. P. Superior Illm. Rndsm. Dm. episcopum, a quo non solum ad biennium duraturum accepit pro illa ecclesia indultum, sed et indubitatam assecrationem, se curaturum, ut illa proxime consecretur, immo cum duo nostrae Societatis sacerdotes (nempe P. Johannes Szatowski die 28 Aprilis anno 1742 et P. David Lawkowicz die 19 Aprilis Ao. 1746 sepulti) in publico caemeterio, ubi quondam sacellum nunc sublatum extiterat, inter saeculares iacerent, supplicant benig- nissime annuit Illmus. Rndmus Dominus episcopus ut exhumati ad sepulchrum patrum transferri possint, prout etiam eorum exuviae die 12 Septembris anni currentis effossae, unique loculo inclusae, more Societati consueto praeviis solemnibus exequis ad fornicem templi sunt translatae. Instabat interea iudiciorum tempus Octobrale, quo de sorte praedii Lauxodiensis decisiva ferenda erat sententia. In his iudiciis post longa et acria ab utrinque DD. Swoynisciorum et residentiae certamina, cum praefati domini praetensores ius nullum successionis in bona dicta producere possent, auspice Deo decisiva sententia pro residentia lata est, condemnatis iniuriosis impletitoribus ad mulctam 1000 scutorum. Jam inequitatione in possessiones eorum urgebantur ad solvendam summam, dum plurimorum amicorum interpositione et precibus, consentiente socio causae M. D. Bistram commutata est poena 1000 solvendorum scutorum ad 100. Verum cum et hoc exiguum (pauperes utique nobiles) solvendo non essent pares, importunis eorum precibus ipsorumque iudicum intercessione totum condonatum est duce M. D. Bistram, qui suam mulctae partem iis donaverat. Roboratis igitur documentis, abiuratis omnibus praetensionibus residentia permansit in pacifica sui praedii possessione, in quo etiam hoc anno absoluta domus lapidea plene inhabitari coepit.

⁵⁶ Antonius Tyszkiewicz, episcopus Samogitia ab a. 1739—1761.

Annus 1767.

Postquam tandem a litibus, quae residentiae huic perquam molestae aliquot ab hinc annis acciderunt, cessatum est; magis quod necesse foret, nemo vidit, quam ut ea, quae domui huic a dictis litibus reliqua erant in integrum restituerentur. Hinc imo in villa appellata Lauksodz duae piscinae, quae iniuria horum temporum neglectae erant, in eum statum sunt redactae, ut ex iis non exiguum emolumentum sperari possit. Secundo in agris et pratis aliae fossae renovatae, aliae recentes factae sunt, unde aqua abundans eo facilius defluere et agri eo copiosiorem messem ferre poterant, in utrumque opus 100 circiter imperiales seu scuda impensa sunt. Etiam fossa circa domum residentiae in urbe, cuius fulcra corrupta erant, et civitas eorum reparationem ursit, novis asseribus, palis ac trabibus fulta est, constat itidem 100 imperialibus circiter. Huc etiam spectat serenissimi ducis Curlandiae singularis, quo fortassis in nostros fertur, affectus, nam non solum quidquam hac rerum tempestate contra residentiam est molitus, sed et RR. MM. matheomaticos, qui ut his in oris poli altitudinem adnotarent, mandante Serenissimo Peloniarum Rege huc missi erant, singulari benevolentia est complexus in palatio vulgo Ruendahl.

Annus 1768.

Fertilitas anni immediate elapsi, aequale cum nobis tum subditis nostris attulit gaudium, unde et pecunia acquiri et provisio pro annis subsequentibus commode fieri poterat. Ast perversitas subditorum multorum non modice nos afflixit, qui quo magis benedictione divina cumulati, eo magis prodigales effecti, improvidam insuper liberalitatem dispository experti, dilapidato proprio in omni specie grano, granaria etiam praedialia, modo nunquam anterius practicato fere penitus evacuarunt, acceptis in spatio unius aestatis plus quam quingentis de omni grano modiis. Haec afflictio eo magis aucta est, ubi hac aestate in agris et authumnales et vernaæ seminationis periæ fruges, et praedia et coloni magno timori famis expositi: idque eo magis, quo plures a latere inventi consumptores, quibus bis supplendo defectum grani in paratis, plus quam centum quinquaginta imperiales expendi debuerunt. Interea consolator afflictorum Deus singulare serenissimi ducis nostri, suaequæ consortis ac celsissimi successoris gratia nos solari non destitit, qui praeter alia addictissimi cordis documenta, in pervigilio Nativitatis Dominicæ 20 imperialium eleemosina nos cumulare non est dignatus.

Annus 1769.

Ob sterilitatem agrorum anni elapsi etiam hoc currente plurimi ex subditis gravi necessitate pressi fuerant, et nonnulli etiam fame contabescere debuissent, nisi ex praediis residentiae illorum necessitatibus provide subventum fuisset. Igitur partim in alendos subditos partim pro agrorum consemminatione ipsorumet subditorum modii 700 circiter in vario grano expendi debuerunt. His non obstantibus in fundo nostro Billensteiniano habitaculum novum una cum stabulo viatoribus perquam accommodo pretio 300 imperialium albertinorum exstructum est. Nec

interim cessatum est in praedio Lauksodiensi a cura rei familiaris; in agris enim bene multis ob inundationem aquarum sterilescentibus, datae sunt fossae novae, partim antiquae renovatae pretio 50 imperialium, ita ut aqua superabundans commode defluere possit, et spem faciat agris ubiores abhinc fructus producendi. Nostra officina fullonaria partim pro necessitatibus subditorum, partim pro commodo ipsius praedii a fundamentis est erecta.

LITTERAE ANNUAE

Residentiae Mittaviensis-Schönbergensis Societatis Jesu.

Arch. Soc. Jesu. Lith. 13.

Ab anno 1690 ad annum 1691.

Quantum Riphaeus septentrionalium plagarum rigor contra subiectam telluris faciem in hisce oris tumultuatur, tantum heterodoxus earundem gentium furor adversus commorantem ibi Ecclesiam Catholicam machinatur. Exercuit porro eam licentiosam violentiam paeprimis in inchoatarum haud dudum scholarum frequentiam ob emergentia inde animarum emolumenta, in cassum igitur clam aliis mediis attentatis institum fuerat, vehementer in publicis regni concessibus apud Serenissm. Regem D. D. nostrum clementissimum; ut eius demandato iuventus (quae multum numero et nobilitate paucos inter annos accreverat) exesse nostris classibus iuberetur iamque in id Sacra Maiestas declinaverat; verum zelosus pro suis Curlandiae oviculis Illmus et Reverendissimus episcopus Nicolaus Poplawski⁵⁷ opposita grandium argumentorum autoritate adeo perfregit congestos adversae partis obices: ut abhinc ampliora cum libertate ac Societatis nostraræ gloria consuetæ scholasticae exercitationes continuenter: benedixitque Altissimus gymnasticos labores: dum non solum catholicorum genitorum soboles ad terendam maiorum semitam fuit inducta alias solito in haeresim defluxura, sed etiam multifariam ex sectaria stirpe surculi S. Romanae Ecclesiae sunt implantati. Felicissime haec transplantatio impendebatur adolescenti sanguine, opibus, floridissimaeque prosapiaie nulli secundo: cuiusquoque insignissimus genitor e Calvini caligine ad serenum fidei meridiem unigeniti exemplo transiit. At ecce: dum iste clementissimam vocantis Dei stringit, sequiturque dexteram, experitur alius acerbam delusi numinis nemesin: deperibat quidam e prænibili sanguine conspicuus; a libidinosa lue infamis procus primariam virginem acatholicam opulentia decoique excellentem in cuius amorem se cautius inflectens incautissime deflexit a fide: quam propudosio propediem libello proscidit, sed suaemet cupidini pernicioso. Enimvero antelucana feria instituendi Hymenæi inopino motu (creditur vi superna) sponsalitia consors in perfidum apostamat audacter intumescit, acervatis sannis eum conspurcat, demumque tantopere avertitur, ut nullatenus ad coniugale vinculum fuerit inducenda. Haecque probatissima repudiatio a nefario calumniate in tantum est apprehensa, ut posthac coram vicinis comparere erubescens ad peregrinam regionem festinanter eruperit, matuore cum iudicio ac gloriae accessu sapuere non pauci illi, qui a spiritu superiore moti collaborante suavi patrum nostrorum instantia cervicosam haereseos pravitatem magnanimiter contriverunt pro secura manu ductrice

⁵⁷ Episcopus Vendensis 14 VII 1683.

ad salutem amplectentes catholicam religionem. Numerabantur horum ex insigniore statu 10. Adolescentes 11; proximum ab his locum obtinenter ipsi, quorum animis sedula cura insederat, ream piaculis conscientiam multiplicata per annum devotione sacro iudici discernendam sistere; fueruntque ea exomologesi expiati 2150, e quibus septuaginta erant a plurimis solis cursibus seu ex recordi accidia sive ob defectum sacerdotis omissae, ad primum vero piandi spiritus lavacrum deferebantur 20, di-midium horum numerum adaequabant matrimoniali annulo uniti, tumulo denique funerali condiebantur quinque.

Ab anno 1691 ad annum 1692.

Proposituri decurrentis anni periodum ab iis exordimur quae periculis maiora, difficiliora labore, ac fructu uberiora in exantlatis per Sueciam Livoniam missionibus extiterunt. Publicabatur ibi regium diploma ne ullum quoquo modo nostris exercitium ab incolis admitteretur: hocque sub poenali comminatione: attamen haud stiterunt isti furores apostolicam patrum missionariorum charitatem ideoque sacramentali destitutis Livonibus saepius necessaria ad beatum obitum ministeria suppeditarunt. Primitias ab ea fertilissima semente obtulit urbs metropolitana Riga, in qua a claustralii ordine et fidelium communione plus quinque annorum defluxu perius monachus cum infami consorte volutabatur. Erat ille patritio serenissimorum Venetorum senatu oriundus, interque suos S. Dominici caenobitas doctoratus laurea decoratus. Permisit hunc mira Altissimi dispositio in carnis desideria perditum abire, ut tamen spiritus salvaretur: mordaci igitur syndiereseos punctus ferula accurrit sub noctis caligine (vere filius tenebrarum et osor lucis) ad missionarium nostrum patrem Rigae oviculas profugas sollicite quaerentem; explicatoque apostatici sui lapsus catalogo salubrem medelam exorat: quae gratia eo benevolentius a patre est promissa quo ille pretiosior erat origine et scientia: obstabat reductioni impia coniux flamas et omnem acheronta adversum minans, hac tamen invise letho subacta, retro gradum ad claustrum iter carpsit filius perditus. Mirum etiam in resipiscentiae auspicio contigit: quod Stygii genii, qua terrificis sibilis, qua horrentibus ostentis eum percuterent: non tamen a coepita resolutione repulerunt. Idem pro resarcienda Ecclesiae caesae sanctissimique ordinis sui diffamati honorifica fama paranaeticam scripsit epistolam verbis, et affectibus praestantem ad supremum huius ducatus D. cancellarium, a quo videlicet in perduelli suo exitio apprime fovebatur, eum serio obtestando: ne posthac ipse, alive profugis monachis adminiculo sint. Parietinos vero inter lares rara cum magnanimitate, atque invicenda aemulis sui victoria S. R. Ecclesiae animum addixit excellens quispiam e Curoniae nobilibus adolescens natura virtute ac prudentia magnopere insignis. Mira in isto elucescebat amplexae religionis aestimatio. Enimvero calentiore iam superno flamme aestuans, ut uno prope ictu praevisas decumanas procellas disiiceret, herculeum attentavit facinus. Siquidem dum illustres genitores cum raris convivis insolitae hilaritati indulgerent, ipse proclivis in humum se demittit, et elata voce sequentibus ferme verbis attonitos rei novitate affatur: deprecor, non quod factus sim catholicus: sed quod abs praevio M:D: parentis petitio consensu. Haesere omnes ad haec ringentes, praecipue acerrimus Lu-

theri assecla genitor. Cuius tamen irarum fluctus benevolentiores agnati composuere; media e conditione censebantur 14, quorum voluntates veritatis Magister abhorrere fecit babylonicum chaos ac primaevae fidei jubar exoriri. Informis quoque pubes post laboriosam catechesin animas 23 numeravit prima vice ad Caenam magnam admissas. Eadem strenuitate sese exerebat religiosa charitas erga illos, queis sine fastidio per insomnem noctis maliciam judicariae aures ad diiudicanda crimino-sae vitae delicta pandebantur: fuitque catalogus expiatorum 9763, inter hos stiterunt se 38 qui a prima intellectualis luminis habitudine piacula patefecerunt. Dum his caelestibus suppetiis in animarum medelam fuit desudatum non defuit impensum pariter corporale in vitam adiutorium, cuius misericors specimen duo prae aliis nanciscebantur è violento mortis vortice erepti. Tres insontes ex unguibus ac restibus grassantium militum in liberum passum adducti, non nemini legitima thori socia manu missio prostibulo reunita: plurimi larga stipe: lysanothecis salubribus-que pharmacis integrata valetudine donati: claudimus anni periodum cum exordio secundo viventium per lustricam lympham, erantque horum 22 quibus duo pauciores rite dispositos vita extulimus: coniugali tandem pacto, consociata sunt paria bis quinque.

Ab anno 1692 ad annum 1693.

Hactenus procellosas inter heterodoxarum adversitatum syrtes in-concusse iactata catholicae nostrae communitatis phasellus, ut deinceps aequa fortunatam pro Deo et homine emetiretur laborum suorum ex-peditionem in primo recurrentis anni portu nova cum devotione ad Stel-lam Maris Immaculatam Dei Genitricem est directa: dum videlicet so-lemmi cum publicatione lauretanae eiusdem laudes sunt decantatae, sta-tutusque mos: ut inter Marianae hyperduliae infestissimos osores ma-ximo cum catholicorum cultu patrocinantis Dominae subsidium expete-retur. Huic profecto in Deiparam clientelae in gratis referendum est, quod durante anni decursu per multiplices contrariantium adversariorum charybdes prosperrime labores sint consummati. Quodque omnium caput erat, in illud medullitus invigilabatur, ut tandem se absolvendos ab ani-mae reatibus sisterent, quos tum pudor, tum languor a plurimorum an-norum circulis retinebat: scribebanturque utriusque farinae paenitentes 104. Excessit longe horum numerum computus aliorum, quibus de more, festis, prophanicisque diebus beneficiae aures pandebantur: et re-censitae sunt peractae confessiones 4258. Ex tenella sane pube primo ad sacras dapes accubitu fruebantur 109. Ex adultiore vero propeque agonizante aetate notabamus sex et 60. Quoniam non minus quoque apostolicorum operariorum conamina eo indefesse collimarunt; ut effi-caci loquendi agendique gratia erroneos ad assumendam orthodoxae Ec-clesiae tesseram pellicerent, ideo id feliciter factum est, dum diver-simode ex sectis reducti sunt 38. Splendorem his neofidem agnoscenti-bus singularem dederunt perillustres duo fratres e Calviniana radice pullulantes. Hi Spiritus S. impulsu ducti, reiecto eximiae consanguinitatis respectu propalam Eucharisticae Synaxi accubuere. Nec defuerunt alii suppares impensorum laborum proventus. Palmariter quod enormia, nec rare perpetrata flagitia severissimo cum emendationis proposito sint deplorata, erant sane talia commissae cum brutis coitiones, violati

coniugales thalami, lascivientes cachini et melos; facta e contra est amica inimicorum coniunctio, in fide stabilitas, vetitarum escarum abstinentia etc. etc. Ea vero quae concernunt, privatas per bipartitum ducatum defatigationes, extiterunt istae non minus fructu, quam nisu laudabiles. In Rigensi missione multi jam jam a fide defecturi stabili- ter sunt retenti: duo in execrando carnis faedore per numerosos anno- rum census sordescentes ab eodem serio evoluti: persona quaedam in- signium genitorum a marito longe profuga et illico se commiscens, ad festinum regressum est inducta. Alteri reintegratio facta est rei graviter perniciosae; censebantur in hac missione confessiones exceptae 60. Aliae ad dissitos vicos, et nobilium aulas excursiones id spirituale nobis opera- tae sunt solamen- quod multi a gravioribus fidei stimulis sint alleviati: nonnulli a pravis infamium vitiorum usibus extracti: plurimi ad obser- vandas accuratius Ecclesiae leges dispositi: duobus graviter dissiden- tibus amicabilis pacificatio persuasa: aegrotantes superna temporanea- que salubri ope impense adiuti: unus capit is, aliasve supplicii reus creb- rius in ergastulo invitus atque ad fortiter tolerandam cruciatum per- pessionem animatus. Beatiorem felicitatem consecutus est maturioris aetatis scholasticus noster, stemmate clarissimo progenitus, hic in con- clamato jam vitae termino post omnia humana adhibita, constitutus, confidenter se (suadente sic sacerdote aegrotantis directore) ad thaumaturgum apostolum S. Xaverium convertit pias eidem preces, et pro- posita litans. Et ecce! eo ipso temporis intervallo, quo votiva ad S. Xaverium Deo offertur incruenta hostia, ille ferme examinis omnique iam voce destitutus vividum affectum spirat aiens sibi bene esse etc. vixque elabebatur secunda ab infirmitate feria idem firma sospitate va- lens gymnasticos labores adiit. Claudimus haec evoluti anni puncta subnexo catalogo partim eorum, qui sacro rore ab haereditaria labc fuere emundati, partim illorum, quos matrimoniale foedus in coniugalem unionem connexuit: scribebantur autem primorum 141: secundorum vero novem et 20. Clausulam vitae mortalis fecerunt 9.

Omnia ad maiorem Dei gloriam

Sine macula conceptae Matris,
Sanctorumque omnium honorem.

Annus 1693.

Solers in suis consiliabulis heterodoxa insania peculiari cum vaf- ritie moliebatur hoc anno qua dolo, qua illecebrarum nundinatione non neminem ex catholica nostra communitate in faedam apostasiam abdu- cere, verum incassum plerique iere labores. Spondebatur cuiquam egre- giae scientiae, aetatisque iam proiectoris opima ad honorificam ac- commodationem elatio si ipse abiurato pontificatu Lutheri fiat assecla: quem quoque in finem calumniosissimus adversus jesuiticam fidem (sic abusiva antonomasia catholicam religionem intelligendo) liber illi le- gendus offerebatur. Sed iste minime his symposiis allectus delatum respuit favorem codicemque infernalem, uti par erat, flammis concre- mandum Patri suo confessario tradidit. Pari strenuitate reiecit propin- natum seductricis Deianira munus, magnanimus quispiam e scholaribus pauco ante tempore Ecclesiae Catholicae genitus. Huic adpromissus erat ab heterodoxo hero militans sonipes, atque bellus amictus, si susceptam

religionem deserat; at ipse fortior ab interno spiritu oblectamenta indignans malefidi patroni sui blanditiis servitiisque famulantem manum extricavit.

Efficaciore cum eventu contra haereticam temeritatem Patres nostri tum in diversis per Livo-Curlandiam missionibus, tum specialiter privatos inter residentiae parietes laborarunt. Namque divina affavente gratia, et cooperante nostrorum Patrum sedulitate, reducti sunt e varia sectario-rum colluvie hoc sub anni decursu 28. Inter eos porro nominatissimus erat celebris e Curonia pastoris Lutherani primogenitus, theologica apud suos doctrina, necnon praedicandi munere, ac itineraria exterarum nationum experientia insigniter conspicuus. Hic ut callidos consanguineorum laqueos cautus effugeret, patriae et saeculi amoribus vale dedit, ad mellifluum Olivense claustrum properans.

Aequo salutis pretio, impari licet status et originis valore exstiterunt alii quos ex prima paganismi caecitate, ad meridianam veritatis lucem, indefessa patrum nostrorum transtulit. Recensiti sunt sane, ad primam exhomologesin dispositi numero prope 66 e quibus haud pauci in agonisante spiritus anhelitu iacebant annis 70 et ultra, abs vita viventes. Tenera quoque pubes post laboriosam institutionem primo ad Paschalem Agnum accubitu admissa est numerum excedens 20. Acces-sione horum neobenedicentium notabiliter a priore tempore confiten-tium series accrexit, collectae ad unum catalogum confessiones, quae partim in huiate paraecia partim in Rigensi missione excipiebantur, com-putantur fuisse 3116. Inter has a prima depravatae rationis usura repe-tebantur decem et octo. Molestiores eae acciderant tam reis, quam sacris iudicibus, quarum omissio aliquot annorum lustris sive ex lethali vecordia, seu ob defectum sacerdotis intercedebat, circiterque ex hac classe fuisse undecim censuimus.

Ab ea dein exhomologetica semenza non pauca relata est messis, palmariter quidem, quod obscaena dicta factaque seriae emendationi sint subiecta: commissae thalamorum violationes effugatae; perniciosus alearum lusus sancito voto ab aleatore abiuratus: facta acerbarum of-fensionum condonatio retenti ex sacrilega erubescencia enormium pro-brorum reatus, tandem cum dolorosa paenitudine explicati: defecturi a fidei catholicae servitu, fortiter ad eandem reducti. Liber summopere perniciosus vulcano injectus.

Proxima his accedunt illa, quae pro corporali ope egentibus erant suppeditata. Talia sunt: quod advenae duo honestioris conditionis adolescentes fraude in militarem servitutem trusl, subveniente Patre nostro, post indefessas instantias innoxiae libertati sint reddit, alias de fide et vita periclitaturi. Eandem hilarem dilectionem maxime experiebantur lecto mortali affixi, quibus praeter submissa pharmaca, ac sacra amuleta vigili cum sollicitudine, ultimi sacramentorum usus procurabantur, ut prope nullus impoenitens e mortalitate discesserit. Unus duntaxat segnitie sua, et desertae quondam Societatis nostrae luit poenam, uti pru-denter putare licet, dum ille a prolixo tempore purgationem sui coram sacerdote negligens, inopinato agone praeventus eam obtinere nequijt.

Adiungitur praemissis census illorum, quibus solennior ad sepul-chalem tumulum comitiva vicibus bis et viginti dabatur.

Prima vero ad capessendam salutis anchoram tabula porrigebatur infantibus 28. Matrimoniali tandem vinculo constrictis assistebatur paribus bis senis.

Aquilonaris feritas, quae nativo rigore sub imis materni sinus visceribus exoptabilium florum frugumque apparatum tenaciter suffocat, remorabatur quoque multifariam per tempestuosum huius anni decursum iacta orthodoxi progressus emolumenta: verum indesinens caelensis Sponsi in Ecclesiam suam charitas adversus boreales turbines faventissimos gratiarum suarum emisit Favonios, quorum praepotenti ope ex parvulis evangelicae praedicationis granis, uberes spiritualium fructuum odores dein progerminarunt. Primitias porro laboris et decoris sibi merito urbs Riga vindicat: quod in hac infensissima metropoli pluribus vicibus necessaria vitae aeternae sacramenta desolatis cathollicis sint fructuosissime administra. Claudicabant nonnulli, ac prope labebantur a baptismalis iustitiae semita differentes peccatorum purgationem, in ter, decem aut plures solis occasus: qui tamen leni Patrum nostrorum interventu ad rectam syntheresin sunt reducti. Persuaserat sibi quispiam sufficientiam fidei avitae in solo corde residere, a qua tamen crassa animi caligine in tenebrosae mortis nocte est curatus. Consilio sapientiore sibi fuerunt novem insigni prudentia viri, qui a praetextata male textae vitae tela, commissorum suorum catalogum coram sacro iudice dolenter explicuerunt. De communi autem fidelium coetu ad pianda Deo debita sese paenitentes stiterunt in eius loci commemoratione octoginta septem.

Aemulabantur algores et sudores praefatae functionis multiplices aliae haud labore impares per late patentem Livo-Curlandiam excursiones, quae singulae singularem tum agendi patiendique, tum gaudendi de felicibus eventis obtulerunt materiem. Crebrius per illustres insomnium noctium tenbras necessum fiebat attentas aures, et vigiles palpebras praestare supplicibus reis, quorum census facile ascenderat ad quater mille, ac supra centum nonaginta quinque. Ponderoso ii oneri alia incumbebat gravitas, potissimum quod p[re]a reliquis, plures fuerint exhomologeses a male materiata conscientia institutae: quae autem ob sacrilege retenta enormia crimina recolligi oportebat, numerabantur sex. Molestiore adhuc cum defatigatione eveniebat prolixa incultissimorum senum catechesis: circumstabat quondam sedulum operarium in vicis et triviis decrepitorum senecionum corona tenellorum instar orphorum ad primam Christi effigiem efformanda. Promoti ex his sunt ad delibandam primis labiis Angelorum Symposium 41 circiter e queis aliqui postliminio ultimam mortalitati suaे imposuerunt coronidem, immarcescibili gloriae corona redimendi. Gratiosum hoc exemplum vetulorum numerosa illius subsequebatur insontis pubertatis caterva, quae industrio p[re]a primis conamine diva dogmata affatim imbuta ad caeleste epulum admittebatur; cui si annumerentur ii, qui ex olida sectariorum colluvie ad amabilem avitorum maiorum communionem sunt translati, computabuntur 68. — Plura non absimilia dum in exteris oris solerter pertractantur, domesticos etiam inter parietes, in praeclara virtutum specimina sese genuinae charitatis effundit zelus, cuius odor lycea et odea, ergastula et xenodochia, curias aulasque obsequendi amore inflammat, atque in propensam erga Numen caelitesque venerationem accedit.

Caecutiebat in schismatico errore magnae aestimationis atque opulentiae quidam negotiator moschus, hic biloso in se concitus furore, violentum cultrum gutturi infixit proprio, periissetque insanientium infelicissimus, nisi a submisso patre Societatis ex infelici insania, sanissimam felicitatem sibi eliciisset; postquam videlicet detestatus deviam suam sectam sacramentis ultimis munitus, magno cum attenti animi dolore, paucis post diebus beatam mortem oppetiit, quove citius aeterna securitate potiretur, pro animae suae ad aram reminiscentia, notabile preium Ecclesiae transscripsit. Ante fatalem pariter corporis resolutionem resipuit honestae claritatis virgo, quae post commissum a fide paterna casum, serio in extrema lucta nefas deflevit. Demum sincera charitas, quae studiosissima utpote aquarum decidentium imitatrix valibus oblectatur et umbris, vili plebeculae obsequiis eo promptius labores suos impendit, quo vulgus origine, et vivendi ratione in oculis hominum videbantur abiectior. Inde alacriter aegrotantibus pharmaca, rudibus religionis elementa, viduis, orphanisque accommodatio abunde fuit procurata: pastique sunt ex minimorum grege prima vice viginti: adultiorum mille et tres supra quingentos.

Veteriore sepia memorabiles ex confessionum auditione fructus referuntur, quod licentiosa feriis inhibitis carnium edulitas sit cauto moderamine revincta: fraudulenta alienarum opum retentio possessoribus reddit: libidinosa corporum cum feris, et agnatis commixtio severe culpata: pudicus decor in coniugalem thalamum inductus: flagitia antiquitus suppressa absolutioni iudicariae revelata: supina in rudimentis saluti necessariis ignorantia sapienter erudita: libri et amuleta avernalia flammis exusta: ab illegitimo consortio avulsi matrimoniales: concordia inter discordes coniuges reassumpta. Silentium blasphaemis impositum. Perniciosi ludiones appretiandam temporis usuram edocti. Subiiciuntur his ea, quae partim vindice, partim a sposite Altissimi dextera evenisse creduntur. Tabuerat ex incunabulis epilepsia incurabilis puella, nec antidotum haberri poterat: ut primum ergo porrectam sanctae Genovae sacram particulam collo venerabunde appendit, nullo posthac infestabatur caduco lapsu. Nec sua desiderabatur desideratissima a periculose parturientibus Sancti Patriarchae nostri opitulatio, quem auxiliatorem in difficillimis circumstantiis se expertas fuisse voto contestantur duae eximiae virtutis matronae. Ultrix autem suboffensi Numinis laeva a tergo sequebatur geminas sorores ab Ecclesia apostatrices quarum una primis post indecori Hymenaei saturnalia mensibus concupito coniuge despicibiliter est viduata: altera vero in procaci vividae aetatis sanguine artibus miserande enervata. Etiamnum inflictum sibi desuper supplicium persentiscit ille Helvo qui dum sacratissimam Parasceves feriam alearum iactu perdidit totam simul perdidit pecuniae suae (quae multa erat) substantiam, cuius pergravi amissione perculsus voto se stabilivit post hac a desultoria lymphaticorum ossium sorte infrunitam orexin coercendi.

Nec caruit divina ultione per turbulentissimam ventorum stragem derepente exortam, decussatum fuisse eximum domicilium sonipedesque selectissimos turpiter tum sauciatos tum conquassatos: videbatur multorum iudicio vindicare voluisse Deipara impudenter violatam veneracionis suae diem: vetuerat perperam fundi devastati possessor heterodoxus subditis suis, ne Purificantis Immaculatae Matris annua lux ritu

nostrate celebretur; et ecce subsequente dimidia nocte invisus irruit turbo in praecellentem solius praevericatoris aedem, quam frustatim discutit, miserandumque in chaos deformat.

His non indecore subiiciendum est miro, laetoque eventu contumeliose insimulatam sacerdotis nostri famam integritati esse redditam. Detinebatur in ergastulo pessimorum criminum rea, palmaris fur faemina: requirebant ab ea iudices redditionem aestimatissimi ablati torquis aurei, ac annuli pretiosis lapillis cincti: verum sagacissima illa fascinandorum luminum praedatrix illustre spolium adeo dextere inseruit amictus sui syrmati, ut pene ex oculis evanuerit: post illusam ergo omnem indagationem asseverat famulans furacis Herae pedissequa: catena aurea, quae quaeritur a domina mea Patri confessario est data: festino igitur a Celsissimo duce duo aulae ministri ad insimulatum Patrem mittuntur requirentes furtivum munus: et quamvis a sacerdote nostro candide fuerit responsum nihil de talibus illicitis donis sciri, minus teneri: praevaluit tamen mulierculae mendacium, ut palam insederit accolis opinio apud nos rapinam abscondi, donec ad detegendam insonium rectitudinem rerum Arbiter Deus e captivae mulieris vestimentorum fimbria insolitus fulgorem micare fecit: quem, dum praecipiti laeva assidens verna arripit, inopino torqueum extrahit, ostentatque; et hinc detersa labes Societati nostrae cum catholicorum exultatione.

Postrema sunt illa opera, quae corporalem attingunt charitatem, promerenturque illa tum ex munifica promptitudine, tum ex impetratis gratiis, peculiarem commendationem. Manifestabatur benefica ista largitas non ultimo, quod ponderoso furi paucis post horis vestiaria bolide librando, per patrem confessarium apud illustrissimum ducem optato cum effectu sit interposita deprecatio.

Finalia tandem fuere ipsa, quibus lethali strato defixis succurrebatur. Numerabantur porro ad extremum luctamen optime dispositi supra sexaginta aliquot.

De unius duntaxat improviso obitu fas nobis est maerere. Vixerat quispiam elapsis trium lustrorum cursibus e Societate dimissus vitam inter nos tepide catholicam, raroque paenitentem invisa hic aegritudine obrutus sacerdotem cupit: verum necdum festinus tabellio sacerdotem accersivit exspiravit miser. Indignus merito in morte vel unius patris habere praesentiam, qui in vita, suo demerito multorum respuit retinere gratiam.

Tandem sacro Latice ab originali macula sunt eluti 24. Duo autem in unum matrimonialiter iuncti, viginti duo.

Annus 1694.

Curlandia curarum salubrium incuria id unum praepostere curat, ut heterodoxo suo impetu industrios animarum curatores ab accrescenti ecclesia impedit. Confisi interea Omnipotentis brachio patres Societatis nostrae collecta desudarunt curarum intensione, ut quosquos salutis aeternae incurios reperirent, eos curarent saluberrime. Aesculapio igitur eruditiores medebantur iis primo, qui ex desidiosa vecordia scelerum suorum expiationem ultra descriptos solis occasus longe provexerunt. Talium famosissimus erat Mavortis quidam assecla, sanguine et armorum peritia eximius, qui nullo unquam influxu ad sacramentalem pieta-

tem cieri poterat: et quid ni vitae, ac salutis prodigus aeternum periret, nisi impertae sacerdos Societatis inopinato in aegritudinem lapsus tandem ad seram resipiscentiam contrivisset. Inter haud dissimili contagione sordescentes censendi sunt, a pluribus annis nunquam confitentes. Reducti ex sectaris ad orthodoxam fidem 20. Item ex paganism 6. Confitentes universim 125. Reliquario Sancti Ignatii Patriarchae nonnullae parturientes adiunctae sunt.

Comparuit quaedam domina pie defuncta vicibus tribus de die cuiam acatholico sibi in vivis familiari, cumque presse ex S. Scriptura veritatem purgatorii, de quo saepius conferebant edocuit, postque tertiam apparitionem sese tollens, et demissa scintilla, evanuit. Meritas a Deo paenas accepit quidam nobilis ioculariter dicens explodendo in columbas se Sanctum Spiritum esse traiecturum: namque tota eius aula paucis post horis conflagravit. Apostata monachus mente paulo post deliru obiit misere. Baptizati infantes 34. Copulati 21.

Annus 1695.

Progressus ingredientis anni supra millesimum sexcentesimum et nonagesimum sexti notabiliter in procurata proximorum salute extensior erat elapsis. Nam benedicente Altissimo series Sacram Synaxin frequentantium abs computu aliquot centenorum, qui in adiunctis missionibus degunt, computabatur fuisse 1257, qui numerus hacce in plaga mundi eo magis rarus censemur, quo minus numerosus grex est catholicorum, in medio quippe heterodoxorum constitutus. Inter hos sese tandem paralytici illi ad caenam magnam admoverunt, qui ex obstinato torpore, aut sacrilego abusu, a plurimorum solium cursibus, sibi spirituali vigore tabescabant: fueruntque talium circiter bis seni.

Plures ad idem caeleste Epulum invitati accesserunt ex iis, quos sacerdotalis industria ex sectariorum colluvie prolicuit: itaque e varia haeresi reducti sunt ad Ecclesiam 16, e quorum numero dignioris aestimationis fuit consors cuiuspiam medicinae doctoris de lue Lutheri ad fidei salubritatem adiuta.

Imperterritum animum ad assumendam orthodoxam religionem prae caeteris exhibuit quispiam maturioris aetatis famulus ab utroque parente lutheranus. Hic exorrecta contra ferocentes suos acatholicos dominos fronte, dixit palam in faciem: Denique perillustres domini, modo ibo ad legitimam confessionem, agite quidquid velitis: cui ferociter illi responderunt: Apage ad diabolum, ad iudaicos mystas. Lanugine prima ultimaque conspersi, primo Eucharisticis dapibus sunt tractati 9. Commemorandi quoque hic occurruunt ipsi, quos vacillans ambiguitas prope religionis stabilitate destituerat: strenue ergo cum halucinantibus conferebatur ad eos firmius in fide radicandos.

Haud exilis etiam operae pretium fuit discordes componere in unanimem consensum condonata utrinque iniuria. A criter perstringere thalamorum maritalium violationes. Illicitos carnium esus abolere. Invehi adversus solemnium dierum profanationes.

Ad maiorem animi consolationem evenit: quod efficacius inductus sit crebrior sacramentorum usus. Populosior divini verbi auscultatio. Peracta tempore ab Ecclesia statuto communio, cuius mirabilem energiam lutherana quaepiam mulier persensit; quam primum enim abiurata per exomologesin haeresi, Angelico Pane fuit saturata, immunis fiebat

a stygio lavernione, per quem anteriore tempore incurabiliter erat cruciata. Non minus acceptabilem opitulationem alia acatholica sanguine praenobilis domina fassa est sibi obtigisse a patrocinio Sancti Patris Nostri Ignatii: nam periculorum diu gerens partum, confessim, facileque edidit post apprehensa manu Sancti Patriarchae amuleta.

Ea porro quae parochialia munia concernunt administrabantur illa solerter omnia: inde debite sacro fonte abluti censem 32. Matrimoniali metricae inscripti 12. Ad beatum demum, ut speramus obitum dispositi 22: quorum albo insitus fuisset praematura quidem et invita morte reus quidam damnatus ad restem, nisi interposita unius e nostris interpellatione immeritae vitae filum retinuisse.

Annus 1696.

Collatos hoc anno in subsidium animarum labores, non sterili fructu solatus est Deus, quo auspice, 39 sectarii eiuratis, qua Calvini, qua Lutheri dogmatibus, nostrorum manuductione, ad gremium Ecclesiae rediere. A labe originali orthodoxorum infantes sacro fonte abluti 200: si vero, quos ad paenitentiae tribunal citavit reatus 3840 censem 200: Inter vocatos quoque ad sacrosanctum Eucharistiae epulum 200 facile erant, qui prima vice in vita, a multis ad supremos iam annos deducta, Angelicum Panem degustarunt. Praeterea ut non pauci matrimoniali ligati vinculo; ita multo plures ab illegitimo toro separati, lucrum spirituale cumularunt. Hoc ad vitam, non impar ad mortem christiane instituendam collatum est studium, quam 45 ad supremum agonem probe comparati, feliciter obiere.

Annus 1697.

Etiam hunc annum non impar superioribus in labore apostolico commendat studium, pares impensae operae coronarunt fructus. Nam ex acatholicorum castris 353 nostrorum industria unioni orthodoxae adiunxit: inter quos plurimi censem 200 nobiles, plerique apostatae: his accensendi alii catholici quidem illi, et erga veram religionem non male animati, sed ita vacillantes ac perplexi, ut in sectariorum partes propediem transituri viderentur, nisi in fidei obsequium captivare intellectum efficaciter persuasi a nostris, suam caecitatem serio damnassent. Pari conatu ad frequentandum tribunal sacrum, et Divinam Synaxim inductorum facile 5800 censem 200: quindecim erant, qui integra vita omnino sacrae exhomologeseos expertes, in extremo demum morbo, primam et ultimam peregerunt. Accesserunt in lucri spiritualis partem complures posito implacabili odio ad concordiam reducti: Infantes sacro fonte abluti 530: Sacro Matrimonii vinculo conjuncti 50, alii liberoris vitae ad exactius colendam fidem conjugalem instituti. Et hi quidem nostrorum industriae vitam meliorem referunt in acceptis, sanctam mortem alii 122 debent, quos nostrorum labor ad iter aeternitatis praesidio sacramentorum instruxit. Sancti Patris quoque nostri opem, adhibitis eius reliquiis, in partu laborantes expertae.

Annus 1698.

Plurimos hic annus in lucro reposuit, qui transactae licentiosae vitae maculas, sero tandem paenitentialibus lacrymis eluere; nec paucos, quia

prope 50 orthodoxae ecclesiae vindicatos, inter quos non humilis fortunae mercator, diu conscientiae et rationibus reluctatus, victas tandem religioni manus dedit. Censebantur item 94 quibus in ultimo vitae certamine luctantibus, suppetias tulit charitas, ac ad fortiter subeundum agonem, qua viatico, qua extrema Unctione roboravit.

(*Desunt anni 1699—1705.*)

Annus 1705.

Non ita infestus huic residentiae fuit annus sub extero Baltici Leonis gubernio decurrens; quin ab eodem complura eximii favoris experta sit specimina. Saepius enim primores exercitus Svetici tum templum, tum triclinium nostrum sua cohonestarunt praesentia. Praecipue in solemnitate S. Patriarchae nostri, quando Excellens Dnus Generalis Adamus comes a Löwenhaupt cum illustrium officialium corona mensae nostrae dignatus est assidere, non sine insigni residentiae emolumento. Nam et solitam ex bonis Lauxodiensibus contributionem gratiore condonavit, et ultiro citroque commeantium militum compescendo insolentiam sua nos indemnes servavit authoritate.

Intermissae ab annis aliquot scholae auspiciatum hoc anno sumpsere initium, et felicem fecere progressum, sequentibus postea annis, quamdiu contagio et professores, et discipulos e vivis non sustulit, continuatum.

In devexa iam aetate prima vice Angelico Epulo recreati 17, complures ab aliquot annis sacra exomologesi purgati, baptizati 79, matrimonio iuncti 18, conversi ad fidem 27.

Annus 1706.

Volvente se in orbitam, et omnia involvente fortuna, in septemtrionalium militum locum orientales Suae Caesareae Maiestatis successere copiae. Constans nihilominus et horum erga nos fuit benevolentia, cuius luculentum ipsa sua Caesarea Maiestas argumentum praebuit, quando cum primoribus suis, domi nostrae religiosae accumbere dignatus est mensae.

Hoc anno Schombergense missionariorum conflagravit aedificium, et parochiale in civitate (ad quod manemus cooperatores) expilatum est templum. Sublatus est calix, pixis aliudque pro asservandis sacris hostiis vasculum argenteum, consecratae particulae per pavimentum templi a furibus sacrilega manu dissipatae. Damnum hoc aliqua ex parte resarcit liberalitas Excellentissimi Dni. a Rosen⁵⁸ Suae Caesareae Maiestatis generalis, qui absolutis domi nostrae S. Patris exercitiis, divino cultui et calicem argenteum affabre factum, et elegantem dedicavit casulam. Vinctis in carceribus Suecis magna cum charitate subventum. Domusque nostra fuga sibi consulentibus asylum praebuit. Nec Russis ea denegata, ad quorum famem sublevandum copiosus domi nostrae pinsebatur, ac distribuebatur panis.

Annus 1707.

Hoc anno nihil peculiare annotatum invenitur, praeterquam quod Excellens Dnus. S. Caesareae Maiestatis generalis a Rosen sacra S. Patris Nostri inchoaverit exercitia.

⁵⁸ Cf. Za' eski, l. c. III, 1279; IV 1607.

Annus 1708.

Raram hoc anno missionarius noster Rigae et religionis exercendae libertatem, et hospitalem tum commandantis novae arcis apud quem missio tempore diversatus est, tum aliorum expertus est gratiam. Reducti ad fidem orthodoxam 34. Confitentium numerus ascendit ad 6148. Ex quibus fuerunt iuvenes prima vice confessi 320, maturioris autem aetatis 68. Ab annis plurimis Sacramento paenitentiae non expiati plus quam 30. Sacro fonte tincti 19. Ad mortem dispositi 33. Matrimonio copulati 15.

Annus 1709.

Hoc anno ad belli incommoda etiam fames accessit, trecentis quandoque de die fores nostras pulsantibus: quibus affatim religiosa subuentum est charitate, curatisque corporibus, etiam animabus consultum est fructu non contemnendo. Nec posuerunt publico nostrorum Patrum erga proximos salutari obsequio obicem primores consistorii prout retrolapsis annis sub gravi comminatione factitatum fuerat. Ipsi quin imo heterodoxorum ministri, ut mensae illorum accumbere dignaremur, non visa hactenus urgebant civilitate. Interim fatalis fuit missioni Schönbergensi hic annus, tum propter absumptam incendio domum nostram, una cum bibliotheca selecta, omniisque supellectile domestica, nec non externorum quorundam pretiosis depositis; tum propter P. Casimirum Slazewicz, ac famulum non ita pridem post renuntiatum iudaismum aquis salutaribus tinctum, dum reculas salvare volunt, flammis suffocatos.

Baptizati 294. Matrimonio iuncti 41. Confessiones exceptae 2172. Ex quibus prima vice confessi fuerunt 70. Infirmi Sacro Epulo refecti 516. Ad mortem rite obeundam dispositi 187. Senex annorum 99, viso templi Schombergensis decore haeresim abiuravit. Nobiles duo per complures annos illegitimae uxoris usi consortio ad frugem reducti, schismaticus cum uxore, matre, prolibus 4, totaque familia sanctae Romanae Ecclesiae unitus.

Annus 1710.

Fatalis et hic residentiae nostrae fuit annus, ob sublatos contagione ac lue pestifera socios omnes, ex quibus sacerdotes fuere 5, qui omnes victimae charitatis afflatis peste opem ferendo ceciderunt. Primum locum meretur quantumvis ordine moriendi quartus fuerit P. Ernestus Sturm, superior huius residentiae ab anno 1678. Serenissimo Principi Jacobo Curoniac et Semigalliae duci, a quo etiam ex Austria evocatus fuerat, uti et aliis magnatibus aprime charus, ob morum suavitatem affabilitatemque. Secundus fuit P. Marcellus Widmann ex eadem Austriae provincia supra nominato socius additus. Vir vitae sanctitate, sui abnegatione, paupertatis amore, animarum zelo, parvulorum in pietate et literis aprimis elementis eruditio, singulari erga Venerabilem P. Marcellum Mastrillum ac ingenioso cultu multum insignis. Passim ab omnibus etiam heterodoxis pro viro sancto habitus. Tertius P. Gregorius Bottus concionator Germanicus zelosus, et eximus tum temporis, tum silentii aestimator. Quartus P. Michael Them, professor scholarum a modestia religiosa, candida morum suavitatem in agendo submissione

commendatus, Quintus P. Casimirus Michniewicz concionator Lithuanicus, qui solus post mortem aliorum peste afflatis strenuam usque ad extremum spiritum, navavit operam⁵⁹. Ultimus fuit in ordine peste sublatorum Stephanus Gnatowski coadiutor temporalis ad custodiam dormus ex praedio Lauxodiensi submissus; hi duo postremi in templo parochiali Mittaviensi, alii in templo Schönbergensi tumulati sunt. Remanserunt in vivis missionarii duo, unus Schönbergensis P. Henricus Medem alter Lauxodiensis P. Salomon Pezzen, qui passim moribundis peste afflatis in campus et viis ad felicem ex hac vita exitum assistebant. Post intervallum temporis supervenit Mittaviam primus P. Joannes Brandt, qui devotionem in templo parochiali intermissam die Assumptae in caelos Deiparae sacro reassumpsit, confitentibus lue adhuc durante praebuit aures, moribundos disposuit, et Verbi Divini pabulo in templo auditores refecit. Donec illi accederet P. Joannes Fook superior residentiae destinatus. Paulo post ab utroque facta prima Rigam excursio impetratis ab Illsmo. Principe Repnin suaes Caesareae Maiestatis generali tum Rigae residente literis passus. Pro devotione absolvenda assignata nostris fuit aula satis commoda et opportuna ad pontem novae arcis sita, in ipsa civitate, mussitantibus licet contra hanc catholicae religionis et devotionis in urbe publicitatem heterodoxis. Hebdomada prope integra ibi extracta, donec fama de nostrorum adventu castra pervaderet moschovitica. Adesse solebant sacrificio Missae insignes ex exercitu Suae Caesareae Maiestatis officiales catholici multum optantes, ut ad spirituale suum solatium perpetuo nostrorum frui possent consortio. Exceptae inibi confessiones, aliaque administrata sacramenta, distributi libelli, controversias fidei continentis ad illuminationem catholicorum, confutationem vero haereticorum.

Sinistro quidem oculo et amaro animo tulerunt heterodoxi huiates nostrorum ad ecclesiam Mittaviensem regressum ac multa ad nostros vel non amplius admittendos, vel certe submovendos excogitaverant machinamenta: verum ista demortuo Principe Friderico Wilhelmo, dum post nuptias Petersburgi celebratas ducatum repetere apparat, et dilapsis ad famam successuri, Serenissimi Principis Ferdinandi, nobis minime faventibus consiliariis prioribus, omnia corruere. Quod singulari Dei circa missionem hanc in acceptis referendum providentiae, et tum Augustissimae Caelorum Reginae, tum sancti Indiarum Apostoli (ante quorum altaria dies noctesque succensae penderant lampades) adscribendum intercessioni.

Numerus paenitentium quibus contagionis tempore nostri aures praebuere, soli Deo notus est. Hoc certum quod unicus P. Casimirus Michniewicz (ut ipse ante mortem fassus est) 3013 confessiones excepterit, et nullum nisi sacramentis munitum ex hac vita Patrum nostrorum zelus migrare permiserit. Fuit id cum magna heterodoxorum ministrorum confusione, qui domi conclusi se periculo exponere tanquam mercenarii non audebant, fortunata interim seductarum ab illis animarum sorte, cum passim a Patribus nostris ad fidem orthodoxam in ipso aeternitatis limine reducerentur. A superstitibus duobus missionariis et supervenientibus aliis duobus exceptae sunt confessiones 1972, ex quibus fuere plurimi lue infecti. Dispositi ad mortem 136. Conversi ad fidem ex plebeis

⁵⁹ Michniewicz, Samogita, concionator Lithuanicus egregius.

6, prima vice confessi 80. Infantes baptizati 120. A matrimonio apud hereticum ministrum contrahendo abstracti 63. Idem ne ad hoc sacramentum absque praemissa confessione et communione accederent passim inducti.

Annus 1711.

Post exantatos labores elapso anno in pestiferorum obsequio, hoc etiam anno peste infecti dispositi et sacramentis muniti sunt 46. Idem annus evocavit nostros ad varias missiones obeundas. Excursio enim facta est multoties Rigam, ubi plurimi post sacramentalem confessio-nem sacro epulo refecti. Item in Samogitiam ad parochiam Zagorensem bis, non sine ingenti fructu animarum. Ad gremium fidei Catholicae accessit M. Domina Tysenhausen, nobilis matrona ex Livonia Svetica: praeter hanc tres alii e vulgo conversi. Quaedam matrona nobilis haeretica in ipso agone revocavit, confessa et sacramentis omnibus munita ad felicem (ut credere licet) aeternitatem transiit; et in sarcophago a nostris illi procurato ad templum nostrum terrae mandata est. Alter in periculo morbo constitutus suadente coniuge catholica, voto amplec-tendae fidei catholicae, si convaluerit, se obstrinxit, et sanus factus idem explevit. Gothardus Kedde quantumvis praedicanti servierit, usque ad 30mum aetatis annum, et multis persuasionibus ab eodem ad suam sectam sollicitaretur, omnibus superatis obstaculis se Catholicae fidei adiunxit. Officialis vulgo maior ex exercitu Caesareae Maiestatis quantumvis graecis addictus erroribus per sacerdotem nostrum supra infirmum filiolum suum consuetas Ecclesiae Romanae absolvi orationes petiit, quibus peractis melius habere coepit, matre solennes nobis gratias persolvente. Idem factitatum super infantes haereticorum, ita ut quidam ex ministris acatholicis tentatis frustra omnibus, quandam cum indignatione de suo grege ad nos relegans pro benedictione, eam dixerit catholicum habere diabolum. Aqua S. Patriarchae Nostri Ignatii et herbis benedictis puer mente captus sanitati restitutus in tantum, ut parentes heterodoxi hac tam extraordinaria intra unam hebdomadam filii sui sanitate perculti, ei se authores futuros promiserint, ut Catholicae fidei nomen daret. Item alia lutherana usu aquae S. Ignatii sanata ad templum nostrum ad agen-das S. Fundatori gratias venit. Confessiones exceptae 631. A pluribus annis non confessi v. g. a 15, sacramento paenitentiae purgati 127. Adulti prima vice confessi 36. Infirmi visitati sacramentis muniti et ad mortem dispositi 81. In fide instructi et confirmati 20. Per bap-tismum renati 134. Copulati matrimonio 20. Nobilis puella catho-lica ab ineundo ad consanguineorum persuasionem matrimonio cum haeretico, abducta, et catholico marito iuncta magno animi sui sola-tio, quod praesenti defectionis a fide periculo esset liberata. Discordiae inter coniuges, fratres et sorores sopitae ter. Quidam matrimonio con-iuncti inter se mali convenientes ad coniugalem amorem persuasione cuiusdam e nostris inducti: neve se mutuo desererent animati. Inter alios 4 iam ad arma ruentes amicabilis facta compositio. A concubinatu avulsae 2.

Annus 1712.

Hoc etiam anno non fuisse sterilem Christi vineam sequentes indi-cant fructus. Sacro fonte abluti infantes 136. Heterodoxi 11 efficacia

exorcismorum moti fidem Catholicam suscepunt. Auxerunt eorum numerum nullam profitentes fidem ad gremium S. Ecclesiae adducti 9. Apostata a fide catholica ad eam reductus 1. Ex calvinismo 1. Ex lutheranismo accessere 13, quorum nomina in speciali libro exprimuntur. Quaedam sutoris uxor ex persuasione mariti acatholici lutheranam sectam secuta vindicem numinis sensit dexteram, nam perversionis suae retorto collo luit paenas, et tota contabuit: agnito autem errore suo ad S. Ecclesiam post semestre rediens, statim melius habere coepit. Fidei rudimentis instructi 8. Confessi et Dominico Epulo refecti 3845. Minorennes prima vice confessi et fidei rudimentis instructi 89. Adulti inter quos fuerant senes prope octogenarii prima vice ad sacram exomologesim adducti et doctrinam Christianam edocti 54. A pluribus annis non confessi per sacramentalem absolutionem Deo reconciliati 295. Infirmi visitati et sacramentis ad mortem rite obeundam muniti 67. In fide nutantes confirmati 100. Matrimoniali vinculo copulata paria 51. A 20 milliabus et ultra ad expiandas confessione animas venerunt 9. Aqua S. P. I. sanitati restituti 9. Lutheranorum infantibus herbis benedictis subvenatum, quorum 4 convaluerunt. Missiones intra civitatem obitae Mittaviae, et 2, quorum unus ex desperatione ob defectum alimentorum se a sacris absentare cooperat, alter ex conversatione cum haereticis idem faciebat, ad meliorem mentem reducti. Praeter missionem Rigensem ad 3 millaria et ultra institutae missiones 20. In carcere visitati 3. Lites composite inter nobiles 2.

Annus 1713.

Nec etiam currenti anno otiosi stabant operarii in vinea Christi, cuius culturae sequentes respondent fructus. Sacro baptismatis fonte renati 162. Minorennes prima vice confessi 32. Maturi ad confessionem prima vice faciendam inducti 86. Ab annis 50 unus non confessus, ab annis 40 secundus, ab annis 30 et ultra sacram confessionem absolverunt 206. Infirmi sacramentis muniti 67. In universum exceptae confessiones 3682. Ex Lutheranismo conversi 19. Ex Calvinismo 3. Ex schismate 1. Apostatae reducti 2. Nullam fidem professi ad gremium Ecclesiae adducti 6. Nutantes in fide confirmati 240. Dissidentes reconciliati 40. Habituali a gravibus peccatis ad meliorem frugem reducti 16. Rudes mysteria fidei edocti 1038. Aqua benedicta S. Ignatii ac granis S. Joannae sanitati restituti 25. Matrimonium in facie Ecclesiae inierunt 97.

Annus 1714.

Hoc anno latepatentis residentiae nomen obtinuit domus nostra, dum non contenta labore circa heterodoxos in Curlandia et Semigallia, verum plurium incumbens saluti Petersburgum expedivit patrem Danielem Zierowski pro missionario, qui statim indefesse incipiens in vinea Domini laborare, non poenitendum collegit fructum animarum specialibus literis provinciae communicatum. Cui cathalogo fructuum nostri missionarii sequentes adscribunt. Ab infidelitate iudaica ad Catholicam fidem accessit Slavogorski in baptismo nomen Francisci nactus. Infantes baptizati 240. Confessi totidemque sacro epulo refecti 6849. In proiecta aetate alias nunquam confessi prima vice ad confessionem sacramentalem adducti 250. Minorennes vero prima vice confessi et rudimentis fidei

instructi 376. A tribus et pluribus annis non confessi sacramento paenitentiae expiati 428. Matrimonio iuncta paria 46. Ex lutheranismo conversi ad fidem Catholicam 12. Ex his quaedam matrona habens pro motivo ad fidem secretum confessionis apud catholicos sacerdotes servari solitum, in qua defectus auditos praedicantes lutherani ad saeculare iudicium palam deferunt. Ex calvinismo 1. Ex schismate 4. Quaedam nobilis virgo illecta spe matrimonii cum officiali ruthenico schisma susceperebat, quod post contractum matrimonium serio monita a missionario brevi ciuravit. Apostata a fide Catholica annis 13 in haeresi perseverans Ecclesiae restitutus 1. Nullius fidei ad fidem Catholicam perducti 13. Rilegam missiones peractae 6 cum non parvo fructu. Item missiones in varia loca factae 52. Excusum ad vicinos pagos D. haereticorum circa limites Curlandiae et Lithuaniae 5, ubi vacillantes in fide confirmati 47. Ab haereticis in baptismo omissa suppleta super baptizatos 73, ex quibus complures etiam adulti hoc modo ab epilepsi liberati, sanctaeque Ecclesiae uniti. Incantationes et beneficia depulsa 41. Infirmi visitati, sacramentis muniti et ad mortem obeundam rite dispositi 132. Confessiones correctae 4. Discordiae inter coniugatos compositae 4, inter alios 120. Rudes edocti mysteria fidei 7756. Praegnans mulier in aula MD Grothus linteorum torculari lethaliter compressa, iam fere animam agens invocata ope S. Ignatii confessa sacroque epulo refecta, feliciter enixa est faetum. Pecorum peste in vicinitate etiam proxima extra sepes saeviente, pota aqua S. Ignatii, illorum pecora, qui ad S. Ignatium recurrent salva remanserunt. Lotavi cuiusdam filius habitantis in Ruhenthal nomine Andreas Jumpanis beneficiis infascinatus aqua benedicta S. Ignatii et granis S. Joannae herbisque benedictis pristinae sanitati restitutus, aliisque in variis morbis subventum 250.

Annus 1715.

Latius hoc anno Residentiae Schönbergo-Mittaviensis sese extendit zelus, quam anteactis annis. Nam praeter missiones Curlandicas, quas domestici missionarii absolvunt, Pater Daniel Zierowski Petersburgo excurrat non paenitendo fructu Derpatum, Pernaviam, Reveliam etc.: ubi nunquam sacerdos catholicus visus, ex quo eas urbes Leo Sveticus Aquilae Polonae eripuerat. Reveliae ab exercitio fidei Catholicae a commandante impeditus, recurrit ad Celsissimum Principem Menzykow tunc praesentem, hic ingenti favore prosecutus patrem, nomine Caesareae Maiestatis dedit facultatem disseminandi verbi Dei, publice his prolatis verbis: catholicorum sacerdotum zelus confundit nostrorum inertiam, qui nec loco volunt se movere, nisi lucri temporalis gratia. Hoc praesidio munitus egit sequentia: Baptizavit 20. Moribundos sacro oleo unxit 10. Mortuos consueto more catholicorum sepelivit 15. In orthodoxa fide instruxit 15. Ab haeresi ad veram fidem reduxit 4. Ab annis 6, 10, 20 non confessis sacramenta Paenitentiae et Eucharistiae administravit 30. Frequenti visitatione infirmos captivos annexa larga eleemosyna consolatus. Pueros in fide orthodoxa instruxit. Discordias inter coniuges sopivit. Copula matrimoniali iunxit 16. Desperabundum ad meliorem revocavit vitam. In Livonia errantes ad ovile Xti. reduxit oves 22. In insula Ritzaur ab heterodoxa ad orthodoxam reduxit fidem 5. Paschalem confessionem excepit 15. A nostris vero domesticis missionariis sequens collectus est fructus. Sacro fonte baptismatis abluti infantes 156. Iudaicus infans in

agone occulte baptizatus 1. Copulatorum paria 67. Catholici qui in praesentia haereticorum pseudopastorum contraxerunt iterum copulati 4. Post sacramentalem confessionem sacro epulo refecti 8845. Minorennes rudimentis fidei imbuti, atque prima vice ad sacramentalem communio-nem admissi 320, a pluribus annis non confessi ad expiationem peccato-rum inducti 310. In proiecta aetate, ex quibus alii etiam nonagenarii fuere, catholica cateschesi erudit et ad primam confessionem adducti 150. Infirmi visitati et sacramentis ad mortem dispositi 93. Discordes recon-ciliati 693. Calvinista nomine Petrus in captivitate existens vovit se suscep-turum fidem Catholicam, si evaderet liber, postquam evasit implevit votum, repugnantibus licet consanguineis, ac sacramentaliter est ab haeresi absolutus. Lutheri errores eiurarunt 17. Phocii dogma Catholicam suspicentes fidem 5. Vacillantes in fide roborati 698. Infantes et infirmi etiam haereticici orationibus ecclesiasticis ac aspersione aquae S. Ignatii adiuti 456. In Lauxodiensi missione quaedam matrona parturiens ex evidente mortis periculo ope invocati S. Ignatii, aqua benedicta nomine eius utens, salva evasit, prout ipsa retulit illi, a quo spirituale hoc consilium acceperat. Lottava faemella adulta ex ditione Rhondalensi nomine Dorothea a malo spiritu obsessa, aut ex aliqua hypocondria furens adducta ad sacellum Lauxodiense, funibus arctissime constricta, invocata ope S. P. Ignatii eiusque aqua benedicta, caeterisque sacramen-talibus, ex nunc mansueta rediit ad propria salva et incolumis, retenta ad aliquot dierum membrorum debilitate: retulit id parens laetus sequenti dominica, oblato in vim gratitudinis munusculo aliquot pondo cereae; si-miles historiae saepius contingunt in templo Schönbergensi, quae si anno-tarentur pagina non caperet. Apostata ad fidem Catholicam reductus 1. Confessiones correctae 8, ab illicito concubinatu abstracti 4. Incantatio-nes et beneficia repulsa 20.

Annus 1716.

Elapsis annis per obvia et devia, hoc anno velis remisque zelus re-sidentiae Schönbergensis properavit ad propagandam Dei gloriam. Nam Pr. Daniel Zierowski, missionaribus Petersburgensis circiter 260 milliaria mari confecit eundo pro obsequiis in insulam Abo ad exercitum Caesa-reae Maiestatis, quo ibidem non invento, perrexit spretis periculis et Suecis in mari grassantibus in insulam Aland vicinam Stokholmo. Ubi ab Excellentissimo Domino Apraxim, admirali, et a Celsissimo Duce exer-citus Galliczyn humanissime susceptus, libere exercitium religionis Catholicae cum summo etiam acatholicorum plausu peregit. Princeps Galliczyn dixit haec formalia: Gratulor mihi quod tandem in his par-tibus Romanus sacerdos compareat, et opto ut Romana Religio, quae olim hic floruit iterum reflorescat. Iussu Principis prope ipsius tentorium locus pro absolvendis divinis assignatus. Idem Princeps suam mensam obtulit, ne alibi panem quaereret. In gratiarum actionem oblatam certam pecuniam ab officialibus catholicis non acceptavit, cum adversarii spar-gerent, non alio fine hunc missionarium venisse, nisi ob colligendas pe-cunias. In hac insula 73 peregerunt confessionem et communionem. Inde ex insula Aland favorabili rediit vento in Finlandiae insulam Abo, ubi 50 catholicos repertos exomologesi expiatos sacro confortavit epulo. Eius zelus extendisset se in Finniam et ultra, si non defectus liberi passus remoram opposuisset. Petersburgi vero ab eodem patre

ciusque socio missionario paulo maior collectus est fructus spiritualis. Apostatae 2 ex statu Veneto honestis parentibus oriundi (quorum nomina ob iustas rationes non promulganda) qui ante 10 annos a parentibus fugiendo Constantinopolim ibidem adolescentes adhuc variis illecebribus ac promissis ad mahometismum et circumcisionem induiti, ac in ea infidelitate licentiose 8 annos viventes, licet iam ante 3 annos cum legato Moschoviae Constantinopoli huc venerint, tamen non nisi hoc anno per Dei gratiam concionibus compuncti ad gremium S. Matris Ecclesiae reducti confessionem generalem absolverunt cum lachrymis et sacram communionem suscepserunt. Ex Lutheri secta conversi 6, inter quos lutheranus officialis maior in fide catholica instructus: item mulier, quae ante aliquot annos ad fidem lutheranam perversam transierat propter maritum lutheranum ad pristinam veram conversa. Erroribus obnoxii nullam adhuc certam fidem profitentes ex Hollandia oriundi ad orthodoxam fidem conversi 6. Fluctuantes in fide roborati 46. Obstinati peccatores perverse ac scandalose viventes ad meliorem vitam reducti 20. Ad primam confessionem et communionem suscipiendam instructi et induiti 18. Ab annis 30 et ultra non confessi, sacramentaliter absoluti 16; ad mortem omnibus sacramentis dispositi 12. Sepulti 16. Matrimonio copulati 12. Odia gravissima inter duos germanos fratres sunt sospita. Discordiae inter coniuges complanatae 9. Frequens visitatio infirmorum et captivorum. Templi nitor ac sacramentorum frequentia hic utcunque inducta. Excursiones ad 6 milliaria Kronschlorum facta 4. Item Reveliam et Narvam. Nec minorem fuisse zelum domesticorum missionariorum sequentes indicant fructus: sacra exhortationes conscientias suas expiarunt et sacro epulo refecti sunt 5078. Minorennes prima vice in fide instructi et ad confessionem sacramentalis admissi 99. Adulti vero, nunquam confessi ad sacramentum paenitentiae induiti 217, ex quibus plusquam sexagenarii fuere 4. A pluribus annis scilicet 17 et ultra differentes confessionem ad eam rite peragendum induiti 31. Nutantes in fide solidati 190. Ex schismate conversi ad fidem catholicam 5. Ex lutheranismo 12. Apostatae ad gremium Ecclesiae reducti 4. Nullius fidei ad catholicam fidem induiti 20. Ex Iudaismo ad christianismum conversi 2. Ad octiduanam recollectionem S. P. N. induiti 9. Discordiae inter varios compositae 83. Sacro fonte abluti 125. Copulatorum paria 42. Matrimonia in praesentia pastoris calvinistae contracta, inter catholicos revalidata 2, invalidum vero rescissum unum. Infirmi post aliquot milliaria visitati et sacramentis ad mortem rite obeundam dispositi 77. Incantationes et beneficia depulsa 6. Aqua lustrali et consueta supra aegrotantes benedictione, uni ex nunc desiderata restituta salus, aliis vero 54 subventum est. Patrocinio S. P. Ignatii invocato in periculooso partu idque ab aliquot diebus luctatae feliciter enixa matres sunt 2.

Annus 1717.

Benedixisse Dominum coronae anni huius, et vineam illius etiamnum gaudere decoribus testantur datae Abo ex Finlandia P. Danielis Zierowski missionarii Petersburgensis, qui in praedictam insulam 8 Idus Octobris appulit, et per quam humaniter habitus a Celsissimo Principe Galliczyn addictissimo Societati nostrae, utpote qui totam suam musicam solemnieribus festis ad Missae sacrificia solemniter peragenda non absque

concursu principaliorum transmittit. Ibidem praedictus Pater exercitum 30000 non iam in campo locatum, sed per oppida et pagos dispersum reperit, proinde moram facere coactus, donec orthodoxi hinc inde confluenterent pro devotione. Tempus missionis huius fuerunt 3 menses, intra quos exomologesi sacra expiati 83, sine fide viventes ad orthodoxam ducti 12, Finnones servi dominorum catholicorum fidem veram suscep- runt 3, sacro fonte tincti 4, sacro oleo unctus unus obiit, christianeque humatus. Vincula pueri unius, ut a captivitate Cosacorum evaderet liber, soluta florenis 100, discordiae inter principes sopitae. Ad haec accedunt missiones Petersburgenses, ubi facta est frequens visitatio infirmorum, et eleemosynis egestatis sublevatio. Ibidem quavis Dominica et festo conciones dictae quinque. Per generalem exomologesim confessiones correctae 21, incantationes et beneficia depulsa 7. Aqua S. Ignatii sub- ventum tam infantibus quam adultis hominibus acatholicis 40. Infantil lutheranorum parentum in ipsis extremis constituto ex nunc sanitas restituta. Missiones peractae 35. Discordiae sublatae inter vicinos et coniuges 11. Matrimonium sine forma Concilii Tridentini contractum re- validatum 1; invalidum vero rescissum unum; copulata paria 10. Sacro baptismatis fonte loti 59. Nec minor fructus residentiae, tam domi, quam foris in Curlandia, ubi praemissa confessione sacro epulo refecti 6499, minorennes fidei rudimentis imbuti et ad confessionem admissi 171, adulti vero 89. Ab annis circiter 30 non confessi, ad expiationem conscientiae inducti 65, ab aliquot annis non confessi, expiati 122. Confes- siones correctae 17. Habituali in malo ad meliorem frugem ducti 38. Nullius fidei rudimentis fidei imbuti 22. Ex schismate conversi 6, ex lutheranismo 16. M. D. Zuk, studiosus et M. Domina Teresia Ciotkowiczowa conversi ex calvinismo, idque vi voti, ut ipsa oretenus retulit P. Ministro residentiae; decumbens omnibus contracta nervis dixerat se, quam primum melius valere coepit, votum nuncupatum quod damnata secta orthodoxis associari velit. Coronavit Deus Opt. Max. bonam illius voluntatem; senserat enim aliquomodo sensum redire artibus, voti compos facta, convaluit de integro. Infirmi post aliquot millaria visi- tati, et sacramentis ante mortem muniti 90. Ad missiones excusum 14 praeter consuetas Rigensem et Ozelmuzensem etc. Discordiae sublatae 13. Copulatorum paria quindecim. Sacro fonte loti 35. Incantationes et beneficia pulsa saepe numero.

Annus 1718.

Non cedit hic annus praeterlapsis, utpote aequa dives ac illi opum variarum spiritualium. Praemissa exomologesi sacro epulo refecti 5367. Minorennes fidei rudimentis imbuti 29, adulti 20. Prima vice confessi, ex quibus fuere 20 annorum et uxorati 104. Adulti prima vice confessi 18. Ab annis 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 30, non confessi expiati 93. Sacrilegæ confessiones emendatae, idque quaedam ab aliquot annis 45, habituali ad meliorem frugem reducti 8, nullam fidem profitentes ad gremium S. Matris Ecclesiae translati 15. Faemina item Sveca ad senectutem pro- vecta nullius fidei, Catholicam amplexa. Ex schismate conversi 16, ex lutheranismo 3, ex calvinismo 2. Vacillantes in fide solidati 42. Faemina apostata iterum Romano-Catholicam fidemreasumpsit. Item apostata a fide et religione capucina ad frugem meliorem ductus, et absoluta octi-

duana S. P. N. recollectione sumptibus residentiae Vilnam transmissus. Ad infirmos excusum, quibus sacramentis in viam aeternitatis pro- visum 61, missiones praeter consuetas factae 22. Variorum dissidiae se- datae 96, coniugum 5; copulatorum paria 27. Sacro fonte tincti 124. In- carcerati saepius visitati, iisdem semel sacramenta administrata. Infans, S. Ignatii aqua aliisque sacramentalibus adiutus convaluit de repente. A veneficiorum ope quaerenda absterritus 1, beneficia et incantationes pul- sae 16. Exorcismi facti super duos veneficio infectos etc. Haec domi, fo- risque in Curlandia et Semigallia. Missio Petersburgensis sequentia sub- ministrat. Confessi et sacro epulo refecti 600. In ordine ad confessionem instructi 10, in principiis fidei 5. Confessionem generalem absolverunt 9. Obstinati, ad paenitentiam compuncti 20. Qui ab annis 10, 20, 30 non sunt confessi, praemissa confessione ad mensam Dominicam accessere. In fide vacillantes, solidati 17. Ex lutheranismo conversi 4, infirmo dispo- siti et sacramentis muniti 27, humati 15; reus patibulandus concomitatus 1. Discordiae sublatae 8. Sacro fonte loti 42. Copulatorum paria 11. Apostata ad gremium S. Matris Ecclesiae accedens praemissa confes- sione communicavit. Ab annis 4, 7, 8, 12, 15, non confessi, suam confes- sionem absolverunt 20. Excusiones ad 6 milliaria quater, ad 80 millia- ria semel factae. Duo Armeni quorum unus 4, alter 6 annis sine copula- tione cohabitarunt faeminis, prolesque ex illis suscepserant ad copulatio- nem et legitimandam prolem sunt inducti. In fide instructi haeretici 4. Disuniti 3. Captivi visitati 60, infirmi saepe numero. Peregrini cleemo- synis sublevati. De caetero excusiones per varias orbis nostri partes certe non paenitendo fructu peraguntur.

Annus 1719.

Grandem ex reditu PP. missionariorum P. Danielis Zierowski et P. Michaelis Engel concepit dolorem residentia nostra, sortita nihilominus solatium in fructibus spiritualibus tum domi, tum foris per totam Cur- landiam factis. Fructus hi sunt. Praemissa exomologesi sacro epulo refecti 6526. Minorenni instructi et confessi 73, adulti 98. Confessiones sacrilegæ correctæ 32, et multis annis 7, 8, 20, 30 non confessi 175. Conversi ex schismate 16, ex lutheranismo 15, ex calvinismo 3. Habi- tuati in malo ad meliorem frugem ducti 44. Discordantes compositi 102. In viam aeternitatis dispositi 153, sepulti 28, incarcerati visitati 102, vigesies et bis. Incantationes depulsae 23, missiones ad milliara 2, 6, 19, etc. factae 68, sacro fonte loti 229. Copulatorum paria 58. In doctrina christiana instructi 143. Nullam fidem professi Romano-Catholicam am- plexi 14.

Annus 1720.

Aliquam quamvis in temporalibus ab extraneis passa iacturam resi- dentia nostra, magnum tamen in vinea Domini collegit fructum, quem in sequentibus colligere licebit. Missiones obitae 35. Confessi sacroque epulo refecti 6696, ex quibus ab annis 8, 9, 10, 11 non confessi. A plu- ribus annis non confessi confessionem absolverunt 185. Confessiones correctæ 8, plurium ab annis 7, unius ab annis 25, alterius ab annis 30. Minorenni in mysteriis fidei instructi et prima vice confessi 66, adulti vero 102. Infirmi visitati, sacramentis muniti, et ad mortem dispo-

siti in civitate et post multa milliaria, 60. Mortui tumulati 14. Discordes reconciliati 102. Conversi ex schismate ad fidem Catholicam 21. Ex lutheranismo 12, inter quos numeratur M. D. Carolus Gustavus von Hunninghausen Livo nobilis, olim Capitaneus S. R. M. Sveciae. Ex calvinismo 3, ex parentibus lutheranis et schismaticis nati ad fidem perducti 5. Nullius fidei, ad fidem Catholicam conversi 19. Baptizati 167. Copulatorum paria 68. Matrimonium coram praedicante calvino contractum a Catholicis, revalidatum. Duo eo adducti, ut se separarent propter invalidum matrimonium, nec ullo modo ante emendabile. Emendicata pecunia infirme catholicae conductum hospitium. In Rigensi item missione uni catholicae aegrotanti ac derelictae eleemosyna emendicata, et aliis honestis pauperibus subventum est. Incantationes et beneficia de-pulsa multoties. Benedictione infirmorum et aqua S. Ignatii subventum multis infirmis. Apostata ad fidem Catholicam reductus 1; rudes, caete-riques in rebus salutis instructi plurimi.

Annus 1721.

Fortunatum ab aurora pacis felicissimae inter augustum Russiae imperium et Regnum Sveciae conclusae, publico utique patriae exoptatum bono, experta diem residentia nostra; non minus secundum a diei et aestus pondere tulit fructum quando praemissa sacramentali confessione sacro epulo refecti sunt 4137, ex quibus unus ab annis 40, quadraginta vero et aliquot a pluribus, alii a 5, 6, 7, 8, etc. annis non confessi. Confessionem ex tota vita absolvit unus, ad primam confessionem instructi et confessi minorennes 53, adulti 31. Habituali in malo correcti 15. A schismate reducti 6, in fide Catholica instructi 7, ex quibus Lutherum eiurarunt, reliqui in spe conversionis. Vacillantes in fide, solidati 10, baptizati 1000. Copulata paria 20. Ad mortem tum intra tum extra civitatem dispositi 39. Ad sepulturam deducti 4, ad furcam 1. Missiones obitae 39, ex quibus una ad 18 milliaria. Matrimonium contractum in assistentia ministelli calviniani revalidatum 1. Lutherana faemina mentis impos facto a marito catholico voto sanae menti restituta, et ex hac occasione orthodoxam amplexa fidem.

Annus 1722.

Crescente pace, crevit et fructus in vinea Domini. Confessi et sacro epulo refecti 9250, ex quibus 200 ab annis multis. Praeterea ab anno 1, 24; a 2, 42; a 3, 14; a 4, 1; a quinque annis, 8; a 10, 5; a quadraginta tribus annis unus. Iuvenes instructi ad confessionem primam 304, adulti 102, confessiones correctae 53, ex quibus a 15 annis unus, alter a quinquaginta. Ex tota vita 157 confessi. Confirmati in fide 19 ex quibus unus erat colonellus Gallus. Haeretici in fide instructi 7 cum spe conversionis. A lutheranismo conversi 13, ex quibus una ad lutheranismum reversa, demum ad gremium Sanctae Matris Ecclesiae reducta. A calvinismo conversus 1. Missiones obitae 65. Dispositi ad mortem 26. Baptizati 323, copulata paria 83, deducti ad capitum plexionem 2, habituali correcti 15, a schismate reducti 15. Cohabitantes non copulati inducti ad matrimonium ultra 4. Dissidentium paria composita 2. Ab antiqua consuetudine peccandi reducti in meliorem vitam 3. Excursiones Rigam factae ter, ultra Rigam semel.

sit in civitate et post multa militaria, 60. Mortui tumuli 14. Dis-
cordes reconciliati 102. Convicti ex schismate ad fidem Catholicam 21.
Ex Lutheranismo 12, inter quos numeratur M. D. Carolus Gustavus von
Hannoverhausen Livo nobilis, olim Capitanus S. R. M. Sveciae. Ex
calvinismo 3, ex parentibus Lutherani et schismatisici natii ad fidem per-
duciti 5. Nullius fidei, ad fidem Catholicam convicti 19. Baptizati 167.
Couplesorum parva 68. Martinonum coram praedicante calvino contrac-
tum a Catholicis, revallidatum. Duo eo adducti, ut se separarent propter
irregularium matrimonium, nec illo modo ante emendabile. Emendata
pecunia infiltratae catholicae conductum hospitium. In Rigenesti item mis-
sione uni catholicae aerugotinari ac derelictae elemosyna emendicata, et
aliis honestis pauperibus subvenitum est. Incantationes et veneficia de-
puisa multitudines. Benedictione infiltrorum et aqua S. Ignatii subvenitum
multis infirmis. Apostata ad fidem Catholicam reducitus 1; rudes, cateti-
rique in rebus salutiis instructi plurimi.

Annus 1722.

Fortunatum ab aurora pacis felicissime inter augustinum Russiam im-
boni, experita diem residetia nostra; non minus secundum a diei et
aestus pondere tulli fructum quaundo praemissa sacramentali confessione
sacro epulo refecti sunt 4137, ex quibus unus ab annis 40, quadrageinta
vero et aliquot a pluribus, alii a 5, 6, 7, 8, etc. annis non confessi. Con-
fessionem ex tota vita absolvit unus, ad primam confessionem instructi
schismate reduciti 6, in fide Catholicas instructi 7, ex quibus Lutherum
et confessi minorantes 53, adulti 31. Habituali in malo correcti 15. A
baptizati 1000. Couplesata parva 20. Ad mortem tum intra tum extra ci-
teribus annis unus. Juvenes in structae ad confitentiam primam 304, adulti
102, confessores 53, ex quibus una ad 18 millaria. Martinonum confirmatum
102, confessores 142; a 3, 14; a 4, 1; a quinque annis, 8; a 10, 5; a quadrageinta
epulo refecti 9250, ex quibus 200 ab annis multis. Preterea ab anno 1,
Crescente pace, crevit et fructus in via Domini. Confessi et sacro
occasione orthodoxam amplexa fidei.

Annus 1722.

36. Conversti haereticci 16. Missiones obitae ad diversa loca per Curto-
ticas, quam in converteundi haeretics. Nam hoc anno a schismate reduciti
Missionarii nostri anno hoc feliciores fuerunt in reducendi schisma-

Annum 1726.

inter coniuges composite 2. Habitualiter correcti 6.
et deducti 4. Conversti a schismate 9, a Lutheranismo 10. Discordie
dispositi 222. Baptizati 58. Copulata parva 19. Ad supplicium dispositi
inducti 32. Confessiones correciae 14. Infirmi visitati et ad mortem
confessionem instructi 260. Provectae aetatis ad confessionem primam
runt fructus spirituales. Confessiones audite 6571. Iuvenes ad primam
Apostolicj in vinea Domini operarii, seduentes hoc anno college-

Annum 1725.

datam occasione nobiscum frequentiter agendi, stabilitus in fide.
Ignoti usus fuisse ad se reddit. Nobilis quidam debitis catholicos, per
Quidam a beneficio (ut credibile) delirium passus, postquam aqua S. P.
mucti 87. Dispositi ad mortem 11. Baptizati 308. Copulata parva 85.
mam confessionem 244. Infirmi visitati et sacro epulo refecti et extreme
decem 1, quadruplicem 2, viginti 9. Iuvenes et matriti instructi ad pri-
tour 24, a quinque 10, sex 9, septem 1, octo 7, decem 2, duodecim 2, qua-
genariales 31. Non confessi ab anno uno 62, a duobus 31, tribus 32, qua-
dueras numerantur 22. Confessi et sacra synaxi refecti 8350. Ex quibus
repti ab ovili Christi ad causas haereticorum. Missiones obitae ad loca
deterram primario impendunt catholicos per ducatum dispersi, ne aber-
omne ferme operam sum perdant apud heterodoxos, strenuam et in-
conferrunt; hoc anno confaversi ex schismate 11. Missionarii nostri, cum
Githus schismati convertuntur, qui ex Moscovia in Cullandiam se
cam fidem amplectuntur; hoc anno numerantur convertentes ex Lutheranismo
haeresi sua: quorum rarissimus qui ab ipso Luthero Romano-Catholi-
cam Cullandia iniquili heretici convertuntur, qui ex schismate 11.
Ex apostasia 1.

Annum 1724.

Lutheranismo 11. Ex schismate 7. Ex apostasia 1.
a tremino una, ab annis 12 1, ab anni 15 unus. Conversti ex
dispositi 64. Baptizati 590. Copulata parva 86. Confessiones correciae
dam primam confessionem 249. Infirmi visitati et ad mortem sanctam
cum 1, a viginti 12, a quadruplicem 8, a decem 2, a quindec-
a duabus 60, a tribus 12, a quadruplicem 2, a decem 8, a quindec-
epulo refecti 7207; ex quibus generaliter 9. Non confessi ab anno uno 69,
nec obitae ad diversa oppida et pagos numerantur 36. Confessi et sacro
missio, et Livoniem dispersi, in religione orthodoxa conserventur. Missio-
ac missione Scholae regens iurerunt excursiones, ut catholicii per Curto-
ticas noctesque vigilarent. Idcirco frequentes ex Residenzia Mittavienensis
dispergerent ac mactarent, nisi missionarii nostri super regem Christi,
dispersi habitant. Hos inter lipos, licet morientur oves Christi, non tameni
rat catholicos iniquili nos; qui dispersi per oppida et pagos, inter actato-

Annum 1723.

Demolientibus undique circumseptam vulpeculis vienam Domini, exiguus licet operariorum manus hoc anno non impigra cura et opere excelle conata est, nec absimilis labori respondit fructus, dum contenteratibus aures sunt concessae 5499. Ex quibus minorenes in ruidimentis fideli atque ad peragendam rite primam confessionem instructi 13. In-

Annum 1730.

fonte tunc 156. Martimoniio iuncta paria 33. plurius annis non confessi 102. Lutheranismum eiurant 18. Sacro Confessiones audite domi et in ardente peraguntur. Missiones obitate 35. impiigre atque adeo cum zelo ardente peraguntur. Missiones obitate 35. admisstrantur sacramenta, omniaque munia consuetas Societati nostre nibus suis, firmantur in fide vera, instruuntur parvuli ad confessionem, istis in locis orthodoxi permetiti heterodoxis consolantur in persecutio- sed et Rigae, Seelburgi, Bowsci, Jacobstadii, Tokumi, Ozelmusee plurimi, ligionis operarii et missionarii nostri non tantum Mittavie, et Schonbergae, indecessam operam impendunt promovendae Romano-Catholicae re-

Annum 1729.

abulti 148. Copulata paria 52. multii 109. Minorenes instructi et prima vice confessi 105. Sacris iunctis faciae 20. Missiones audite 5441. Infirmi visitati et sacramentis rati 10, missiones ad catholicos in diversis oppidiis et parvis degentes illaezi et integrin ortodoxa fide perseverant. Conversi hoc anno lithu- rentes cum prole sua, etiam medias inter flammam hereticarum pravitatis reduci possunt ad Romano-Catholicam fidem, nihil omnino catholicum profiter duritatem cordis ac pertinaciam eorum ab haereti sua

Annum 1728.

Solatum hoc missionariorum nostrorum, quod licet pauci lutherani nam missiones obitate per Guroniam et Livoniham numerantur 63. Con- fessiones audite 10605. Ex quibus generales 55. Correctae 56. Prima vice confessi tum patet, tum provocate aetatis 256. Non confessi ab annis 1, 2, 60 et ultra 275. Infirmi dispositi et sacramentis multii 167. Calvinismum eiurant 3, schisma 17, Lutheranismum 6. Dispositus ad supplicium 1. A superstitione avocati 2. Baptizati 272. Copulata paria 39.

Annum 1727.

Excursiiones missionariorum nostrorum, hoc anno frequentiores erant; lutheranos vivunt. Confessiones audite 5745. Ex his maturae et prima vice confessi 142. A plurius annis ut 10, 18, 20 etc. non confessi 175. Confessiones correctae, idque a 40, 20 etc. annis, 59. Generanter con- fessi 27. Baptizati 311. Dispositi ad mortem 159. Copulata paria 71.

nam missiones obitate per Guroniam et Livoniham numerantur 63. Con- fessiones audite 10605. Ex quibus generales 55. Correctae 56. Prima vice confessi 142. A plurius annis ut 10, 18, 20 etc. non confessi 175. Confessiones correctae, idque a 40, 20 etc. annis, 59. Generanter con- fessi 27. Baptizati 311. Dispositi ad mortem 159. Copulata paria 71.

miam et Livoniham 41 profiter constabiliens catolicos, qui medios inter lutheranos vivunt. Confessiones audite 5745. Ex his maturae et prima vice confessi 142. A plurius annis ut 10, 18, 20 etc. non confessi 175.

rimonio iuncti 11. Ad eirandum Lutheci Catholique dogmata iuncti 13. A Phocci schismate conversti 2. His intra domesticos lares collectis pro- ximis Zelus religiosus limittibus minus se corcatri passus, diffudit se etiam ad dissistas partes Culandiae obiens interatis vicibus missiones, Rigae, Berzis, Zagoren, Tukum etc. ubi vacillantes in fidie roborati, pau- peres eleemosiniis sublevati, pueri et rudes in pagis ruidimenta fideli edociti, et cetera missionariorum Societas munia non sine speciali fructu exercita.

Catholicae pietatisque zelus in partibus heterodoxis, religiones

Huius laboris apostolicarum studiit promovere incrementum. Hoc anno indecessus Zelus in partibus heterodoxis, religiones

gesi expurgarunt conscientias suas 7470, ad eandem ritie acadendam ex iuvante informati 165. Matriti undquam confessi preterea instruc- tione iuncti 199. Matrimonio iuncti 52. Ad mortem christiane obueniam dispositi, sacrae mentis uniti 150. A Lutheci et Phocci tribunal confessionis accesserunt 983, ad primam confessionem infor- mati parvuli 420. Infantiles sacro fonte iuncti 233. Eiuratis Calvini et Lutheri dorpamatis ad idem Catholicae profitendam accesserunt 20,

Phociani ecclesiastice catholicae uniti 8. Missiones Rigae aliisque in locis Cumlandiae tum in finitimis Lituanie absoluatæ, ubi pueri cathechi- zati, rudes senes Deum ignorantes ad cogitationem Dei instucti, immixti tum Captivi visitati ac in indigentia sua ex misericordia sublevati.

Annus 1733.

Religio Romano-Catholica in duacitu varia hominum lue ut plurimum iuncti, quos spirituallum fructuum colligit manipulos militanti ac triun- phanti Ecclesiae representations religiosa amota pena. Ad sacrum tribunal confessiois accesserunt 983, ad primam confessionem infor- mati parvuli 420. Infantiles sacro fonte iuncti 233. Eiuratis Calvini et Lutheri dorpamatis ad idem Catholicae profitendam accesserunt 20,

Lutheci dorpamatis ad idem Catholicae profitendam accesserunt 20,

Phociani ecclesiastice catholicae uniti 8. Missiones Rigae aliisque in locis Cumlandiae tum in finitimis Lituanie absoluatæ, ubi pueri cathechi- zati, rudes senes Deum ignorantes ad cogitationem Dei instucti, immixti tum Captivi visitati ac in indigentia sua ex misericordia sublevati.

Annus 1732.

Etiam hoc anno indecessus Zelus in partibus heterodoxis, religiones

Huius laboris apostolicarum studiit promovere incrementum. Hoc anno indecessus Zelus in partibus heterodoxis, religiones

gesi expurgarunt conscientias suas 7470, ad eandem ritie acadendam ex iuvante informati 165. Matriti undquam confessi preterea instruc- tione iuncti 199. Matrimonio iuncti 52. Ad mortem christiane obueniam dispositi, sacrae mentis uniti 150. A Lutheci et Phocci tribunal confessionis accesserunt 983, ad primam confessionem infor- mati parvuli 420. Infantiles sacro fonte iuncti 233. Eiuratis Calvini et Lutheri dorpamatis ad idem Catholicae profitendam accesserunt 20,

Phociani ecclesiastice catholicae uniti 8. Missiones Rigae aliisque in locis Cumlandiae tum in finitimis Lituanie absoluatæ, ubi pueri cathechi- zati, rudes senes Deum ignorantes ad cogitationem Dei instucti, immixti tum Captivi visitati ac in indigentia sua ex misericordia sublevati.

Annus 1731.

lorum albo calculandos spirituales premitis fructus, dum confessiones presbiteralis 9, magistris 2, coadiutores totidem, non paucos tamen do-
licit enim non plures quam ante domus hanc sicut operarios, scilicet regimibus, antiquae in via Domini, gloria eius pulcherrimam adorare.
Sub novi anno hoc tam Curlandiae quam residencia et missionis

Annus 1737.

phyaci dedicata Dei Optimi Maximi.
tate iudei 2. Et haec est hius anni spiritualium fructuum collecta gazo-
Catholacam ex Lutheranismo 24. Ex schismate Phocaiani 12. Ex infidei-
adulti 305. Copulata paria 69, a pravitate heresios reducti ad fidem
isimae 358. Infirmi omnibus sacramentis pro via aeternitatis pasti ac
per confessionem tollendas instructi et admissi 231. Sacro fonte in bap-
fessi ad emundandum conscientiam inducti 39, prima vice ad maculas
emundatae per confessiones 10638. Ex quibus multis annis, non con-
siores animae gementes, vult autem a scoria ab eruente peccatorum
acatholicos eo pretiosior labor, auxit aestimatione sudor operaeque
annis divitias adictimus spirituales. Dedit harum copiam quo maior inter
Non tam aurum auro, annuis thesauris, quam non disperas antecitis

Annus 1736.

lapsis elaboreata sudore.
Haec presentis anni fructuum spiritualium corona, non impari praeter-
dispositi 5. Matrimonio iuncta paria 73. Sacro baptisme mundati 296.
Lutheranum accessit 1. Supplicandi variis mortis genere zelose
40. Catholacam 41. Sacrae schismata eirarunt 22. Calvinista ad
omnibus sacramentis in viam acermitatis muti 282. Missiones peractae
Sacrilegi silentiarum vel maxime sub tempus ubilei correcti 119. Infirmi
243. A plurimi annis non confessi ad paenitentiae tribunal adducti 48.
prioris due fidei rudimenta edocti, ac ad primam confessionem admissi
annotationum descripitione: Peccata sua confessi 12548. Minorum dies sequenti
assidua cura colliguntur tam ante quam post indulgentiarum dies sequenti
anno inibilem in gaudentium animarum, quos

Annus 1735.

vide possum nec hoc intermissa anno.
pullata 26. Missiones obitate 50. Cetera vero omnia que in praeteritis
instabilis in fide fortiter roborati 40. Matrimonium inuenitum paria co-
eirarunt 15, nulli fidei adherentes Catholacam amplexi 35. Catholic
desertores revocati 2. Phocci errores detestati 5. Lutheri dogmata
fessi 224. Mortuus necessaria admissira sacramenta 688. Fidei
nem ad eam induciti 27. Prima fidei rudimenta prima que vice con-
ex tota vita confessi 6, ab annis 4, 5, 20, 35, 60. Negligentes confessio-
rum tribulorum per confessionem elecerre 12176. Sacrilegas correxerunt 57,
tribut laborans in agro Domini manus apostolica subvenit, dum peccato-
rit errorum zizania (ob quorum copiam) praelectum triticum ne pe-
Praeterlapsis hic etiam annus sua non impar fertilitate in quo ipsa

Annus 1734.

in hinc annis dispositis et sacramentis multis 349. Missionibus obitis 26.
Matrimonio copulatis paribus 130. Sacro Baptismatis fonte adultis 499.
exceptis ab annis pluribus 55; prima vice aduentum sacrum tribunal 167.
spiritualibus fructibus. Nimirum confessioibus in universum exceptis 13694,
tamen in viene Domini attulit detrimentum, quod colligere licet ex hisce
torum et camporum plantis damnosam omniabat sterilitatem, nullum
Etsi saevissima hoc anno dominabatur hinc, que non paucis hor-

Annus 1740.

Residentiae Mittaviensis et Missionis Schonbergensis Societatis Iesu.
LITERAE ANNUAE

socios, incolumes tamen omnes.
baptizati 510. Etiam hic annus totidem, parisque conditiois numerabat
degenitum obitate 87. Matrimoniali vinculo copulata paria 122. Infrantes
tigi 3. Missiones non sine singulari solatio catholiconum inter catholicos
sacramentis multi 253. Calvinius conversus 1. Lutherani 29. Schisma-
17. Prima vice confessi 326. Infrimi in viam aerumnatis dispositi et
nimurum: confessioibus in universum audite 14074, ex quibus generales
Fertilem fructuum spiritualium fuisse hinc annum indicant sequentia,

Annus 1739.

dem anni et comprehendia vitarum distinctionis manifestant.
ex omnium numero succubuerunt laboribus, prout historia domus eius-
duo, et circa tempora procuranda coadiutores duo. Verum quatuor
imbenundam litteris et pietate studiosam inventum scholasticis magistris
statu congruentibus occupati munis, quos semel labores circa
dots 10, partim ministerio verbi divini instantes, partim aliis proprio-
390. Laborabant praesenti anno in hac viene Domini e sociis 14, sacer-
vata loca peractae 95. Copulata coniugum paria 107. Infantes baptizati
1480. Prima vice confessi 308. Lutherani conversi 31. Missiones audite
mijum Ecclesiae redicti 10. Lutherani conversi 7. Schismatici ad gre-
scismate et rebaptizazione retractibus colligere licet. A
tanis manipulos suos ut ex fructibus spiritualibus cum exultatione por-
Rigam, Sebürgam etc. reversique sunt venientes et cum exultatione por-
mare Batticum ab aliquot annis intermissionem, hoc anno reassumptam;
Rigenses in interiorum Livoniā, Esthoniā; Schonbergensis Neo-
dem mosti missionarii: Mittavensis ad missionem Curonianam usque ad
Laeitor aliis annis hic ibat, ubi iucundius prata riserū spiritualiā,
non alio certe quam saliente lacrimarum imbre recrēta. Iban signifi-

Annus 1738.

ceremoniis adhibitis benedicta et a malo genio liberata immixta.
cantata loca, pectora etc, sacris Ecclesiae precationibus, praescribitisque
cataphismis per diversa loca peractae 79. Domus, iniunctes, infiltrati, in-
iunct Lutheri sectam 41, Phocci schisma 5. Missiones cum confessionibus et
mentis multi 296. Baptizati 445. Matrimonio iuncta paria 113. Eiura-
mam Eucharistiam sumendum instructi et adducti 416. Infrimi sacra-
mentis multi 299. Infrimi sectam 445. Matrimonio iuncta paria 113. Eiura-
mam universum exceptae 13764. Ad prima vice confitendum et Sanctissi-

Quantum in his haec etiudis operis potuit, tantum etiam hoc anno ope
ravit zelus, qua sacramentorum administrationibus, qua verbi Dei praे-
diuina adiutus Catholicae religionis conservandae augendae allabo-

Annus 1744.

magistris scholiarum 2, coadiutores temporales 3.
ideinde missio 8, professor scholarum in missione 1. In residentia
residentiae et alterum missionis Scholares sunt concionatores
genit socios 16, videlicet sacerdotes 11, ex quibus praeter Scholares
violentiam dispositi 2. Aliut hec residenzia una cum missione Scholares
cum concionibus obitate 27. Apostata a fide conversus 1. Ad mortem
111. A lutheranismo converti 26. A schismate 7, a calvinismo 2. Missio-
nici 96. Sacro baptismati fonte trinci 414. Matrimoni copulata paria
plures in viam aeternitatis abiérunt, sacerdotes 283. Extrême
Ad confessionem prima vice facieundam instructi 113. Infirmi, quorum
confessiones in universum exceptae 11724, ex his generalles 86.
Gloriam propagandam saltemque promovendam attinebat; documento
cura, sic nihil negligetum in oeconomia spirituali, quod ad Majorum Dei
Ut anno hoc rei familiaris bene administrande solita non defuit

Annus 1743.

licet partes 10, magistros 2, coadiutores 3.
haec residenzia cum missione Scholares sunt hoc socios 15, vide-
5. Vacillantes in fide salutaribus mortis robore et rectificati 4. Aliut
siones obitate 61. Converti ex lutheranismo 27. Calvinismo 2. Schismate
extremi unci 70. Baptizati 368. Matrimoni copulata paria 119. Mis-
tificate confessi 279. Infirmi sacerdotes munici 290. Praeterea
sum exceptae 12822, ex quibus generalles 28. Prima vice Praeterea
legemunt manipulos; documento sunt sequentia: Confessiones in univer-
guli inter Curonicæ orae zizania non sufficiatos iructuum spirituatum col-
Non cessavit hoc anno fervidus zelus operationum in arvis Domini,

Annus 1742.

bergeri socios 15, videlicet partes 10, magistros 2, coadiutores 3.
tum frequentissime. Aliut hoc anno residenzia cum missione Schol-
ares et pagis nec non benedictiones instantium et adultorum male valen-
tines 2, a schismate 5. Lites composuisse trium, catechizaciones in
litteris 372. Matrimoni copulata paria 105. Converti a lutheranismo 28, a cal-
vinismo 2, a schismate 5. Missiones obitate 59. Baptizati
litteri visitati et sacerdotes munici 395. Missiones obitate 59. Baptizati
versum auditare 16099, ex quibus generalles 89, prima vice confessi 548.
fructus spirituales, quos indicant sequentia: Nimirum confessiones in uni-
sterilis erat hic annus quadriges campestres, sed non quad-

Annus 1741.

magistrum 1, coadiutores 4.
missione Scholares in universum socios 17, videlicet partes 12,
spiritualibus traditis sacerdotibus tribus. Aliut hoc anno residenzia cum
et baptizato. Catechizatioibus habiti per pagos plurimi. Exercitii
Confessi ex lutheranismo 23, ex schismate 13. Iudeo uno instruто
ravit zelus, qua sacramentorum administrationibus, qua verbi Dei praे-

dicationibus et catechesibus, imbecilles in fide solidando, rudes necesse sunt ad saltem edocendi, catetos salutaribus monitis a virtus astralio, et in virtutibus stabiliendo, utque ad numerum ea revocabem. Conuersione sacramentali suam expiarunt conscientiam 10385, generaliter confessi 10, prima vice confessi minoribus 181, matutores 10, intermissionis multitudo 213, extreme unicte 54, baptizati 381, matrimoniis copularia parata 91, confersi a lutheranismo 16, schismate 6.

Aliuit residencia una cum missione Schonbergensi socios 15, videlicet ex his fructibus cognoscitur spiritualibus; nam vinculis peccatorum soluti sunt: 6527. Generatice confessi: 8. Ad primas Agni absque macula epulas adducti sunt 87. Interimis per sacra sacramenta salus animae data sunt: 77. Luncta in foedus pacis matrimoniales parata: 36. Labem est 159, ex quibus non paucis et corporis valentudo restituta. Extreme epiulas adducti sunt 87. Interimis per sacra sacramenta salus animae data sunt: 77. Luncta in foedus pacis matrimoniales parata: 36. Labem est 159, ex quibus non paucis et corporis valentudo restituta. Extraeme contra veniticia, incantationes et morbos, frequentes.

Aliuit residencia una cum missione Schonbergensi socios 16, ex qui- bus praeter Superiorum residentiae, et alterum missionis Schonbergensi missione 1. In residentia magistri 2, coadiutores temporales 3.

Novus exercendi zeli campus hoc anno patuit. Excellentissimus enim de Bryhl generalis en cheti in exercitu Rossicaco, exceptit unum patrem suis sumptibus sustentandum, qui in Livoonia remotore Moscho- vita, catholici omni spirituali ope desstituti succincteret. Praeter hunc septem, magistrum castrensem, residentia Mittavienensis sustentavit patres gloriam divinam promoventibus squalue succurrentibus proximo, baptates 4. Fratrem I. Ab his operariis in viaea Xti pro virtibus suis missionarium castrensem, residentia Mittavienensis sustentavit patres 187. Confessiones audite 7816. Matrimonio imcta parata 56. Infirmi tizati sunt 366. Ad confessionem prima vice rite facientiam instaurati sunt 366. Ad confessionem squalue succurrentibus proximo, baptates 4. Fratrem I. Ab his operariis in viaea Xti pro virtibus suis residentia magistrum 1. Fratres coadiutores 5. Missio Schonbergensis septem, missione 1. In residentia magistri 2, coadiutores temporales 3.

Annus 1746.

Regiones Septentrionales utrum iam aliae sunt ad messem, non paucae tamen isthic et hoc anno divinae gloriae pulcherrunt adorare, quod vel ex his fructibus cognoscitur spiritualibus; nam vinculis peccatorum soluti sunt: 6527. Generatice confessi: 8. Ad primas Agni absque macula ex his fructibus cognoscitur spiritualibus; nam vinculis peccatorum soluti sunt: 77. Luncta in foedus pacis matrimoniales parata: 36. Labem est 159, ex quibus non paucis et corporis valentudo restituta. Extraeme epiulas adducti sunt 87. Interimis per sacra sacramenta salus animae data sunt: 77. Luncta in foedus pacis matrimoniales parata: 36. Labem est 159, ex quibus non paucis et corporis valentudo restituta. Extraeme contra veniticia, incantationes et morbos, frequentes.

Aliuit residencia una cum missione Schonbergensi socios 16, ex qui- bus praeter Superiorum residentiae, et alterum missionis Schonbergensi missione 1. In residentia magistri 2, coadiutores temporales 3.

Regiones Septentrionales utrum iam aliae sunt ad messem, non paucae sor scholarum in missione 1, magistri 2, coadiutores temporales 3.

Annus 1745.

Sacerdotes 10, ex quibus praeter Superiorum residentiae et alterum mis- sionis Schonbergensi, sunt concionatores idemque missionarii 7, profes- sori scholarum in missione 1, magistri 2, coadiutores temporales 3.

Aliuit residencia una cum missione Schonbergensi socios 15, videlicet confessi 10, prima vice confessi minoribus 181, matutores 10, intermissionis multitudo 213, extreme unicte 54, baptizati 381, matrimoniis co- sacramentis 10, platta parata 91, confersi a lutheranismo 16, schismate 6.

Heundo, et in virtutibus stabiliendo, utque ad numerum ea revocabem. Con- fessione sacramentali suam expiarunt conscientiam 10385, generaliter confessi 10, prima vice confessi minoribus 181, matutores 10, intermissionis multitudo 213, extreme unicte 54, baptizati 381, matrimoniis co- sacramentis 10, platta parata 91, confersi a lutheranismo 16, schismate 6.

Aliuit residencia una cum missione Schonbergensi socios 15, videlicet confessi 10, prima vice confessi minoribus 181, matutores 10, intermissionis multitudo 213, extreme unicte 54, baptizati 381, matrimoniis co- sacramentis 10, platta parata 91, confersi a lutheranismo 16, schismate 6.

Viticam citioriorem, noster missionarius sacerdos, per Excellentissimum Dominium de Bryhl generali permittitibus Superis, hoc anno in exercitu Rossilaco, voluntibus an saltem permittitibus Superis, hoc anno in Curlandiam redit in resi- dentiam Mittavienensem, in hac vetere colonia, Curlandia nempe, Semigal- lia, Curonia, una cum aliis sociis Partibus in universum II. Ex quibus 7 alii residentia Mittavienensis (praeter magistrum I et fratres 5) 4 vero missio Schombergensis (praeter magistrum I) portantes pondus diei et aestus, in laborendo pro gloria Dei non exiguum fructum colle- geret: sunt enim baptizati 266. Ad primam confessionem rite facientiam instituti 193. Confessiones auditae 9875. Martimoniio iuncta paria 66. Infirmi visitati et praevia sacramentis audiencia, sacra communione re- fecti 175. Infirmi ad felicem mortem dispositi, omnibusque sacramentis viam eum conseruant, ut in Curlandia, Semigallia, Curonia, parteque Livonie Rossilacis scuptis parentis Cur- Semigallia, Curonia, parteque Livonie Rossilacis scuptis parentis Cur- laniae collimata, et fideles Xti, in fide remittuntur firmarentur, nam ad ea, qua pars reverentia suscipienda, inducibant, et illas convenienter ad eam, quae omnia in vanum hi coenatus abiit, nam na- bant persuasione permovebantque. Nec omnia in fide baptizati sunt 498. Ad primam confessionem bene expedientiam instaurati sunt 235. Confitentes benedictione suis operariis Domino intra hunc annum baptizati sunt 445. Lutherani convenerunt 37. Calvinistae 5. Schismatice 5. Nullius munitione 181. Infirmi visitati et sacra communione refecti praevia confessariis firmi dispositi, et ad felicem mortem omnibus sacramentis necessariis peccata sua auditi absoluuntur 15251. Martimoniio iuncta paria 117. In- firmi dispositi, et ad felicem mortem omnibus sacramentis necessariis firmi dispositi, et ad felicem mortem omnibus sacramentis necessariis peccata sua auditi absoluuntur 15251. Martimoniio iuncta paria 117. In-

Annus 1749.

galiae viciniisque Curoniae et Livoniae oitis, desudantium labore uberes campi, non tam mena Domini; que impigro operariorum in his Semini- steriis hunc annum propoter nimiam aeris siccitatem experti sunt galliae, Curoniae, parte Livoniae, factis hunc in fine excursionibus 34, ipsa Mittavia et Schonbergia, partim in variis locis Curlandiae, Semini- riae. Labor hic ampliandae gloriae impinge est partim in tiones super infinitos iam infantes, iam pueros, iam adulos, facete plu- litigantes 4. Sepulturae peractae 12. Domus benedictae plures, benedic- fidei ad fidem Romano-Catholicae includit 5. Discordiae softare inter munitione 445. Lutherani convenerunt 37. Calvinistae 5. Nullius sione 45. Lutherani convenerunt 37. Calvinistae 5. Nullius munitione 181. Infirmi visitati et sacra communione refecti praevia confessariis firmi dispositi, et ad felicem mortem omnibus sacramentis necessariis peccata sua auditi absoluuntur 15251. Martimoniio iuncta paria 117. In- firmi dispositi, et ad felicem mortem omnibus sacramentis necessariis peccata sua auditi absoluuntur 15251. Martimoniio iuncta paria 117. In-

Annus 1748.

Evoctus anno praeterito in novam coloniam, nempe in Livo-Moscho- 7 alii residentia Mittavienensis (praeter magistrum I et fratres 5) 4 vero missio Schombergensis (praeter magistrum I) portantes pondus diei et aestus, in laborendo pro gloria Dei non exiguum fructum colle- geret: sunt enim baptizati 266. Ad primam confessionem rite facientiam instituti 193. Confessiones auditae 9875. Martimoniio iuncta paria 66. Infirmi visitati et praevia sacramentis audiencia, sacra communione re- fecti 175. Infirmi ad felicem mortem dispositi, omnibusque sacramentis viam eum conseruant, ut in Curlandia, Semigallia, Curonia, parteque Livonie Rossilacis scuptis parentis Cur- Semigallia, Curonia, parteque Livonie Rossilacis scuptis parentis Cur- laniae collimata, et fideles Xti, in fide remittuntur firmarentur, nam ad ea, qua pars reverentia suscipienda, inducibant, et illas convenienter ad eam, quae omnia in vanum hi coenatus abiit, nam na- bant persuasione permovebantque. Nec omnia in fide baptizati sunt 498. Ad primam confessionem bene expedientiam instaurati sunt 235. Confitentes benedictione suis operariis Domino intra hunc annum baptizati sunt 445. Lutherani convenerunt 37. Calvinistae 5. Nullius munitione 181. Infirmi visitati et sacra communione refecti praevia confessariis firmi dispositi, et ad felicem mortem omnibus sacramentis necessariis peccata sua auditi absoluuntur 15251. Martimoniio iuncta paria 117. In-

Annus 1747.

Nec hic annus steriles apparuit, cum strenua laborantum in viena Domini non defuit manus, ut sequentes testantur fructus. Sacra enim exomologesi expati 14728. Ad eandem primo peragendam rite instrucci 1231. Infirmi dispositi ac sacramentis muniti 102. Sacro baptismae superlatus abluti 112. Matrimonio inuncti 102. Ad fidem Catholicam adducti 38, schismatis 36, ex quibus duas ultra quadragesimam militaria. Altit praesenti anno resistentia habeat cum missione Schonbergerensi socios 17, videlicet partes 12, denita ex quibus duas ultra quadragesimam militaria. Altit praesenti anno resistentia habeat cum missione Schonbergerensi socios 17, videlicet partes 12, magistrorum 2, coadiutores 3.

Ad eandem primam obsequium sacrae communione reiecti 493. Ex quibus extremitatem 1. Incarcerata visitati et ad meliorem frugem reduciti 5. A lithera- nismo convenerunt 33, a calvinismo 2, a schismate 3, omnes de plebeio statu. Non adducuntur hic litigantium odiar inter denos et supra coniuges com- posita. Benedictiones innumerare super iniirmos faciat. Missiones ad plurima loca etiam post militaria 20 et ultra, quinquecessimum numerum excedentes. Deo sollemnudo T.O.M. aeternae reperiuntur gratias; qui servorum annuum seruum: tum huius resistentiae in partibus 8, magistro neerationis lavacro abluti 589, vinculo matrimonii copulata parva 130, a schismate ad unionem reduciti 5. Lutheranum elirunt 29. Calvinis- schismatis lavacro abluti 388. Ad supradam luctam uncti 146. Sacro rege- runt. In sacro tribunali absoluti 1426. Generali exomologesi expati 22. Primis vice instrucci 388. Ad supradam luctam uncti 146. Sacro rege- rum. Apostatae iterum ad ovile Ecclesiastice adducti 3. Missiones cum munim concionibus et cataphrisis obitate 36. Domus iustitiae aqua expiatate 133. Litigantium coniugium odiar composta 8. Benedictiones plurimae super agros tum aditios tum infantes faciat. Benedictio divina etiam in tem- poralibus non deficit hinc resistentiae; que hoc anno altit sacerdotis 8, portatis tum aditios tum infantes faciat. Benedictio divina etiam in tem- portibus non deficit hinc resistentiae; que hoc anno altit sacerdotis 8, portatis tum aditios tum infantes faciat. Benedictio divina etiam in tem-

Annus 1751.

Annus 1750.

Annus hic plusquam quinquagesimo fructu suis in viena Domini exiliaravit operarios, qui ex variis excursiōnibus, etiam longe dissitis rediuentes, cum exultatione manipulos suis in horrem Domini importa- runt. In sacro tribunali absoluti 1426. Generali exomologesi expati 22. Primis vice instrucci 388. Ad supradam luctam uncti 146. Sacro rege- rum. Apostatae iterum ad ovile Ecclesiastice adducti 3. Missiones cum munim concionibus et cataphrisis obitate 36. Domus iustitiae aqua expiatate 133. Litigantium coniugium odiar composta 8. Benedictiones plurimae super agros tum aditios tum infantes faciat. Benedictio divina etiam in tem- portibus non deficit hinc resistentiae; que hoc anno altit sacerdotis 8, portatis tum aditios tum infantes faciat. Benedictio divina etiam in tem-

Annus 1750.

Annus hic plusquam quinquagesimo fructu suis in viena Domini exiliaravit operarios, qui ex variis excursiōnibus, etiam longe dissitis rediuentes, cum exultatione manipulos suis in horrem Domini importa- runt. In sacro tribunali absoluti 1426. Generali exomologesi expati 22. Primis vice instrucci 388. Ad supradam luctam uncti 146. Sacro rege- rum. Apostatae iterum ad ovile Ecclesiastice adducti 3. Missiones cum munim concionibus et cataphrisis obitate 36. Domus iustitiae aqua expiatate 133. Litigantium coniugium odiar composta 8. Benedictiones plurimae super agros tum aditios tum infantes faciat. Benedictio divina etiam in tem- portibus non deficit hinc resistentiae; que hoc anno altit sacerdotis 8, portatis tum aditios tum infantes faciat. Benedictio divina etiam in tem-

Annus 1752.

Fruitus laborum quem indecesso zelo missionarii, quorum 9 hoc anno praeter magistrum I et fratres 4 residentia hae, quartuor autem annos residentia iuncta habent, compotarunt, est sequens,

Annuis 1756.

Impedita quamvis hoc anno ubere frugum spirituallum collec-
tione, per expeditum haeretica molitio ex missione Rigeni missio-
narium nostrum, et per effectum alterius missionarii oras maritimas et
totam penae Curlandiam ad mentem p. m. fundatioris obire soliti, siquidem
missionariorum misericorde huius et orphanae nunc plebis, quem Superi his
terris pro magno suae glorie incrematio et animarum lucro ad unde-
viginti ac plures annos concesserunt, fata sustulerunt, nihilominus pau-
citas personarum, quorum residencia sacerdotes 9, magistrum I et
fratres 4, missio vero Schönb ergensis sacerdotes 4 et magistrum unum
alibat, sequentia fructificavit: nimurum confessiones audite 18052. Ex
his prima vice praevia instrumente facta 331. Confessiones generales
107. Infirmi dispositi 590; extreme uicti 164. Baptizati 535. Matrimonia
benedicta 103. Lutherani convensi 34, ex schismate 5, ex calviniismo 1,
ex iudaismo baptizatus 1. Missiones praeter domesticas obitate 61. Ca-
tholicese dictae 149. Domus benedictae 24.

Annuis 1755.

Tamestis pacatos dilectorum vernorum et aestivaliuum numeret hec resi-
dentia Boreae exposita inclemmitate, sat uberm tamen sortita est mes-
sem frugum spirituallum; cui colligende hoc anno, una cum aliis alibi
comhortantibus sociis insudarunt per sonae sacerdotium octo quos alebat
residencia, praeter magistrum I et coadiutores temporales 3. Quando-
que idem per sacram exomologesim a pectoris absoluti 20334. Ex his praec-
via institutione data primum sacramenta frequentare admisi 330. Ge-
nerales totius vite fecere confessiones 89. Infirmi sacramentis refecti
ac in viam aeternitatis dispositi 580. Ad supremum agonem feliciter
ceundum extremi uicti: 235. Sacro regeneratiois lavacro abulti: 773.
Matrimonia benedicta 226. Lutherani ad premium Sanctae Ecclesiae per
secutae eiruptionem reducti 25. Missiones praeter domesticas obitate 88.
His animarum fructibus colligendis collaboravit etiam missio Schönb ergen-
sis: quae hoc anno aliit personas 6, quorum sacerdotes fuerit 5, ma-
gister unus.

Annuis 1754.

Pacifica operariorum in viae Domini strenue laboretium, quos
libitima superstities reliquerat (quidue enim hoc anno obierunt) sequen-
tes protulit fructus. Sacra exomologesi expiat 915. Ad primam con-
fessionem rite peragendum instucti 249. Ex tota vita confessi 71. In-
firmi in viam aeternitatis dispositi 366. Extreme uicti 168. Baptizati
413. Matrimonio iuncta paria 104. Haeresim eiruunt Lutheranam 23,
calviniaram 1, schisma 4. Missiones per diversa loca obitate 56. Aliit haece
residencia personas 13, nempe sacerdotes 8, coadiutores
temporales 4. Missio vero Schönb ergensis sacerdotes 4 et magistrum I.

Annuis 1753.

Inter fratrem enim huius eteodoxorum assulitus, missionarios omnes ex
Christianis universa excessi cupientium, ut liberi in regem Domini
gratiasarentur Iupi rapaces, adeo non refreguit operarium impetrerit
Residentia habuit sacerdotes 12, magistri 1, fratres 4. Misso vero
Scholibergenis sacerdotes 4, magistri 2. Horum operarium arduo
laborare sedentes collecti sunt fructuum manipuli. Bapitzat 485, ad pri-
mam confessionem rite faciliorem instructi 491. Confessi 27812. Gene-
rali exomologesi expiati 135. Matrimonio iuncta parita 87. Infirmi sacra-
communione referiti 566, ex quibus extremitate nunc 538, a lutheranismo
conversi 82, a schismate 4. Iudei bapitzati 3. Dia composita 7. Missio-
nes factae 35. Catharchismi dicti 108. Seputi 20. Plurimae super aeris
benedictiones factae, et ad mortem violentiam dispersi 1.

Annals 1759.

Habuit hec residenitia hoc anno sacredotes II, magistrum I, fratres 4, missio vero Scholionensis, patres 4, magistrum Zelius tribulis haeresos et spitis referta viuea Domini, quis operariolum zelus fuerit, quamque indecessus, ostendunt collecti in horre Domini fructus spirituales: baptizati 266. Ad primam confessionem rite faciebam in stricti 327. Matrimonio iuncta paria 101. Confessi 1058. Generali exomologesi excepti 24. Infirmi sacra communione refecti 559, ex quibus extreme uncii 224, a literamini conveneri 45, a calvismo I, a schismate 4, Iudee baptizati 4, Turca I. Ab apostasia redicti 2. Dia composita 13. Missiones 20. Cathochismi dicti 57. Seputti 35. Domus plures

Annals 1758.

Inter medios bellorum aestus ac transennitum copiarum tumultus, non cessarunt ab excollenda vi mea Domini persone huius residentiae, quas praesentia anno aliuit; nempe: sacerdotes I0, magistrum I et coadiutores temporales 4; missio vero Scholionegensis sacerdotes 4 et magistros 2. Si audiem sat uberes fructus spirituales collegerunt. Nimirum: audite confessores 24672. Ex his praevia instructione data primum quisitos 2. Si audierunt sacerdotes fructus spirituales confessores 4 et ma- scaramenta frequentare admissi 339. Generales totius vitae fecere con- fessiones 92. Infirmi visitati, dispositi et sacramento Eucharisticae refec- tis 983. Extreme uncti 335. Ad mortem violentiam dispositus 1. Baptizati cum consensu parochorum 565. Matrimonia bene dicta 67. Lutherani ad agremium Sanctae Romanae Ecclesiae per seculare currationem reduciti 36. Ex schismate conuersi 15. Ex iudeismo 2. In Fide vacillantes roborati 2. Sepulti pauperes 58. Ad deserenda veneficia persuasus 1. Missiones

Annals 1757.

ministrum: confessiones audite 18528. Ex quibus prima vice Prae-
dictio 330: generales 99. Infirmi dispensati 538, extreme unciti-
bus 166. Baptizati 466. Benedicta matrimonia 104. Lutheri sectam abiura-
runt 31. Calvini 1. Domus benedicte 25. Missiones absque domesticos
obitate 53. Cathecheses dicte 108.

Superius adiuvantibus, zelo missionariorum seduenis in via Domini collectus est fructus: Confessiones ordinariae exceptae: 10525, genitales: 121. Prima vice praevia instructione ad sacramenta admissi: 244. Infirmi: rite dispositi: 265, extrema unctione muniti: 96. Matrimonio iuncti: 41. Ex haereti convensi: 24. Catholices dictae: 155. Aliut residentia sacerdotis 9, magistrum 1, fratres 3. Insuper vestitum providedit sacerdoti 1 in missione Schmenni addiscendi linguaam lotavicam.

Annus 1764.

Non minus turbulenta tempora ac elapsos anno eadem impedimenta zelo missionariorum impousse. Fructus tamen spirituales, quos exerceunt, sunt seduenites: confessiones ordinariae exceptae 14835. Generales 866. Prima vice ordinariae exceptae 236. Infirmi dispositi 222. Extreme unctioni 63. Baptizati 325. Matrimonio iuncti 54. Conveneri ex Lutheranismo 29. Ex schismate 1. Missiones praeter domesticas obitae 8. Catholices dictae 29. Apostatae reducti 2. Aliut residentia sacerdotis 3. Magistrum 1, fratres 3.

Annus 1763.

Quae hoc anno fuit turbulenta dominii mutatio, non arcta vitu quidem, cohibus tamen zelum missionariorum nostrorum, qui pro consueto fer- vore suo per Curlandiam excurrerent, nullimum intra pernates sequen- tes spirituales fructus colligerunt, videlicet: confessiones ordinariae auditaie 10212. Generales 20. Prima vice praevia instructione 220. Infirmitati dispositi 293. Extreme unctioni 202. Baptizati 231. Matrimonio iuncti 65. Conveneri ex Lutheranismo 16. Ex schismate 3. Ex iudicio 1. Missiones praeter domesticas obitae 18. Catholices dictae 39. Aliut resi- dentia sacerdotis 8, magistrum 1, fratres 3.

Annus 1762.

Annus 1761 deest.

Residentiae Mittavienensis S. J.

ANNuae

Ducis Curlandiae, accrescente in dies fideliu[m] catholicorum numero, zelo missionariorum latu[m] apertus est campus. Habet residenzia sacerdotis 12, magistrum 1, fratres 4. Scholengenesis autem missio sacerdotis 4, magistros 2. Ourum missionariorum labore, audita sunt confessiones 23411. Ad primam confessionem rite facienda instructi 369. Generali exomologati 109. Baptizati 526. Matrimonio iuncta paria 117. Infirmitati sacra communione refecti 353, ex aquibus extreme unctioni 166. A lutheranismo conveneri 42, a schismate 2, ab apostasia reducti 1. Odia composta 39. Missiones peractae 47. Catholici dicti 80. Sepulti 28.

Annus 1760.

Ammus 1765.

Anno hoc operarios ad excolendam vienam Domini habuit residenzia
sacerdotes 11, scholasticum 1, fratres coadiutores 3. Quos collegae-
runt fructus spirituales sunt sequeentes: confessiones ordinariae
14287, generales: 95. Ad confessionem prima vice rite faciebam
instructi: 327. Infirmi sacra communione refecti: 179, uncione extrema:
117. Martimoniio iuncta paria: 326. Infantes sacro baptisme ablati: 326.
Heresim abiturant: 24. Cathcheses dicatae: 86. Dissidia composta 2.
Apostata in gremium Ecclesiae receptus 1.

Ammus 1766.

Aultit residenzia hoc anno praeter scholasticum 1, coadiutores 3,
sacerdotes 9, qui sequegeret fructus: confessiones ordinariae
exceptate: 16035, generales: 42. Prima vice praevia instructio ad sac-
ramenta Penitentiae ac Fuccharistiae exceptate: 205. Infirmi exomologesi
infantes: 385. Iudeus: 1. Martimoniio iuncti: 54. Conveneri ex heresi
Lutheri: 25. Apostata ad fidem reductis: 1. Dissidia inter variis com-
unitatibus: 3. Rudimenta fidei explicata: 139. Domus plures benedictae,
plurimae vero super agros benedictiones factae.

Ammus 1767.

Cum serenissimus dux nostre benignae gratiosae sequente concessisset, ut
in arce sua vicinos (quorum aliquando ortodoxae filie) viginti detine-
bantur omni Domina catechistica doctrina imbuere, et per annum
aliquoties sacra synaxi reficerre licet. Sacerdotes 8, scho-
lasticus 1, et coadiutor 1, sequegentes fecerunt fructus: confessiones ordi-
nariae audite 1818, generales 34, prima vice praevia instructio
sacramenta admitti 373. Infirmi sacramentis multii 264, extreme uncii
mariae audite 1818, generales 34, prima vice praevia instructio
heresi Lutheri 9, ex schismate 2. Cathecheses dicatae 201. Missiones
219. Baptizati infantes 206, martimoniio iuncta paria 28. Conveneri ex
generales 17. Prima vice ad sacramenta suscepit praevia instructio
fructusque colligentes 8, magistrum 1, et coadiutorum in temporibus 1,
viciensis sacerdotes 8, vienae Domini residencia Mita-
dispositus 1.

Ammus 1768.

anno hoc numeravit operarios in vienae Domini residencia Mita-
temporibus, strenue in salutem animarum incubuerunt, fructusque colle-
gerentes: confessiones ordinariae exceptate 15002, generales 29,
prima vice praevia instructio ad sacramenta 108. Infirmi dis-
sequeentes: confessiones ordinariae exceptate 15002, generales 29,
temporibus, strenue in salutem animarum incubuerunt, fructusque colle-
gerentes: confessiones ordinariae exceptate 15002, generales 29,
temporibus, strenue in salutem animarum incubuerunt, fructusque colle-
gerentes: confessiones ordinariae exceptate 15002, generales 29,

Ammus 1769.

Post cessationem ducatus Curlandiae Serenissimi Regis filii Poloniae ab illis:	
rum Caroli, Celsissimo Domino Comiti Joanni de Birton, habuit hec residenzia Sacrorum quanta in missionariis fuerit, documenta sunt lucrandarum animarum quanta in missionariis fuerit, documenta sunt	
Ad primam Confessionem rite faciendam instructi	144
Confessiones ordinariae exceptae	11910
Iustificantes baptizati	225
Judei	2
luram	2
luram	51
luram sacra communione refecti	118
Misericordia	41
Missiones apostolicae obitate	

Annus 1763.

Matrimonio iuncta paria	22
Ex schismate	3
Conversi ex Lutheranismo	20
Missiones apostolicae obitate	47
luram dispositi et sacramentis multi	151
Confessiones generales	164
Prima vice praevia instructione confessi	15182
Confessiones ordinariae exceptae	189
Baptizati	230
extit, testantur sequentes fructus spirituales, nimirum:	
Hoc anno habuit residenzia haec Sacrorum, quanta in lucrandis Deo animabus iutorem I. Zelum missionarium, quanta in lucrandis Deo animabus iutorem I. Zelum missionarium, quanta in lucrandis Deo animabus extitit, testantur sequentes fructus spirituales, nimirum:	

Annus 1762.

Matrimonio iuncta paria	24
Ex apostasia ad fidem redactus	1
Ex schismate	3
Ex Lutheranismo conversi	17
Missiones apostolicae obitate	50
Exercitii spiritualibus exculti	2
luram sacra communione refecti	114
Confessiones ordinariae exceptae	9853
Ad primam Confessionem rite faciendam instructi	140
Baptizati infantes	249
spirituales, nempe:	

Habuit hec residenzia hoc anno Sacrorum, ostendunt collecti in ea fructus zelus operarius in viuenda Domini fuerit, ostendunt collecti in ea fructus positi 237, extreme iuncti 103, Baptizati infantes 307. Quis

Annus 1761.

RESIDENTIAE SCHOLARIS SOC. JESU.

ANNuae

positi 237, extreme iuncti 103, Baptizati infantes 307. Matrimonio iuncta 30, Conversi ex haereti Lutheri 20, ex schismate I. Catholices dictae 219. Missiones praeter 4 generales per partes Curlandiae obitate 6. dictae 237, extreme iuncti 103, Baptizati infantes 307. Matrimonio iuncta 30, Conversi ex haereti Lutheri 20, ex schismate I. Catholices

2	Ocuparunt statioinem in residenzia hoc anno Sacrae Scripturae Professores 5, Praeceptae	1764.
3	Infanteria	1765.
4	Ex Lutheranismo conversi	1766.
11	Odia composta	1767.
26	Matrimonio iuncta paria	1768.
4	Ex schismate	1769.
11	Aluit hoc anno hec residenzia, Sacrae Scripturae Professores 4, Scholarum Magistrorum 2, Coadjutorum in temporibus 1; qua assiduitate in vimea Domini laborarunt operarii Evangelici, fructus spirituales collecti demonstrant sequentes:	1770.
211	Infanteria	1771.
922	Prima vice confessi praevia instruzione	1772.
1482	Confessiones ordinariae exceptae	1773.
112	Confessiones generales	1774.
122	Imfirmi dispositi et sacramentis muniti	1775.
60	Missiones apostolicae obitate	1776.
13	Ex Lutheranisme conversi	1777.
3	Ex schismate conversi	1778.
1	Ex iudacismo conversi	1779.
31	Matrimonio iuncta paria	1780.
238	Infanteria	1781.
104	Prima vice confessi praevia instruzione	1782.
12388	Confessiones ordinariae exceptae	1783.
122	Confessiones generales	1784.
142	Imfirmi dispositi et sacramentis muniti	1785.
25	Missiones apostolicae obitate	1786.
19	Ex Lutheranismo conversi	1787.
49	Matrimonio iuncta paria	1788.
13	Odia composta inter nobiles	1789.
182	Infanteria	1790.
122	Prima vice confessi praevia instruzione	1791.
1154	Confessiones ordinariae exceptae	1792.
21	Confessiones generales	1793.
144	Imfirmi dispositi et sacramentis provisi	1794.
1	Ad mortem violentiam disposesitus	1795.
16	Missiones apostolicae obitate	1796.
9	Ex Lutheranismo conversti	1797.

2	Hoc anno numeravit residencia Sacrae Scripturae Professores scholastum 2, Coadjutorum in temporibus 1; Quam in antiquum culturam profructus factus, sedneus exhibet spiritualem tabellam. Scilicet:	1764.
3	Infanteria	1765.
4	Ex schismate conversi	1766.
11	Ex Lutheranismo conversi	1767.
26	Matrimonio iuncta paria	1768.
1	Ex iudacismo conversi	1769.
31	Odia composta	1770.
13	Imfirmi dispositi et sacramentis muniti	1771.
60	Missiones apostolicae obitate	1772.
13	Ex Lutheranisme conversi	1773.
3	Ex schismate conversi	1774.
1	Ex iudacismo conversi	1775.
1	Matrimonio iuncta paria	1776.
1	Ex schismate conversi	1777.
1	Ex Lutheranismo conversi	1778.
1	Odia composta	1779.
1	Ex schismate conversi	1780.
1	Ex iudacismo conversi	1781.
1	Matrimonio iuncta paria	1782.
1	Ex schismate conversi	1783.
1	Ex Lutheranismo conversi	1784.
1	Odia composta	1785.
1	Ex schismate conversi	1786.
1	Ex iudacismo conversi	1787.
1	Matrimonio iuncta paria	1788.
1	Ex schismate conversi	1789.
1	Ex Lutheranismo conversi	1790.
1	Odia composta	1791.
1	Ex schismate conversi	1792.
1	Ex iudacismo conversi	1793.
1	Matrimonio iuncta paria	1794.
1	Ex schismate conversi	1795.
1	Ex Lutheranismo conversi	1796.
1	Odia composta	1797.

Baptizati infantes	196
Prima vice ad exhomologism faciendum instructi .	118
Confessiones ordinariae exceptae	10516
Infirmi disposesit et sacramentis mutati	67
Confessiones generales	107
Missiones praetor domesticas obitate	10
Ex lutheranismo conversti	24
Schismate	2
Matrimonio iuncta paria	44
Hoc anno numeravit residencia Sacrae Professores 4, Scholarum Professo-	
rum 2. Quadam temporem temporalem 1. Qua assiduitate in viaea Domini labo-	
rariunt operarii Evangelici, fructus spirituales collecti demonstrant	
nempe.	

Annus 1767.

Ex calvinismo convertitus	1
Matrimonio iuncta paria	43
Litigia composta inter plebeios	9
Aliut hoc anno hec residencia Sacrae Professores 4, Scholarum Professo-	
res 2, Quadam temporem temporalem 1. Qua assiduitate in viaea Domini labo-	
rariunt operarii Evangelici, fructus spirituales collecti demonstrant	
nempe.	

Hoc anno in hac residencia statioinem habuerunt Sacrae Professores 5, Magistrorum 2. Quam strenue ad Dei gloriam laboratum sit, docu-
mento erunt manipuli in hortea Domini collecti minirum:

Annus 1769.

Baptizati infantes	121
Prima vice praevia instrumentatione confessi	131
Confessiones ordinariae exceptae	9331
Infirmi disposesit et sacramentis provisi	45
Confessiones generales	183
Missiones apostolicae obitate	12
Ex lutheranismo conversti	19
Ex calvinismo	1
Exercitia spiritualia tradita personis	4
Matrimonio iuncta paria	23
Hoc anno numeravit residencia Sacrae Professores 4, Scholarum Professo-	
rum 2. Quam strenue ad Dei gloriam laboratum sit, docu-	
mento erunt manipuli in hortea Domini collecti minirum:	

Hoc anno numeravit residencia Sacrae Professores 4, Scholarum Professo-
rum 2. Quantu in animarum cura profectus facti ex sequentibus collig-
geret licet.

Annus 1768.

Baptizati infantes	196
Prima vice ad exhomologism faciendum instructi .	118
Confessiones ordinariae exceptae	10516
Infirmi disposesit et sacramentis mutati	67
Confessiones generales	107
Missiones praetor domesticas obitate	10
Ex lutheranismo conversti	24
Schismate	2
Matrimonio iuncta paria	44
Hoc anno numeravit residencia Sacrae Professores 4, Scholarum Professo-	
rum 2. Quadam temporem temporalem 1. Qua assiduitate in viaea Domini labo-	
rariunt operarii Evangelici, fructus spirituales collecti demonstrant	
nempe.	

Aliut hoc anno hec residencia Sacrae Professores 4, Scholarum Professo-
res 2, Quadam temporem temporalem 1. Qua assiduitate in viaea Domini labo-
rariunt operarii Evangelici, fructus spirituales collecti demonstrant

APPENDICES.

1.

Ex instructione data P. Christophoro Csrenzing visitatori Lithuaniae.

Anno 1639.

Arch. di Stato, Roma: Fondo Gesuitico, Collegia 1453, Nr. 17.

... Samogitia nostris laboribus opportuna provincia quomodo possit magis excoli considerandum est, quis teneri possit modus formandi operarios illius idiomaticis. Eadem fere conditio est Curlandiae et Semigalliae.

2.

*Litterae Fundationis Missionis Schönbergensis Societatis Jesu.
Varsaviae, Anno 1667 die 10 Januarii.*

Ex archivo R. C. Seminarii Rigensis; copia.

Ego Vladislaus Franciscus de Karmel Berch¹, Livo, nobilis, aulicus Sacrae Regiae Maiestatis Poloniae, sanus mente et corpore existens, maturaque animi præhabita deliberatione, sponte, palam, libere ac verbis expressis recognosco: Quod cum ex bonis meis haereditariis seu eorum portione donationem ecclesiae per desideratissimum olim piae memoriae parentem meum in iisdem bonis, Schönenberg² dictis, exstructa pro Reverendis Patribus Soc. Jesu zelo cultus divini, et propagandae religionis Catholicae Romanae fecisset atque eandem coram Sacra et Serenissima eadem Maiestate Regia et Cancellaria utriusque Regni et magni Ducatus Lithuaniae, de data Varsaviae die vigesima octava mensis Maii anno proxime praeterito millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto simul et donationem montis cum omni iure meo, quod antehac habui, in quo monte extructum est templum usque ad fossam paludinosam (per quam hic mons a secundo separatur) tendente, et domibus in eodem monte aedificatis, ac aliis in posterum aedicandis in forma, iuris plenissimi recognovissem. Ita denuo re bene considerata fundis iisdem monteque ipse toties reviso, et passibus remenso, campum versus sylvas jacentem et sese protendentem ad scopolos seu signa metallia in iisdem sylvis consulto, et praemeditato animo ad id erecta praedictae ecclesiae et Reverendis Patribus Soc. Jesu, illique Collegio cui ex dispositione Reverendi Patris Provincialis Provinciae Lithuaniae Jacobi Ugowski, eiusque in officio successorum, provincialium hic mons cum ecclesia fuerit applicatus, adjicio, addo, inscribo, et resigno perpetuo et irrevocabilis donationis titulo, totumque ius meum proprieta-

¹ Wladislaus Franciscus de Karmel Berch, Schönbergae et Eckenii dominus, offert Jesuitis locum domicilio satis amplum, domum interim temporariam et templum lignea materia constructum, quae donatio regia auctoritate Ioannis Casimiri firmata fuit.

² De bonis Schönberg, Eckhof et Memelhof. Cf. F. v. Klopmann: Kurländische Güter-Kroniken (Mittau 1856), p. 169 sqq. et 181 sqq.

rium, plenum et omne, ac haereditatem universam eiusdem campi usque ad positos eo fine scopulos, et metallica signa erecta in Patres Soc. Jesu Provinciae Lithuaniae ad praesens et futurum existentes, illorumque successores transfero et transfundo, perpetuum mihi, meisque quovis consanguinitatis, affinitatis, aut cuiuspiam sanguinis vel conjunctionis praeteritus gradu successoribus, imponendo silentium, atque iisdem Patribus Soc. Jesu in praefatum campum, realem et actualem cum pacifica possessione do, trado, et admitto intromissionem. Praeterea quod rusticos haereditarios meos unum nomine Georgii Budki, non procul ab aula habitantem uti et agrum eius medio unco Curlandico, ut vulgo dicitur Hack constantem, agro aulae conterminum, nec non alia quae protunc in possessione sua habet, ac insuper alium rusticum in bonis Ecken quartam partem usui, vel mansi Curlandici tenentem eadem inscriptione mea dedi, donavi et inscripsi, sic ad praesens qua ad primum rusticum non procul ab aula Schönenberg habitantem ratam, et firmam habeo eandem donationem. Quoad secundum rusticum in Ecken degentem re penitus et accuratius perpensa et in commoditate Patrum Soc. Jesu spectata, quod nimirum in rusticum in Ecken procul a templo, Schönenbergensi, et dictorum Patrum habitatione vel dissitus per exiguumque agri portionem, videlicet quartam partem usui Curlandici possident, commutationem commodioris usus fructus memoratorum Patrum ductus ratione (Reverendo Patre Provinciali moderno Jacobo Ugowski evidenter in melius bonum sui ordinis factam probante) instituo et memorato rustico in bonis Ecken ad me possessionemque meam resumpto, eius loco alium nomine Petri Budki in bonis Schönenbergensibus vicinum priori Georgio Budki in iisdem bonis Patribus donato duplo majorem pendi, quod ad utilitatem ac emolumenntum agrum, quam ille resumptus a me rusticus in Ecken colementem et possidentem, videlicet medium usuum, seu mansum Curlandicum, nec non alia omnia, quae pro nunc in possessione sua habet praedictis Reverendis Patribus Soc. Jesu do, dono, atque in possessionem, in perennem possessionem trado, ita ut RR. Patres Soc. Jesu duos rusticos sibi conterminos Georgium et Petrum Budki non procul ab aula Schönenberg habitantes, quorum quilibet medium usuum seu mansum Curlandicum possidet, perpetuo iure habent, possideantque. Proinde omni iure meo quod hactenus habui ad praefatum subditum Petrum Budki, ad terras, quas hactenus incoluit, et ad bona eius mobilia me sponte privo ac exuo, totumque ius ac plenum transfundo in Patres Soc. Jesu, illudque Collegium cui haec donatio mea ex ordinatione R. Patris Provincialis Lithuaniae fuerit applicata. Et ut maiorem iuxta meum desiderium praedicti Patres habeant utilitatem commoditatemque ad contestandum, quoque clarius affectum meum erga dictos Patres et studium mihi omittendi, quod ad utilitatem ac emolumenntum dictorum Patrum in bonis meis a me concedi potest iisdem Patribus Soc. Jesu illique Collegio cui haec donatio mea authoritate R. Patris Provincialis fuerit applicata liberum concedo, tribuo, et impertior facultatem fornaces, ac officinas pro exurenda, et paranda calce, tum laterificinas seu officinas pro lateribus ac tegulis in loco commodiori ubi iis visum fuerit extruendi, aedificandi, et consistendi, lapides quoque seu materiam frangendi et colligendi pro calce non solum in litore fluvii Niemenek, verum etiam in caeteris locis bonorum meorum haereditariorum Schönenberg et Memel, sic ubi eadem

materia lapidesque reperti fuerint ac reperiri poterint, ad quas officinas pro succedendis fornacibus, et paranda calce et lateribus, tegulisque incisionem lignorum in mea propria sylva quotiescumque opus fuerit liberum habebunt citra meum aut alicuius alterius meorum successorum aut tenutiarorum bonorum meorum praepedimentum, quantum sufficiat et opus fuerit dictorum Patrum Soc. Jesu fabricae et usui. Porro ad has fornaces et officinas tam calcis quam laterum ac tegularum nullus ex meis haeredibus, successoribus, possessoribus tenutariisque bonorum meorum ullum ius praetensionemque habebit nisi soli Reverendi Patres Soc. Jesu, ita ut omnes fructus et emolumenta harum fornacium et officinarum nulli cedant, praeterquam praedictis Reverendis Patribus, et contravenientes mille florenorum Polonicalium incurvant vadium, in quovis iure ac foro, ad quamvis primam instantiam iuridicam factam a Reverendis Patribus in bona aurea vel argentea moneta numerandum. Item concedo eandem potestatem argillam ubicunque in dictis bonis meis haereditarii Schönberg et Memel reperta fuerit, et quotiescumque placuerit pro usu ac utilitate saepe fatorum Patrum Soc. Jesu fodiendi, et ad suas uti promissum est officinas devehendi, quod nullatenus impediad, successoresque mei ac tenutarii bonorum meorum non impedire quovis modo aut ratione tenebuntur sub vadio supra memoratorum mille florenorum. Ad haec siquidem summam quatuor millium florenorum Polonicalium in praedium Memel dictum ac pagum Stignian ex qua summa census annuatim ex iisdem bonis meis Memel et pago Stignian pendi debet, idque in perpetuum singulis annis pro festo Nativitatis S. Joannis Baptiste, nimirum vigesima quarta mensis Junii juxta calendarium Romanum, inscripsi eam et ad praesens in omni meliori modo et iuris via approbo non secus, nisi ut inscripta est, ea tamen adjecta melioratione. Quodsi hancce summam capitalem quatuor millium florenorum Polonicalium non tamen in currente moneta, sed in aurea vel argentea bona ipsamet ego superstes iisdem Patribus Soc. Jesu extradere non valuero verum post fata mea adhuc insuper specificatis bonis meis permanserit ex tunc post fata mea successores mei et possessores ac tenutarii eorundem bonorum, censem annum pro stato tempore singulis annis per florenos sex, a quolibet centum, in bona tamen aurea vel argentea moneta, non vero currente minori, quotannis sub nexibus et ligamentibus anterioris inscriptionis meae solvere et ad manus Reverendorum Patrum Soc. Jesu in monte suprascripto existentium reponere mediante manuali quitatione debebunt, erunt adstricti, et omnino tenebuntur. Similiter sexaginta modios frumentorum diversorum, in priore mea inscriptione specificatorum, nimirum viginti modios hordei, viginti avenae, et viginti silihinis ad sustentationem eorundem Patrum, et familiae ipsorum ex bonis meis et aula Schönenberg quotannis pendi debitos possessores ac tenutarii bonorum meorum Schönenberg eadem frumenta in dormum dictorum Patrum Soc. Jesu penes ecclesiam Schönemberensem devehere, et pendere debebunt sub vadio et mulcta mille florenorum Polonicalium bona aurea vel argentea moneta numerandorum, quoquaque tandem praetextu praedictos sexaginta modios frumenti boni et puri grani ex bonis meis Schönembergensibus pro termino priori mea inscriptione praefixo extradere, et devehere recusaverint. Quod vadium statim in primo quovis termino sine ulla dilationibus, et subterfugiis iuris, me libera inequitatione, in bona, prout conditiones et lig-

menta ratione summae quatuor millium florenorum Polonicalium sonant quae pro violentia censeri non debet, iidem possessores, haeredes ac tenutarii bonorum meorum Schönenberg solvere, ac retenta frumenta omnia et singula totaliter et plenarie reddere ac devehere tenebuntur, et ego quoad superstes ero in Dei nomine redditum me obligo. In quorum omnium fidem praesentes manu mea subscripsi, et sigillo munivi, manibusque illustrium virorum dominorum amicorum meorum subscribi curavi. Datae Varsaviae anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo septimo die nona mensis Januarii.

(L. S.) Vladislaus Franciscus de Karmel Berch mp.

(L. S.) Gothardus Vilhelmus Vischer mp.

(L.S.) Otto Ewald Handring testis.

(L. S.) Jacobus Vischer testis.

Oblata et recognita in actis metricis Cancellariae Regni Minoris Varsaviae Feria secunda post festum S. S. Trium Regum proxima die decima Januarii anno Domini 1667.

Vice cancellariatus Illmi, Rndmi in Xto Patris Dni Andreae Olszewski Eppi Culmen. et Pomeraniae, Decani Cracoviensis et vice Cancellarii Regni.

Laurentius Floszkiewicz,
Secretarius Regiae Maiestatis.

3.

Testamentum mercatoris du Fresnay in favorem R. P. Ernesti Sturm. Mittaviae, an. 1683 d. 27. Decembris.

Arch. Vatic.: Nunz. Polon. Varsaviae Nr. 39, p. 271 et 271 v.

In nomine Sanctissimae et individuae Trinitatis. Amen.

Ego Franciscus du Fresnay, licet secunda adhuc fruar valetudine et bonarum mihi videoas esse virium; attamen cum humanae conditionis, ratione futurae mortis sim subiectus, nec de tempore horaque illius certus, igitur hoc praemeditato meo scripto, dum mihi adhuc sum optime praesens, libere, non coacte, in primis animam Deo, Creatori meo, corpus vero terrae matri meae, offero et conservo, deinde omnes res meas, tum in duobus superioribus cubiculis domus Mittaviensis Excellentissimi Domini L. B. de Putkamer supremi in ducatis Curlandiae et Semigalliae praefecti, tum in obligationibus contentas Am. Rev. Patribus Soc. Jesu Mittaviae ratione missionis Curlandiae degentibus, in optima forma sine ulla exceptione lego, atque transcribo, iisque concedendo et cedendo omne ius, vim et potestatem in casu mortis subitaneae et improvisae aut infirmitatis quae mihi usum rationis posset tollere, disponendi de hac mea ultima voluntate, sub ea tamen conditione, ut omnia mea bona sive rebus, se in obligationibus contenta applicentur in piis causas pro refrigerio de salute animae meae. Ut autem haec ultima mea voluntas sit iuridici valoris, nec quidquam contra excipi possit, meum proprium nomen cum appressione sigilli adscripsi ac pro maiore cautela solito more a Domino notario publico et duabus iuratis testibus, subscribi ac muniri curavi.

Datum Mittaviae, die vigesimo septimo Decembris anno millesimo sexcentesimo octuagesimo tertio.

Franciscus du Fresnay.

Wladislaus Franciscus de Karmel Berch,
Twon Berzanensis aulicus S. R. M.,
Johann von Hülsen, testis,
Caspar Adam Berch v. Carmell, testis.

4.

Testamentum p. m. D. Fundatoris F. van Dolre¹, Mittaviae confectum ac iuridice corboratum. Mittaviae, Anno 1684 die 7 Martii.

Archivum Ecclesiae Catholicae Mittaviae Nr. 28.

In den Naame der Alderheyligsten Drievaltigkeit. Dikwils overdagt hebbende de brosheyt des menschen leven en de onsekerheyt der laatste ure, zo hebbe ick ondergeschrevene Frans van Dolre, hiermede by sterfval myn laatste wille willen te kennen geven, naar dat alles met goeden welbedagten raad en overlegt by my zelven hebbe besloten, zonder enige pervasie oft toeraeden van anderen, indien God de Heer belieft my uit dit sterflyck leven te vorderen tot Riga of te Myttau, zo es myn wille: myn cörper mag begraven worden in de kerk van de eerwerdige Patres der Societeyt Jesu, vor dit zo make ik de helfte van allen myne goederen en middelen, tgenend verdient hebbe als erflyck bekommen van myne ouders, geent uytgezondert, dog met diser conditie, ingefal een van myn broeders kinderen zoude lust hebben tot de studie der theologie de voornoemde eerwerdige Patres een van die kinderen ofte haar descendenter altyt sullen obligat zyn uyt d'sterft van myn nalaten in die studie voornoemt optreten en hen met cost, clederen, boeken en al wat daar vorderaan dependeert vorsien, zonder eenige exceptie, d'andere helfte, zo et zal komen naar myn vermake aan de navolgende om in 4 parten verdeeld te worden, naementlyck: een van de voornoemde vier delen aan de kinderen van Dolre en zal de vader zo langk hy mogt leven d'interesse van connen genieten, het tweede vierde part aen de kinderen van myn quster Ida van Dolre op de conditie als voornoemt, dat zy d'interesse by haer leven kan genieten, het derde part vermake aan myn broeder Jan van Dolre en tlaatste vierde part aan de kinderen van Asswerus van Dolre zaliger en zal de moeder niets van de genieten hebben ofte over disponeren. Vorder zal naer myn overlyden alles van myn broeder Jan van Dolre gereddet worden en naar verloop van een jaar, zegge binnen die tyt alles te gelden maken ende helfte van alle tyende komen aan de christelyke Patres der Societeit Jesu tot Myttau voornoemt zonder uytstel laten toekomen onder... als eygen over te desponeeren tot troost van myne zeele en opdat deze myn laatste wille by volle mogt erkent worden, zo hebbe ik ze met eygen hant geschreven en onderschreven tot Myttau den 7 Martii een duyzent zes hondert vier en tagtig.

Joan David Creutzpalm Joannes Columbinus Frans van Dolre.
als verseyte getuygen. als verscyte getuygen.

¹ Franciscus van Dolre, fuit mercator Rigae. Frater eius, Christianus van Dolre, fuit missionarius Soc. Jesu in Hollandia († 20 Aug. 1686).

*Ultima voluntas D. Fundatoris Residentiae et templi Schönbergensis.
Anno 1688 die 1 Januarii.*

Arch. Seminarii Cathol. Rigae.

In nomine sanctissimae trinitatis Cui soli honor et gloria in saecula saeculorum.

Ego infra nominatus, compulsus zelo tum promovendae divinae gloriae, tum cooperandi in salutem animarum, dedi successive R. P. Ernesto Sturm Societatis Jesu Missionis superior² aliquam pecuniae summam pro stabilienda aliqua in Curlandia residentia Societatis Jesu, ea quidem conditione et intentione, ut deinde ex eadem residentia in longum et latum per patres Societatis Jesu ad conservandos et augendos Christi fideles, fiant missiones, praesertim Rigae in festis veteribus, Nativitatis Domini, Paschatis, et Pentecostes, aliis etiam temporibus commodioribus, ubi necessitas exegerit. Volo autem, ut haec mea summa tantummodo pro stabilienda in Curlandia Societatis Jesu residentia applicetur, non vero alicui collegio, templo vel residentiae extra hanc regionem Livo-Curlandicam existenti. Quod si autem praeter expectationem evenire contigeret (quod tamen non spero futurum) tunc habebo ius repetendarum, et alio pro incremento divinae gloriae applicandi intentiones meas, quarum executiones malo ut habeat Societas, quam alias Ordo, quia illa a multis annis laudabiliter et ferventer in augendo divino cultu, et promovenda animarum salute se gessit. Ab hac porro spectabili residentia Societatis, duo enixe efflagito: Primum, ut si quis ex mea familia aptus fuerit pro studiis et Societate, gratis possit sua studia in hac residentia absolvere. Alterum est, ut casu quo permittente Deo (quod tamen eventurum non autumno) ad egestatem fuero redactus, tunc saltem in eadem residentia usque ad dies vitae manere possim. Hanc denique meam piam intentionem soli omniscio Deo et meo patri spirituali notam esse volo, non quaerendo apud homines meam mercedem. Hinc ubi innotuerit me ex hac misericordia valle migrasse, demisse efflagitarem, ut tunc pro me tanquam anonimo Fundatore fiant per universam Societatem solita suffragia.

Datum Die 1 Januarii 1688.

(LS).

Anonymus.

F&D (Franciscus a Dolre)

Copia cessionis fundi Patribus Societatis Jesu pro aedificiis Residentiae Mittaviensis die 12 Martii 1684 cum approbatione Illustrissimi Casimiri Pac, Episcopi Samogitiae die 6 Aprilis 1684 et ratificatione Illustrissimi Nicolai Poplawski Episcopi Livoniensis et Piltensis seu Curoniensis Anno 1689 die 3. Augusti.

Archivum Ecclesiae Catholicae Mittaviensis.

Vincentius Wollowicz, Archidiaconus Samogitiae, Canonicus Vilnensis.

² Ernestus Sturm, patria Austriacus (28 Julii 1633 — 7 Junii 1710), per 32 annos superior Mittaviae, ecclesiam Schönbergensem erexit, cecidit victima charitatis in obsequiis pestiferorum Mittaviae, cf. Vitae Patrum in appendice.

Universis et singulis praesenti et futuro saeculo ad perpetuam rei memoriam notum facio, quia tempore visitationis meae archidiaconalis ecclesiarum episcopatus Piltenensis in Ducatu Curlandiae et Semigalliae propositum est mihi a Reverendo in Christo Patre Ernesto Sturm, Societatis Jesu, pro tunc in ecclesia Religionis Catholicae in civitate Mittaviensis vices parochi Mittaviensis Perillustris et admodum Reverendi Domini Georgii Aloysii Zyberk, Canonici Smolenscensis, Parochi Mittaviensis gerente, quatenus pro majori incremento Fidei Catholicae inter haereticos propagandae in Ducatu Curlandiae et Semigalliae et augendo cultu divino ad aedificandum domicilium pro mansione Reverendis Patribus Societatis in fundo parochiali ecclesiae Mittaviensis certum locum designarem, accedente ad hanc piam introductionem R. Patrum Societatis Jesu imprimis: instantia Illustrissimi et Reverendissimi Opitii Pallavicini Archiepiscopi Corinthi, Nuntii Sedis Apostolicae in Regno Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae especiali facultate Illustrissimi ac Reverendissimi Casimiri Pac, Loci Ordinarii Samogitia, cum consensu Venerabilis Capituli ejusdem Dioeceseos Samogitia necnon cum assensu Perillustris et admodum Reverendi Domini Georgii Aloysii Zyberck, Canonici Smolenscensis et pro tunc parochi Mittaviensis, designavi fundum pro erigendo domicilio et scholis Reverendis Patribus Societatis Jesu in fundo parochiali ecclesiae Mittaviensis: a fossa coemeterii prope ecclesiam muratam per quam aqua defluit ex coemeterio usque ad fossam horti sive meatam versus parochiam pro derivanda aqua, in longum orgias viginti novem et in latum orgias quindecim, ita ut semita per spatium praedictum ex parochia ad ecclesiam sit libera. Quod vero ad ecclesiam parochiale Mittaviensem (in qua bina illa altaria, scilicet Beatae Virginis Mariae Assumptae et sancti Francisci Xaverii a Reverendis Patribus Societatis Jesu erecta in perpetuum illis manebunt usum) attinet, jurisdictione episcoporum Samogitia tam quo ad parochos, quam quo ad alia munia omnia et officia ecclesiarum parochialium in omnibus et per omnia jurisdictione salva, integra et illaesa conservanda erit. Quam designationem concessionem fundi parochialis ecclesiae Mittaviensis Patribus Societatis Jesu omnibus perpetuis temporibus concessi, subjicendo ulteriori approbationi Illustrissimi Episcopi Samogitia uti loci Ordinarii. Pro majore fide et autoritate praesentes manu mea subscripsi et sigillo archidiaconali muniri feci.

Datum Mittaviae 1684 die 12 Martii.

Supra scripta omnia et singula ex prohibito consensu Venerabilis capituli Samogitia ad instantiam dicti Illustrissimi et Reverendissimi Nuntii Apostolici et ad cessionem Perillustris et Reverendissimi Domini supra nominati Parochi Mittaviensis approbo, ratifico et ut perpetuum robur habeant ultimato hoc decreto confirmo.

Olsiadis, die 6 mensis Aprilis anno 1684.

Casimirus Pac
Episcopus Samogitia.

Ego infra scriptus Livoniae et Piltenensis alias Curoniensis per nominationem Serenissimi Regis tum et Sanctae Sedis Apostolicae confirmationem Episcopus post recessum factum ab Illustrissimo Episcopo Samogitia, qui tamquam vicinior hucusque ecclesiam hancce prout et

alias in Curlandia administrabat visitando jam secundo Mittaviensem hancce ecclesiam omnia supra scripta approbo et confirmo atque ut perpetuum habeant valorem quo ad Patres Societatis Jesu antequam singulare privilegium formetur eadem manu mea subscrispi et sigillo communivi.

Mittaviae, 3 Augusti 1689.

† Nicolaus Poplawski,
Episcopus Livoniae et Piltensis seu Curoniensis
(manu propria).

Uti visitator et commissarius ab Illustrissimo Loci Ordinario Samogitiaie.

Vincentius Wollowicz,
Regens, Cancellariae majoris Magni Ducatus Lithuaniae.
Archidiaconus, Samogitiaie Canonicus (manu propria).

7.

Ioannes III, rex Poloniae mittit ad investigandum, si verae sint querelae contra ducem Curlandiae quod non observat promissiones factas circa conservationem religionis catholicae in suo ducatu. Varsaviae, Anno 1690.

Valsts archivā, Rīgā. Copia.

Ioannes Tertius Dei Gratia Rex Poloniae,
Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae,
Masoviae, Samogitiae, Kiioviae, Wolhyniae,
Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensiae,
Serveriae, Czerniechoviae.

Commissariis Nostris ad infra exequenda et continuanda, deputatis, sincere et fideliter nobis dilectis, Gratiam Nostram Regiam. Magnifici, Generosi, fideliterque Nobis dilecti. In Comitiis modernis quaesti sunt Nuntii terrestres in praesentia omnium Ordinum, Quod Illustrissimus Curlandiae et Semigalliae Dux, expressae cautioni sponzionique, in Reversalibus, ab Illustrissimo venerandae memoriae Principe Jacobo, Parente suo, datis, non satisfecerit, qui circa receptionem Investiturae ad praestitum homagium pro Feudo Dūcatus Curlandiae et Semigalliae, inter alias conditiones a Serenissimo Praedecessore Nostro Vladislavo IV et Proceribus Regni Magnique Ducatus Lithuaniae propositos, ante omnia cautum esse voluit in Ducatu suo *conservationem Religionis Romano Catholicae*, et in eum finem duo templa, unum Mittaviae, alterum Goldingae, de nova radice exstrui curavit, cum aedificiis pro Parochis assignatis in dotem et alimenta illorum, pro quolibet templo annuatim ducentis imperialibus (sub vadio similis summae solvendae) in casum prætermissae exsolutionis in termino a Reversalibus expresso, quia etiam vacantia Sedis Parochialis vel quicunque praetextus retardare non deberet. Adstipulata est eidem sponsioni Regni Constitutio anni 1661 in Comitiis Varsaviensibus lata, cuius tenore obligatus est Illustrissimus Dux Curlandiae currentia ad victimum Mittaviensi et Goldingeni Parochis suppeditare, et ecclesias restaurare. Cum igitur ab Illustrissimo Curlandiae Duce currentia ad victimum ab aliquot annis Parocho eiusque Administris fuerint subtracta, et habitationes antiquiores cum magno in-

habitantium incommmodo sint aedificatae, novum vero aedificium Parocho eiusque Administris exstruere suo sumptu volentibus pro sua commoditate, Illustrissimus Dux impediri curavit contra omnem aequitatem. Nam cuilibet Parocho eiusque Administris licitum est pro sua commoditate et Sacerdotum et Ministrorum aedificia in fundo Ecclesiae pro meliori suo sensu hinc inde transferre, nova erigere, vetera demoliri, vel instaurare, quoad illi commodius visum fuerit, nec propterea ad reddendas rationes facti etiam illis, quorum interest, esse obnoxium. Nos ideo obviando, ne ista praetensio Ecclesiae Mittaviensis in Comitiis modernis maiori motu, uti incepit, agitaretur, iuribus Majestatis innixi, committendum esse duimus Fidelitatibus et Sinceritatibus Vestris, quorum Nobis in commissis negotiis optime perspecta et probata sit fides atque dexteritas, prout etiam committimus praesentibus literis nostris, et serio mandamus, ut constituto inter se tempore, voluntatis Nostrae praesentis exequendae terminum Illustrissimo Curlandiae et Semigalliae Ducis significetis et facta solita et debita partibus innotescientia, ad Parochiam Mittaviensem descendetis, ibique absentia unius vel nonnullorum non obstante, iurisdictionem fundetis, et in quantum currentia ad victum Parocho, pro elapsis plus quam quinque annis, uti Nobis relatum, non fuerit, vigore Constitutionis anni 1661, et vigore Reversalium subministrata recognoscatis, summamque retentum cum vadiis in Cameratu Mittaviensi vel Praefectura Bergfridensi adiudicetis, veteres habitationes sintne Parocho eiusque Administris commoda? discernatis, aedificium impeditum inspiciatis, et quicquid damni sit praetensi, per impeditonem illius aedificii, inita accurata ratione refusionem iniungatis, omni meliore modo procurando, ut per istam Commissionem decisive omnes praetensiones Mittaviensis et Goldingensis Ecclesiae sint acquietatae et sopitae. — Eodem tempore vobis commitemus fideliter sincereque dilecti Nobis ut exactum habere possitis rationem, quo jure exigantur telonia in ditionibus Curlandiae et Semigalliae ex mandato Illustrissimi Curlandiae et Semigalliae Ducis a singulis vehiculis rusticani, et a variis mercibus Procerum Magni Ducatus Lithuaniae, quorum crebrae in Comitiis audiuntur quaerimoniae, data Fidelitatibus et Sinceritatibus Vestris plenaria potestate abrogandi illam teloniorum exactionem, vel approbandi, in quantum ab Illustrissimo Curlandiae et Semigalliae Duce ius et competentia evidenter deduceretur. Mandamus igitur Fidelitatibus Sinceritatibusque Vestris, ut quaecumque ab officio Fidelitatum Vestrarum ratio iuris requisiverit omnia praemissa adimpleatis, et iudicialiter decernatis permissa, tam in causa Mittaviensis Ecclesiae, quam in causa exactionis teloniorum a definitiva sententia partibus appellatione ad iudicia Nostra relationum.

In cuius rei fidem praesentes manu Nostra subscriptas Sigillis Regni atque Magni Ducatus Lithuaniae communiri mandavimus. Dabantur Varsoviae Anno Domini MDCLXXXX Mensis ... die ... Regni vero Nostri XVI anno.

Ioannes Rex.

8.

Instructio polonica super bona Lauxodzie dicta, quae bona a possessoribus inscribuntur et traduntur in praedium residentiae Mittaviensi Societatis Jesu. Anno 1695 die 18 Julii.

Arch. Soc. J., Romae, Lit. 33, ff. 191—195.

Выпись с книг Гол[овнаго] т[рибунала] справъ
вечыстыхъ у Вилни отправованныхъ.

Лета от нароженя Сына Божого тысяча шестсот
деветдесять пятого месяца июля осмънадцатого
дня.

Передъ Нами Судьями Головъными на трибуналъ у великомъ князстве Литовскомъ з воеводствъ Земль и Поветовъ нарокъ теперешній тысяча шестсотъ девятъдесятпятый собранымъ постановившися очевисто у суду велможная Ея милость Пани Марянъна Розына Іановъна Берковъна Рафалова Іавигелюва Маршалькова повету Упитскаго, оповедала покладала и признала Листъ Свой добровольный Заставъный Запись наречъ внемъ нижей мененую в Богу велебному его милости Ксендзу Ернестови Стурмови Супериору резиденцы Митавской Соци Езу и всем ихъ милостямъ Ксенжы Езуитомъ тойже резиденцы Митавской даный служачый и належачый. Который устным и очевистым сознанем Своим ствердивъши. Просились нась Суду абы до Книг Гол[овнаго] тр[ибунала] справъвечыстых прынятъ, и уписанъ быль. Іакожъ прынявъши и уписуючи у Книги Слово до Слова такъ се в собе маеть.

Ja Marianna Rozyna Janowna Berkowna Raphałowa Jawgielowa, Marszałkowa powiatu Upitskiego, czynie wiadomo y zeznawam, sama na siebie tym moim listem dobrowolnym zastawnym zapisem, komu by o tym teraz y na potym wiedzieć należało, iż mając majątkość moją nazwaną Łauksodzie z przykupiami do niej należącemi w powiecie Upitskim leżąca w pewnym ograniczeniu według dawnych praw inwentarzow y ograniczenia będącą, niemałemi długami, tak przez zeszłego z tego swiata wielmożnego Jm̄sciego Pana Raphała Jawgiela, Marszałka powiatu Upitskiego, dobrodzieja małżaką mego, jako też po śmierci Jm̄sciego nazniesienie roznich długow, y przez mię samą u Jey Mści Paniey Michniczowej mieczney trochiego siostry nieboszczyka y sinow u Jey Mści jako successorow wiecznością nabystey, kupioney, zapłacone, do mey possesij y dispositij dostałey. Ktora to majątkość Łauksodzie y inne dobra moje, iż wielkimi długami wielo kreditorom po te czasy obciążona była. Tedy na uspokojenie tych kreditorow, którzy tych długow dochodzili zastawiłam tą majątkość Łauksodzie ze wszystkimi do niej przynależnościami, z budowaniem dwornym y gumiennym, z pasznią dworną, z folwarkiem nazwanym, y wsią Jawoysze na tenczas wzastawie u Jm̄sciego Pana Bolswinga w summie czternastu tysięcy złotych będącym, z poddanemi y boiarami, w roznich wsiach mieszkającemi, z dawną y teraz do tey majątkość Łauksodz należącemi, mianowicie ze wsiami, to iest wieś Nacuny, wieś Gielcze, wieś Kuki, wieś Petrany, wieś Gayżuny, ktora wzastawie u Jm̄sciego Pana Karpia we trzech tysięcy złotych zostaie y dwie treyny gruntu we wsi rymkunach, u Jm̄sciego Pana Białkowskiego znajdującemi, z gruntami, sianożęcymi, dwornemi y chłopskimi, z lasami, z rzekami, sadzaukami, młynami, stawami, z łowy, rybnemi y zwierzynnemi, owo zgóła ze wszystkimi a wszystkimi, tak jak ta majątkość Łauksodzie przed tym w miedzach, granicach obychodziech swoich według starodawnych praw y używania w sobie miała, y teraz ma, nic na siebie samą ani nikogo innego niewymując ani wyłączając. Jako się wzwysz namieniło zastawiłam, wszogu Wielebnemu Jm̄sciemu Xiędzu Ernestowi Sturmowi Superiorowi Rezidencij Mittawskiej Societatis Jesu y następcom Jm̄sciem, y wszystkieu Rezidencij Mittawskiej prawem zastawnym na lat trzy po sobie idących, to

iest poczwszy od roku terazniejszego tysiąc sześć sett dziewiędziesiąt piątego ode dnia Świętego Jerzego Święta Rzymkiego według nowego kalendarza, aż do roku da Bog przyszłego tysiąc sześć sett dziewiędziesiąt osmeego do takowego Święta Świętego Jerzego. A za nieokupieniem na terminie od roku tysiąc sześć sett dziewiędziesiąt osmeego w lat trzy posobie idących, tedy od trzech spokoynie trzymać y używać w pewnej summie pieniądzy. Mianowicie we stu dwudziestu tysięcy złotych polskich monetą czerwonemi złotemi, każdy czerwony złoty rachując po złotych dwunastu, a talar bity po złotych sześciu, zawiodłam yz tey že summy na okupno folwarku Jawoyszow nateminie okupna według prawa zastawnego przypadającym czternaście tysięce złotych polskich. A na okupno wsi Gayżun od Jmīci Pana Karpia trzy tysiące złotych moneta currenti przy Jmīci Xiędu Sturmie zostałam y oraz przez Jenerała te majątność ze wszytkim w moc wdzierzenie y spokoynie używanie w intromissią według osobliwego Jmīci danego inwentarza podałam. Wolen tedy Jmīc Xiędz Sturm Superior Rezidentij Mittawskiey y następcy Jmīci pomieniony folwark y wieś z zastawy okupic y tę majątność ze wszytkim w pomienionej summie trzymać; wszelakich z niey pożytkow žuyać, poddanych sądzić, rządzić, winnych według wystempu by y na gardle (wżywszy na to przyjaciół) karać, w resztych poddanych gdzie się pokażą lub prawnie lub po przyacielsku odiskiwać y ukrzywdzonym sprawiedliwości dochodzić; aż do oddania y spełna zapłacenia przezemnie wziętej summy sta dwudziestu tysięcy złotych polskich, talarami bitemi, rachując talar takąż ceną po złotych sześciu, a czerwony złoty po złotych dwunastu, w czym ja sama y successorowie dobr moich żadney praepedicij czynic niemam y niemaią. Pod zaręką takowejże summy sta dwudziestu tysięcy złotych y pod nagrodzeniem szkod nakładow gołosownie rzeczych. A jesliby też ktokolwiek chiał wszogu Wielebnego Jmīci Xięda Superiora terazniejszego Rezidencij Mittawskiey następcow Jmīci y dzierzących od ichmū tey majątności za takimże prawem którym będzie wolno puścić, turbować zdzierżenia ichmū y dzierzących od ichmū odeymować długów jakich za obligami, albo przewodami prawnemi na tey majątności dochodzic y do prawa pociągać, tedy ja sama y successorowie dobr moich mam, mają y powinni będą ichmū y dzierzących od ichmū u wszelakiego sądu y prawa od każdego zakowego zadaniem sobie znać niedziel dwiema pokładając ten list przez Jenerała na ktorey chcąc majątności moię zastępować mam y powinna będę. Też y successorowie moi pełnic powinni będą: poddając pod ewikią majątność moją nazwaną Dawzogiry w powiecie Upitskim leżącą. A gdy te majątność Łauksodzie z zastawy eliberować zechcę, tedy nie medzy rokami y nie po terminie, ale przed terminem niedziel dwunastą. Obwieszczenie odemnie do okupna przez Jenerała podane y po podaniu onego naydaley za tydzień u xiąg Grodzkich Upitskich przyznane ma być. A na samym terminie okupna summę zastawną sto dwadzieścia tysięcy złotych polskich monetą dobrą srebrną talarami bitemi po złotych sześciu rachując. W tym dworze Łauksodziach oddać zdzierżenia y wszelkiego spustoszenia kwitować obowiązuje się y successorowie dobr moich uczynic powinni będą. Podatki wszelkie Rzeczypospolitey, lub Seymem lub też Laudum uchwalone, sami ichmōść od poddanych wybrawszy do skarbu oddawać y kwity na swoie imie od Panow Poborców brać mają y nikomu z tego na potym sprawować się niepowini. Do tego ieżeliby iakowe do skarbu retenta nie oddane na tey majątności zaległy y jakowež kolwiek insze długi znaydo-wały się, tedy ja sama z inszych majątności moich te długi wszystkie wypłacać

mam y powinnac będę. A ieželibym ja przepomniawszy tego listu zapisu mego Jm̄ści Xiędza Superiora teraznieyszego Rezidencij Mittawskiey y następcow Jm̄ści, tudziesz y dzierzących od ichmū niezastępowała, tedy zanie ewinkowanie y za každy namszony paragraff zarék sto dwadzieścia tysięcy złotych polskich zapłacić y wszystkie szkody nagrodzić mam y będę powinna. O ktorą zarékę y o naruszenie tego listu mego daię wolność siebie samą y successorow dobr moich pozwać do wszelakiego sądu y prawa ziemskego Grodzkiego głównego trybunalnego iktm̄ assessorskiego zadwornego y kapiturowego w który chcąc, powiat y wojewodstwo. A ja będąc pozwana niezrywając się z żadnego sądu skutecznie jako na roku zawitym usprawiedliwić y pomienioną zarékę z szkodami, nakładami zapłacić mam. A sąd y urząd každy; tak zastaniem jako tež y wniestaniu moim za každy naruszony paragraff tę zarékę wskazać y mocną od prawę udziałać wolen y mocen będzie. A ja y successorowie moi jako sądu o zły wskar tak strony, o zły przewod prawa turbować y przywać niemam y mocy mieć niebędę mogła, pod wyszmianowaną zaréką. Któraby niepojednokrotnie zapłaciwszy.

Przecie ten list moy przy zupełney mocy až do finalney satisfactij ma zostawać. I natom ja zwyszmianowana Jawgielowa Marszałkowa powiatu Upitskiego dała ten list moy dobrowolny zastawny zapis z pieczęcią y spodpisaniem ręki mey własney; tudzież z pieczęciami y spodpisaniem rąk ichmū PP. Przyiaciol.

9.

P. Schrotter ad A. R. P. Generalem de legato 210.000 thalerorum, deque fragmentis argenti. Duneburgi, Anno 1696. d. 10 Septembris.

Arch. Rom. S. J. Pol. 78, f. 125.

Adm. Rnde. in Chro. Pater.

Deveneratus de genu Adm. R. Paternitatem Vestram, defero demisse, quod ante biennium mercator quidam Dellari¹ legaverit pro missionariis Curlandicis bis centena millia talerorum Philippicorum, et hoc anno nepos ejusdem defunctus itidem decem millia. Interea P. Sturm totam summam istam retinet, et in certis personis ad censum elocat. Cum vero Residentia nostra missionarium proprium sustentet pro Curlandiae finibus, et alias tres pro Livonia, sintque res nostrae accisae per ablationem bonorum, supplico denique, ut ex summa praefata particula minimum 20 aut 30 cedat Residentiae nostrae pro uno et altero Patre missionario sustentando, ut satisfiat ultimae voluntati pie defuncti, et PP. missionariis melius provideri possit.

Defero secundo iacere apud me fragmenta quaedam argenti advecta ante annos 60 et supra ex Collegio quondam nostro Rigensi et Derpatensi, cum igitur nullius census sint, et timeam, ne subinde distrahanter, aut diripiantur, supplico iterum, ut ex ipsis curare mihi liceat aut candelabra argentea, aut saltem lampadem, quia nullam ex argento habemus.

¹ Franciscus van Dolre.

Caeterum significo Residentiam hanc utrumque resurgere, et ferre
fructus sat uberes, prout ex annuis missis patebit. Omnia quoque domi
nostrae ordinate procedunt, et instituti nostri accurata viget observatio.

Duneburgi 1696, 10 Sept.

Hisce delatis, me favori etc demisse consigno

Adm. R. Paternitatis Vestrae

Servus in Chro ac Filius.

P. Joannes Schrotter,

Soc. Jesu.

10.

*Castellanus a Carmel Berg petit a R. P. Generali S. J. licentiam
levandae summae per oppignorationem bonorum Lauxodiensium. Schön-
bergae, Anno 1699, die 24 m. Aprilis.*

Arch. Rom. S. J. Polon. 78, p. 152.

Reverendissime Pater in Christo ac Patrone Colendissime!

Accepta certa notitia, quod magnifica mareschalca Upitensis, vidua
a Jaugiel, germana soror mea et nonnuli patres S. J. ex provincia nostra
Lithuana exaraverint literas ad Reverendissimam Paternitatem Vestram,
respectu bonorum Lauksodz Rndo Patri Ernesto Sturm S. J., Superiori
residentiae Mittaviensis et missionis Livonicae, in summa decem millium
aureorum, oppignoratorum.

Iam magnum summam bonus pater, partim ex Austria allatam, et
partim ex pjo legato alicuius mercatoris¹ acquisitam super haec bona
Lauksodz dicta ad promovendam residentiam Mittaviensem et missionem
Livonicam locavit. Quoniام vero proventus bonorum Lauksodiensium
non correspondet debitae provisioni a tam magno capitali, quia per
triennium tantum accepit in parata pecunia ex redditibus bonorum, centum
septuaginta aureos. Cum vero hanc notabilem summam, potest elocare
cum maiori fructu missionis et residentiae Mittaviensis, quia annuatim
potest habere sexcentos aureos ex his rationibus, desideratur assensus,
Reverendissimae Vestrae Paternitatis, ut haec bona ad triennium in
eadem summa oppignorentur et summa levetur cum maiori usu et fructu
alibi applicanda. Post triennium, restituta summa haec bona redimi
possunt, et melior interea oeconomia domestica instituetur per vigilan-
tiorem administrationem nec alienantur haec bona, tantum ad triennium
oppignorantur, haereditatem vero horum bonorum nulla ratione contra
iura Regni magnifica soror mea, sacrae Societati inscribere potest, sub
penis legum Regni, et nullitatis inscriptionum: Haec scribenda censui
pro affectu meo, et veneratione erga sacram Societatem ac pleniori infor-
matione Reverendissimae Paternitatis Vestrae. Ad magna expensa dicti
Rndi Patris Sturm Superioris residentiae Mittaviensis, pro continuanda
et stabienda missione et residentia Mittaviensi debet esse exactus pro-
ventus, qui ex his bonis pro nunc absolute haberri non potest: casu quo
non dabitur assensus Paternitatis Vestrae levandae summae per oppig-
norationem bonorum tantum ad triennium, certe deficit opus inchoatum,
et structura templi murati in missione Schönbergensi nondum ad calcem
deducti, cum sit certe magnificentum opus huius ecclesiae, esset nimis do-

¹ Franciscus van Dolre.

Iendum, si non perficietur post tam magnas expensas; deinde modernus Serenissimus Dux Curlandiae Ferdinandus ex singulari affectu erga Rndum Patrem Sturm vult permittere continuari inchoatae residentiae Mittaviensis aedificium, haec omnia evanescit, si ad imperfectam informationem caeterorum Reverendissima Paternitas denegabit assensum suum ad levandam summam per triennalem oppignorationem bonorum; per tempore cuius oppignorationis continuabitur missio Lauksodensis per subministratos patres a Rndo Patre Sturm, Superiore residentiae Mittaviensis qui dabit illis victum et amictum. Placeat consilium meum Reverendissimae Paternitati certe ex intimo affectu erga sacram Societatem, et promovendam gloriam divinae Maiestatis proveniens. Hisce explicatis, sanctissimis Vestrae Rvdissimae Paternitatis sacrificiis et constantissimo favori me obnixe recommendo ac existo.

Reverendissimae Paternitatis Vestrae, Patroni mei Colendissimi ad dictissimus servus Vladislaus Franciscus a Carmel Berg, Castellanus Senator Regni et Capitanus Livonensis, Szakinoviensis.

Dabantur Schonbergae 24 Aprilis 1699.

11.

*De alientatione bonorum Lauxodiensium a. P. Sturm. Possaviis,
Anno 1699 die 24 Maii.*

Arch. Vat. Nunz. Polon. 78, p. 156.

Admodum Reverende in Christo Pater.

Pax Xi.

Accepi in datis ad me Adm. Rdae. Paternitatis Vae. literis, scriptis 28 febr. 1699, intimationem de bonis Lauxodiensibus ad residentiam Mittaviensem spectantibus, quae absolute contra expressam inhibitionem R. P. Provincialis, alienavit a Societate P. Sturm, Superior eius loci; nisi ex imperio eiusdem R. P. Provincialis ego illi sisterem activitatem super bona alienanda a Societate. Verum equidem P. Sturm vituperabat illa coram me, quod fuissent devastata per milites, et factores malos, sicut et ego eius dictis prius fidem dedi. Sed post abitum eius ex his bonis, ibi cum P. Procuratore fundos omnes inspexi, (qui in circulo suo, citra omnem item sunt circumscripti) stupui malevolum P. Sturm erga ista bona animum, quia cum sint in se optima, facile deinceps ista bona per bonos factores restaurari possunt, quae hactenus (stante communi malo) parum devastata videntur. Verum haec tota rei huius provincia foret (credo) curae R. P. Provincialis. Ego interea pro munere meo, spartam mihi commissam tuitus sum, neque permisi ut alienarentur, a Societate haec bona, (ita reor) cum optimo emolumento provinciae nostrae. Sodales collegii mei cum gratia Dei vixerunt hactenus in debita regularum observatione, et mutua inter se religiosa charitate, lites nullas movi, excitatas ab antecessoribus meis sopivi feliciter. Amplector paternas plantas Admd. Rdae Paternitatis Vae.: Cuius me gratiis, et SS devoveo sacrificiis.

Admodum Reverenda Paternitatis Vae.

Possavii 24 Maii 1699.

Servus in X. humillimus
Michaël Kukowicz. S. J. m. p.

Litterae P. Jacobi Hładowicki ad R. P. Generalem de bonis Lauxodiensibus a P. Sturm alienatis. Vilnae, anno 1699 die 19 Julii.

Arch. Vat. Nunz. Pol. 78, p. 157.

Admodum Reverende in Christo Pater.

P. C.

Exeunte anni huius Januario scripsi Admodum Rndae. Paternitati Vae. in causa residentiae nostrae Mittaviensis, quod eius bona dicta Lauxodzie, hypothecario nunc quidem iure possessa, sed quorum hereditas ultro eidem offertur, P. Ernestus Sturm superior residentiae voluerit alienare: Ego vero inhibui et suspendi, ad determinationem Adm. Rndae Paternitatis Vae, a qua iam et mihi et illi venit responsum ut contractus suspendatur. Quod antequam venisset, Pr. Ernestus non attenta mea prohibitione, voluerat pro condicto termino praefata bona tradere in manus saeculares, reclamante domina, penes quam est ius hereditarium nobis oblatum. Et profecto tradidisset, nisi P. Rector collegii Possaviensis, cui illa residentia subest, a me antea praemonitus intercessisset, remque iam destinatam et paratam irritasset. Usus est P. Ernestus opera consilio, comitatu nobilium saecularium, quorum etiam intercessorias ad me literas paulo ante, ut bona posset alienare, procura- verat, congestis sat levibus, quas mihi ipse proposuerat, rationibus: Ita ut in substantia litterae eiusdem ac saecularium, immo pluribus in verbis convenienter. Biduum exegit in praefatis bonis habendo secum competi- torem, ut quo posset modo, reduceret Patrem Rectorem a praepeditione cessionis. Offerebat illi mille scuta, insuper omnia pecora residentiae, quae in iisdem bonis alebantur. Nam more regionis, dum traduntur a possessoribus bona immobilia, mobilia alio transferuntur, aut divendun- tur. Sed fidelem se in hoc Societati ac strenuum P. Rector exhibuit, et efficaciter bonorum alienationem impedivit. Appellavit interim Admodum Rndam. Paternitatem Vm. P. Ernestus, appellationem nullatenus impe- diente. Pluribus quoque literis sat amare mecum expostulavit, quasi gravem iniuriam passus, quod intentum non fuerit assecutus. Ego pertur- batum boni patris animum, eo potissimum, quod haec alienatio esset ultra meam potestatem conabar delinire. Leve satis postea ad se hac in re tuendum, assumpsit praesidium, quasi nollet ea bona in perpetuum alienare, sed solum ad triennium, quo exacto, eadem repeteret. Sed eadem incommoda, quae timentur ex alienatione in perpetuum, ex trien- nali facile in perpetuum transitura sequerentur. Verrit deinde acriorem stylum ad querelas de exiguo illorum bonorum proventu, ipsorumque vilitate, pretio, quod pro eis datum est, non correspondente. Sed im- merito, cum haec bona, in sua regione, bonitate, et fertilitate soli, ut ip- semet spectari et alii oeconomiae periti iudicant, sint praecipua. Incu- sabat denique et hactenus incusat Patrem Procuratorem dictorum bono- rum, alioquin virum et oeconomicum, et pro exigentia loci (Missio enim illic est) apostolicum, quasi imperitum et incurium. Sed huic licet parum aequae exulcerati calami querelae, obviavi, designando alium procuratorem idque duos, ut alterutrum eligeret, proponendo. Parum me tamen his cum illo profecturum puto, nisi sua Adm. Rndae. Paternitas paterna cura voluerit commonere, ut obfirmatam alienandi haec bona voluntatem deponat. Illud quoque Adm. Rndae Paternitatis Vae. beneplacito ex consilio P. P.

meorum consultorum propono, ut si ita iudicaverit, dignetur aliquem ex gravioribus provinciae nostrae patribus, (qualem v. g. censeo P. Joannem Lukaszewicz, praesentem Rectorem Domus Probationis Vilnensis) designare commissarium ad residentiam Mittaviensem, cui det rationem P. Superior, ubinam eam pecuniam, quam ad fundationem duorum collegiorum sufficientem a Domino bona memoriae Francisco Dolre accepit, et pro quo sex sacra per Provinciam nostram sunt celebrata, asservet, vel certe elocaverit? Non enim eam dedit ad archivum provinciae asservandam. Ego in hoc illi non sum ausus esse molestus, ne amplius putet se affligi, prout nunc queritur, quasi non habeat condignam, qualem haberet in Austriaca provincia, e qua huc venit, existimationem, cum tamen semper habuerit, et nunc habeat omniaque ad votum eius ab antecessoribus meis fiebant, et a me, praeterquam quod huic alienationi bonorum obstiterim, ob rationes iam Adm. Rndae Paternitati Vae. m. Januario cum informatione missas. Transumptum Instrumenti, quo praefata pecunia ad fundationem duorum collegiorum sufficiens, nobis consignata est, mitto Adm. Rndae Paternitati Vae. Exemplar illius de verbo ad verbum manu Patris Ernesti descriptum apud me servo, ut ipsiusmet testimonium de accepta tanta pecunia habeam. Haec omnia Paterno altissimoque adm. Rndae. Paternitatis Vae. iudicio committo, meque Eiusdem gratiae et Smis. sacrificiis humillime commendo.

Admodum Reverenda Paternitatis Vae.

Vilnae 11 Julii a. 1699.

Obsequentiissimus in Christo
Jacobus Hladowicki.

13.

P. Hladowicki ad P. Generalem de Ernesto Sturm, qui ab officio Superioris Mittaviensis vult liberari A. 1700. d. 1 Septembris.

Arch. Soc. J., Romae, Lith. 33.

P. C. Admodum Reverende in Christo Pater.

Recurrendum prius ad Admodum Reverendam Paternitatem Vestram, quam aliquid in negotio, de quo scribo, agendum e consilio Patrum Consultorum putavi. Pater Ernestus Sturm, superior Residentiae Mittaviensis in Curlandia, ubi nunc ad vicinam civitatem Rigam, bellum a serenissimo Rege nostro cum Sueco geritur, instat assiduo et urget me, ut eum, quamprimum ab officio superioris liberem, successoreme que designem, minatur se redditurum in Provinciam Austriae, ex qua antea venit, non petente quidem Provincia nostra- quae satis habet personarum ad ea omnia officia, quae Pater Ernestus obire potest; sed quasi invitatus olim (ut ipse dicit) a defuncto Duce Curlandiae. Suscep- tus a Provincia et habitus in honore, uti etiam num habetur; duplicitus autem ex causa, aegritudinem hanc animi ad declinandum onus officii concepit: 1° Quod anno superiore impeditus sit prius a me, deinde auctoritate Adm. Rndae. Paternitatis Vestrae, contractui illius de alienatione Bonorum Residentiae in manus saeculares, motu proprio, et contra expressas meas aliquot prohibiciones factus, ad usque declaracionem ab Adm. Rndae. Paternitate Vestra habendam. De quo pleniorem praeter antecedenter missas, mitto nunc per P. Procuratorem a Congregatione electum, informationem. Altera causa est, quod nuper ad

querelas subditorum sibi Patrum, suaviter a me sit commonitus, ut eorum necessitatibus providere vellet, respondit mihi cum multis expostulationibus, incusando delationem, ipsosque Patres gravibus increpationibus affixit, quasi mendaciter illum detulissent. Inde iam incessanter urget me, ut eum liberem ab officio superioris, aliumque Residentiae praeficiam. Consului PP. meos Consultores, qui censuerunt rem prius Adm. Rndae Paternitati Vestrae deferendam, ne homo, licet parum sit nobis necessarius, quaereretur, ut solet, se per invidiam ex officio depositum, et nescio quibus vexationibus, ac persecutionibus gravatum. Rationes itaque propter quas illum nondum exaudiendum, sed rem Admodum Rndae Paternitate Vestrae prius deferendam, PP. mei consultores censuerunt, sunt hae: Ima Vere nunc declinare videtur laborem P. Ernestus, cum bellum in vicinia sub Riga geratur, unde petit liberari ab officio, quod antea libenter, et cum magno suo gustu gerebat, nec unquam fuit aut verbo, aut scripto deprecatus. 2da Quod successori valde grave nunc esset, regimen adeo difficili tempore inchoare, praesertim cum Pater Ernestus, licet multam pecuniam variis saecularibus creditoribus sine scitu Superiorum mutuo disperserit, ex qua alibi census, alibi etiam capitalis summa periit, aliam vero adhuc copiosam habeat, neget tamen se habere, exacerbatus impedito de alienandis bonis contractu, et recentiore commonitione satis quidem moderata ad querelas Patrum sibi subditorum. Sed de hoc plenius constabit ex informatione per Patrem Procuratorem a Congregatione electummittenda. 3ta Nullam prorsus iustum causam affert Pater Ernestus liberationis sui a Regimine Residentiae, praeterquam quod immerito se accusatum dicat, a Patribus sibi subiectis: quanquam et accusationis capita non sint tantopere gravia de incommodis in victu, habitatione, aliisque huiusmodi minoribus, quae tamen verissima sunt, solus tamen Pater Ernestus non vult ea apprehendere. 4ta Certo hanc ipsam ab officio liberationem arriperet pro argumento ad probandam coram ignaris vexationem et afflictionem suam nescio quam. 5ta Cum dixisset iisdem Patribus meis consultoribus, nuper mihi Patrem Ernestum per literas ab Adm. Rndae. Paternitate commendatum, hoc ipso censuerunt eum in officio Superioris eiusdem Residentiae detinendum, nec alterum sine scitu Admodum Rndae. Paternitatis Vestrae quantumcunque Pater Ernestus urgeat subrogandum. Totum igitur hoc negotium altissimo Adm. Rndae. Paternitatis Vestrae arbitrio relinqu, et ut informationem pleniorem a praefato Patre Procuratore nostro accipiat peto; meque Eiusdem Paterna gratiae ac SSmis Sacrificiis humillime commendo.

Admodum Reverendae Paternitatis Vestrae

Obsequentissimus in Christo Filius
et humillimus
Servus
Jacobus Hladowicki.

Regiomonti etc 1 7bris 1700.

Admodum Reverendo Patri Nostro, in Christo
Patri, Thyrso Gonzalez Societatis Jesu
Praeposito Generali
Romae.

P. Jac. Hładowicki ad P. Generalem de Patre Ernesto Sturm, pecunia, residentia Mittaviensi. Anno 1700, d. 1 Septembris.

Arch. Soc. J. Romae, Lith. 33.

Admodum Reverende in Xto Pater.

Scripseram Admodum Reverenda Paternitati Vestrae in Januario, statum causae circa bona residentiae Mittaviensis Lauxodiensia, quae Pater Ernestus Sturm superior residentiae absque meo scitu voluerat alienare, nunc iterum brevibus ad mandatum Adm. Rndae Paternitatis Vestrae scribo. Rationes, quae ex illa residentia pro traditione horum bonorum saltem ad triennium in manus saecularis Domini afferuntur, non videntur habere vim, nisi ad accersenda magna tum in temporalibus, tum in spiritualibus Societati incommoda. *Quantum ad 1mam*, quod non in perpetuum esset alienatio futura, sed solum ad triennium, res est inutilis imo damnosa. Inutilis quidem, quia Pater Ernestus acceptam a saeculari pecuniam, deberet eidem elapso triennio numerare, ac bona recipere, et solum lusum quendam iactando bona, velut pilam de manu ad manum faceret. Damnosa vero, quia fructum, quem ex pecunia in censem interim elocanda sperat, non habebit. Nam in partibus nostris non invenitur locus, in quo tutum ad censem collocari possit pecunia. Non tantum enim census, sed et capitalia passim pereunt. Habet dolendum huius rei experimentum ipse Pater Ernestus, qui magnas summas sub antecessoribus meis suo arbitrio collocavit in censem apud varios, et a plerisque nec unicum quidem assem accipit, imo et capitalia, licet volet, recipere ab iis, non potest. Litem si iis intentare velit, facile ad viginta vel triginta annos producit, sed nihil lucrabitur. Nullus securior elocandae summae in nostris regionibus modus est, quam si in bona et fundos possidendos elocetur, qui bellis et casibus non intereunt, sed manent, vel desolati facile pacatis rebus colonos et redditus habituri. *Quantum ad 2dam* ab aliquo ex eadem Mitaviensi residentia propositam rationem est, quod videlicet residentia ex istis bonis post triennium non nisi centum septuaginta aureos in pecunia acceperit (suspensa interim asserti veritate) sit ita. Sed apud nos publica lege aureus unus valet florenos tredecim currentis monetae. Iam autem in rebus absque comparatione plus accepit. Vidi ipse in visitatione, quam infideli aestimatione residuales ex his bonis acceptas Pater Ernestus taxaverit, minus quandoque quam dimidio pretio. Deinde cum bona illa fere vacua (ut sic moris est) nobis in possessionem tradita sunt, comparari ex proventu pecuniario debuerunt varii pecorum iumentorumque greges, supellex quoque varii generis, aerea, ferrea, lignea etc. sine quibus oeconomia agraria subsistere non potest, haec ipsa in redini sunt computanda. Aliunde minorem hanc voto Patris Ernesti proventus pecuniarii quantitatatem excusavit etiam communis calamitas, scilicet aliquot annorum sterilitas ingens, tum belli incommoda, propter quae etiam illi, qui summas non super bona immobilia ruralia, sed simpliciter in censem habuerunt elocatas, atque sine laboribus et curis fructum ex iis percipiebant, aut parum, aut nihil acceperunt. Tota nunc provincia nostra, quoad plura et praecipua collegia, versatur in magnis angustiis, cum a summis, quas in censem elocatas habent, nec unicum assem acceperint. Immo et provinciae pecunia, quae sub Visitatore R. Pre. Ignatio Diertins moderno Assistente nostro, pro communi vita in censem data est, ne obolum qui-

dem fructus facit, causantibus iis, qui acceperunt, extremam suam, (quae quidem patens est) egestatem. Felicior coeteris domiciliis Residentia Mittaviensis, quae tantum ex bonis suis accepit, et nunc sotiris bellis paceque redditu plura percipiet. *Quantum ad 3tiam rationem*, quod magnifica Domina, quae Residentiae haec bona per modum iuris hypothecarii primo tradidit, hereditarium ius nostris dare non possit, quasi ventibus legibus Regni. In primis haec ratio non cohaeret cum vero, ob infidelem legis citationem. Regni enim lex lata anno Domini 1635, vetat solum ne spirituales, qui habent completas fundationes, coemant bona ordinis equestris. Expresse autem ibidem dicit lex: Si quis de nova radice velit fundationem facere, liberum licitumque id ei esse. Iam vero praefata Domina de nova radice vult fundare perpetuam Missionem nostram in his ipsis bonis residentiae Mittaviensis, eoque nomine offerre ius hereditarium. Unanimis in hoc, et mariti illius pie defuncti Marschalci Vpitensis voluntas fuit. Allegabat etiam mihi Pater Ernestus ius hereditarium super haec bona alteri affini inscriptum: sed hoc actum est ad speciem, nec legitime firmatum, manetque Domina penes ius suum hereditarium, cuicunque voluerit tradendum. Verum dato etiam (quod non est) illam Dominam non posse nostris tradere ius hereditarium nonne melius est, ut eadem bona iure hypothecario teneat residentia, et fructum qualem qualem; certum tamen habeat, quam ei periculo subsit, cui subeunt datae tot hominibus suomet consilio a Ptre Ernesto summae ex quibus, ut dixi, censem non accipit, aliquae autem absolutae perierunt, redactis ad extremam inopiam creditoribus. Bona autem illa melioris sunt glebae, quam alia eiusdem regionis, idcirco et in communi sterilitate, minus damni in satis, quam alia haberunt. Multi essent, qui illa eodem pretio, quo nobis cesserunt, immo maiore a praefata Domina habere vellent, sed illa nulli alteri, praeterquam nostris, ea servire vult. Quod si ea semel vel ad breve tempus e manibus dimitteremus, fere certum est, nunquam imposterum ad nos redditura. Incredibilis enim est hic difficultas, ut vel modicum quid e bonis terrestribus, quae magnas habent tempore belli et pacis immunitates, nostris cedat. Nunc autem haec bona iam pacifice possessa, ut non abiicere, propter incertam lucri maioris spem, cuius esset consilii? Quod attinet ad damna spiritualia, in quae ducunt praefatae rationes, a quopiam ex Residentia Mittaviensi propositae, haec et multa et gravia sunt. Cultus enim Dei, tum in ipsis, qui ad trecentos accedunt, agricolis, eorumque numerosis familiis, quam in vicinia circumquaque apud viros nobiles, et plebem viget, ac in dies opera duorum missionariorum nostrorum, illic manentium, augetur, detineret. Haeresis iterum se per suos seminatores facilius insinuaret. Alienarentur animi Catholicorum a Societate, quod ipsis spiritualem operam, quam antea praestitimus, non praestaremus: diceremur pecuniae magis ex causibus, quam animarum lucra quaerere. Gratularentur summopere toto vicino Curlandiae ducatu diffusi Lutheranis, quorum unicum votum est, ut in ea regione nulla stabilia bona habeat Societas. Affligeretur plus quod dici potest addictissima Societati Domina fundatrix, inchoatae iam et amplius perficienda Missionis. Pater autem Ernestus haec omnia nihil pendens, obfirmato in suum damnosum intentum animo fertur. Immo ut iam nuper Admodum Rndae Paternitati Vestrae scripsi, non attenta mea per aliquot literas intimata prohibitione, ne quidquam in hac causa ageret ante determinationem ab Adm. Rndae Paternitate missam, ad quam ipse a me appellavit, omnem lapidem movit,

ut bona competitori eorum traderet. Adhibuit ad hoc operam et authortatem duorum virorum nobilium, unius autem senatoris, qui serias ad me dabant literas (quas etiam nunc penes me habeo) ne obsisterem voluntati Patris Ernesti: interserebant et minas, sed modeste illis respondi. Ubi per suas eorumque literas nihil effecit, adduxit eos secum ad praefata bona, ut ea ipsis praesentibus, cui destinaverat, traderet; et absque dubio tradidisset, nisi R. Rector Collegii Possaviensis, cui Mittaviensis residentia subest, a me missus invigilasset, et pro tempore ad locum venisset. Actum diu a parte adversa magna contentione, ut Pater Rector bona tradi non prohiberet, imo vim minabantur, si sponte non cederemus, eiiciendos nos, vel certe simul cum competitore bona possessuros, visurosque cuiusnam firmior futura esset possessio. Sed vir strenuus, et in parvo licet corpore magni animi Rector, is est Pater Michaël Kukowicz, vicit sua constantia hos insultus. Interim Pater Ernestus, toto quo ibi fecit tempore, consilia secreta cum praefatis saecularibus habebat, seorsim agendo a Nostris, quorum illic tres fuerunt, non sine magna vel ex eo confusione, quod Jesuita, Jesuitas declinaret. Vertit deinde stylum ad preces et promissa. Offerebat Rector mille imperiales seu scuta, pecora deinde et greges ex iisdem bonis, ad bona Collegii traducendos (mos enim regionis est, ut dum unus alteri bona immobilia tradit, mobilia vel alio transferat, vel pretio quantum vis iniquo divendat, est necesse. Pater autem Ernestus nulla alia suae Residentiae bona habens, quo ea transferret, non habebat) si consentiret in cessionem bonorum. Sed ille fidelem se esse debere Societati et superioribus dicens, donum hoc reiecit, Pater autem Ernestus re infecta cum suis comitibus abiit. Expostulavit mecum postea acerbe, quasi afflictionem immeritam et iniuriam passus. Sed mitigare bonum Patrem modestioribus, quam ab ipso acceperam, literis conatus sum. Nec tamen quod optabam, effeci, querulatur examnum se vexari, minatur regressum in provinciam e qua venit, Austriacam, quasi nos nil magnopere esset necessarius. Omnia suffero, et in Paternum Adm. Rndae Paternitatis Vestrae sinum depono, uti et, quod literis me suis apud Nostros traducat ut Admodum Rnda Paternitas, sua altissima prudentia ac prouidentia hominem immerito exacerbatum, me sique non nihil gravem deleniat, et ab hoc damnoso intento reducat. Me vero Paternae suae Gratiae et SSmis Sacrificiis commendatum habeat.

Admodum Reverenda Paternitatis Vestrae

Obsequentissimus in Christo Filius
et humillimus servus
Jacobus Hladowicki.

Peto veniam ab Adm. Rnd. Paternitate Va quod me aliquantum diffudem in hisce literis. Volui enim enucleare et sincere omnia sub oculos et notitiam Adm. Rndae Paternitatis Vestrae ponere.

15.

DIARIUM

ab anno 1691 usque ad annum 1709 Residentiae Mittaviensis.

Ex archivio Rei publicae Latviensis.

1691.

25 Dec. Tres hospites Rigenses in prandio fuerunt.

1692.

- 2 Jan. R. P. Tengis profectus est Rigam ad praestanda obsequia spiritualia Christi fidelibus.
6 Jan. Rediit ex missione Rigensi P. Tengius.
27 Jan. R. P. Superior discessit Rigam petitus ad infirmum.
7 Febr. In coena hospites DD. Hollandi Riga duo cum funere D. Laur. Kopfmans.
13 Febr. Duo Rigenses Praedicantes visitarunt ex humanitate R. P. Superiorem.
2 Mart. Advenit clarissimus D. van Dolre cum 2 DD. nepotibus ad exercitia absolvenda.
2 Jun. Rediit ante prandium Rigam D. Procurator.
3 Jul. Post sumptum prandium R. P. Rector discessit Rigam.
12 Aug. Rediit Riga vespere R. P. Superior.
8 Sept. R. P. Superior post prandium petitus discessit ad infirmum D. Cronstern Rigam.
29 Nov. Mane R. P. Superior discessit Rigam conductis equis ad infirmum D. Cronstern, supplevit P. Widmann domi.

1693.

- 22 Febr. Dom. van Dolre cum D. nepote vespere venerunt ad Exercitia Spiritualia facienda.
23 Febr. Semper hospes in mensa D. Theodorus van Dolre.
26 Febr. Hora 5, R. P. Sacrum celebravit, sub quo D. D. Hollandi et D. Anpotensis communicaverunt, discesserunt Rigam Domini iidem.
3 Martii. R. P. Superior discessit Rigam ad missionem.
9 Martii. Visitavit R. P. Superiorem clar. Dominus Witten Riga cum consorte.
5 Maii. R. P. Superior mane discessit Rigam ad curam animarum.
1 Jun. Mane R. P. Superior discessit Kokenhusen.
24 Jun. R. P. Superior discessit Schönbergam, inde Vilnam.
20 Julii. Superior adiit Cels. Ducem.

1694.

- 13 Jan. R. P. Superior discessit Rigam.
21 Jan. Rediit R. P. Superior cum P. Klimowicz.
21 April. R. P. Superior discessit Rigam.
24 April. Rediit R. Superior Riga.
5 Juli. R. P. Superior discessit Rigam.
24 Oct. R. P. Superior discessit Rigam ad aegrotum D. van Dolre.
15 Dec. R. P. Superior discessit Rigam ad infirmum D. van Dolre.
19 Dec. Obiit Dominus Franciscus van Dolre, advectus Mitaviam 1695, die 10 Jan., die postero sepultus.

1695.

- 9 Mart. R. P. Superior discessit Rigam.
11 Mart. R. P. Superior rediit.
21 Sept. R. P. Superior Rigam discessit.
24 Sept. Regreditur R. P. Superior Riga.

1696.

16 October. P. Holowicz discessit Rigam eques ad infirmum.

18 Oct. Rediit P. Holowicz.

19 Dec. Anniversaria dies M. D. Franc. van Dolre benefactoris et fundatoris ideoque missae sacrificia pro eodem offerunt.

1697.

Die 4 Febr. Advectum Mitaviam corpus Domini Theodori van Dolre, die postero exequiae.

22 Maii. Sepultura Riga advecti D. Casimiri Poloni Prarwiczewski.

1698.

Die 21 Januarii obiit Dux Curlandiae Fridericus Casimirus, eodem die pro eo bis in nostro templo pulsatum. Sepultus 19 Maii eiusdem anni noctu.

10 Junii. Equitarant in Wirzau 2 Patres.

1704.

Die 2 Junii. Patres S. J. transtulerunt se ex Parochia ad domum Marcelli, postquam 1702 die 6 Januarii erat benedicta et 16-ta titulus hic domui affixus.

1710.

Die 25 Septembris ex historia domus Mittaviensis: sublatis omnibus Residentiae personis, videlicet Rdo. P. Ernesto Szturm Superiore, Patre Marcello Widman praefecto Spiritus, Pe. Georgio Bolz Concionatore Germanorum, Pre Casimiro Michniewicz. Conc. Lithuanico, Pre Michaelie Them, Profess. Scholarum et Charissimo Stephano Gnatowski Coadjutore temporali ad custodiam domus ex praedio Lauxodiensi submisso, successit P. Joannes Xaverius Fook.

16.

Catalogus eorum, qui e Soc. Jesu in obsequio peste laborantium anno 1710 in Lettonia animam suam posuerunt.

Ex catalogo impresso Romae 1711 ex typographia Georgii Plachi.

1710	26	Maii	P. Boltz Georgius	Mittaviae.
"	28	"	P. Widman Simon	"
"	6	Junii	P. Them Michael	"
1710	7	Junii,	P. Sturm Ernestus	"
"	24	"	P. Michniewicz Casimirus	"
"	27	"	P. Gnatowski Stephanus	"
"	29	Julii	C. Henrich Franciscus	Dunaburgi.
"	1	Augusti	P. Borkowski Hieronymus	Sobociis.
"	11	"	C. Zawadski Jacobus	Illuxtae.
"	14	"	P. Kopstewicz Georgius	"
"	17	"	C. Woyciechowicz Stanislaus	"
"	23	"	C. Danilewicz Martinus	"

„	23	„	C. Staszkiewicz Michael	Dunaburgi.
„	28	„	P. Burski Johannes	„
„	29	„	P. Romanowski Martinus	Illuxtae.
„	29	„	P. Pflok Michael	Preilis.
„	30	„	C. Draudzyk Thomas	Illuxtae.
„	15 Sept.	„	P. Immel Christianus	„
„	15	„	P. Lukaszewicz Stephanus	„
„	18	„	C. Stroczewski Casimirus	„
„	26	„	C. Kosciukiewicz Adamus	„

17.

De scholis et missionibus per Livoniam patrum Soc. Jesu residentiae Mittaviensis ex relatione de statu dioecesano ab episcopo Livoniae et Piltensi Szembek ad Clementem XI anno 1715.

Ex archivio R. C. Seminarii Rigensis.

...Iniungendum denique esset patribus Societatis Jesu provinciae Lithuaniae, ut Mittaviae, in metropoli totius Curlandiae, omnino sine dilationibus scholas reassumant, quas sine ullo fundamento dereliquerunt, ubi nulla alia sunt studia, similiter iniungendum esset, ut missiones saepius faciant in Livonia Suetica, ac residentias fixas procurent in principalioribus civitatibus cum ad majorem Dei gloriam propagandam multa pia legata collegerint, quando Mittaviae vices parochi obibant, alias deberent reddere rationem horum piorum legatorum

18.

Copia Literarum R. P. Stangenbergs S. I. Missionarii, die 27 m. Sept. 1733 ad R. P. Superiorem Mittaviensem Soc. Iesu.

Ex archivio R. C. Seminarii Rigensis.

Rigenses iterum nullo modo concedere volunt, ut in eadem domo, in qua hucusque devotio absolvatur, et sacerdos maneat. Dixit Dominus Proconsul: Potest Reverentia Vestra absolvere in dominibus, uti antea, hoc est ut advena, vel etiam apud officiales; ista autem domus sit clausa; qua etiam hodie me transfero ad arcem intra maenia tentaturus ibi sortem, nam in suburbii non datur talis commoditas. De concionibus, baptismis, copulationibus nihil innuit, imo interrogatus an non forte essent querelae contra me? respondit: nullae. Quae futura sint post supplicacionem, quam porriget communitas Illmo Gubernatori petendo consensum, ut liceat sibi sub iuridictione arcensi commoditatem pro absolvendis divinis quaerere, postea referam. Dignetur Rntia Vra haec tempestive nuntiare, Rndmo officiali Varsaviensi. De futuris adhuc, etiam non morabor certiores reddere Vram Rntiam. Haec ille in suis de data 25 Septembris.

19.

Copia Literarum Excellmi D. Cancellarii Curlandiae data ad Dnum Pastorem Radensem. Anno 1737 die 10 Decembris.

Ex Archivo Cath. Seminarii Rigensis. Deest tamen ultima pars.

Adm Rnde Devote et Eruditte Dne
Pastor perquam chare amice.

Dominus Pater Fischer debuit non diu in hac provincia fuisse, forsan etiam non multum notitiae de viribus nostris habere, alias non praesumeret similes res praetendere, quae nullum habent fundamentum. Evolvat ille suum proprium ius Canonicum et quaerat, quod iura episcopalia et parochialia volunt, tunc iam inveniet, quod valde male sit fundatus, quod ex hoc fundamento quia facturi coniuges catholici sunt lutherano sacerdote ad cuius paroeciam illi spectant, cuius iura disputare velit. Mittant illum tantum in Lituaniam et interrogent illum utrum non quilibet lutheranorum, qui ibi a lutherano sacerdote copulari vult, apud suum catholicum plebanum se insinuare et ab illo facultatem habere debeat. Et est etiam iustum, nam habitant in illorum paraecia, quomodo ergo vult Dnus Fischer duci et nostris ordinationibus ecclesiasticis in hoc casu praeiudicium facere; non debet sibi imaginare quod catholica religio sit dominans et quod illi nobiscum iuxta placitum suum sicut volunt procedere possent. Illi habent liberum exercitium, sed non debent nostros sacerdotes in suis officiis et functionibus turbare, specialiter in suis paroeciis. Credo etiam quod Dnus Fischer quando meliorem informationem habebit, intermittet et absolute non sunt eius comminationes curandae. Adm Rntia Vra potest illi pro informatione has literas meas communicare, pro se autem copiam retinere.

In caetero sum
Adm Rntiae vestrae
officiosus servus
H. O. F.

Altradens. 19. 10bris 1737.

20.

Memoriale Patrum continens querelas de obstaculis missionariis S. J. in labore eorum ab acatholicis factis. 8 Julii 1738.

Orig. in Arch. seminarii Catholici Riga.

1-mo. Rigae domuncula in suburbio, ubi hactenus devotio catholica celerabatur, per Magistratum occlusa est. Vid. Lit. P. Mission. Soc. Iesu.

2-do. R. R. P. P. Societatis Iesu Provinciae Lithuaniae, missiones Lithuaniae, sicut eas a longis annis exercuerunt cum animarum notabili fructu, relinquendae et commendandae sunt. Nam Missionarii aliunde missi ob ignorantiam linguae Lotavicae et Lithuaniae (cujus ibi summe necessarius usus ob plebem catholicam copioso numero apud acatholicos ibi servientem) minime fructuose ibi laborant.

3-tio. In Curlandia praedicantes lutherani catholicorum matrimonii assistunt, neque permittere volunt, ut catholici sacerdotes assistant, ex ratione, quod saepe ejusmodi catholici degant in paroecia ipsorum praedicantium, ex quo vero sequeretur, quod fere nunquam catholici sacerdotes catholicorum matrimonii assistere possent, eo quod plerique Catholici per Curlandiam dispersi sub paroeciis praedicantium habitent. Vid. Lit. Praedicantis et Exelmi. D. Cancellarii Curlandiae¹.

4-to. R. P. Apfelbaum Soc. Jesu, invitatus ad catholicam infirmam in oppido nova Riga dicto, ac in Curlandia sito, jacentem lethaliter, non est permisus in eodem oppido personam infirmam sacramentis munire et ad mortem disponere, sed curarunt infirmam personam evehi, tempore

¹ Non inveniuntur in Archivo.

hyemali in turbine et ventis, usque ad rusticam casam extra oppidum, ubi sacerdos praedictus eam disposuit. Vid. Lit. ejusdem P. P. Missionarii Soc. Iesu.

5-to. Reverendus D. Klein, saecularis sacerdos, missionarius apud nobilem Dominum Lieven praeterita aestate venit Tucumiam (oppidum et id Curlandiae est) ut ibi more prioribus annis semper consueto in aliqua domo privata Sacra menta catholicis ibi habitantibus ministraret, eo quod multi aegri et senes catholicum templum vicinum non habeant; verum dum illuc veniret per ministeriale Tucumensem singulis patribus familias inhibitum fuit, ne sacerdos catholicus in hospitium recipere tur, idque sub multa decem imperialium, unde sacerdos coactus ad publicam tabernam populum catholicum congregare eique ibidem sacramenta administrare.

21.

Copia Literarum praedicantis Radensis ad R. P. Superiorem Schombergensem Fischer Soc. Iesu ex Germanico in Latinum versarum. Anno 1738 die 8 Julii.

Ex archivio R. C. Seminarii Rigensis.

Reverentia vestra non aegre ferat, quod hisce eidem molestus esse debeam, nam mihi certa notitia data quod R. V. ancillam, nomine Maria, ex villa Schleger Schonbergae denuntiari fecerit, quae neque schedulam a Dno Kerbovio acceperat ad exhibendam eam, ut copulari posset et cum praescitu possessoris bonorum ex territorio Ducali exire possit; ultimum hoc est contra ordinationes Ducatus et primum magis miror postquam iam ante aliquot menses declarationem huius ab Excellmo Dno Cancellario receperit. Proinde peto R. V. quatenus eiusmodi proclamations omittat et se non immisceat negotiis officii mei; ne causam habeam querelandi coram supremo Regimine quod se de novo ingerat, qui pro-pensus sum ad bonam vicinitatem conservandam et eandem divinae protectioni maneo commendans.

Reverentiae Vestrae

Me. singulariter honorandi Dni
Patris Superioris
obsequiosissimus servus
Daniel Reymers.

In Radensi Pastoratu
die 8 Julii 1738.

De scholis Jesuitarum Mittaviae ex relatione de statu dioecesano ab episcopo Livoniae et Piltinensi Josepho de Kozielsk-Puzyna ad Nuntium apostolicum Alberico Archinto episcopum Niceanum anno 1749.

Ex archivio ecclesiae catholicae Mittaviensis.

Mittaviensis parochialis ecclesia in metropolitana civitate, ubi ducum Curlandiae principalis fuit residentia in Semigallia sita iuris patronatus ducum Curlandiae. Fabrica ecclesiae murata, restauratio et reparatio ecclesiae pertinet ad domum ducalem et fit fere omni anno. Patres Societatis Jesu iam a sexaginta et pluribus annis ad hanc ecclesiam in concessio ipsis dimidio fundo parochiali tamquam missionarii resident, sacramenta imo et ipsam ecclesiam suis cooperationibus fideliter administrant ac iuuentutem in scholis suis instruunt, ex quibus iam aliquot

egregii viri excreverunt, ut pro gloria Dei et salute animarum in sua patria operarentur. Non minus et ego iisdem pro doctrinis mihi ibidem communicatis grates persolvo. Est ibidem ex scholis iisdem quidam Pietulewicz modo Dresdae magister historiarum et linguarum ad aulam serenissimi regis nostri erudiens in iisdem scientiis serenissimos principes eius, specialiter serenissimum Carolum. Ab antecessore meo ad alumnatum Brunsbergensem promoti duo iuvenes gemelli Carolus et Christophorus Burzynski. Hoc anno ex alumnatu Brunsbergensi mihi in capellanius associavi Reverendum Kossewicz Curlandum ex scholis iisdem illuc recommendatum. In alumnatu Vilnensi alumnus unus Ciminkowicz, in Societate Jesu duo patres idque fratres germani Trynkiewicz, apud patres piarum scholarum in noviciatu unus Burzynski alter Zyt-kiewicz... Patres Societatis Jesu circa ecclesiam Mittaviensem residentes anterioribus annis tamquam missionarii ex piorum oblationibus non exigua paratas summas collegerunt, ex quibus bona sibi in vicina Lithuania emerunt pro honesta sustentatione. Numerus patrum septem, ex quibus magister scholarum unus et alter confrater. Sunt et alii patres pertinentes ad hanc residentiam, nimurum missionarii Rigenses duo. In praedio eorundem Lauxodiis iam in Lithuania patres duo et unus confrater.

23.

Copia datae notitiae per R. P. Apfelbaum S. J. Missionarium de impenito exercitio religionis in oppido Curlandiae „Nova-Riga“ dicto.

Ex archivio R. C. Seminarii Rigensis.

Anno proxime elapso 1751 die 18 Octobris evocatus Novoriscos ad mulierem catholicam aegrotantem periculose (quae sicut et vir ejus ex loquela noscuntur esse Rutheni, a longo tempore habitant Novorisci in taberna, quae dicit ad triectum fluvii Dunae, homines Stangenberg noti (nominum nunc oblitus sum, sed data occasione, si opus facile sciam), ad quos dum veni conquerebantur de infelicitate sua, quod non liceat catholicis intra civitatem sacramenta suscipere, interdictum enim esse per civitatem ne quis audeat catholicum sacerdotem cuiquam sacramenta administrare sub gravi multa pecuniaria. Ad haec dicunt eadem die qua venturum me audavit D. Rentmeyster Steinbal, ipsos praemonuisse ne quid auderent permittere. Quare adii D. Steinbal inquisitus, quid catholici timendum haberent qui affirmavit:

interdictum esse per civitatem sub multa dicta; quae sive quo iure, cum habeamus liberum exercitium religionis. Respondit: Noviriscum esse privilegium; reposui nullam me in Constitutionibus Commissorialibus hujus exceptionem legisse. Ad haec nihil respondens, dixit quomodo cumque sit, se nullo modo id permittere posse. Non cessisset sed quia incolae dicti permittere illa non audebant, apprehendi etiam ne me absente paterfamilias multa pecuniaria vexaretur, sero vespere redii in villam extra civitatem quo sequenti dicta mulier aegerime valens inter nivium et ventorum turbines deduci debuit pro suscipiendis sacramentis.

Ita testor

Pater Simon Apfelbaum Societatis Iesu
Missionarius Mittaviensis — Schonbergicus.

INDAGATIO VERITATIS.

In causa neo-Residentiae Schömbergensis S. J. cum Residentia Mittaviensi S. J. anno 1763 ex Documentis, libris rationum, historia Domus, memorialibus R. R. P. P. Provincialium, Resignationibus Superiorum, Epistolis Romanis, et aliis, item testamentis, inscriptionibus et annotationibus Residentiae Mittaviensis, fideliter et sedulo revisis, per nos infra scriptos P. P. Ministrum et Praefectum Spiritus in Collegio Academicо Vilnensi aº 1762. degentes et a Rº P. Casimiro Przeciszewski S. J. Provinciae Lituanae Praeposito, ad hoc opus designatos, facta, super hac quaestione a neo-Residentia Schömbergensi in sua Remonstratione aº 1762. proposita:

Utrum vera? aut falsa sit fama per Provinciam? quod missio Schömbergensis, in fundatione, per tutelam, magnam iniuriam patiatur a Residentia Mittaviensi? et nonne aequum est? ut Domus Schembergensis coaequata quoad titulum Residentiae, coaequetur Residentiae Mittaviensi, etiam quoad bona?

Quoad primam huius questionis partem, ut veritas clare elucescat, necesse est primum indagare; quae sit origo utriusque Domus? deinde inspicere utriusque ampliationem, et media, quibus unaquaeque illarum ampliata est. Cum autem missio Schömbergensis sit et prior tempore, et potior iure, eius primo originem indagabimus.

Ex Archivo Cath. Seminarii Rigensis. Deest tamen ultima pars.

Origo Missionis Schömbergensis.

Aº D'ni
1666.

Ex Demonstratione neo-Residentiae eiusdem desumpta. Perillustris M. D. Vladislaus Berck, Livo Nobilis (postea Senator, Castellanus Livoniae) monitem suum cum Ecclesia veteri lignea, et adiacentibus aedificiis, non procul ab aula, in bonis suis haereditariis dictis Schönenberg ad certis limitibus, et amplis facultatibus, simul et duos rusticos cum manso agri in vicinitate existente, perpetuo iure supra Praedium Memel (modo Kallenmuyžam) et pagum Stygniam eorundem bonorum Schembergensium, ac decem modios siliginis, hordei, avenae auxit postea ad 20 modios quodvis frumentum) (auxit postea ad 20 modios quodvis frumentum) cum provisione a summa, 6%, per successores quotannis exolvenda, statuit: quatenus curam animorum ex mera charitate, non ex ulla obligatione verum agere P. P. Societatis.

1667.

Idem Perillustris Dnus Fundator donationem suam in Cancellaria Regni Poloniae recognovit, et approbationem a tota Republica Polona evicit per Constitutionem in comitiis generalibus, hoc anno editam.

Eodem anno donationis, scilicet 1666 coepit excurrere Possavia (cui adjudicata est missio Schem-

Possavia
Schemberga
subiecta.

P. Fridericus
Meinick
missionarius
excurrens
Mittaviam.

1664.

Aº 1665.

Aº 1666.

bergensis) Mittaviam cum missione P. Fridericus Meinick, ubi protunc templum erat desolatum etc. N. B. Hic P. in sua Epistola aº 1671: ad R. P. Provincialem data: ait se post Theologiam finitam per 11. annos versatum in missione.

Hic notatur primus error, ab authore Remonstrationis Schembergensis commissus, quod describendo originem Missionis Schembergensis, non expresserit primum Missionarium, quis ille fuerit? qui primo Schembergam excurrerit, et ibi neo-fundatae missionis possessionem inierit. Sed cum P. Friderico Meinick missionario excurrente Possavia Mittaviam, et ipse author Remonstrationis Schembergensis, Mittaviam delapsus, ejus missionis coepit ab origine texere historiam. Si enim P. Meinick fuisset primus missionarius Schembergensis, tum primo deberet Schembergam excurrere, et ibi Ecclesiam veterem, ligneam, desolatam, suae curae commissam, invisere; eiusque gregem suo Pastore destitutum, pascere, et spiritualibus iuvare auxiliis; non vero Mittaviensem Ecclesiam, sibi non commissam, et 10 leucis Schemberga distantem frequentare, ibique missiones apostolicas instituere. Cum vero is loco Schembergae, ducat nos Mittaviam, sequamur.

Origo Missionis Mittaviensis.

Origo huius Missionis provenit ex Provincia Austriae, inde enim primus Missionarius, et primus motor foundationis Mittaviensis venit, circa annum 1670. Is erat P. Ernestus Sturm S. J., de quo, eiusque zelo, qui illum huc perduxit, quantum ex Epistolis, Roma et aliunde ad eum datis, intelligere potuimus; pauca subiicimus, per annos digesta.

M. Ernestus Sturm, Monachii studiis Theologicis navans operam, ab Adm. R.º P. Joanne Paulo Oliva S. J. Praeposito Generali, et R. P. Carolo de Noyelle assistente Germaniae, petiti mitti in Indias. Verum multis obstantibus difficultatibus (quae in responsoriis eorum epistolis exprimuntur), mutavit animum et zelum suum convertit ad Provinciam Lituaniae, in qua Ducem Curlandiae Jacobum, quamvis Acatholicum, duos e Societate missionarios, pro Cambia, Africæ Provincia expetiisse intellexit ex Epistola aº 1665 16. maj. Vienna a P. Henrico Roth, ad se Graecii manentem, data. V. Epist. sub Lit. B.

Id a Patribus Polonac Provinciae inaudiens R. P. Jacobus Ugoski Provinciae Lituanae Praepositus. 20. Martii Vilna ad eumdem iam Patrem Sturm dedit epistolam, invitando ad suam Provinciam.

Generalis
Societalis
assistens
Germaniae.

Dux Curlandie
missionarios
petit.

Provincialis
Lituaniae.

- Aº 1669. 24. Julii Varsavia. R. P. Cieczewski Praep: Prov: alius
Lith. ad eundem Neoseli manentem, scripsit epistolam, pariter invitando. Venit Mittaviam, a serenissimo Duce Curlandiae Jacobo, benigne exceptus mansitque tribus annis agens missionarium excurrentem per totam Curlandiam, subsistentiam habens Mittaviae, non Schembergae. V. additament: et hist. Mit. ac Epist. P. Rybski. Verum cum inde se non posse Indicas, nec Africanas Gambiae adire missiones intellexit (mansit interim tribus annis) 11. Junii, obtentis a Duce Curlandiae Jacobo liberi passus literis, rediit in Austriam. Sed continuis per literas Serenissimi Ducis Curlandiae invitationibus (quae asservantur Mittaviae) et R. P. Caroli de Noyelle, Assistantis Germaniae persuasione adactus (V. Epist. a R. P. Pauli Oliva ad R. P. Blaszkovski Provinciali alem aº 1678. 5. Febr.) rediit Mittaviam cum Socio P. Marcello Vidman. Et Missionis Livo-Curlandiae, Domusque superior institutus. Interim parabat redditum in Austriam. Sed 25. Julii Roma ab Adm. R.º P. Generali S. J. Carlo de Noyelle, Mittaviam ad eum data Epistola ad instantiam Ducis Curlandiae, hic eum detinuit. Eodem tamen anno adiit iterato Austriam subsidia pecuniaria, pro sua Mittaviensi Missione illic collecturus, et socium secundum inde adducturus, quem illi R. P. Nicolaus Avancinus, Assistens Germaniae anno eodem 17 Septembris, et R. P. Ladislaus Provincialis Austriae, Vienna addiderunt: Pm Nicolaum Roth. Illic ab Augustissimo Caesare Leopoldo et aliis benefactoribus, notabiles collegit eleemosinas pro missione Livo-Curlandica prout in libello rationum parvo sed pretioso, propria manu expressit, tali praefixo titulo: Eleemosinae a variis Benefactoribus pro stabilienda missione Livo Curlandica S. J. collectae. Et hic libellus est, qui indagantibus veritatem erit familiarissimus, utpote omnes perceptas et expensas continens usque ad obitum R. P. Sturm, propria eius manu scriptus et a R. R. Patribus Provincialibus ac Visitatoribus sub tempus visitationis subscriptus, nulli suspicioni obnoxius.
- In redditu post semestre Mittaviam, Varsaviae a instantiales ad Episcopum
Nuntio Apostolico Pallavicino instantiales literas ad Illm. Rndm. Casimirum Pac, Samogitia et Semigalliae episcopum, pro loco habitationis in fundo Parochiali Mittaviae designando obtinuit.
- Initium beneficiorum D. Anonymi. Deinde a D. Francisco de Dolre, Cive Rigeni, sub nomine Anonymi latere volente, benefactore magno, et Fundatore postmodum largam eleemosinam accepit, quam in libello rationum supra citato, ita annotavit: Quidam D. Anonymus, qui non vult

1683.

sciri, pro quo tamen suffragia sunt indicenda dedit Ab Anonymo
8400 fl. bonae monetae per 2 tynf. comput:

27 Decembris D. Franciscus du Fresnay, Gallus
Testamento ultimae voluntatis, omnes res suas Mit-
taviae in duobus cubiculis, et in obligationibus con-
tentas, Patribus S. J. Mittaviae, ratione missionis
Curlandiae degentibus, legavit. Hoc Docum: nota-
tur Lit. Z.

Ab hoc Gallo, an forte alio, legata sibi asserit
3000 Remonstratio Schembergensis, praetenditque
a Mittaviensi Residentia restitutionem summae
Capitalis, et census ab annis 63 retenti; verum
huius Galli du Fresnay Legatio non pertinet ad
P. P. Schembergenses, quia in Testamento Galli
huius, nulla eorum fit mentio.

Cum vero nomen Galli sui Benefactoris non ex-
primant, anonyma praetensio non est audienda. V.
infra sub aº 1687. notionem ad marginem: Galli
obligatoria charta. Item sit: ampliatio missionis
Schembergensis sub aº 1711. Gallus. 1684.....

Schembergae
Praetensio

25.

Schola Parochialis Mittaviensis Anno 1820.

Ex archivo Reipublicae Latviensis.

Tempore Jesuitarum scholae erant fundatae a quodam Hollandico
Mercatore nomine van Dolre, Rigae mercante, de qua summa bona
Lauxod penes limites Samogitiae empta erant; ast post cassatam
societatem Jesuitarum illum fundum Res Publica Polonica recepit et hoc
ipso actu scholas pro pauperrimis catholicis Curonensibus summo-
pere necessarias, cessavit.

Petrus vero dux Curlandiae anno 1777 domos Jesuitarum post cas-
satam Societatem vendidit, et lucratam summam constantem in 4175 thal-
leris Albert. Ecclesiae donavit, cuius summae census Paedagogo prae-
bent salario 100 Thaleros Alb: Scholae modo sunt parochiales, Domus
propria pro scholis non existit, applicata tamen fuit pro informanda iu-
ventute secunda contignatio domus ecclesiasticae in qua Organista et
Sacristanus habitat.

Paedagogus ex ducatu Samogitia natus religione catholicus, annos
34 aetatis suae habens, in scholis Podubiscentibus, districtus Sgaulensis,
5 classes frequentavit. Discipuli, et discipulæ huius scholæ parochialis
informantur in legendō, scribendo, Aritmethica, in lingua Germanica, in
ortografia, religione et moribus. Praesens illorum numerus se extendit
ad 58.

Visitator fuit: Decanus Curlandiae
Canonicus de Grozmann.